

Turun klassillisen lukion opetussuunnitelma LOPS2021

Sisällys

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö.....	11
1.1. Opetussuunnitelman laatiminen.....	11
1.2. Opetussuunnitelman sisältö.....	12
2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta.....	14
2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä.....	14
2.2. Arvoperusta.....	14
3. Opetuksen toteuttaminen.....	15
3.1. Opintojen rakenne.....	15
3.2. Oppimiskäsitys.....	16
3.3. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät.....	16
3.4. Toimintakulttuuri.....	18
3.4.1. Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen ja opiskelijakunta.....	20
3.4.2. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma.....	20
3.4.3. Liikkuva toinen aste.....	21
3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö.....	21
3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys.....	23
Korkeakouluyhteistyö.....	23
Työelämävalmiudet.....	24
Kansainvälinen osaaminen.....	24
Kansainvälisyys ja globaalikasvatus.....	25
4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen.....	26
4.1. Ohjaus.....	26
4.1.1. Turun ohjaussuunnitelma.....	28
4.2. Erityisopetus ja muu oppimisen tuki.....	32
4.3. Opiskeluhoito.....	35
4.3.1. Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet.....	35
4.3.2. Opiskeluhoollon suunnitelmat ja niiden laatiminen.....	37
Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoollon suunnitelman laadinta.....	37
4.3.3. Turun kaupungin päivälukioiden opiskeluhoollon suunnitelma.....	40
4.4. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä.....	46
4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä.....	47
5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi.....	50
5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa.....	50
5.2. Opintojakson arviointi.....	51
5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät.....	51
5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot.....	52
5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi.....	52
5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa.....	53
5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen.....	53
5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi.....	55
5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi.....	55

5.4. Lukion oppimäärän suoritus	56
5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus	57
5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot	58
5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat	60
6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt	61
6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet	61
6.2. Laaja-alainen osaaminen	62
7. Oppiaineet	66
7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI)	66
7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1)	67
7.1.1 Monipuolinen suomen kieli, 4 op (ÄI01)	69
7.1.2 Monimuotoinen kirjallisuus, 2 op (ÄI02)	70
7.1.3. Tekstien valta, 2 op (ÄI03)	71
7.1.4. Omaäänisyyden voima, 2 op (ÄI04)	72
7.1.5. Kirjallisuuden kontekstit, 2 op (ÄI05)	73
7.1.6 Puhe- ja vuorovaikutustaito, 2 op (ÄI06)	74
7.1.7 Abin kirjoitustaito, 2 op (ÄI07)	75
7.1.8. Abin lukutaito, 2 op (ÄI08)	76
7.1.9. Kieli ja tyyli kuntoon, 2 op (ÄI09)	77
7.1.10. Tekstipaja, 2 op (ÄI10)	77
7.1.11. Audiovisuaaliset tarinat, 2 op (ÄI11)	78
7.1.12. Kirjamessut, 2 op (ÄI12)	78
7.1.13. Kirjallisuusdiplomi, 2 op (KILD9)	79
7.2. Biologia (BI)	79
7.2.1. Elämä ja evoluutio KLA, 2 op (BI1)	81
7.2.2. Ekologia ja ympäristö KLA, 2 op (BI2)	83
7.2.3. Solu ja perinnöllisyys KLA, 2 op (BI3)	84
7.2.4. Ihmisen biologia KLA, 2 op (BI4)	85
7.2.6. Biotekniikka ja sen sovellukset KLA, 2 op (BI5)	87
7.2.8. Biologian kertaus KLA, 2 op (BI6)	88
7.2.10. Laboratorio – ja kenttätyöskentely KLA, 2 op (BI7)	88
7.4. Filosofia (FI)	89
7.3.1. Johdatukseen filosofiseen ajatteluun (KLA), 2 op (FI1)	91
7.3.2. Etiikka (KLA), 2 op (FI2)	92
7.3.3. Yhteiskuntafilosofia (KLA), 2 op (FI3)	93
7.3.4. Totuus (KLA), 2 op (FI4)	94
7.3.5. Kertausta filosofian yo-kirjoituksiin (KLA), 2 op (FI5)	95
7.3.6. Filosofian teemakurssi (KLA), 2 op (FI6)	95
7.4. Fysiikka (FY)	96
Fysiikka luonnontieteenä KLA, 2 op (FY01)	98
Energia ja lämpö KLA, 2 op (FY02)	99
Voima ja liike KLA, 2 op (FY03)	100
Jaksottainen liike KLA, 2 op (FY04)	100
Sähkö KLA, 2 op (FY05)	101

Sähkömagnetismi ja valo KLA, 2 op (FY06)	102
Aine, säteily ja kvantittuminen KLA, 2 op (FY07)	103
Fysiikan kertaus KLA, 2 op (FY08)	103
Tutkivaa fysiikkaa KLA, 2 op (FY09)	104
Fysiikan projekti KLA, 2 op (FY10)	104
Nanoselluloosaa ja geopolymeerejä KLA, 2 op (FY11)	105
7.5. Maantiede (GE)	106
7.5.1. Maailma muutoksessa, 2 op (GE1)	108
7.5.2. Sininen Planeetta, 2 op (GE2)	109
7.5.3. Yhteinen maailma, 2 op (GE3)	111
7.5.4. Maantieteen kertaus, 2 op (GE5)	112
7.5.5. Kartat ja kartografia, 2 op (GE6)	113
7.5.6. Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE 4)	113
7.6. Historia (HI)	114
Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2 (KLA))	118
Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3 (KLA))	119
Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI 4 (KLA))	120
Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI 5 (KLA))	121
Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI 6 (KLA))	122
Historian kertaus, 2 op (HI7 (KLA))	123
Antiikin historia, 2 op (HI8 (KLA))	124
Mediahistoria, 2 op (HI9 (KLA))	124
Rooman opintomatka, 2 op (HI10 (KLA))	125
7.7. Kemia (KE)	125
7.7.1. Kemiaa kaikkialla (KLA), 2 op (KE1)	128
7.7.2. Molekyylit ja mallit (KLA), 2 op (KE2)	129
7.7.3. Kemiallinen reaktio (KLA), 2 op (KE3)	130
7.7.4. Kemiallinen energia ja kiertotalous (KLA), 2 op (KE4)	131
7.7.5. Kemiallinen tasapaino (KLA), 2 op (KE5)	132
7.7.6. Kemian kertaus (KLA), 2 op (KE6)	133
7.7.7. Kemian labratyöt (KLA), 2 op (KE7)	133
7.8. KATSOMUSAINIET	134
7.8.1 Uskonto (KT)	134
7.8.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1)	136
Uskonnon kertaus, 2 op (UE07)	136
Myyttikurssi, 2 op (UE8)	136
Raamattu uskon ja kulttuurin perusteoksena, 2 op (UE9)	137
7.8.2. Elämänkatsomustieto (ET)	137
Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1)	139
Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2)	140
Kulttuurit, 2 op (ET3)	141
Katsomukset, 2 op (ET4)	142
Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5)	143
Tulevaisuus, 2 op (ET6)	144

7.9. Kuvataide (KU)	145
Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1)	148
Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2)	149
Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3)	150
Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4)	152
Nykytaiteen työpaja, 2 op (KU5)	153
PiMa, 2 op (KU6)	154
Mun taide, 2 op (KU7)	155
7.10. Liikunta (LI)	156
Oppiva liikkuja, 2 op (LI1)	157
Aktiivinen elämä, 2 op (LI2)	158
Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3)	158
Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4)	159
Virkisty liikunnasta, 2 op (LI5)	159
Vanhojen tanssit, 2 op (LI6)	159
Havaintomotoriikkaa palloillen, 2 op (LI7)	160
Kuntosalille, 2 op (LI9)	160
Golfaamaan, 2 op (LI10)	161
Liikunta - lukiosta työelämään, 2 op (LI12)	161
7.11. Matematiikka (MA)	161
7.11.1. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)	163
Funktiot ja yhtälöt 1 sekä ohjelmistot KLA, 3 + 1 op (MAA02)	163
MAA15 Funktiot ja ohjelmistot (1op)	164
MAA03 Geometria (2 op)	164
MAA05 Funktiot ja yhtälöt 2 (2 op)	166
MAA06 Derivaatta ja talous (3 op+1op) (Moduulit MAA6 ja MAA9)	166
MAA09 Talousmatematiikka (1 op)	167
MAA07 Integraalilaskenta (2 op)	167
MAA08 Tilastot ja todennäköisyys (2 op)	167
MAA10 3D-geometria (2 op)	168
MAA11 Algoritmit ja lukuteoria (2 op)	168
MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma (2 op)	169
MAA13 Pitkän matematiikan kertaus (2 op)	169
MAA14 MAA:n huippu (2op)	170
7.11.2. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)	170
Geometria KLA, 2 op (MAB03)	171
Matemaattisia malleja KLA, 2 op (MAB04)	172
Tilastot ja todennäköisyys KLA, 2 op (MAB05)	173
Talousmatematiikka KLA, 2 op (MAB06)	174
Matemaattinen analyysi KLA, 2 op (MAB07)	175
Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat KLA, 2 op (MAB08)	176
Lyhyen matematiikan kertaus KLA, 2 op (MAB09)	177
Lisää ällä KLA, 2 op (MAB10)	177
Syventävä geometria KLA, 2 op (MAB1)	178

Astetta paremmaksi KLA, 2 op (MAB12)	179
Tietotekniikka oppimisen apuna KLA, 2 op (MAB14)	179
7.11.3. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)	180
Luvut ja yhtälöt (KLA), 2 op (MAY1)	180
7.12. Musiikki (MU)	181
Musiikki minussa, 2 op (MU1)	183
Musiikki meillä, 2 op (MU2)	184
Musiikki muualla, 2 op (MU3)	185
Musiikki muissa taiteissa, 2 op (MU4)	185
Kuoro ja yhteismusisointi, 2 op (KLA MU5)	186
Bändi, 2 op (KLA MU6)	187
Kuule ja ymmärrä musiikkia, 2 op (KLA MU7)	187
Luova musiikki, 2 op (KLA MU8)	188
7.13. Opinto-ohjaus (OP)	189
7.13.1. Tutortoiminta, 2 op (OP03Kla)	190
7.13.2. Minä opiskelijana (OP1), 2 op (OP1Kla)	190
7.13.3. Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2Kla)	191
7.13.4. Työelämäopinnot, 2 op (OP4Kla)	193
7.13.5. Tutortoiminnan jatkokurssi, 2 op (OP5Kla)	193
7.14. Psykologia (PS)	194
7.14.1. Toimiva ja oppiva ihminen (KLA), 2 op (PS1)	196
7.14.2. Kehittyvä ihminen (KLA), 2 op (PS2)	197
7.14.3. Tietoa käsittelevä ihminen (KLA), 2 op (PS3)	198
7.14.4. Tunteet ja mielenterveys (KLA), 2 op (PS4)	200
7.14.5. Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (KLA), 2 op (PS5)	201
7.14.6. Kertausta yo-kirjoitukseen (KLA), 2 op (PS6)	202
7.14.7. Sosiaalipsykologia (KLA), 2 op (PS7)	203
7.15. Terveystieto (TE)	204
Terveystiedon kertaus, 2 op (TE4)	205
Terveys ja hyvinvointi - lukiosta työelämään, 2 op (TE5)	206
7.16. Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU)	206
7.16.1. Ruotsi, A-oppimäärä (TKRUA1)	210
Opin ja elän arkeani, 4 op (RUA1KLA)	210
Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA2KLA)	211
Ruotsi kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA3KLA)	212
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA4KLA)	213
Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA5KLA)	214
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA6KLA)	215
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA7KLA)	215
Yo-valmennus, 2 op (RUA8KLA)	216
Svenska klubben, 2 op (RUA9KLA)	216
7.16.2. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1)	217
Opiskelutaidot ja ruotsin kieli arjessani, 4 op (RUB1KLA)	217
Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB2KLA)	218

Ympäristömme, 2 op (RUB3KLA)	219
Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB4KLA).....	220
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB5KLA)	221
Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB6KLA)	222
YO-valmennus, 2 op (RUB7KLA)	222
Svenska klubben, 2 op (RUB8KLA).....	223
7.17. Vieraat kielet (VK)	224
7.17.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1)	229
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen ja englanti globaalina kielenä, 4 op (ENA01)	229
Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA02)	230
Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA03)	231
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA04).....	232
Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA05).....	232
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA06)	233
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA07)	234
Yo-kokeeseen valmentautuminen, 2 op (ENA08).....	234
Essay Writing, 1 op (ENA09)	235
7.17.2. Vieraat kielet, latina, B2-oppimäärä (VKLKB2).....	235
Tietoa, taitoa ja taruperintöä KLA, 2 op (LAB21)	236
Rooman historian vaiheita KLA, 2 op (LAB22)	236
Merkittäviä roomalaisia KLA, 2 op (LAB23)	237
Kulttuuriperintömme KLA, 2 op (LAB24).....	238
Viestejä menneisyydestä KLA, 2 op (LAB25)	239
Latinaa kautta vuosisatojen KLA, 2 op (LAB26)	239
Epiikkaa ja lyriikkaa KLA, 2 op (LAB27).....	241
Retoriikkaa ja filosofiaa KLA, 2 op (LAB28)	241
7.17.3. Vieraat kielet, latina, B3-oppimäärä (VKLKB3).....	242
Ikkunat auki antiikkiin KLA, 2 op (LAB31)	242
Antiikin elämää KLA, 2 op (LAB32).....	243
Tietoa, taitoa ja taruperintöä KLA, 2 op (LAB33)	244
Rooman historian vaiheita KLA, 2 op (LAB34)	245
Merkittäviä roomalaisia KLA, 2 op (LAB35)	245
Kulttuuriperintömme KLA, 2 op (LAB36).....	246
Viestejä menneisyydestä KLA, 2 op (LAB37)	247
Latinaa kautta vuosisatojen KLA, 2 op (LAB38)	248
Epiikkaa ja lyriikkaa KLA, 2 op (LAB39).....	248
Retoriikkaa ja filosofiaa KLA, 2 op (LAB310)	249
7.17.4. Vieraat kielet B2 oppimäärä KLA (VKB2)	250
Perustason alkeet 3 KLA, 2 op (VKB21).....	250
Perustaso 1 KLA, 2 op (VKB22).....	251
Perustaso 2 KLA, 2 op (VKB23).....	251
Perustaso 3 KLA, 2 op (VKB24).....	252
Perustaso 4 KLA, 2 op (VKB25).....	253
Perustaso 5 KLA, 2 op (VKB26).....	254

Perustason jatko 1 KLA, 2 op (VKB27)	255
Perustason jatko 2 KLA, 2 op (VKB28)	255
7.17.5. Vieraat kielet (VKB3)	256
Perustason alkeet 1 KLA, 2 op (VKB31)	256
Perustason alkeet 2 KLA, 2 op (VKB32)	257
Perustason alkeet 3 KLA, 2 op (VKB33)	258
Perustaso 1 KLA, 2 op (VKB34)	258
Perustaso 2 KLA, 2 op (VKB35)	259
Perustaso 3 KLA, 2 op (VKB36)	259
Perustaso 4 KLA, 2 op (VKB37)	261
Perustaso 5 KLA, 2 op (VKB38)	261
Perustason jatko 1 KLA, 2 op (VKB39)	262
7.18. Yhteiskuntaoppi (YH)	262
Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1 (KLA))	264
Taloustieto, 2 op (YH2 (KLA))	266
Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3 (KLA))	267
Lakitieto, 2 op (YH4 (KLA))	268
Yhteiskuntaopin kertaus, 2 op (YH5 (KLA))	269
Politiikkaa, taloutta ja lakia - käytännössä, 2 op (YH6 (KLA))	269
Maailmantilanne nyt, 2 op (YH7 (KLA))	270
Taloustiedon jatko, 2 op (YH8 (KLA))	270
7.19 Ilmaisu	271
7.19.2 Teatteri	272
Startti ilmaisuun (TI1)	272
Näyttelijäntyö 1 (TI2)	273
Näyttelijäntyö 2 (TI3)	274
Näyttelijäntyö 3, monologi (TI4)	274
Broadway - Liike ja ääni näyttämöllä (TI5)	275
Improvisaatio 1 (TI6)	276
Improvisaatio 2 (TI7)	276
Improvisaatio 3 (TI8)	277
Havainto ja liike (TI9)	278
Rituaaleista guruihin (TI10)	278
Suuret teatterigurut (TI11)	279
Teatterin tyylilajit (TI12)	280
Nykyteatteri (TI13)	280
Tutkiva teatteri (TI14)	281
Nopean toiminnan teatteri (TI15)	282
Performanssi (TI16)	282
Näytelmäanalyysi (TI17)	283
Dramaturgia 1 (TI18)	284
Dramaturgia 2 (TI19)	284
Ohjaajantyö 1 (TI20)	285
Ohjaajantyö 2 (TI21)	286

Lavastus (TI22)	287
Ääni ja valo (TI23)	287
Etydi (TI24).....	288
Teatteriproduktio (TI25).....	288
Taidepassi (TI26)	289
Teema 1 (TI31), Nukketeatteri	290
Teema 2 (TI32), Maskeeraus.....	290
Projekti- ja työelämä (TI33)	291
Teatterin lukiodiplomi (TELD8).....	292
7.19.2. Tanssi.....	292
Tanssi 1: Perusteet (TI27).....	292
Tanssi 2: Jatko (TI28)	293
Tanssi 3: Koreografia (TI29)	293
Tanssi-impro (TI30).....	294
Tanssin lukiodiplomi (TALD7)	295
7.19.3 Media.....	295
Mainoskampanja (MI2).....	296
Valokuvaus 1 (MI3)	296
Valokuvaus 2 (MI4)	297
Valokuvaus 3 – Näyttely-/kuvausprojekti (MI5).....	298
Mediataide – Näyttely-/taideprojekti (MI6)	299
Lyhytelokuva 1 (MI7).....	300
Lyhytelokuva 2 (MI8).....	301
Animaatio (MI9).....	302
Uusmedia (MI10).....	302
Podcast (MI11)	303
Journalistiikka (MI12)	304
Luova kirjoittaminen 1 (MI13).....	304
Luova kirjoittaminen 2 (MI14).....	306
Musavideo (MI15)	307
Projekti- ja työelämä (MI16)	307
Median lukiodiplomi (MELD5)	308
7.20. Hyvinvointi ja osallisuus (HOS).....	308
7.20.1. Aktiivinen lukiolainen, 2 op (HO01)	308
7.20.2. Aktiivinen kansalainen 1, 2 op (HO02).....	309
7.20.3. Liikennekasvatus, 2 op (HO03).....	309
7.20.4. Vapaaksi jännittämisestä, 1 op (HO04)	310
7.20.5. Mielialataidot, 2 op (HO05)	311
7.20.6. Stressinkäsittelytaidot, 2 op (HO06)	311
7.20.7. Taitava oppija, 2 op (HO07)	311
7.20.8. Keho, mieli ja liike 2 op (HO08)	312
7.20.9. Hyvinvoiva lukio 2 op (HO09)	312
7.20.11. Mielenterveyden ensiapu 1, 2 op (HO11)	312
7.20.12. Mielenterveyden ensiapu 2, 2 op (HO12)	313

7.20.13. Tapahtumatuotanto, 2 op (HO13)	314
7.20.15. Kansainvälisyys 2 op (HO15).....	314
7.20.16. Kansainvälisyys 2 op (HO16).....	314
7.20.17. Aktiivinen lukiolainen 2, 1 op (HO17).....	315
7.20.18. Aktiivinen kansalainen 2, 1 op (HO18).....	315
8. Liitteet.....	316
8.1. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko.....	316
8.2. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen.....	320
8.2.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen.....	320
SÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op).....	323
SÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)	323
SÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)	323
SÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op).....	324
SÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op).....	324
SÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)	324
SÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)	325
SÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op).....	325
8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.....	326
RÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op).....	328
RÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)	329
RÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op).....	329
RÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op).....	329
RÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op).....	330
RÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op).....	330
RÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op).....	330
Tavoitteet.....	330
RÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op).....	331
8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja ..... opiskelijan oppimisen arviointi.....	332
Opetushallituksen ohje nro 2266-2019.	332
OÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)	334
OÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)	334
OÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op).....	334
OÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)	335
OÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op).....	335
OÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op).....	335
OÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op).....	336
OÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)	336

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

1.1. Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämislupaan liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Lukiokoulutus on kokonaisuus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi lukion opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Tekstin muodosta ilmenee, onko kyseessä velvoittava määräys vai sitä tarkentava tai selittävä teksti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii vuosittain hyväksymäänsä opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla lukion opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion

toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

1. Lukiot päivittävät vuosittain tähän opetussuunnitelmaan perustuvat omat opetussuunnitelmansa.
2. Käytännön opetusjärjestelyihin liittyvät tiedot päivitetään vuosittain elokuun loppuun mennessä hallinto-ohjelman toimintasuunnitelmaan.
3. Turun lukiokoulutuksen opetussuunnitelma on laadittu Turun lukiouudistuksen valmistelu ja toimeenpano -hankkeen pedagogisen kehittämisen projektiryhmässä, opinto-ohjaajat ovat tehneet ohjauksen luvun 4.1. ja opiskeluhuollon ohjausryhmä on tehnyt luvun 4.3.3. Kehittämistyöhön ovat osallistuneet kaikki lukiodien opettajat sekä opiskelijakunnat. Ohjausryhmä, johon kuuluvat lukiodien rehtorit, lukiokoulutuksen palvelualuejohtaja ja projektipäällikkö, on kommentoinut ja hyväksynyt opetussuunnitelman. Opetussuunnitelman toimeenpanoa on valmisteltu lukiodien yhteisissä oppiaineryhmissä.
4. Ennen kuin suomenkielinen lukio- ja ammattiopetusjaosto hyväksyy lukiokohtaiset opetussuunnitelmat, ne annetaan kommentoitavaksi opettajakunnille, opiskelijoille ja opiskelijoiden kotiväelle.
5. Turun lukiot tekevät kiinteää yhteistyötä Turun alueen korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa.

1.2 Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät
- lukion toimintakulttuurin pääpiirteet
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- lukion kieliohjelma
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- yhteistyö muiden lukiodien ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- kansainvälinen yhteistyö
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhoolto
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeja, se tulee määrittellä opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella paikallisen opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016] 1 mom.).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava oppilaitoskohtaiseen opiskeluhuoltosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta lukion suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksenjärjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

Turun lukiokoulutuksen tuntijako

Turun lukiokoulutuksen päivälukioissa noudatetaan nuorille tarkoitettua lukiokoulutuksen tuntijakoa. Tästä tuntijaosta voivat poiketa Turun päivälukioiden erityisen koulutustehtävän linjoille valitut opiskelijat saamiensa ohjeiden mukaisesti.

Lukioiden valtakunnalliset erityistehtävät

Kerttulin lukio	ICT, urheilu
Puolalanmäen lukio	musiikki
Turun klassillinen lukio	ilmaisutaito
Turun Suomalaisen Yhteiskoulun lukio	luonnontiede

Lisäksi Turun Suomalaisen Yhteiskoulun lukiossa toimii merilinja Turun omana erityistehtävänä.

Turun lukiokoulutuksen kieliohjelma

lukio	A1	B1	B2	B3
Kerttulin lukio	ENA, RUA	RUB	SAB, RAB	SAB, RAB, EAB
Luostarivuoren Lyseon lukio	ENA, RUA	RUB	SAB, RAB	SAB, RAB, EAB
Puolalanmäen lukio	ENA, RUA, SAA, RAA, VEA	RUB	SAB, RAB	SAB, RAB, EAB, VEB
Turun klassillinen lukio	ENA, RUA	RUB	SAB, RAB, LAB	LAB, RAB, SAB, EAB
Turun Suomalaisen Yhteiskoulun lukio	ENA, RUA	RUB	SAB, RAB	SAB, RAB, EAB, IAB

Lukiodiplomien suorittaminen on mahdollista lukiokohtaisten opetussuunnitelmien mukaisesti.

Jos lukio antaa opetusta vieraalla kielellä, se merkitään lukiokohtaisen opetussuunnitelman ainekohtaiseen osaan.

2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, maailmankansalaisuuteen kasvamiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

Turun lukiokoulutus tarjoaa korkeatasoista ja laadukasta kasvatusta ja opetusta.

Turun lukioista valmistuu tasapainoisia ja sivistyneitä ihmisiä, joilla on hyvät valmiudet sekä jatko-opintoihin että työelämään.

2.2. Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsenyteen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävä elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvattu laaja-alainen osaaminen.

Turun lukiokoulutuksen arvoperusta muodostuu valtakunnallisen opetussuunnitelman arvolähtökohdista, Turun lukiouudistuksessa muotoilluista toimintaa ohjaavista arvoista sekä Turun kaupungin toimintalupauksista, joita ovat asukas- ja asiakaslähtöisyys, vastuullisuus ja suvaitsevaisuus sekä uudistuminen ja yhteistyö.

Turun lukiokoulutuksen toimintaa ohjaavat arvot ovat

- koulutuksen laatu ja oppimistulokset
- koko lukioyhteisön hyvinvointi ja yhdenvertaisuus
- osallisuus ja yhteisöllisyys
- opiskelijälähtöisyys ja henkilökohtaistaminen.

Lukiot kirjaavat opetussuunnitelmaan omat lukiokohtaiset, toimintaa ohjaavat arvonsa.

Turun klassillisen lukion arvopohjan toiminnallisuus on kirjattu toimintakulttuurin yhteyteen.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1. Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle. Valtioneuvoston asetuksen mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeja ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Opetushallitus on laatinut lukion opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 tarkoitettuihin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukuun ottamatta temaattisia opintoja. Lisäksi Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet lukiodiplomeihin. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 1 mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin.

Turun lukiokoulutuksessa määritellään lukiokohtaisesti

- yksittäisten oppiaineiden jako opintojaksoihin
- opiskelijoille tarjottavien opintojaksojen aineyhdistelmät
- yksittäisten oppiaineiden opintojen suoritusjärjestys
- temaattiset opinnot.

Lukioiden välistä yhteistyötä pyritään ylläpitämään kaikille lukioille yhteisten opintojaksojen avulla. Kieliohjelman mukaisen kielitarjonnan lukiokohtaisesta laajuudesta päätetään lukion opetussuunnitelmassa. Siinä kuvataan myös lukion kieliohjelma ja kieltenopetuksen järjestämisen yleisperiaatteet.

Turun klassillisen lukion on valtakunnallinen ilmaisutaidon erityistehtävä.

- Turun klassillisen lukion kielitarjonta:
- A- kielet englanti ja ruotsi
- B1-kieli ruotsi
- B2- ja B3 kielet espanja, latina, ranska ja saksa
lyhyt kieli vanha kreikka

3.2 Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosesseistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omiin mahdollisuuksiin ja innostavat opiskeluun.

Opiskelija on aktiivinen oppija ja kehittää aktiivisesti omaa osaamistaan koko lukioajan.

Opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan kaikissa oppiaineissa koko lukioajan.

Opiskelijalla on mahdollisuus osallistua opintojakson suunnitteluun yhdessä opettajan ja ryhmän kanssa (omat osaamistavoitteet, arviointi, työtavat, tehtävät).

Opettajan opetus- ja ohjaustyön pedagogiset valinnat perustuvat syventyvään opiskelijan tuntemukseen. Sekä työtavat että arviointi ovat kannustavia ja monipuolisia ja tukevat kaikkien opiskelijoiden oppimista. Opettaja selkiyttää tavoitteet ja keskeisen opittavan sisällön opintojakson alussa.

3.3. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen kehittämisessä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja

edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet sekä tulevaisuuden ja työelämän asettamat tarpeet.

Opiskeluympäristöt

Lukion monipuoliset, turvalliset ja viihtyisät opiskeluympäristöt edistävät opiskelumotivaatiota, rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja kannustavat kestävästi kehityksen mukaiseen toimintaan. Hyvä opiskeluympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä, että itsenäistä opiskelua. Opiskeluympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskeluympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asiantuntemusta hyödynnetään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Oppimiseen tarjotaan tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yrityksissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa harjoitusyrityksessä. Opiskeluympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksensa ja tuen tarpeensa.

Opiskelumenetelmät

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua. Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukion opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Turun lukiokoulutuksen opiskeluympäristöt ja -menetelmät

- Lukiot edistävät opiskelijan mahdollisuuksia hyödyntää koko toisen asteen (lukioiden ja Turun ammatti-instituutin) ja korkeakoulujen opetustarjontaa (ks. luku 3.6 Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys) sekä kaupungin erilaisia tiloja ja ympäristöä.
- Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat opiskelijan vahvuuksia, itsenäistä ja aktiivista opiskelua sekä yhteistyötaitojen kehittymistä. Oppimisympäristöjä ovat mm. erilaiset verkkoympäristöt, kaupunki- ja luonnonympäristöt, museot, kirjastot, yritykset, korkeakoulut ja kansalaisjärjestöt.

- Lukion fyysinen ympäristö ja toimintatavat tukevat opiskelijan oppimismotivaatiota, itseohjautuvuutta, luovuutta ja liikkuvan toisen asteen periaatteita.
- Lukion fyysiset tilat ja sen ympäristö ovat asianmukaiset ja turvalliset.
- Oppimisympäristöt mahdollistavat monipuolisten ja ajanmukaisten oppimisen- ja opetusmenetelmien käytön.
- Turun lukioilla on käytössään oppimista tukevat, modernit teknologiset ympäristöt, joita opiskelijat osaavat käyttää.
- Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista sekä kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua. Ne myös tukevat itse- ja vertaisarvioinnin kehittämistä.
- Opiskelijalle ja opettajille tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä heidän kokemuksiinsa että lähiympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin.
- Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin opiskelijan vahvuuksia tukien.

3.4. Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat lukion toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua lukion opiskeluympäristön ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestävästä tulevaisuudesta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet, erityiset koulutustehtävät sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat.

Oppiva yhteisö

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiiriin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa

opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisö ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmäohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävänsä tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiiriin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolitietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielen, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

Turun lukiokoulutuksen toimintakulttuurin perustana ovat

- koulutuksen laatu ja oppimistulokset
- koko lukioyhteisön hyvinvointi ja yhdenvertaisuus
- osallisuus ja yhteisöllisyys
- opiskelijälähtöisyys ja henkilökohtaistaminen.

Toimintakulttuuria arvioidaan lukion johtotiimissä, LUMO- ryhmässä, opettajainkokouksissa ja opiskelijakunnan hallituksen kokouksissa, kun käsitellään lukiossa toteutettavien valtakunnallisten, kuntakohtaisten ja lukiokohtaisten kyselyjen tuloksia ja opettajien, lukiolaisten tai huoltajien palautteita.

3.4.1. Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen ja opiskelijakunta

Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen ja opiskelijakunnan toiminta perustuvat lukiolain 33. §:ään.

Turun lukiokoulutuksessa on opiskelijoiden osallisuuteen perustuva toimintakulttuuri.

Jokaisella turkulaisella lukiolla on opiskelijakunta, opiskelijakunnan hallitus ja niiden toimintaa ohjaava opettaja.

Lukiokohtaisessa vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa tarkennetaan, miten opiskelijoiden osallisuus ja yhteisöllisyys toteutetaan ja miten opiskelijakunta toiminnallaan näitä edistää.

3.4.2. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki täydentävät toisiaan. Turun lukioissa tasa-arvosuunnitelma yhdistyy yhdenvertaisuussuunnitelman kanssa.

Tasa-arvolain mukaan oppilaitokset ovat velvollisia laatimaan toiminnan kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman eli toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman. Toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma on työkalu, joka tukee sukupuolten tasa-arvon edistämistä kaikessa oppilaitoksen toiminnassa. Suunnitelma tulee laatia vähintään kolmen vuoden välein yhteistyössä henkilöstön, opiskelijoiden sekä huoltajien kanssa. Suunnitelma sisältää selvityksen oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta, tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi sekä arvion aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että oppilaitoksella on aina suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden lisäämiseksi. Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on turvata yhdenvertainen kohtelu ja estää syrjintä kaikenlaisilla perusteilla. Yhdenvertaisuuslaissa syrjintäperusteet ovat

- ikä
- alkuperä
- kansalaisuus
- kieli
- uskonto
- vakaumus
- mielipide
- politiikka
- ay-toiminta
- vammainen
- seksuaalinen suuntautuminen
- muu henkilöön liittyvä syy.

Oppilaitoksen on suunnitelman avulla arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan sekä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia niin, että

oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet on otettu huomioon.

Turun lukioiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön kehittäminen on järjestelmällistä ja yhdenmukaista. Kunkin oppilaitoksen tilanne kartoitetaan joka toinen lukuvuosi järjestettävällä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyllä. Kyselyn kehittämisestä vastaa lukion opiskeluhuollon ohjausryhmä. Ennen kyselyn teettämistä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon teemoja käsitellään opiskelijoiden kanssa. Opettajille tarjotaan aiheeseen liittyvää koulutusta yhteistyössä asiantuntevien kansalaisjärjestöjen kanssa.

Lukioiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman rakenne on yhdenmukainen. Jokainen lukio lisää suunnitelmaan oppilaitoskohtaiset painopistealueensa ja kehittämiskohteensa sen jälkeen, kun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn tulokset on analysoitu. Tehtyjen kehittämistoimenpiteiden toteuttamista ja tuloksia arvioidaan lukiokohtaisessa opiskeluhoitoryhmässä (LUMO).

Turun lukioiden yhteisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman rakennetta tarkistetaan ja kehitetään tarvittaessa. Kehittämistyöstä vastaa lukioiden opiskeluhuollon ohjausryhmä.

3.4.3. Liikkuva toinen aste

Turun liikkuva toinen aste -projektin tavoitteena on edistää opiskelijoiden fyysistä aktiivisuutta ja hyvinvointia. Projektissa kehitetään toiminnallisia opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opiskeluyhteisöjä sekä vahvistetaan yhteistyötä hyvinvointia edistävien tahojen kanssa.

Tarkoituksena on luoda liikunnallinen toimintakulttuuri, joka tukee opiskelijoiden ja opettajien hyvinvointia ja jaksamista.

Toimintakulttuurin muutos edellyttää fyysistä aktiivisuutta ja hyvinvointia edistävien toimintamallien juurruttamista. Toiminnan vakiinnuttamisessa tärkeää on lukioiden johdon, henkilökunnan, opiskelijoiden ja muun lukioyhteisön sitouttaminen myös projektin päätyttyä. Päättävänä on pysyvä muutos kohti fyysisesti aktiivisia ja hyvinvoivia opiskelijoita ja opettajia.

3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Lukiolain (714/2018) 31 § edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhollostasta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhollostassa otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. Lukiolain (714/2018) 31 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Turun lukiokoulutuksessa keskeinen kodin ja koulun yhteistyön muoto on tiedottaminen opintojen rakenteista, lukion käytännöistä ja opiskelun tukimuodoista lukion tiedotuskanavissa.

Jokainen lukio järjestää myös lukion toimintaa esittelevän kotiväen illan vuosittain jokaiselle vuositason. Näissä tilaisuuksissa kannustetaan kotiväkeä seuraamaan opiskelijan opintojen edistymistä ja tukemaan häntä opinnoissa. Kotiväki kutsutaan osallistumaan tiettyihin lukion tilaisuuksiin ja yhteisöllisen opiskeluhuollon ryhmän toimintaan.

Lukio huomioi opiskelijan yksilölliset tilanteet ja tekee tarvittaessa yhteistyötä kotiväen kanssa.

Turun lukiokoulutuksen joka toinen vuosi toteutettava hyvinvointikysely ja muut mahdolliset kyselyt selvittävät kotiväen, opiskelijoiden ja opettajien mielipiteitä lukiokoulutuksesta.

Jokainen lukio määrittelee vuosittaisessa toimintasuunnitelmassaan tarkemmin yhteistyön muodot.

3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoihin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkymiä tulevaisuusajatteluun ja ennakkointiin.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (lukiolaki 714/2018, 27 §).

Lukion opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Paikallisessa opetussuunnitelmassa konkretisoidaan yhteistyön tavoitteet ja muodot sekä päätetään yhteistyötahoista. Jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksia vahvistetaan lukion toimintakulttuurissa, laaja-alaisen osaamisen toteutuksissa ja kaikkien oppiaineiden opinnoissa.

Korkeakouluysteistyö

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.)

Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytetään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakoasenteita. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opinto- ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Korkeakouluopintoihin tutustumisen konkreettiset muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Työelämävalmiudet

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja reflektovat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämönhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.

Lukio linjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa yhteistyöstään työelämän, kuten yritysmaailman, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Kansainvälinen osaaminen

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä

kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai virtuaalitekniikan avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kansainvälisen osaamisen painotukset ja lukion kansainvälisen toiminnan muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Turun lukiokoulutuksen yhteistyömuodot

Korkeakoulut

- Turun alueen korkeakoulujen tarjonta toiselle asteelle mahdollistaa yhteistyön ja turvaa opiskelijalle tasavertaiset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopinnoista jo lukioaikana.
- Opiskelijoita ohjataan tutustumaan ennakkoluulottomasti korkeakoulujen tarjontaan.
- Lukioaikaiset korkeakouluopinnot hyväksiluetaan lukio-opintoihin (ks. luku 5.2.5).

Työelämä

- Kaikilla Turun lukio-opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua Turun lukioiden yhteisiin opintojaksoihin, joissa integroidaan oppiaineita ja tehdään työelämä- ja korkeakoulu yhteistyötä alueen yritysten sekä korkeakoulujen kanssa.
- Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua opintojensa aikana työelämään.
- Opettajille tarjotaan mahdollisuuksia päivittää työelämän osaamistaan.
- Lukiokoulutuksessa tuetaan aloitteellisuutta, uusia työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä ja yrittäjämäistä asennetta.
- Opettajia ja opiskelijoita kannustetaan luomaan alueen eri toimijoiden kanssa pitkäaikaisia ja kestäviä kumppanuuksia.

Kansainvälisyys ja globaalikasvatus

Kansainvälisyysosaamisen painotukset ja lukion kansainvälisen toiminnan muodot päätetään lukiokohtaisessa opetussuunnitelmassa.

Gloaalikasvatus on toimintaa, joka avaa ihmisten silmät ja mielen maailman todellisuudelle ja herättää heidät toimimaan kaikille kuuluvien ihmisoikeuksien sekä oikeudenmukaisemman ja tasa-arvoisemman maailman puolesta (Maastrichtin julistus, 2002). Gloaalikasvatuksella lisätään ymmärrystä siitä, miten jokainen meistä on kytköksissä maailmanlaajuisiin kysymyksiin ja miten omalla toiminnalla ja valinnoilla voi vaikuttaa globaalin oikeudenmukaisuuden ja kestäväen tulevaisuuden edistämiseen.

Kaikki laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat vahvasti sidoksissa globaalikasvatukseen. Gloaalikasvatus sisältyy useimpiin lukion oppiaineisiin, ja kaikkiin oppiaineisiin on mahdollista sisällyttää globaalikasvatuksen teemoja. Opettajille tarjotaan ajanmukaista ja laadukasta täydennyskoulutusta globaalikasvatuksen eri osa-alueista.

Gloaalikasvatus on osa sivistystoimialan kansainvälistä toimintaa, josta vastaa kansainvälisten asioiden päällikkö. Gloaalikasvatuksen koulutusten järjestämisestä sekä ajankohtaisista asioista tiedottamisesta vastaa Turun lukioiden globaalikasvatuksen vastuupettaja. Hän tekee yhteistyötä muiden kouluasteiden globaalikasvatuksen vastuupettajien ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Jokaisella Turun lukiolla on lisäksi globaalikasvatuksen yhteysopettaja, jonka tehtävänä on

välittää omassa lukiossaan tietoa globaalikasvatuksen koulutuksista, opetusmateriaaleista ja ajankohtaisista tiedotteista.

Turun klassillisen lukion opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua eri oppiaineiden opintomatkoihin ulkomaille. Koulumme ottaa vastaan vuosittain vaihto-opiskelijoita ja koulustamme lähtee joka vuosi opiskelijoita ulkomaille vaihtoon.

4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

4.1. Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjaus on lukion toiminnassa kokonaisuus, jonka tulee syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona lukion jälkeisiin opintoihin. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Lukion laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti lukio-opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempina yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko- opintovalmiuksia ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus siitä, miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Korkea-asteen oppilaitosten kanssa tulee erikseen kehittää tapoja, jotka mahdollistavat opiskelijoille orientoivat opinnot korkea-asteella sekä vaihtoehtoiset väylät hakeutua jatko-opintoihin. Lisäksi tulee kuvata, miten alueellista monialaista yhteistyötä toteutetaan työelämän, paikallisten työ- ja elinkeinopalvelujen, sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen sekä muiden toimijoiden kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten ohjauksella varmistetaan opiskelijan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Osaksi paikallista opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen

järjestäminen oppilaitoksessa. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Lukion ohjaussuunnitelman tulee sisältää lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- ohjauksen keskeiset käsitteet
- ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
- ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen toimijat ja työnjako
- ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arviointi.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumsvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukiolain (714/2018) 26 §:n 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio- opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukiolain 26 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtainen opintosuunnitelma laaditaan opintojen alussa oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

1) opiskelusuunnitelma

- aikaisempi koulutus ja muu osaaminen
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät sekä muu hyväksi luettava osaaminen
- suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
- opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- korkeakouluissa ja mahdollisesti muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot
- työelämän tutustumisjaksot
- arvioitu opiskelu-aika

2) ylioppilastutkintosuunnitelma

3) jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukiolain (714/2018) 27 §:n 1 momentissa määrätään, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Lukiolain 27 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Lukiolain 27 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan on tarvittaessa osoitettava osaamisensa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja

työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

4.1.1. Turun ohjaussuunnitelma

Turun lukiokoulutuksen ohjaussuunnitelma
Ohjauksen keskeiset käsitteet

Turun lukiokoulutuksessa ohjaus on opiskelijan yksilöllisiin lähtökohtiin perustuvaa oppimisen, tasapainoisen kasvun ja sosialisatioprosessin tukemista. Ohjaus on tavoitteellinen ja vuorovaikutuksellinen prosessi, jossa opiskelija on aktiivinen toimija. Opiskelijan yksilölliset lähtökohdat ja elämäntilanne (mm. tarpeet, tavoitteet, kiinnostuksen kohteet, osaamisalueet) vaikuttavat ohjausprosessiin.

Opiskelijaa tuetaan ohjausprosessissa hänen opiskeluaan ja tulevaisuuttaan koskevien suunnitelmien ja ratkaisujen tekemisessä ja näihin liittyvien epävarmuustekijöiden sietämisessä. Ohjaus on yläkäsite tiedottamiselle ja neuvonnalle.

Nivelvaiheen ohjaus liittyy siirtymiseen luokka-asteelta tai kouluasteelta toiselle tai esim. työelämään. Lukion ohjauksessa taitekohta voi olla lukio-opintojen keskeytyessä siirtyminen esim. toisen asteen ammatilliseen koulutukseen. Lisäksi siirtymiä voivat olla lukion vaihdot. Nivelvaihe voidaan määritellä myös laajemmin, jolloin sillä tarkoitetaan elämänvaihetta, jossa nuori selkeyttää tulevaisuuden suunnitelmiaan, esimerkiksi koulutuksellisia ja ammatillisia valintojaan. Siirtymävaiheeseen voi kuulua tällöin vaihdellen koulutusta tai työtä ja toisinaan näiden ulkopuolella olemista. Turun lukioden ohjauksen käytänteissä (mm. yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa) nämä erilaiset nivel- ja siirtymävaiheet on huomioitu.

Turun lukiokoulutuksessa ohjauksella edistetään opiskelijoiden yhdenvertaisuutta, ehkäistään syrjäytymistä ja tuetaan yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja toimijuutta. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon opiskelijan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Nämä tarkoittavat pyrkimystä esteettömyyteen ja saavutettavuuteen (vrt. luku 4.2), yhdenvertaisuuteen ja sukupuolitietoiseen ohjaukseen:

- Esteettömyydellä tarkoitetaan fyysisen maailman saavutettavuutta, esim. rakennusten esteettömyyttä (kynnykset, portaat, hissit, induktiosilmukat jne.)
- Saavutettavuudella tarkoitetaan verkkopalveluiden, verkko-opetukseen liittyvien palveluiden ja työvälineiden esteettömyyttä. Erityisryhmillä on erilaisia tarpeita näiden käyttämisessä.
- Yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia ja oikeudenmukaisessa oppilaitoksessa henkilöön liittyvät tekijät eivät saa vaikuttaa opiskelijan mahdollisuuksiin lukio-opinnoissa etenemisessä.
- Sukupuolitietoisesta ohjauksen tavoitteena on luoda tasavertaiset edellytykset eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään.

Vertaisohjaus tarkoittaa samassa opiskeluvaiheessa ja samojen kysymysten äärellä olevien opiskelijoiden vastavuoroista kokemusten vaihtoa. Vertaisohjaus voi olla yhdessä tekemistä ja oppimista sekä osaamisen vaihtamista ja vuorovaikutustaitojen oppimista.

Urasuunnitelma tarkoittaa opiskelijan urapohdinnoista (unelmista, valinnoista, elämäntilanteesta) nousevia mahdollisia uraan liittyviä tavoitteita. Oman polun tai uran suunnitelmallisella pohtimisella, kirjaamisella, hahmottelemisella ja siitä keskustelemalla autetaan opiskelijaa selkeyttämään omia suunnitelmia ja tavoitteita sekä autetaan häntä valintojen tekemisessä ja mahdollisesti myös niiden muuttamisessa.

Ohjauksen tehtävät ja tavoitteet

- Ohjaus on kaikkien lukiossa työskentelevien yhteistä tavoitteellista työtä, jota lukion toimintakulttuuri tukee. Keskeistä ohjauksessa on myös yhteistyö korkeakoulujen ja

työelämän kanssa.

- Ohjaustoiminta tukee opiskelijoiden hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja -ohjautuvuuden vahvistumiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen.
- Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta.
- Ohjauksessa edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjauksen järjestäminen, toimijat ja työnjako

Ohjaus voidaan järjestää henkilökohtaisena ohjauksena, luokkamutoisena, pienryhmissä tapahtuvana ohjauksena, vertaisohjauksena tai näiden yhdistelminä kuhunkin tilanteeseen sopivalla tavalla.

Rehtorit

- hoitavat yleisen tiedottamisen lukion toimintatavoista ja ohjauksesta opiskelijoille, kotiväelle ja opettajakunnalle
- hoitavat ylioppilaskirjoituksiin liittyvän tiedottamisen sekä vastaavat ylioppilaskirjoitusten erityisjärjestelyiden hakemisesta ja käytännön toteuttamisesta
- hyväksyvät muualla suoritettujen opintojen yhdessä aineenopettajan kanssa
- toimivat lukiokohtaisen opiskeluhoitoryhmän puheenjohtajana
- hyväksyvät opiskelun keskeyttämisen määräajaksi
- vastaavat vieraskielisyyslausunnoista
- vastaavat ylioppilaskirjoitusten osallistumisoikeuden tarkistamisesta
- vastaavat tiedotuksesta ja markkinoinnista
- vastaavat yhteydenpidosta muihin lukioihin ja oppilaitoksiin.

Opinto-ohjaajat

- vastaavat oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta
- ohjaavat opiskelijaa laatimaan opintojen alussa henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Lisäksi opinto-ohjaajat auttavat päivittämään suunnitelmaa opintojen edessä.
- pitävät opinto-ohjauksen opintojaksot
- huolehtivat opiskelijoiden henkilökohtaisesta ohjauksesta ja pienryhmäohjauksesta
- toimivat lukiokohtaisen opiskeluhoitoryhmän jäsenenä
- tekevät yhteistyötä aineenopettajan, ryhmäohjaajan, opiskeluhoitohenkilöstön ja erityisopettajan kanssa
- ovat yhteydessä muihin oppilaitoksiin ja työ- ja elinkeinoelämään
- tiedottavat opiskelumahdollisuuksista lukion aikana ja sen jälkeen, esimerkiksi muissa lukioissa, iltalukiossa ja korkeakouluissa
- tiedottavat peruskoulun päättöluokkalaisille ja heidän vanhemmilleen lukio-opiskelusta yhteistyössä muun kouluväen kanssa
- tekevät nivelvaiheyhteistyötä
- neuvovat ylioppilaskirjoituksiin sekä mahdollisiin erityisjärjestelyihin liittyvissä asioissa
- ohjaavat opiskelijoita opintoihin liittyvissä valinnoissa.

Ryhmäohjaajat

- toimivat ryhmänsä opiskelijoiden lähiohjaajana
- ohjaavat opiskelijan lukio-opiskelun käytänteisiin
- ohjaavat opintoihin liittyvien valintojen tekemisessä
- organisoivat ryhmänsä toiminnan erilaisissa tilaisuuksissa ja hoitavat käytännön asiat
- pitävät ryhmäohjaustuokiot
- tiedottavat ryhmälle tärkeistä asioista
- suunnittelevat ja toteuttavat uusien opiskelijoiden ryhmäytämisen yhdessä tutoreiden ja opinto-ohjaajien kanssa
- seuraavat ja ohjaavat ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä
- seuraavat ja puuttuvat opiskelijan poissaoloihin

- huolehtivat yhteydenpidosta kotiin ja osallistuvat kotiväen iltojen järjestelyihin ja toteutukseen yhdessä rehtorien ja opinto-ohjaajien kanssa
- haastattelevat ryhmänsä ensimmäisen lukuvuoden aikana.

Lukiokohtainen lisäys

- vuosisuunnitelmassa määritetään tarkemmin pedagogisen tuen ohjeistus

Aineenopettajat

- ohjaavat opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttavat häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan
- sisällyttävät opetukseen kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään
- tukevat opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämäntuntemusta
- tekevät yhteistyötä oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa
- ohjaavat opiskelijaa yhdessä opinto-ohjaajan kanssa laatimaan ja päivittämään henkilökohtaista opintosuunnitelmaansa
- seuraavat ja puuttuvat opiskelijan poissaoloihin
- ohjaavat itsenäisesti suoritettavat opinnot
- neuvovat oman oppiaineensa ylioppilaskirjoituskäytännöt
- antavat pyydettyä lausunnon opiskelijan lukivaikeudesta YTL:lle laadittavaa hakemusta varten.

Lukiokohtainen lisäys

- vuosisuunnitelmassa määritetään tarkemmin pedagogisen tuen ohjeistus

Erityisopettajat

- antavat yksilö- ja ryhmäohjausta
- ohjaavat tarvittaessa oppimiseen ja opiskeluun liittyvissä asioissa ja pitävät opintojakson, jossa käsitellään muun muassa opiskelutaitoja
- pitävät lukiseulan ja tekevät tarvittaessa lukitestaukset sekä niihin liittyvät lausunnot ja hakemukset YTL:lle
- ohjaavat ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyjen hakemisessa
- laativat pedagogisen tuen suunnitelman muun muassa lukivaikeuden perusteella
- ovat tarvittaessa mukana opiskelijan yksilöllisen tuen suunnittelussa ja arvioinnissa pedagogisissa palavereissa sekä opiskeluhuoltoryhmässä
- tekevät yhteistyötä aineenopettajien, ryhmänohjaajien, opinto-ohjaajien ja opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa.
Koulusihteeri
- opastaa lukion arjessa
- ylläpitää opiskelijarekisteriä
- tulostaa opiskelijatodistukset ja opintokirjaotteet
- hallinnoi ylioppilastutkintoon ilmoittautumiset hallinto-ohjelmassa
- kirjaa ylioppilastutkintolautakunnan myöntämät erityisjärjestelypäätökset
- hoitaa koulumatka- ja opintotukiasiat.

Tutorit

- tutustuttavat uusia lukion opiskelijoita lukion toimintatapoihin
- auttavat uusia lukiolaisia opintoihin liittyvien valintojen tekemisessä
- toteuttavat ryhmäytymispäivän yhdessä ryhmänohjaajien ja opinto-ohjaajien kanssa
- osallistuvat lukion ja lukio-opintojen esittelyyn peruskoulun päättöluokkalaisille.

Ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lähettävä ja vastaanottava

oppilaitos tekevät yhteistyötä siirtymässä perusasteelta lukioon.

Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat perehdytetään oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Siirtymävaiheessa tehdään tiivistä yhteistyötä lukion aloittaneiden opiskelijoiden sekä heidän ryhmänohjaajiensa, erityisopettajan sekä opiskelijahuollon edustajien kanssa. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea. Lukio-opintonsa aloittavat tekevät ensimmäisessä jaksossa digitaalisen lukiseulan. Tukea tarvitsevat pyritään löytämään mahdollisimman nopeasti ja saattamaan tarvittavan tuen piiriin.

Opiskelijoille järjestetään lukioaikana mahdollisuuksia tutustua sekä työelämään että opiskeluun jatko-opiskelupaikoissa. Jatko-opinnoista informoidaan lukio-opintojen alusta saakka. Korkeakoulujen kanssa tehdään aktiivisesti yhteistyötä.

Jatko-ohjauksen järjestäminen

Turun lukioiden ohjaukseen sisältyy opiskelijoiden mahdollisuus jatko-ohjaukseen vuoden ajan ensisijaisesti siinä lukiossa, jonka opiskelijana hän on ollut. Jatko-ohjauksessa autetaan nuoria selkeyttämään tulevaisuuden suunnitelmiaan, esimerkiksi koulutuksellisia ja ammatillisia valintoja.

Ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat

- opiskelu lukiossa, oppiminen ja opiskelutaidot
- itsetuntemus, elämänhallinnan taidot, sisäinen motivaatio, päätöksentekotaidot
- ylioppilastutkinto
- eri vaihtoehdot lukion jälkeen
- henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelusuunnitelma, ylioppilastutkintosuunnitelma sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukion opinto-ohjauksessa on käytössä erilaisia työtapoja ja monipuolisia oppimisympäristöjä. Opinto-ohjaus voi olla henkilökohtaista, pienryhmäohjausta, vertaisohjausta ja luokkamutoista. Opinto-ohjaus voi tapahtua kontaktiohjauksena tai etänä. Opinto-ohjauksessa tehdään moniammatillista yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa.

Ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa (vrt. luku 3.6)

Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden, tavoitteiden, kiinnostusten kohteiden ja osaamisalueiden huomioon ottamista ohjauksessa tehostetaan tekemällä yhteistyötä oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen ja asiantuntijoiden kanssa.

- Yhteistyö työelämän edustajien, oppilaitosten, järjestöjen ja viranomaisten kanssa.
- Moniammatillinen yhteistyö erityisesti siirtymä- ja nivelvaiheessa.
- Lukiolaisilla on mahdollisuus tutustua työelämään ja eri alojen opiskelumahdollisuuksiin esimerkiksi seuraamalla työntekijän/opiskelijan työpäivää.
- Lukiolaisilla on mahdollisuus osallistua yhteistyöopintojaksoihin korkeakouluissa.
- Yrittäjämäistä asennetta tuetaan monipuolisilla oppimisympäristöillä ja esimerkiksi yrittäjyysopinnoilla.
- Lukion opetushenkilöstöä kannustetaan tutustumaan elinkeino- ja työelämään.

Ohjaustoiminnan arviointi

Lukioissa ohjaustoimintaa arvioidaan niin ohjauksen suunnitteluvaiheessa, ohjausta tehtäessä, että sen jälkeenkin. Ohjaustoiminnan arviointi on siis jatkuva prosessi. Selkeästi määritelty ohjauksen arviointi on osa lukioiden laajempaa arviointikulttuuria.

Opinto-ohjaaja tekee jatkuvaa itsearviointia, joka kohdistuu

- käytettyihin ohjausmenetelmiin ja työmuotoihin
- ohjausresursseihin
- ohjauksesta saatuun palautteeseen.

Lukioissa arviointi perustuu palautteeseen, jota saadaan mm.

- opintojaksojen palautteista
- kouluterveyskyselyistä
- lukioiden omista kyselyistä

- yhteistyötahoille suunnatuista kyselyistä.

Ohjaustoiminnan arviointia tehdään

- yksittäisen opiskelijan kohdalla
- työyhteisötasolla
- yhteistyöverkostojen tasolla.

4.2. Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti (lukiolaki 714/2018, 28 § 1 mom.). Erityisopetus ja muu oppimisen tuki mahdollistavat opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys ja saavutettavuus sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio- opintojen suorittamisessa sekä edistää hänen hyvinvointiaan ja jaksamistaan. Lisäksi tavoitteena on antaa valmiuksia jatko-opintoihin siirtymiseen.

Opiskelijalla on oikeus saada tukea riippumatta siitä, mistä syistä oppimisvaikeudet johtuvat. Oppimisvaikeudet voivat johtua esimerkiksi luku- ja kirjoitusvaikeuksista, matemaattisista tai tarkkaavuuden vaikeuksista, sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 2 momentin mukaan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja.

Tukitoimien suunnittelu ja toteutus aloitetaan mahdollisimman varhain. Opiskelijaa opettavat opettajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (lukiolaki 714/2018, 28 § 2mom.). Opettajat huolehtivat siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, ja mahdolliset muutokset kirjataan edellä mainitulla tavalla.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 1 momentin mukaan tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Myönteinen ja kannustava palaute edistää opiskelijan käsitystä itsestään oppijana. Samalla opiskelijan itsearviointitaidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opettajat ohjaavat opiskelijaa oppimaan oppimisen taidoissa, kantamaan vastuuta oppimisestaan ja työskentelystään sekä käyttämään kullekin oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita.

Oppimisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Oppimisen tukea voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen, tukiopetus ja muut pedagogiset ratkaisut. Lisäksi opiskelijaa voidaan tukea yksilökohtaisesti suunnitellulla monipuolisella opinto-ohjauksella ja ryhmänohjaajan tuen avulla sekä hyödyntämällä erilaisia opintojen valintamahdollisuuksia. Opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai matematiikan ja muiden oppiaineiden opiskeluun.

Erityisopetus on erityisopettajan antamaa opetusta. Erityisopetus tukee aineenopetusta. Se voidaan toteuttaa yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena. Erityisopetus on esimerkiksi opiskelutaitojen opettamista sekä opiskelijan ohjaamista käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa. Erityisopettaja tekee yhteistyötä muiden opettajien kanssa tukea

tarvitsevan opiskelijan oppimiseen ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä.

Lukiolain (714/2018) 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös erityisopetusta tai muuta oppimisen tukea tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen tarkoittaa, että opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja lukiokoulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä, ja ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Poikkeava järjestely voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuollon palvelujen tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Tukea tarvitsevan opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Näin turvataan tukea tarvitsevalle opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Arvioinnissa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisäajan antaminen arviointitilanteissa, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Arvioinnissa voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä.

Ylioppilastutkinnon kokeiden erityisjärjestelyistä tiedotetaan opiskelijalle heti lukio-opintojen alkaessa ja aina tarpeen mukaan. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien tarpeen arviointi
- tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- tuen toteuttaminen
- tuen toteutumisen seuranta ja arviointi
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

Oppimisen tuki Turun lukioissa

Turun lukiokoulutuksessa oppimisen tuen perustana on opiskelijan oikeus yksilölliseen tukeen ja ohjaukseen riippumatta siitä, mistä syistä oppimisvaikeudet johtuvat. Oleellista on tuen tarpeen varhainen tunnistaminen, tukitoimien käynnistäminen ja niiden seuranta. Tuen tarkoituksena on lisätä opiskelijan hyvinvointia ja jaksamista sekä mahdollistaa lukio-opinnoista suoriutuminen.

Oppimista tuetaan normaalissa luokkatyöskentelyssä opetushenkilöstön yhteistyönä sekä tarvittaessa myös moniammatillisessa yhteistyössä yhdessä opiskelijan ja hänen huoltajansa kanssa opiskelijan suostumuksella. Toteutettavat pedagogiset tukitoimet voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttämistä, tukiovetusta, yksilöllisiä arviointimenetelmiä ja opetusjärjestelyitä, erityisopettajien toteuttamia interventioita tai opintojaksoja sekä muita oppimista ja hyvinvointia tukevia opintojaksoja

Kaikilla Turun lukiolaisilla on mahdollisuus osallistua lukemisen ja kirjoittamisen seulontaan ensimmäinen lukiovuoden syksyllä. Lukiseulan ja opiskelijan tuen tarpeen perusteella opiskelijalla on mahdollisuus saada erityisjärjestelyjä lukio-opintoihinsa.

Seulonnan tulosten pohjalta opiskelija voidaan kutsua yksilölliseen lukitestaukseen. Mikäli opiskelijalla todetaan esimerkiksi lukivaikeus, hänelle voidaan hakea erityisopettajan ja aineenopettajien lausunnoilla erityisjärjestelyitä, kuten lisäaikaa, ylioppilaskokeisiin. Erityisjärjestelyiden hakeminen edellyttää oppiainekohtaista seuranta tukitoimien toimivuudesta. Opiskelijalla on samoilla perusteilla oikeus lisäaikaan tai muihin erityisjärjestelyihin koko lukio-

opintojen ajan esimerkiksi oppitunneilla ja koetilanteissa.

Lukio-opintojen ja ylioppilaskirjoitusten erityisjärjestelyitä voidaan myöntää opiskelijalle myös muilla perusteilla kuin erityisopettajan tekemällä lukilausunnolla. Perusteena voi tällöin olla esimerkiksi lääkärintodistus tai opiskelijan S2-tausta.

Lukion erityisopetus on opiskelutaitojen opettamista, opiskelijan henkilökohtaisten vahvuuksien tunnistamista ja niiden hyödyntämistä oppimisessa ja opiskelussa mahdollisuuksien mukaan. Tavoitteena on tukea opiskelijan hyvinvointia, itsetuntemusta ja osallisuuden kokemusta suhteessa hänen omaan oppimiseensa ja lukio-opintoihin. Pyrkimyksenä on tukea opiskelijaa hänen yksilöllisten opintotavoitteidensa saavuttamisessa. Erityisopetusta voidaan toteuttaa ryhmämuotoisena ja yksilöllisenä tukena. Työote on luonteeltaan konsultatiivinen ja mahdollistaa yhteistyön aineenopettajien kanssa.

Tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedotetaan opiskelijoille ja huoltajille heti lukio- opintojen alkaessa ja aina tarpeen mukaan lukioiden verkkosivujen, Wilman ja lukioissa toteutettavien tapahtumien ja tilaisuuksien, esimerkiksi ryhmäytymispäivän, välityksellä.

Tukitoimista ja pedagogisen tuen mahdollisuuksista kerrotaan opiskelijoille ja huoltajille myös opiskelijan opintojen edetessä.

Tukitoimien kirjaamisen yksityiskohdista päätetään lukiokohtaisesti.

Työnjako ja vastuut

Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Turun lukiokoulutuksessa vastuut ja työnjako tukitoimien toteutuksessa ja seurannassa ovat seuraavat:

Ryhmänohjaaja

- toimii ryhmänsä opiskelijoiden lähiohjaajana, joka on yhdyshenkilö omien opiskelijoidensa tuen tarpeesta muille opettajille
- seuraa opintojen etenemistä ja tuen toteuttamista lukiossa
- on tarvittaessa yhteydessä opiskeluhoitohenkilöstöön ja/tai huoltajiin esim. opiskelijan elämäntilanteen vaatiman tuen vuoksi.

Aineenopettaja

- huomioi opetuksessaan ja arvioinnissaan opiskelijoiden erilaiset tuen tarpeet
- ohjaa ja tukee opiskelijaa oman oppiaineensa käytänteissä ja oppimaan oppimisessa
- tekee tarvittaessa tiivistä, opiskelijan pedagogiseen tukeen liittyvää yhteistyötä ryhmänohjaajien, opinto-ohjaajien, erityisopettajan ja opiskeluhoitoyhteistyön henkilöstön kanssa.

Opinto-ohjaaja

- seuraa opiskelijan opintojen toteutumista ja mahdollista tuen tarvetta yhdessä ryhmänohjaajan kanssa
- toimii lukiokohtaisen opiskeluhoitoyhtymän jäsenenä ja tekee yhteistyötä opiskeluhoitoyhteistyön henkilöstön kanssa
- on tärkeä nivelpaikka ja erityisjärjestelyihin liittyvässä tiedottamisessa.

Erityisopettaja

- toteuttaa syyslukukauden alussa yhteistyössä opinto-ohjaajien kanssa lukiseulan sekä sen tuloksiin ja yksilöttestauksiin liittyvän tiedottamisen opiskelijoille ja huoltajille
- kartoittaa tarvittaessa uusien opiskelijoiden mahdollisen aiemman tuen toteutuksen
- osallistuu tarvittaessa opiskelijan yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon. Lisäksi hän osallistuu lukion yhteisölliseen opiskeluhoitoyhtymään
- huolettii pedagogisten asiakirjojen ylläpidosta ja kirjauksista
- huolettii lukioissa opiskelijoiden tarvitsemien yksilöllisten lukiutestauksien toteutuksesta sekä pedagogisen tuen suunnittelusta ja seurannasta yhdessä aineenopettajien kanssa. Lisäksi hän valmistelee mahdollisia lukemisen ja kirjoittamisen haasteisiin liittyviä YTL:n erityisjärjestelyhakemuksia.

Terveydenhoitaja, koululääkäri, opintopsykologi, psykiatrinen sairaanhoitaja ja kuraattori muodostavat lukiokoulutuksen opiskeluhoitoyhteistyön moniammatillisen henkilöstön. He tukevat tarvittaessa opetushenkilöstöä opiskelijoiden yksilöllisen tuen tarpeen tunnistamisessa ja sen toteuttamisessa.

Tuen toteutumisen seuranta ja arviointi

Erityisjärjestelyjen toimivuutta seurataan ja arvioidaan lukio-opintojen aikana ja niitä muokataan

tarvittaessa opiskelijan tuen tarpeita paremmin vastaaviksi.

4.3. Opiskeluhoolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain (714/2018) mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) käsitettä opiskeluhoolto.

Lukion opiskeluhoollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoolto toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhoollona. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2 ja 3 §.)

Lukion opiskeluhoollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhoollon palveluiden järjestämisestä vastaa lähtökohtaisesti oppilaitoksen sijaintikunta. Yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio koulutuksen järjestäjänä voi päättää järjestää näitä palveluja kokonaan tai osittain omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää, lukuun ottamatta yli 18- vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa opiskelijoiden käytävissä olevasta opiskeluhoollosta ja opiskelijaa ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 9 [muutettu lailla 1409/2014] ja 11 §.)

Opiskeluhoolto toteutetaan monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoolto toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoollossa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhoollon suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhoollon palveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluhoollon hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 4 ja 9 §; lukiolaki 714/2018, 33 §.)

Katso luku 4.3.3 Turun kaupungin päivälukioiden opiskeluhoollon suunnitelma

4.3.1. Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet

Näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrätään opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä opetussuunnitelman ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhoollon suunnitelman laatimisesta (lukiolaki 714/2018, 32 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]).

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Opiskeluhoolto on osa lukion toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluhoollon hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 ja 4 §.)

Yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana on opiskelijan osallisuus, myönteinen vuorovaikutus sekä aikuistuvan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Kaikilla opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintatapojen kehittämiseen ja mielipiteensä ilmaisemiseen opiskelijoita ja oppilaitosyhteisöä koskevissa asioissa (lukiolaki 714/2018, 33 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 18 §). Huoltajien mahdollisuutta osallistua yhteistyöhön tuetaan. Huoltajia kannustetaan osallistumaan yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämiseen ja oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa nuorten hyvinvointia, terveyttä ja

turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lukiolain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (lukiolaki 714/2018, 40 §). Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohdaksi on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämiseksi tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa lukion toimintakulttuuria, ja se otetaan huomioon kaikessa lukion toiminnassa.

Yksilökohtainen opiskeluhoito

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhoitojen palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhoitojen psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhoito, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 5 §).

Yksilökohtaisen opiskeluhoitojen tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa niihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä itseään koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa. Lähtökohdaksi on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoitoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhoitossa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 11 ja 18 §.)

Opiskeluhoitoryhmät monialaisessa yhteistyössä

Opiskeluhoitojen monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhoitoryhmien toiminta on osa opiskeluhoitojen kokonaisuutta. Opiskeluhoitoryhmiä ovat 1) opiskeluhoitojen ohjausryhmä, 2) oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä sekä 3) tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016].)

Koulutuksen järjestäjä asettaa opiskeluhoitojen ohjausryhmän ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän. Yksittäistä opiskelijaa koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Kaikki opiskeluhoitoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on mukana opetushenkilöstöä sekä opiskeluterveydenhuollon palveluja ja psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano.

Opiskeluhoitojen ohjausryhmä vastaa koulutuksenjärjestäjäkohtaisen opiskeluhoitojen yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla useamman koulutusmuodon yhteinen.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän tehtävänä on vastata oppilaitoksen opiskeluhoitojen suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä ja opiskeluhoitojen palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä sen kokoonpanosta sekä tehtäviin liittyvistä toimintatavoista. Opiskeluhoitoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisuuden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhoitojen toteuttaminen ja kehittäminen. Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän sijasta edellä kuvattuja tehtäviä voi hoitaa opetuksen järjestäjän nimeämä muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016]).

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhuollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan tai, ellei opiskelijalla poikkeuksellisesti ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 19 §).

Katso luku 4.3.3 Turun kaupungin päivälukioiden opiskeluhoitosuunnitelma

4.3.2. Opiskeluhoollon suunnitelmat ja niiden laatiminen

Paikallisella tasolla opiskeluhoollon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kolme eri suunnitelmaa. Suunnitelmat ovat 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon sisältyy opiskeluhoollon koskeva osuus, 2) paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhoollosta sekä 3) oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 12 ja 13 § [muutettu lailla 1501/2016]; lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013]; lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §.)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013].)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon, kun valmistellaan paikallisen opetussuunnitelman opiskeluhoollon koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhoitosuunnitelmia.

Opiskeluhoollon opetussuunnitelmassa

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan käytännön tasolla lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjen asioiden toteutus, opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä linjaukset oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseksi.

Paikallinen opetussuunnitelma tulee opiskeluhoollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §). Opetussuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §).

Osa oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyvistä asioista on tarkoituksenmukaista kuvata yhdenmukaisesti kaikissa koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa siten, että niitä täsmennetään ja täydennetään oppilaitoskohtaisesti. Tämä tukee oppilas- ja opiskeluhoitolaissa (1287/2013) mainittua opiskeluhoollon palvelujen yhdenvertaista laatua ja saatavuutta.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laadinta

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoitosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä

oppilaitoksen ja opiskeluhuollon henkilöstön sekä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016].) Suunnitelmaa laadittaessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan seuraavat asiat:

1. Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoitosuunnitelmassa esitetään arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien opiskeluhoitopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arviossa otetaan huomioon opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja ympäristöön liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti näihin liittyviä selvityksiä ja seurantatietoja, opiskeluhuollossa muodostunutta tietoa sekä huoltajilta ja erityisesti opiskelijoilta saatavaa tietoa.

Opiskeluhoitohuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio oppilaitoksen käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista, joita ovat opiskeluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluhuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjakoa, palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä palveluista tiedottaminen ja niihin ohjaaminen
- opiskeluhuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin opiskelijoihin, oppilaitosyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä opiskeluhuollon kehittämiseen ja seurantaan.

2. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen opiskeluhuollon järjestäminen opiskelijan ja opiskeluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitosyhteisössä
- toimenpiteet opiskeluyhteisön sekä ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi
- oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän tai muun tehtävään soveltuvan monialaisen ryhmän toimintatavat ja käytännöt
- opiskeluhuollon kokonaisuudesta tiedottaminen
- yhteistyö nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin sekä muiden opiskeluhuollon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa
- terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö
- opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi opiskeluympäristössä
- tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet oppilaitoksen terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a) Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
Opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]). Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon sekä opiskelijoiden keskinäiset että opiskelijoiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet oppilaitoksessa.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavat kuvaukset:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b) Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Opiskeluhoitosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa otetaan huomioon myös toimintavalmiudet ylioppilastutkinnon kokeiden aikana mahdollisesti tapahtuvassa äkillisessä uhka- ja vaaratilanteessa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset, kuten pelastussuunnitelma (pelastuslaki 379/2011, 15 §; valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011, 1 ja 2 §).

Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako erilaisissa kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteuttamistavat ja yhteistyö opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi ja seuraamiseksi sekä tarvittavien yksilöllisten tukitoimien järjestämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluterveydenhuolto- sekä kuraattori- ja psykologipalvelujen järjestäminen, keskinäinen työn- ja vastuunjako sekä palvelujen järjestämisessä tarvittava yhteistyö
- monialaisen asiantuntijaryhmän toimintatapojen ja käytäntöjen sopiminen sekä yksilöllisten tukitoimien järjestämisen periaatteet
- opiskeluhoollon yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa
- opiskeluhoitokertomuksen laatiminen ja säilytys
- sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestämiseen liittyvä yhteistyö oppilaitoksessa
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi
- tarvittava yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa (esimerkiksi erikoissairaanhoito, sosiaalitoimi, poliisi, nuorisotoimi).

4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Opiskeluhoiltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyö opiskeluhoillon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioimisessa
- opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annettava tieto yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä
- opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoillon asiakkaana ja suostumuksen hakeminen opiskelijalta ja tarvittaessa tämän huoltajalta yksilökohtaisessa opiskeluhoillossa
- käytänteet opiskelijan toiveiden huomioimisessa häntä koskevilla toimenpiteillä ja ratkaisuissa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä
- käytänteet opiskelijan kehitystason ja edun toteutumisen arvioimiseksi opiskeluhoillon henkilöstöön kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta
- menettelytavat yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

5. Opiskeluhoiltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhoillon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 26 §).

Opiskeluhoiltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet opiskeluhoillon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).

Suunnitelmassa esitetään

- seurattavat asiat
- tietojen kokoamiseksi käytettävät menetelmät, seurannan aikataulu sekä vastuussa oleva taho
- seurantatietojen käsittely ja niiden hyödyntäminen opiskeluhoillon kehittämisessä
- seurannan keskeisistä tuloksista tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyökumppaneille.

Katso luku 4.3.3 Turun kaupungin päivälukioiden opiskeluhoiltosuunnitelma

4.3.3 Turun kaupungin päivälukioiden opiskeluhoiltosuunnitelma

Opiskeluhoillon toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat

Lukion opiskeluhoillon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoiltoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhoiltona. (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2. ja 3. §.)

Turun kuntakohtainen opiskeluhoillon opetussuunnitelma on samalla Turun kaupungin päivälukioiden yhteinen opiskeluhoiltosuunnitelma. Jokainen lukio kirjaa oppilaitoskohtaiset tarkennuksensa tähän suunnitelmaan, ja näistä muodostuu lukion oma opiskeluhoiltosuunnitelma. Lisäksi osa asioista kirjataan vuosittaiseen työsuunnitelmaan.

Opiskelukyky on opiskelijan työkykyä. Se on yhteydessä oppimistuloksiin, opiskelijan hyvinvointiin ja opintojen sujuvuuteen. Opiskelukykyä edistämällä parannetaan opintojen etenemistä, osaamista, työllistymistä ja työelämää, mutta myös yhteisöjen toimintaa ja ilmapiiriä. Opiskelukykyä huolehtiva opiskeluyhteisö luo positiivisen kehän, jossa opettajien ja henkilökunnan hyvinvointi ja innostus tarttuu opiskelijoihin ja toisinpäin. Opiskelukyky koostuu monista tekijöistä, joihin vaikuttavat niin yhteiskunnalliset rakenteet ja päätökset, johdon ja henkilökunnan toimet, opiskelijajärjestöt kuin jokainen opiskeluyhteisön jäsenkin.

Yhteys Turun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on yksi Turun kaupungin strategisista asiakirjoista. Suunnitelman sisällöstä on määrätty lastensuojelulain 12 §:ssä ja oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:ssä. Kaupunginvaltuusto hyväksyy suunnitelman ja se on huomioitava kaupungin talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Päävastuu ohjelman valmistelusta on ollut asukkaiden hyvinvoinnin edistämisen ohjausryhmän alaisella lasten ja nuorten alatyöryhmällä. Työryhmässä ovat edustettuina Turun kaupungin konsernihallinto, hyvinvointi-, vapaa-aika-, sivistystoimiala sekä Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä, poliisi, puolustusvoimat, lastensuojelujärjestöt sekä ELY-keskus.

Turun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman Lapsiystävällistä kaupunkia rakentamassa, Turun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2020 - 2023 avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä Turussa. Turun päivälukioiden yhteisessä opiskeluhoitosuunnitelmassa noudatetaan Turun kaupungin asettamia tavoitteita.

Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Lukion johtoryhmä arvioi vuosittain keväällä seuraavaa lukuvuotta varten opiskeluhoollon kokonaistarpeen yhteistyössä hyvinvointitoimialan kanssa. Opiskeluhoitopalveluiden kehittämis- ja arviointityötä tehdään yhteistyössä hyvinvointitoimialan kanssa.

Vastuualue (päättää myös sijoittelusta)

Hyvinvointitoimiala	opintopsykologipalvelut
Sivistystoimialan kuraattoripalveluyksikkö	kuraattoripalvelut
Lukiokoulutuksen palvelualue	erityisopetus
Hyvinvointitoimialan ehkäisevän terveydenhuollon yksikkö	opiskeluterveydenhoitaja- ja lääkäripalvelut sekä psykiatriset sairaanhoitajat

Opiskeluhoollon toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona.

Opiskeluhoollon työn- ja vastuunjako

Opintopsykologi

Opintopsykologi toimii koululla psyykkisen kehityksen, oppimisen ja mielen hyvinvoinnin asiantuntijana. Tavallisia opintopsykologin vastaanotolle hakeutumisen syitä ovat mm. stressi, alakuloisuus, ahdistuneisuus tai oppimis- ja keskittymisvaikeudet. Yhteyttä voivat ottaa opiskelija itse, vanhemmat, koulun henkilöstö ja muut yhteistyökumppanit. Opintopsykologit tekevät tiivistä yhteistyötä opetushenkilökunnan ja koulun muiden ammattihenkilöiden kanssa. Yhteistyön tavoitteena on koko kouluyhteisön hyvinvointi.

Kuraattori

Lukion kuraattorin tehtävänä on opiskelijoiden hyvinvoinnin ja opiskelijan tukeminen. Tavanomaiset syyt vastaanotolle hakeutumiseen ovat ahdistuneisuus, stressi, mielialan lasku, sosiaalisten tilanteiden haasteet ja sosioekonomiset syyt. Yhteyttä voivat ottaa opiskelija itse, huoltajat, koulun henkilöstö ja muut yhteistyökumppanit. Tiivis yhteistyö koulun ja muiden ammattihenkilöiden kanssa kuuluu kuraattorin työn kuvaan.

Terveydenhoitaja, psykiatrinen sairaanhoitaja, lääkäri

Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät lakisääteiset määräaikaistarkastukset, terveysohjaaminen, sairausvastaanotto sekä ensiapu. Opiskelijoita ohjataan hoitoon myös omalle terveysasemalle ja koulutapaturmissa yhteispäivystykseen. Lukiolaisilla on tarvittaessa mahdollisuus käyttää myös opintopsykologin ja lukiokuraattorin palveluita.

Psykiatriselle sairaanhoitajalle hakeudutaan opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajan tai lääkärin läheteellä. Opiskelijat käyvät hammashuollossa oman postipiirinsä mukaisesti.

Opiskeluterveydenhuolto osallistuu opiskeluhoollotyöhön osana moniammatillista tiimiä. Yhteistyötahoja ovat mm. Turun lasten ja nuorten poliklinikka sekä nuorten psykiatrinen poliklinikka.

Erityisalojen poliklinikoille ohjaututaan lukiolääkärin kautta.

Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat

Yhteistyö ja käytänteet oppilaitoksen terveellisyys- ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Tarkastus tehdään kolmen vuoden välein (terveydenhuoltolaki 16 §). Ympäristöterveydenhuollon edustaja organisoii tarkastuksen, jossa ovat mukana ympäristöterveydenhuollon edustaja, rehtori, opiskeluterveydenhoitaja ja/tai -lääkäri, työterveyshuollon edustaja, työsuojelun edustaja ja kiinteistöhoitaja.

Kouluterveyskyselyjen (THL) tuloksia kouluympäristön osalta tulee hyödyntää tarkastuksessa. Tarkastuksen tulokset kirjataan tätä varten suunnitellulle lomakkeelle, ja rehtori seuraa yhteistyössä tarkastusryhmän kanssa sovittujen korjaus- ja muutostyötoimenpiteiden toteutumista.

Terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö

Turun hyvinvointitoimialan Terveystiedon yksikkö voi tarjota tarvittaessa erityisasiantuntemusta päihteistä, seksuaaliterveydestä, ravitsemuksesta ja liikunnasta.

Lukiot käyttävät Kouluterveyskyselyn (THL) ja lukiodien hyvinvointikyselyn tarjoamaa tietoa oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi, vanhempainilloissa keskustelun pohjana, opiskeluhoitotyössä sekä terveystiedon opetuksessa.

Opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen

Opiskelijan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta (lukiolaki 25 §). Luvattomia poissaoloja ei sallita. Ennalta tiedossa oleviin poissaoloihin tulee hakea lupa hyvissä ajoin oppilaitoksen ohjeiden mukaisesti. Opiskelijan on selvitettävä poissaolonsa syy välittömästi kouluun palattuun koulun määrittelemällä tavalla. Poissaoloja ennaltaehkäistään luomalla opiskelijoille turvallinen ja viihtyisä opiskeluympäristö.

Opettajat merkitsevät poissaolot Wilmaan pääsääntöisesti saman päivän aikana. Opiskelijalla/ huoltajalla on velvollisuus ilmoittaa koululle opiskelijan poissaolosta mahdollisimman pian. Ryhmänohjaaja seuraa säännöllisesti opiskelijoiden poissaoloja. Luvattomiin ja huolta herättäviin poissaoloihin puututaan heti ja ryhdytään tehokkaisiin toimenpiteisiin. Turun päivälukioissa noudatetaan Turun päivälukioiden opiskeluhoito- ja turvallisuusohjeistusta poissaoloihin puuttumisessa.

Esteetön opiskeluympäristö, tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa

Koulutapaturma on lukiolaisille koulussa tai koulumatkalla sattunut äkillinen, ulkoisen ruumiinvamman aiheuttava odottamaton tapahtuma. Koulutapaturmina korvataan myös sellaiset vammat, jotka ovat syntyneet opintokäynnillä, opintoretillä, leireillä tai välittömällä matkalla niihin, mikäli ne sisältyvät lukion vuosittaiseen työsuunnitelmaan.

Vakuutukset ovat voimassa työsuunnitelman mukaisessa toiminnassa.

Ulkomaille suuntautuvilla opintoretillä opiskelijalla tulee olla oma voimassa oleva matkavakuutus, joka korvaa sairastumisesta aiheutuvat kulut ja matkatavaravahingot.

Tarkat toimintaohjeet tapaturman sattuessa löytyvät lukion turvallisuuskansioista ja Turun kaupungin www-sivuilta Koulutapaturmat ja niiden korvaaminen.

Tapaturmasta ilmoitetaan viipymättä opiskelijan huoltajalle.

Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Lukion tulee olla päihteetön opiskelu- ja työympäristö. Tupakointi on kielletty lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisätiloissa sekä niiden käytössä olevilla ulkoalueilla (tupakkalaki 74 §).

Turvallinen opiskeluympäristö

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (lukiolaki 40 §, Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön).

Oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen, ja jonka hallussapidolle ei ole

hyväksyttävää syytä (45d § Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita).

Rehtorilla ja opettajalla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa opiskelijan mukana olevat tavarat, opiskelijan hallinnassa olevat oppilaitoksen säilytystilat sekä päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 40 §:n 2. momentissa tarkoitetun esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos on ilmeistä, että opiskelijan hallussa on tällaisia esineitä tai aineita ja opiskelija pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole. Opiskelijalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy. Tarkastajan tulee olla opiskelijan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva. Opiskelijan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla. Tässä pykälässä säädetty oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu opetussuunnitelman tai koulutuksen järjestäjän hyväksymän muun tämän lain nojalla laaditun suunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan (46 § Oikeus tarkistaa opiskelijan tavarat).

Turun päivälukioiden opiskeluhuollon käsikirjassa on kuvattu toimenpiteet päihtyneen ja/tai sekavasti käyttäytyvän alle 18-vuotiaan nuoren auttamiseksi.

Lisäksi Turun kaupungin Mielenterveys- ja päihdepalvelut -sivustolta löytyy tietoa.

a) Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Turun päivälukioiden opiskeluhuollon käsikirjassa on kuvattuna kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä kiusaamisen selvittelyn toimintaohje. Opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa suunnitelman päivittämisestä, seurannasta ja arvioinnista.

Lukiokohtaisesti seurataan kiusaamiseen liittyviä kouluterveyskyselyn ja hyvinvointikyselyn tuloksia ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin.

b) Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Sivistystoimialalla on turvallisuussuunnitelma osana Turun kaupungin turvallisuussuunnitelmaa.

Lukiokohtaisen opetussuunnitelman yhteydessä määritellään kriisisuunnitelma eli toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa. Kriisisuunnitelmaa laadittaessa tehdään yhteistyötä tarvittavien viranomaisten kanssa ja otetaan huomioon muut uhka- ja vaaratilanteita sekä kriisitilanteita koskevat suunnitelmat ja ohjeistukset.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatavat ja käytännöt

Lukion monialainen opiskeluhoitoryhmä (LUMO) vastaa yhteisöllisen opiskeluhuollon toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä. Lukiokohtaista opiskeluhoitoryhmää johtaa rehtori. Ryhmään kuuluvat opinto-ohjaaja/-t, nimetty opettajajäsen, terveydenhoitaja, opiskelijajäsen/-t, kuraattori ja/tai opintopsykologi ja mahdollisuuksien mukaan lääkäri ja huoltajien edustajat sekä tarvittaessa erityisopettaja. Ryhmä kokoontuu tarpeen mukaan, mutta kuitenkin vähintään kerran lukukaudessa.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä hyödynnetään seuraavien kyselyjen tuloksia: Turun lukioiden hyvinvointikysely, (opiskelijoille huoltajille ja henkilökunnalle), Kunta 10-, Kouluterveys- (THL) ja Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyt. Lukiokohtainen opiskeluhoitoryhmä suunnittelee, miten saatuja tietoja käsitellään lukiossa, ja päättää tulosten pohjalta tehtävät toimenpiteet.

Opiskelijoiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen tulee ottaa huomioon kaikessa yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Huoltajien kasvatustyön tukeminen sekä kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen kuuluvat yhteisölliseen opiskeluhoitotoimintaan.

Opiskeluhoitoryhmään kutsutaan tarvittaessa muita oppilaitoksen henkilöstön edustajia ja lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä viranomaisia ja toimijoita. Yhteistyökumppaneita ovat mm. vapaa-aikatoimialan nuoriso-ohjaajat, etsivän nuorisotyön toimijat, poliisi ja erilaiset järjestöt.

Lukiokohtainen tarkennus:

Vuosittaiseen työsuunnitelmaan kirjattavat asiat:

Lukion monialainen opiskeluhoitoryhmä (LUMO)

- kokoonpano: puheenjohtaja ja muut ryhmän jäsenet
- toimintatavat ja kokousajat, vähintään kerran lukukaudessa
- kehittämiskohteen tai -kohteiden valinta kouluterveyskyselyn ja hyvinvointikyselyn tulosten perusteella
- toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi lukioyhteisössä.

Kiusaamistapausten selvittelystä vastaava henkilö.

Kriisiryhmän kokoonpano: turvallisuusvastaava, rehtori, määritelty opiskeluhoolto- sekä muu henkilöstö.

Opiskeluhooltosuunnitelmaan kirjattavat asiat:

Lukion monialainen opiskeluhooltoryhmä (LUMO)

- opiskeluhoollon kokonaisuudesta tiedottaminen
- yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi
- yhteistyötahot
- toiminnan arviointi ja kehittäminen.

Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille.

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen

Pedagogisen palaverin (PP) kokoaminen ja toimintatavat

Ryhmään voi kuulua kulloisenkin tarpeen mukaan opiskelijaa opettavia. Ryhmän jäsenten tulee olla pedagogisen koulutuksen saaneita henkilöitä, jotka osallistuvat opiskelijan pedagogisen ohjauksen ja tuen suunnitteluun ja toteutukseen. Ryhmän kokoontumisesta ja kokoonpanosta sovitaan opiskelijan kanssa.

Monialaisen asiantuntijaryhmän (MAR) kokoaminen ja toimintatavat

Yksilökohtaista opiskeluhoolltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja tarvittaessa hänen huoltajiensa kanssa.

Ryhmään voi kuulua kulloisenkin tarpeen mukaan terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, lääkäri, opinto-ohjaaja, ryhmänohjaaja, erityisopettaja tai muu siinä tilanteessa keskeinen opettaja. Henkilö, jolle asian selvittäminen työtehtävien perusteella kuuluu tai se henkilö, jolle huoli herää, kutsuu ryhmän koolle, toimii puheenjohtajana ja hankkii opiskelijan ja/tai huoltajan suostumuksen. Useimmiten ryhmän kokoa kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja tai lääkäri. Myös muut edellä mainituista voivat koota ryhmän. Ryhmän kokoonpanosta sovitaan opiskelijan kanssa. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä.

Ryhmän puheenjohtaja vastaa, että opiskeluhooltokertomus säilytetään lain vaatimalla tavalla opiskeluhooltorekisterissä.

Yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa

Opiskelijan tuen tarve huomioidaan tarvittaessa myös lukioaikaisten opintojen sekä jatko- opintojen suunnittelussa. Asiantuntijaryhmä voi tarvittaessa opiskelijan ja/tai huoltajan luvalla konsultoida tai pyytää asian käsittelyyn mukaan opinto-ohjaajan.

Opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen oppilaitoksessa

Opiskeluterveydenhuolto vastaa opiskelijan terveydenhuollosta lukiossa, jolloin opiskeluterveydenhuollon tulee olla tietoinen opiskelijan yhteyksistä erikoissairaanhoidon, saamastaan hoidosta sekä tehdyistä tutkimuksista. Opiskelijan tarvitseman lääkityksen sekä hoidon tukemisesta lukiossa sovitaan monialaisesti ja tapauskohtaisesti yhdessä huoltajien, opiskelijan, opiskeluterveydenhuollon, lukion henkilöstön ja hoitavan tahon kanssa suullisesti ja kirjallisesti.

Erityisruokavaliot

Terveydenhoitaja:

- vastaanottaa opiskelijalta lomakkeen ”Selvitys terveydellisestä erityisruokavaliosta” sekä hoitavan lääkärin lausunnon opiskelijan erityisruokavaliotarpeesta.
- ylläpitää listaa terveydellisistä syistä erityisruokavaliota tarvitsevista opiskelijoista ja toimittaa tiedot erityisruokavaliosta ruokahuollosta vastaavalle henkilökunnalle mahdollisimman pian lukuvuoden alettua.

Opiskelija:

- mikäli opiskelija tarvitsee erityisruokavalion uskonnolliseen tai eettiseen vakaumukseen perustuvista syistä, tulee opiskelijan täyttää ilmoitus ja toimittaa se ryhmänohjaajalle tai itse suoraan ruokapalveluntuottajalle.

Opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämisestä ja ohjaus niihin hakeutumiseksi Lukiolainen voi ottaa yhteyttä terveydenhoitajaan terveyteen ja sairaanhoitoon liittyvissä sekä psyykkiseen hyvinvointiin että muuhun opiskelukykyyn vaikuttavissa asioissa. Lääkärihoitoa vaativien sairauksien hoito on pääosin omalla kotiosoitteen mukaisella terveysasemalla. Koulutapaturmat ohjataan TYKSin yhteispäivystykseen.

Yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palveluiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa
Asiantuntijaryhmä voi tarvittaessa opiskelijan ja/tai huoltajan kirjallisella luvalla konsultoida tai pyytää asian käsittelyyn mukaan sosiaalipalvelujen, nuorisopalveluiden, erikoissairaanhoidon, poliisin tai muiden opiskelijan kanssa toimivien tahojen edustajia.

Lastensuojeluilmoituksen käsittelyssä lastensuojelun työntekijä kutsuu ilmoituksen tekijän mukaan ensimmäiseen istuntoon. Turun poliisiasemalla on Ankkuri-toimintaryhmä, joka selvittää alle 18-vuotiaisiin kohdistuneet rikokset, oli nuori sitten rikoksen uhri tai tekijä.

Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Opiskeluhoiltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Koulutuksen järjestäjä ja lukiot tiedottavat yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoilto periaatteista ja menettelytavoista.

Lukioiden yhteisöllisen opiskeluhoilto-ryhmän (LUMOn) keskeinen tehtävä on lukion turvallisuuden, hyvinvoinnin ja terveellisyys edistäminen. Ryhmän toiminnassa tulee olla mukana opiskelijakunnan ja huoltajien edustajia.

Kotiväen illoissa yhteisöllinen opiskeluhoilto-ryhmä voi tiedottaa toiminnastaan sekä kutsua huoltajia mukaan toimintaansa.

Ryhmänohjaaja on opiskelijan lähiohjaaja ja on tarvittaessa yhteydessä opiskelijoiden huoltajiin. Erityisesti poissaoloihin reagoiminen on ensiarvoisen tärkeää ennaltaehkäisevää opiskeluhoiltotyötä. Yhteys huoltajaan tulee ottaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Täysi-ikäinen opiskelija voi antaa oppilaitoksen edustajille luvan keskustella asioistaan huoltajiensa kanssa. Mikäli lupaa ei ole, voidaan täysi-ikäisen opiskelijan vanhemmille / nimetylle henkilölle antaa tietoa vain rajatusti.

Lukiokohtainen tarkennus:

Vuosittaiseen työsuunnitelmaan kirjataan

- huoltajaedustajien valinta (kotiväen illassa, Wilman välityksellä tms.)
- kotiväen iltojen ajankohdat.

Opiskeluhooltosuunnitelmaan kirjataan

•opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyöopiskeluhoollon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioimisessa.

Toimintakertomukseen kirjataan

- yhteisöllisen opiskeluhooltoryhmään osallistuneiden huoltajaedustajien määrä.

Opiskeluhooltosuunnitelman toteutuminen ja seuraaminen

Sivistystoimiala ja hyvinvointitoimiala vastaavat yhteistyössä opiskeluhoollon omavalvonnan toteutumisesta.

Lukiokoulutuksen opiskeluhoollon ohjausryhmä arvioi Turun päivälukioiden yhteisen opiskeluhooltosuunnitelman toteutumista ja tekee esityksen tarvittavista toimenpiteistä lukiokoulutuksen johtoryhmälle.

Rehtori vastaa lukiokohtaisen opiskeluhoollon vuosisuunnitelman toteutumisen arvioinnista.

Opiskeluhoolto on huomioitu lukiokoulutuksen laadun arvioinnissa.

Toimenpiteet opiskeluhoollon arvioimiseksi:

- seurattavat asiat: mm. keskeyttäneet, kouluviihtyvyys, kiusaaminen, osallisuus, opiskeluhooltohenkilöstön asiakasmäärät, tavoitettavuus ja palvelujen laatu
- tietojen kokoamiseen käytettävät menetelmät: kouluterveys-, hyvinvointi-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyt, opiskelijatilastot, opiskeluhooltohenkilöstön käyntitilastot
- seurannan aikataulu: kouluterveyskysely parittomina vuosina, hyvinvointi- ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyt parillisina vuosina, tilastot vuosittain
- seurantatietojen käsittely ja niiden hyödyntäminen opiskeluhoollon kehittämisessä: kyselyjen tulosten käsittely ja niiden pohjalta kehittämiskohteiden päättäminen lukiokohtaisten tietojen kerääminen yhteen ja koko tulosaluetta koskevien kehittämiskohteiden valitseminen ko. lukuvuodeksi
- tiedottaminen keskeisistä tuloksista opiskelijoille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyökumppaneille lukiokoulutuksen nettisivuilla ja/tai Wilman kautta.

Lukiokohtainen tarkennus:

Vuosittaisessa työsuunnitelmassa kuvataan kehittämiskohde. Vuosi- ja toimintakertomuksessa raportoidaan edellisen vuoden toimenpiteet.

Opiskeluhooltosuunnitelmassa kuvataan

- seurattavat asiat ja aikataulu
- vuosittain valittavan kehittämiskohteen arviointi
- seurannassa käytettävät menetelmät
- seurantatietojen hyödyntäminen/toimenpiteet.

4.4.Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käyttydyttävä muita kiusaamatta ja vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja.

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen

laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa.

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä lukion henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämismenettelyt, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

Turun klassillisen lukion järjestyssäännöt ovat erillisessä asiakirjassa ja ne on käsitelty opiskelijakunnan hallituksen kokouksessa 12.2.2021

4.5.Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri- identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyt alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän

kasvamisessaan kaksikielisyteen. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamen opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatusta ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu.

Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisiä opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Muut monikieliset opiskelijat

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen opintoja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

1. Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.
2. Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.

Opiskelijan osaamisen kehittymistä, oppimista ja työskentelyä arvioidaan monipuolisesti.

Turun lukiokoulutuksessa korostetaan arvioinnin tarkoituksenmukaisuutta opiskelijan oppimista edistävänä toimintana. Arvioinnissa hyödynnetään esimerkiksi itse- ja vertaisarviointia, ja arviointitaitoja kehitetään osana opintoja. Opiskelijat osallistetaan opintojakson alkaessa myös arvioinnin suunnitteluun.

Jokainen lukio määrittelee lukiokohtaisessa osuudessaan oman arviointikulttuurinsa periaatteet:

- kaikille oppiaineille yhteiset toimintatavat
- arvioinnin toteuttamisen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytännöt
- opiskelijoiden osallistamistavat.

Vuosittaiseen toimintasuunnitelmaan kirjataan arviointikulttuurin

- käytäntöjen tiedottaminen opiskelijoille
- mahdollinen kehittämisteema
- yhteisten käytänteiden toteutumisen seuranta.

Turun klassillisessa lukiossa määritellään aineryhmittäin oppiaineisiin jatkuvan arvioinnin periaatteet ja toimintatavat. Opiskelijat osallistetaan kurssin alussa arvioinnin suunnitteluun.

5.2. Opintojakson arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)

Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusmerkintä opintojakson päättyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Turun lukiokoulutuksessa

- korostetaan oppimista edistävää arviointia: mitä ja miksi arvioidaan sekä miten arviointi toteutetaan
- huomioidaan laaja-alainen osaaminen
- kehitetään opiskelijan itse- ja vertaisarviointitaitoja
- opiskelijat otetaan mukaan jo arvioinnin suunnitteluvaiheeseen
- erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksien mukaan vaihtoehtoisia tapoja osoittaa osaamisensa.

Opintojaksojen arviointi määritellään lukiokohtaisesti aineittain oman lukion arviointikulttuuriin sopivalla tavalla.

Aineenopettajat sopivat oppimäärän yhteiset arviointikäytännöt siten, että oppiaineen eri opintojaksoissa valitaan tarkoituksenmukaisimmat arviointimenetelmät.

5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan

suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksytyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

Turun lukiokoulutuksessa jokainen lukio määrittelee koulukohtaisten valinnaisten opintojaksojen arvioinnin joko numeroarvosanalla tai suoritusmerkinnällä.

5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytyä arvosanaa.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

Turun lukiokoulutuksessa rehtori antaa kirjallisesti luvan opintojakson itsenäiseen tai osittain itsenäiseen suorittamiseen sen jälkeen, kun opiskelija on sopinut asiasta opettajan kanssa. Lukiokoulutuksessa on yhtenäinen itsenäisten suoritusten merkitsemistapa.

Opiskelija tekee opettajan kanssa sopimuksen itsenäisen suorituksen etenemisestä, aikataulusta ja arvioitavista töistä.

Itsenäiseen suorittamiseen soveltumattomat opintojaksot määritellään lukiokohtaisissa opetussuunnitelmissa.

5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen

aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevissa luvuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

5.2.4. Opintoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.)

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.

Turun lukiokoulutuksessa opiskelijan opintojen edistymistä seurataan ja edistymisestä tiedotetaan lukion henkilökunnan sovitun työnjaon mukaisesti. Työnjako kuvataan lukion ohjaussuunnitelmassa.

Turun lukiokoulutuksessa järjestetään joka toinen vuosi hyvinvointikysely, johon vuodesta 2020 alkaen sisältyy osuus, jossa selvitetään myös kotiväen näkemyksiä koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen toiminnasta.

5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettujen 11 §:ssä tarkoitettujen opintojen hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankittuun osaamiseen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio- opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muulla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muulla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettujen opintojen vastaavat, ylempää vai alemmää, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailta suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettujen opintojen tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2-oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2-oppimäärän opintojaksoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppiaineen mukaisesti suoritettujen opintojen luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2-oppimäärän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2-opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppiaineen opintojen siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärästä, mutta ei molemmista.

Turun lukiokoulutuksessa noudatetaan seuraavia periaatteita osaamisen tunnustamisessa ja opintojen hyväksilukemisessa:

Muissa lukioissa suoritettujen lukion opetussuunnitelman opintojaksot sisällytetään opiskelijan oman lukion todistukseen. Jos opintojakso poikkeaa oman lukion opintojakson laajuudesta, ko. aineen opettaja arvioi mahdollisesti tarvittavat näytöt tai muut lisäsuoritukset.

Rehtori hyväksyy muissa oppilaitoksissa kuin lukioissa suoritettujen opintojen lukio-opinnoiksi soveltuvin osin ko. aineen opettajan suosituksesta.

Muun osaamisen hyväksilukeminen:

- Turun lukioissa on Hyvinvointi ja osallisuus -opintokokonaisuus, johon sisällytetään erilaisia kansalaistaitoja kehittäviä opintojaksoja.
- Turun lukioissa yhdessä sovitut suoritukset:
  - kahden opintopisteen arvoisia koulutuksia: isoskoulutus, partiojohtajan koulutus, saaristolaivurikoulutus tai muut vastaavat koulutukset.
  - yhden opintopisteen suorituksia: ajokortti, hygieniapassi, tulityökortti, työturvallisuuskortti, anniskelupassi tai muu vastaava suoritus, esim. ensiapukoulutus.
  - opiskelu ja osaamisen kartuttaminen ulkomailla: opintojakso soveltuvin osin.

Korkeakoulu yhteistyönä tehdyt opinnot ja niiden opintopisteet hyväksyvät rehtori ko. aineen opettajan esityksestä.

5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen 2) vuorovaikutusosaaminen 3) monitieteinen ja luova osaaminen 4) yhteiskunnallinen osaaminen 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

Turun lukiokoulutuksessa jokainen lukio merkitsee omaan opetussuunnitelmaansa opintojaksoihin sisältyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ja sen, miten ne arvioidaan.

5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitetut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemissa pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa

oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

<i>Opiskelijan opiskelemissa</i>	joista voi olla hylättyjä opintoja
<i>pakollisia ja valinnaisia opintoja,</i>	enintään
2–5 opintopistettä	0 opintopistettä
6–11 opintopistettä	2 opintopistettä
12–17 opintopistettä	4 opintopistettä
18 opintopistettä tai enemmän	6 opintopistettä

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Turun lukiokoulutuksessa opiskelija voi korottaa aineen koko oppimäärän arvosanaansa erillisessä korotustilaisuudessa. Tämä korotus on tehtävä viimeistään 1.5./1.11.

5.4. Lukion oppimäärän suoritus

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä – –. (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattisluonnontieteellisiä opintoja, humanistisyhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämäntutkimustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät) sekä opinto-ohjausta. – – Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1 ja 2 mom.)

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeja ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä

tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1. opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
2. lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;
3. se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täyttyvä.

5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

1. opiskelijaksi ottamista
2. 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäajan myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä
3. suoritettujen opintojen hyväksi lukemista
4. opiskelun poikkeavaa järjestämistä
5. oikeutta saada uskonnon tai elämänkatsomustiedon opetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §.)

[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 § 2 mom.)

Jollei [lukio]laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva

oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto- oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)

5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteinä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman

perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteinä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä

S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä

B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä

B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.

Lukion päättötodistukseen merkitään: "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä."

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä "uskonto/

elämäkatsomustieto” erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus-kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritellään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritettavat lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielillä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettavat opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettavat opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hylättyjä opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja-kohtaan.

Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi

- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

5.7.Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- opintojaksoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet
- arviointin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet
- arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen
- kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä
- opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti
- opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely
- todistusten ulkoasu.

Yhteiset toimintatavat kaikille Turun kaupungin lukioille:

Lukiokoulutuksessa on yhtenäinen merkitsemistapa itsenäisille suorituksille, kesken olevalle opintojaksolle, keskeytetylle opintojaksolle, periodin yli jatkuvalla opintojaksolle sekä pois luetuille opintojaksoille (erityislukioiden opiskelijat).

Kesken oleva opintojakso

Mikäli opiskelijalla opintojakson lopussa puuttuu osasuorituksia, hänen tulee pääsääntöisesti täydentää suorituksensa, esimerkiksi puuttuva suullinen tai kirjallinen näyttö, periodin uusintatilaisuuteen mennessä tai viimeistään seuraavan periodin loppuun mennessä. Todistukseen merkitään T (täydennettävä).

Keskeytetty opintojakso

Jos opiskelija ei osallistu oppitunneille tai opettaja ei pysty arvioimaan hänen osaamistaan opintojakson lopussa puuttuvien tehtävien takia, hänen katsotaan keskeyttäneen opintojakson. Opettaja ottaa yhteyttä opiskelijaan poissaolojen takia, ennen kuin hän merkitsee opintojakson keskeytetyksi. Todistukseen merkitään K (keskeytetty) jo kesken opintojakson.

Hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä

Turun lukioissa opiskelijalla on kaksi mahdollisuutta tehdä opintojaksoon liittyvä koesuoritus. Ensimmäinen on arviointiviikolla/lähiopetuksessa ja toinen on uusintatilaisuudessa. Jos opiskelija on ilman hyväksyttyä syytä poissa ensimmäisestä kerrasta, hänelle jää vain yksi mahdollisuus tehdä koesuoritus.

Turun lukioissa järjestetään uusintatilaisuus vähintään kerran periodissa. Hyväksyttyä ja/tai hylättyä arvosanaa voi korottaa uusintatilaisuudessa kerran ja korkeintaan vuoden sisällä sen saamisesta.

Uusintatilaisuudessa voi suorittaa korkeintaan kaksi koetta.

Samat periaatteet koskevat myös itsenäisesti opiskeltua opintojaksoa.

6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolittetoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestävän elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivarantoaan käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

6.2. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSMINISTERIET

Laaja-alainen osaaminen rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän

#LOPS2021

HYVÄ, TASAPAINOINEN JA SIVISTYNYT IHMINEN

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Kansainvälisyysvalmiudet ja maailmankansalaisen asenne
- Suomalaisen, eurooppalaisen ja globaalin kulttuuriperinnön tuntemus sekä kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- Eettinen toimijuus globaalissa media- ja teknologia-maailmassa

Hyvinvointiosaaminen

- Huolenpito itsestä ja muista
  - Omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen sekä identiteetin rakentaminen
  - Sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa

Vuorovaikutusosaaminen

- Tunne- ja empatiataidot
- Sosiaaliset taidot, yhteistyökyky ja yhdessä oppimisen taidot
- Kielitietoisuus ja rakentavan viestinnän taito

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Arvolähtöinen ja eettinen toiminta yhteiseksi hyväksi
- Luonnon monimuotoisuuden arvostaminen ja tutkimustietoon perustuva ilmasto-osaaminen
- Kiertotalouden ymmärtäminen ja kestävä kuluttajuus

Yhteiskunnallinen osaaminen

- Demokratiataidot, vaikuttaminen turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden puolesta
- Osaamisen käyttäminen sekä omaksi että yhteiskunnan hyväksi
- Uudistumiskyky, työelämävalmiudet ja yrittäjämäinen asenne

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudella tavalla
- Oppimisen säätely, lähdekirittisyys ja jatkuva oppimistaitojen kehittäminen
- Monilukutaito digijassaa

tulevaisuuden rakentamisen elementtejä

- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnassa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsityksen ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle

tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmiansa sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaatavuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliää ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkipäivällä hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella, tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestäväan toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestäväa elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä. Opiskelija pohtii

ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja refleктоimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiönä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsenyneitä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

7. Oppiaineet

7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI)

Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatko-opintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museoita ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen. Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa eettisyyttä, ympäristöosaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan hyvinvointiosaamisen kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1)

Oppiaineen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkeasteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

Tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin

esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan

- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituseriä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojään kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

7.1.1 Monipuolinen suomen kieli, 4 op (ÄI01)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1), Pakollinen
- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2), Pakollinen
- Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Kieli- ja tekstitietoisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.

Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja

identiteetistä

- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

Kieli- ja tekstitietoisuus

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsite, tekstilajin käsite
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet

Vuorovaikutus 1

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

Paikallinen lisäys

- Opiskelija lukee opintojakson aikana kaksi teosta: kaunokirjallisen teoksen ja tietokirjan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kehittää kieli-identiteettiään, vahvistaa viestintärohkeuttaan sekä syventää viestintäkuvaansa ja käsitystään kielestä. Opintojakso tukee opiskelijoiden ryhmäytymistä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kehittää ryhmäviestintä- ja esiintymistaitojaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan monipuolisesti lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen ilmaisun tietoja ja taitoja. Arvioinnissa käytetään myös itse- ja vertaisarviointia. Opintojaksossa arvioidaan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamista (laaja-alaiset) mm. itsearviointin ja ryhmäviestintätehtävien avulla.

7.1.2 Monimuotoinen kirjallisuus, 2 op (ÄI02)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 1

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

Paikallinen lisäys

- Opiskelija lukee opintojakson aikana kaksi teosta, esimerkiksi näytelmän, sarjakuvaromaanin, runoteoksen ja/tai novellikokoelman.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan, tuntee kaunokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja sekä ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta. Kirjallisuuskeskusteluissa opiskelijan ajattelunaidot ja ilmaisukyky harjaantuvat.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija syventää kirjallisuuden elämyksellisen lukemisen taitoaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan monipuolisesti lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen ilmaisun tietoja ja taitoja. Arvioinnissa käytetään myös itse- ja vertaisarviointia. Opintojaksossa arvioidaan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamista (laaja-alaiset) mm. itsearviointin ja ryhmäviestintätehtävien avulla.

7.1.3. Tekstien valta, 2 op (ÄI03)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan

niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta

- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 1

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana opiskelija lukee yhden vaikuttamisteemaan soveltuvan teoksen (kaunokirjallinen teos tai tietokirja).

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Opiskelija oppii ymmärtämään, miten yhteiskunnassa pyritään vaikuttamaan ja miten hän itse voi vaikuttaa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija harjaantuu havaitsemaan vaikuttamispyrkimyksiä ja reagoimaan niihin sekä harjoittelee mielipiteensä ilmaisua, esimerkiksi perustelemista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan monipuolisesti lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen ilmaisun tietoja ja taitoja. Arvioinnissa käytetään myös itse- ja vertaisarviointia. Kurssin arvioinnissa painotetaan erityisesti kriittistä lukutaitoa ja medialukutaitoa (laaja-alaisista yhteiskunnallinen osaaminen) sekä mielipiteen ilmaisun taitoja (vuorovaikutusosaaminen).

7.1.4. Omaäänisyyden voima, 2 op (ÄI04)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6), Pakollinen
- Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin
- syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.

Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Paikallinen lisäys

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 1

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

Vuorovaikutus 2

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana luetaan yksi teos.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija syventää tiedonhankintataitojaan ja kehittää omaäänisyyttään kirjoittamisen ja puhumisen keinoin.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kehittyy ryhmäviestinnän taidoissa, esimerkiksi palautteenantajana ja -vastaanottajana, ja puheenvuoron rakentamisen ja esittämisen taidoissaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan monipuolisesti lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen ilmaisun tietoja ja taitoja. Arvioinnissa käytetään myös itse- ja vertaisarviointia. Kurssin arvioinnissa painotetaan erityisesti oman näkemyksen rakentamista ja välittämistä muille sekä suullisen ja kirjallisen esitystavan hiomista (laaja-alaisista monitieteinen ja luova osaaminen ja vuorovaikutusosaaminen).

7.1.5. Kirjallisuuden kontekstit, 2 op (ÄI05)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa

- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 2

- Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana luetaan sekä kotimainen että ulkomainen klassikkoteos tai merkittävä nykyteos.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija laajentaa tietämystään suomalaisesta ja länsimaisesta kaunokirjallisuudesta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija ymmärtää kontekstin merkityksen kaunokirjallisuuden tulkinnassa ja syventää kontekstuaalista lukutaitoaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan monipuolisesti lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen ilmaisun tietoja ja taitoja. Arvioinnissa käytetään myös itse- ja vertaisarviointia. Kurssin arvioinnissa painotetaan erityisesti kontekstuaalista lukutaitoa (laaja-alainen osaaminen).

7.1.6 Puhe- ja vuorovaikutustaito, 2 op (ÄI06)

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9), valinnainen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 3

- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset

keinot

- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija syventää puheviestintätietojaan ja -taitojaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija harjaantuu toimimaan dialogisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa ja lisää itsetuntemustaan sekä tunnistaa vahvuutensa viestijänä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan monipuolisesti vuorovaikutuksen tietoja ja taitoja. Arvioinnissa käytetään myös itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa korostuu kehittyminen viestijänä (laaja-alainen).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

7.1.7 Abin kirjoitustaito, 2 op (ÄI07)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10), valinnainen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 2

- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet
- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu
- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä
- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuolto

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija syventää tekstin omaäänisyyden, aineistojen lukutaidon ja niiden hyödyntämisen sekä lähdekriittisyyden taitojaan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija aktivoituu seuraamaan yhteiskunnallista keskustelua.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan monipuolisesti lukemisen ja kirjoittamisen taitoja. Arvioinnissa käytetään myös itse- ja vertaisarviointia. Kurssin arvioinnissa painotetaan pohtivan tai kantaaottavan omaäänisen ja laajan tekstin rakentamista (laaja-alaiset).

7.1.8. Abin lukutaito, 2 op (ÄI08)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11), valinnainen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa
- osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 2

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija harjaantuu erilaisten tekstien analyysi- ja tulkintataidoissaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija osaa eritellä vastauksissaan tekstien erilaisia konteksteja ja kehittyä kulttuurisessa ja kriittisessä lukutaidossa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan monipuolisesti lukemisen ja tekstien analysoinnin tietoja ja taitoja. Arvioinnissa käytetään myös itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa painottuu kontekstuaalinen lukeminen sekä kulttuurinen ja kriittinen lukutaito (laaja-alaiset).

7.1.9. Kieli ja tyyli kuntoon, 2 op (ÄI09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on vahvistaa tekstin rakentamiseen, oikeakielisyyteen ja tyyliin liittyviä tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana kerrataan ja syvennetään kielenhuollon keskeisiä käytänteitä sekä tekstin rakentamista, sujuvuutta ja tyylipiirteitä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijan yhteistyötaidot ja kielitietoisuus kehittyvät.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan monipuolisesti tekstin rakentamisen, oikeakielisyyden ja tyylin eri osaluokkia. Työtapoina ovat myös itse- ja vertaisarviointi. Numeroarviointi.

7.1.10. Tekstipaja, 2 op (ÄI10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittyy erilaisten tekstien luovassa tuottamisessa sekä tekstilajien tuntemuksessa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla syvennyttään tekstin tuottamiseen ja jäsentelyyn luovan kirjoittamisen keinoin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tunnistaa omia vahvuuksiaan ajattelijana ja kirjoittajana ja vahvistaa sitä kautta identiteettiään.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija harjaantuu ilmaisussaan, palautteen antamisessa ja vastaanottamisessa ja kehittää siten tunne- ja empatiataitojaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan monipuolisesti eri tekstilajien tuottamista. Arvioinnissa käytetään myös itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa painotetaan kirjoittajana kehittymistä (hyvinvointiosaaminen

ja vuorovaikutusosaaminen). Suoritusmerkintä.

7.1.11. Audiovisuaaliset tarinat, 2 op (ÄI11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kerrata audiovisuaalisen kerronnan keinoja ja syventää analyysitaitoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla tarkastellaan audiovisuaalista tarinankerrontaa, esimerkiksi elokuvaa, tv-sarjoja ja somemaailman videoita.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijan monilukutaito kehittyy.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan monipuolisesti audiovisuaalisen aineiston analyysin taitoja. Arvioinnissa käytetään myös itse- ja vertaisarviointia. Kurssin arvioinnissa painotetaan erityisesti monilukutaitoa (laaja-alaisista monitieteinen ja luova osaaminen). Numeroarviointi.

7.1.12. Kirjamessut, 2 op (ÄI12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on kehittää opiskelijan lukutaitoa ja -intoa ja syventää ajattelun prosessia sekä innostaa häntä osallistumaan aktiivisena kulttuuritoimijana tärkeisiin kirjallisuustapahtumiin, varsinkin Turun Kirjamessuille.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Syvennytään nykykirjallisuuteen lukien, kirjoittaen ja haastatellen kirjailijoita Turun kirjamessuilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijan sosiaaliset taidot, yhteistyökyky, rakentavan viestinnän taidot ja esiintymistaidot kehittyvät.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijan identiteetti vahvistuu kirjallisuuteen paneutumisen ja kulttuurikentällä toimimisen kautta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla käytetään jatkuvaa arviointia kirjallisuuskeskustelijaksi kasvamisen prosessissa. Itsearviointi painottuu. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet sisältyvät prosessiin. Numeroarviointi.

7.1.13. Kirjallisuusdiplomi, 2 op (KILD9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on lisätä opiskelijan kokemusta ja käsitystä kirjallisuuden monimuotoisuudesta, edistää ja tukea lukuharrastusta ja ohjata elämykselliseen lukutapaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija lukee laajasti kirjallisuutta: kaunokirjallisuuden eri genrejä, tietokirjallisuutta, kotimaisia ja ulkomaisia klassikoita sekä nykykirjallisuutta.
- Opiskelija osoittaa lukemistaan portfoliotehtävillä ja loppuesseellä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijan käsitys elämästä, ihmisistä ja maailmasta syvenee. Empatiataidot ja oma identiteetti vahvistuvat elämyksellisen lukemisen kautta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää kulttuurien tuntemustaan lukemalla kotimaista, länsimaista ja ei-länsimaista kirjallisuutta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelija saa opintojaksosta suoritusmerkinnän ja todistuksen. Portfoliotehtävät ja loppuessee osoittavat laaja-alaisen osaamisen vahvistumista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso suoritetaan itsenäisesti. Opiskelija voi koostaa suoritusta koko lukio-opintojensa ajan.

7.2. Biologia (BI)

Oppiaineen tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittämisessä.

Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin.

Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laboroiteja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syvenyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestävä tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan hyvinvointiosaamista. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Vuorovaikutusosaamisen osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin monitieteistä ja luovaa osaamista. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista.

Biologian opetus kehittää opiskelijan ympäristöosaamista ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävä tulevaisuuden kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa eettisyyttä vaativissa pohdinnoissa.

Tavoitteet

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta
- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuisissa
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyyalitasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen
- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävän kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

Osaamisen arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratoriossa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

7.2.1. Elämä ja evoluutio KLA, 2 op (BI1)

Opintojakson moduulit

- Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1), Pakollinen

Tavoitteet

Elämä ja evoluutio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä
- osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen
- osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen
- ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.

Keskeiset sisällöt

Elämä ja evoluutio

Biologia tieteenä

- elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen

Evoluutio

- solujen synty ja kehittyminen
- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu ja sen perinnölliset perusteet
- luonnonvalinta
- lajiutuminen
- kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat
- ihmisen evoluutio
- evoluution tutkiminen

Eliökunta

- luokittelun periaatteet
- eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eliökunnan luokittelun ja eliökunnan yhteisten piirteiden opiskelu lisää opiskelijan ymmärrystä luonnon monimuotoisuudesta eli biodiversiteetistä. Tämä tukee opiskelijan halua suojella ja arvostaa luontoa. Opiskelijan ympäristöosaamista arvioidaan esim. tuntitehtävien muodossa, ryhmäkeskusteluissa ja loppukokeessa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla painotetaan opiskelijan monilukutaitoa esim. harjoittelemalla sähköisten diagrammien laatimista ja tulkintaa. Opiskelijan monitieteellistä osaamista voidaan vahvistaa esim. tutustumalla eri tieteenalaja yhdisteleviin biologisiin tutkimuksiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson alussa määritellään arvioitavat suoritukset.

Numeroarviointi.

7.2.2. Ekologia ja ympäristö KLA, 2 op (BI2)

Opintojakson moduulit

- Ekologian perusteet, 1 op (BI2), Pakollinen
- Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3), Pakollinen

Tavoitteet

Ekologian perusteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen
- osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla
- osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia
- osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyysnäkemyksen kannalta
- osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

Ekologian perusteet

- ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus
- hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemeissä
- populaatioiden ominaisuudet
- sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys
- lajien väliset suhteet

Luonnon monimuotoisuus

- lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus
- monimuotoisuuden merkitys

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- ilmastomuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin
- happamoituminen
- rehevöityminen
- vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa
- ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen

Kestävää tulevaisuutta kohti

- ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys
- toiminta kestävästä elämäntavasta edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson tavoitteena on kehittää opiskelijan halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Luonnon monimuotoisuuden arvoa voidaan tuoda esiin esim. tutustumalla maailman uhanalaisiin lajeihin ja niiden merkitykseen paikallisissa ekosysteemeissä. Suomalaisiin suojeltaviin lajeihin voidaan tutustua esim. lukion eliökokoelman avulla. Opiskelijan lajituntemusta voidaan myös esim. arvioida lajituntemustein.

Opintojaksolla voidaan toteuttaa esim. mediaseuranta ajankohtaisista ympäristöuutisista. Mediaseuranta tukee opiskelijan ympäristöosaamista sekä paikallisella että globaalilla tasolla. Mediaseuranta myötävaikuttaa opiskelijan haluun ennaltaehkäistä ympäristöongelmia ja osallistua ja vaikuttaa luonnon suojeluun.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijan vuorovaikutustaitoja voidaan tukea ja kehittää esim. ryhmä- ja parityöskentelyllä. Opintojaksolla voidaan toteuttaa esim. kaupunkiekologinen tutkimus tai ympäristöongelmia koskeva haastattelututkimus.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson alussa määritellään arvioitavat suoritukset.

Numeroarviointi.

7.2.3. Solu ja perinnöllisyys KLA, 2 op (BI3)

Opintojakson moduulit

- Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4), valinnainen

Tavoitteet

Solu ja perinnöllisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä solun perusrakenteet
- osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja
- hallitsee periytymisen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla
- osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita
- osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Solu ja perinnöllisyys

Tumallisen solun rakenne ja toiminta

- solu tutkimuskohteena
- biomolekyylit
- eläin-, kasvi- ja sienisol
- geenien ilmeneminen ja sen säätely
- fotosynteesi
- soluhengitys, käymisreaktiot

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja solun jakautuminen
- meioosi ja sukusolujen synty

Periytymisen perusteet

- geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit
- mendelistinen periytyminen
- kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päättelemisen sukupuusta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla painotetaan opiskelijan biologista lukutaitoa esim. harjoittelemalla sähköisten diagrammien laatimista ja tulkintaa. Opiskelijaa tuetaan käyttämään biologialle ominaista tieteellistä kieltä ja käsitteistöä. Käsitteistöä voidaan harjoitella esim. pelien ja visojen avulla. Opintojaksolla voidaan harjoitella biologisten ilmiöiden havainnollistamista hyödyntäen esim. kuvia, diagrammeja, videoita tai solupreparaatteja. Luovaa osaamista opiskelija pääsee harjoittelemaan esim. laatimalla solumallin kotoa löytyvistä tarvikkeista ja materiaaleista.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista voidaan vahvistaa esim. antamalla mahdollisuuksia ryhmäkeskusteluun tai harjoittelemalla vertaisarviointia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson alussa määritellään arvioitavat suoritukset.

Numeroarviointi.

7.2.4. Ihmisen biologia KLA, 2 op (BI4)

Opintojakson moduulit

- Ihmisen biologia, 2 op (BI5), valinnainen

Tavoitteet

Ihmisen biologia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää, mitä homeostasia on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä
- osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään
- osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutoksiin
- osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan
- osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään
- osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.

Keskeiset sisällöt

Ihmisen biologia

Solu, kudosa, elin

- solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsolut
- elinten muodostuminen eri kudostyypeistä

Elimistön säätely

- hermoston rakenne ja toiminta
- umpirauhaset ja hormonit

Aineenvaihdunta

- ruoansulatuselimistö
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö
- kuona-aineiden erityys

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimistö

Elimistön sopeutuminen ympäristöön

- iho ja lämmönsäätely
- aistit
- puolustusjärjestelmä

Lisääntyminen

- sukuelimet ja sukupuolen kehitys
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana voidaan suorittaa pienryhmissä tai pareittain terveyteen liittyviä mittauksia, kuten reaktiokyvyn tai aistitoimintojen mittauksia. Opiskelijat voivat esim. pitää esitelmän saaduista tutkimus- ja mittaustuloksista ja vertaisarvioida toistensa esitelmiä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana voidaan seurata terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää uutta tutkimustietoa ja uutisointia. Tietoja voidaan analysoida kriittisesti ja niiden pohjalta laatia raportti. Myös näitä tietoja opiskelija voi hyödyntää oman terveytensä ylläpitämisessä ja seuraamisessa.

Hyvinvointiosaaminen

Ihmisen biologia -opintojakso vahvistaa opiskelijan tietämystä ihmisen anatomiasta ja fysiologiasta sekä näiden merkitystä yksilön terveydelle, hyvinvoinnille sekä sairauksien ehkäisylle. Hyvinvointiosaamista voidaan kartuttaa esim. terveyteen liittyvillä mittauksilla kuten pulssin ja verenpaineen mittaukset sekä keuhkotilavuuden mittaukset. Opintojakson aikana voidaan myös vieraillla erilaisissa terveydenhoitoon liittyvissä kohteissa esim. veripalvelussa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson alussa määritellään arvioitavat suoritukset.

Numeroarviointi.

7.2.6. Biotekniikka ja sen sovellukset KLA, 2 op (BI5)

Opintojakson moduulit

- Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6), valinnainen

Tavoitteet

Biotekniikka ja sen sovellukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot
- osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biotekniikassa
- syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geenitekniikassa
- osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteissä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa
- osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Biotekniikka ja sen sovellukset

Mikrobit

- mikrobien luokittelu
- bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi
- virusten rakenne ja lisääntyminen
- mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa

DNA:n muokkaus ja tutkiminen geenitekniikalla

- tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot
- DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu
- DNA:n sisältämän informaation selvittäminen
- geenien siirto- ja muokausmenetelmät

Biotekniikan keskeiset sovellukset ja merkitys

- perinteinen ja geenitekniikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus
- lääketieteet
- genomitieto ja sen hyödyntäminen
- DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus
- ympäristönsuojelu
- teollisuus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla painotetaan opiskelijan biologista lukutaitoa. Opiskelijaa tuetaan käyttämään biologialle ominaista tieteellistä kieltä ja käsitteistöä. Käsitteistöä voidaan harjoitella esim. pelien ja visojen avulla.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla korostetaan biologisen osaamisen tarvetta eri yhteiskunnan aloilla. Opinnoissa tutustutaan esim. tutkimuksiin, tieteenaloihin sekä ammattiryhmiin, joissa tarvitaan biologista osaamista. Opiskelijoille painotetaan esimerkein myös Suomessa tehtävää merkittävää alan

tutkimusta ja innovaatiokehitystä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi:

Opintojakson alussa määritellään arvioitavat suoritukset.

Numeroarviointi

7.2.8. Biologian kertaus KLA, 2 op (BI6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on edistää opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta. Opintojakson tavoitteena on vahvistaa ja syventää opiskelijan biologiaan liittyviä tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Keskeisenä tavoitteena on opiskelijan valmiuksien parantaminen ylioppilaskirjoituksissa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla kerrataan aikaisempien opintojaksojen keskeisiä sisältöjä ja harjoitellaan ylioppilaskokeessa tarvittavia tietoja ja taitoja.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla syvennetään opiskelijan biologista tietämystä ja lukutaitoa. Kerrataan biologialle ja luonnontieteille ominaista tieteellistä kieltä, käsitteistöä ja havainnollistamismateriaaleja kuten diagrammeja. Harjoitellaan ja syvennetään opiskelijan monilukutaitoa esim. luonnontieteellisten aineistojen tulkintaa ja analysointia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

7.2.10. Laboratorio – ja kenttätöskentely KLA, 2 op (BI7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on oppia biologisessa työskentelyssä tarvittavia perustaitoja, kehittää havaintojen tekemistä ja saatujen tulosten analysointia. Työt täydentävät biologian teoriakursseja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla harjoitellaan erilaisia laboratorio- ja kenttätöskentelytaitoja sekä tulosten analysointia. Opintojaksolla suoritetaan esim. kasvatuskokeita, preparointeja ja harjoitellaan mikroskoopin käyttöä. Opintojakson aikana voidaan vieraila biologisesti kiinnostavissa kohteissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla syvennetään opiskelijan biologista lukutaitoa. Opiskelijaa tuetaan käyttämään biologialle ominaista tieteellistä kieltä ja käsitteistöä. Opintojaksolla voidaan harjoitella esim. biologisten ilmiöiden havainnointia, analysointia ja raportointia. Työskentelyssä hyödynnetään esim. kuvia, diagrammeja, videoita, kasvatuskokeita, laborointeja ja solupreparaatteja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson alussa määritellään arvioitavat suoritukset.

Opintojaksolla voidaan toteuttaa esim. oppimispäiväkirja tai portfolio.

Suoritusmerkintä.

7.4. Filosofia (FI)

Oppiaineen tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkipäiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa lukiolaisen siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkipäiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

Laaja-alainen osaaminen

Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan vuorovaikutusosaamista sekä kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman

traditionsa ja muiden tieteenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisuja, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee hyvinvointiosaamista kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti monitieteistä ja luovaa osaamista vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Sen opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasiaväitteet mielipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkipäiseen eettiseen ajatteluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestävän tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työelämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. Eettinen pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsennyttä. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa ympäristöosaamisen tavoitteita.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat ennakkoluulottomaan suhtautumiseen erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.

Tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan

ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista

- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkiperaisesti perustellen.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Opintojaksot

7.3.1. Johdatukseen filosofiseen ajatteluun (KLA), 2 op (FI1)

Opintojakson moduulit

- Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1), Pakollinen

Tavoitteet

Johdatus filosofiseen ajatteluun

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

Johdatus filosofiseen ajatteluun

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittaminen suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso harjaannuttaa perustelemaan ja arvioimaan erilaisia väitteitä sekä käyttämään järkipäisiä keskustelua sekä kunnioittamaan erilaisia näkökulmia.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso luo edellytyksiä monitieteisen lähestymistavan omaksumiseen, sillä kursilla tutustutaan tiedon ja argumentaation yhtäläisyyksiin ja eroihin eri tieteenaloilla, mikä edesauttaa eri oppiaineiden keskeisten sisältöjen integraatiota.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Opiskelijaa ohjataan myös omien opiskelutaitojensa kehittämiseen sekä vahvuuksiensa tunnistamiseen. Myös laaja-alaiset osaamistavoitteet otetaan huomioon arvioinnissa.

7.3.2. Etiikka (KLA), 2 op (FI2)

Opintojakson moduulit

- Etiikka, 2 op (FI2), Pakollinen

Tavoitteet

Etiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin
- osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron
- osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalien velvoittavuutta
- oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioimaan filosofisen etiikan välinein
- osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt

Etiikka

- moraalien luonne normijärjestelmänä; moraalien, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi
- moraalien tarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet
- filosofisia teorioita elämän hyvydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta
- etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat
- ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet
- etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa opiskelija saa työvälineitä omien arvojen muodostamiseen sekä eettisten ongelmatilanteiden ratkaisemiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso avartaa ajattelua ja auttaa käsittelemään erilaisia ajattelutapoja sekä ymmärtämään eri kulttuurien erilaisia käsityksiä oikeasta ja väärästä.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso edistää kykyä pitää huolta itsestä ja muista. Eettiset pohdinnat auttavat jäsentämään omaa käsitystä hyvästä elämästä ja moraalista sekä vahvistavat itsetuntemusta ja oman identiteetin rakentamista

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Opiskelijaa ohjataan myös omien opiskelutaitojensa kehittämiseen sekä vahvuuksiensa tunnistamiseen. Myös laaja-alaiset osaamistavoitteet otetaan huomioon arvioinnissa.

7.3.3. Yhteiskuntafilosofia (KLA), 2 op (FI3)

Opintojakson moduulit

- Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3), valinnainen

Tavoitteet

Yhteiskuntafilosofia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta
- osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin
- ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.

Keskeiset sisällöt

Yhteiskuntafilosofia

- yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoriat
- vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot
- ihmisoikeudet, kansalaisoikeudet ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina
- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat
- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso auttaa opiskelijaa hahmottamaan omaa asemaansa yhteiskunnassa, rohkaisee häntä aktiiviseen kansalaisuuteen ja antaa hänelle käsitteellisiä välineitä analysoida ja puolustaa demokratiaa, vapautta ja tasa-arvoa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso antaa valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta sekä niiden yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Opiskelijaa ohjataan myös omien opiskelutaitojensa kehittämiseen sekä vahvuuksiensa tunnistamiseen. Myös laaja-alaiset osaamistavoitteet otetaan huomioon arvioinnissa.

7.3.4. Totuus (KLA), 2 op (FI4)

Opintojakson moduulit

- Totuus, 2 op (FI4), valinnainen

Tavoitteet

Totuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät
- ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa
- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen
- oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.

Keskeiset sisällöt

Totuus

- kieli, merkitys ja totuus
- totuuden luonne ja totuusteorioiden; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus
- todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi
- tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka
- tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen
- selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso vahvistaa opiskelijan mahdollisuuksia kriittiseen ajatteluun, argumentaatioon sekä maailman käsitteelliseen jäsentämiseen. Lisäksi opiskelija ymmärtää tieteellisen maailmankuvan perusteet sekä tieteellisen tiedon muodostumisen periaatteet.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso antaa opiskelijalle valmiuksia rakentavaan viestintään sosiaalisessa kanssakäymisessä. Lisäksi opintojakso kehittää kielellistä ilmaisua, analyyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Opiskelijaa ohjataan myös omien opiskelutaitojensa kehittämiseen sekä vahvuuksiensa tunnistamiseen. Myös laaja-alaiset osaamistavoitteet otetaan huomioon arvioinnissa.

7.3.5. Kertausta filosofian yo-kirjoituksiin (KLA), 2 op (FI5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kerrata lukion filosofian opintojaksojen keskeisiä sisältöjä
- Oppia kirjoittamaan hyviä ja jäsennehtyjä vastauksia ja vastaamaan ylioppilaskokeen eri tehtävätyyppeihin
- Oppia esimerkiksi itse- ja vertaisarvioinnin myötä arvioimaan omia sekä muiden opiskelijoiden vastauksia

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa kerrataan filosofian opintojaksojen 1-4 ydinkysymykset
  - Vahvistetaan filosofisten käsitteiden ja teorioiden hallintaa
  - Lisäksi painotetaan kaikkia laaja-alaisia osaamisen osa-alueita
- Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7.3.6. Filosofian teemakurssi (KLA), 2 op (FI6)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla on mahdollista toteuttaa erilaisia projekteja, tapahtumia tai kerhoja
- Opintojakso voidaan räätälöidä myös esimerkiksi osaksi koulukohtaisia painotuksia
- Opintojakson voi myös rakentaa esimerkiksi teemakurssiksi tai väittelykurssiksi

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Turun klassillisessa lukiossa kurssi keskittyy argumentointiin, retoriikkaan sekä filosofiseen väittelyperinteeseen.

7.4. Fysiikka (FY)

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

Laaja-alainen osaaminen

Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää yhteiskunnallista osaamista antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.

Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista sekä hyvinvointiosaamista.

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkittamista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkittamalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. Monitieteinen ja luova osaaminen saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkittamiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle
- tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita
- perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

Fysiikka luonnontieteenä KLA, 2 op (FY01)

Opintojakson moduulit

- Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1), Pakollinen
- Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2), Pakollinen

Tavoitteet

Fysiikka luonnontieteenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä
- tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin
- tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä
- tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja
- osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Fysiikka luonnontieteenä

Keskeiset sisällöt

- suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä
- mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi
- graafinen malli ja lineaarinen malli
- yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitteleminen ja toteutus

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Keskeiset sisällöt

- energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen
- energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen
- energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastonmuutokseen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana opiskelija toteuttaa erilaisia kokeellisia tutkimustöitä ryhmässä. Lisäksi opiskelijan vuorovaikutustaitoja kehitetään ryhmätyön/ryhmätöiden avulla. Näiden toimien avulla kehitetään opiskelijan sosiaalisia taitoja, yhteistyökykyä ja yhdessä oppimisen taitoja.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa tutustutaan monipuolisesti yhteiskunnan energiatalouteen, ja tästä lähtökohdasta opiskelija kykenee pohtimaan omia kulutustottumuksiaan. Opiskelijalle tulee tutuksi kiertotalouden käsite sekä ymmärtää kestävän kuluttajuuden periaatteen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija saa valmiuksia toimia yhteiskunnallisessa päätöksenteossa tieteellisiin tosiasioihin nojautuen ja voi siten tähdätä oman osaamisen käyttämiseen sekä omaksi että yhteiskunnan hyödyksi.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Fysiikassa hyödynnetään matemaattisia yhtälöitä, erilaisia graafisia esityksiä, simulaatioita, videoita ja kirjoitettua tekstiä. Opiskelija harjaantuu täten opintojakson aikana digitaalisessa monilukutaidossa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista arvioidaan ryhmätöiden yhteydessä.

Energia ja lämpö KLA, 2 op (FY02)

Opintojakson moduulit

- Energia ja lämpö, 2 op (FY3), valinnainen

Tavoitteet

Energia ja lämpö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa
- tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Keskeiset sisällöt

Energia ja lämpö

Keskeiset sisällöt

- voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana
- mekaaninen työ
- termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttajat
- lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine
- energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpömäärä
- aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset
- lämpölaajeneminen
- kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso syventää opiskelijan energian käsitettä ja vahvistaa siten opiskelijan kykyä ymmärtää yhteiskunnan energiataloutta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija kehittyä soveltamaan opintojakson kestäväen kehityksen sekä ympäristöosaamisen

teemoja.

Voima ja liike KLA, 2 op (FY03)

Opintojakson moduulit

- Voima ja liike, 2 op (FY4), valinnainen

Tavoitteet

Voima ja liike

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta
- ymmärtää säilymislakien merkityksen fysiikassa
- tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

Voima ja liike

Keskeiset sisällöt

- tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait
- voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö
- paino ja kitka
- liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia
- mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate
- liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen ilmenee moduulissa liikennefysiikassa. Liikennefysiikan osiossa opiskelija tutustuu energiaan törmäyksissä ja ymmärtää miten voidaan vähentää loukkaantumisriskiä törmäyksissä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Voima ja liike opintojaksossa monipuolistetaan opiskelijan matemaattista osaamista. Matematiikkaa sovelletaan fysiikan näkökulmasta. Opintojakson sisältöön liittyy myös paljon kuvina ja graafisina esityksinä tuotettuja ilmiöitä, joiden analysointiin opiskelija harjaantuu.

Jaksottainen liike KLA, 2 op (FY04)

Opintojakson moduulit

- Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5), valinnainen

Tavoitteet

Jaksollinen liike ja aallot

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä
- perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä

- osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä
- osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Keskeiset sisällöt

Jaksollinen liike ja aallot

Keskeiset sisällöt

- momentti ja kappaleen kiertyminen
- tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- tasainen ympyräliike ja normaalikiikkyvyys
- gravitaatiolaki ja planetaarinen liike
- jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi
- harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia
- mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen
- mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot
- ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan äänen vaikutusta ihmisen hyvinvointiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijalle tunnustaa kansainvälisen yhteistyön aurinkokunnan tutkimisessa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa opiskelijalla on mahdollisuus toteuttaa ryhmässä erilaisia pieniä kokeita jaksollisesta liikkeestä sekä aaltoliikkeestä.

Sähkö KLA, 2 op (FY05)

Opintojakson moduulit

- Sähkö, 2 op (FY6), valinnainen

Tavoitteet

Sähkö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää kentän ja potentiaalin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa
- tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

Sähkö

Keskeiset sisällöt

- jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä
- resistanssi ja Ohmin laki
- sähköteho ja Joulen laki
- vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait
- akut ja akun latauspiiri
- Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä
- potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessä sähkökentässä

- kondensaattori ja kondensaattorin energia
- puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä
- sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla käsiteltävät asiat auttavat opiskelijaa pohtimaan ja ymmärtämään sähköön liittyviä mahdollisia terveysriskejä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Sähkömagnetismi ja valo KLA, 2 op (FY06)

Opintojakson moduulit

- Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7), valinnainen

Tavoitteet

Sähkömagnetismi ja valo

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää induktioilmion keskeisen merkityksen sähkömagnetismissä
- ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta
- tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia
- ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.

Keskeiset sisällöt

Sähkömagnetismi ja valo

Keskeiset sisällöt

- ferromagnetismi ja magneettinen dipoli
- magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä
- virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima
- sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat
- generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri
- valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen
- valon interferenssi ja diffraktio
- valon polarisaatio kvalitatiivisesti

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla tutustutaan maapallon magneettikenttään sekä hiukkastutkimusmenetelmiin.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijalle syntyy kuva sähkömagnetismin roolista yhteiskunnan energiansiirrossa sekä sen vaikutuksesta talouteen.

Aine, säteily ja kvantittuminen KLA, 2 op (FY07)

Opintojakson moduulit

- Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8), valinnainen

Tavoitteet

Aine, säteily ja kvantittuminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön
- tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan
- ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

Aine, säteily ja kvantittuminen

Keskeiset sisällöt

- energian kvantittuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa
- fotonin sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina
- atomin rakenne, atomin elektronien kvanttitilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate
- kvantittumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet
- atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen
- ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia
- ydinvoima, fissio ja fuusio
- hajoamislaki
- ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa
- hiukkasfysiikan standardimalli
- maailmankaikkeuden kehitys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Ydinvoimatekniikan tuntemus parantaa opiskelijan kykyä tehdä yhteiskunnallisia päätöksiä ja lisää opiskelijan näkemystä energia.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla opiskelija perehtyy säteilyturvallisuuteen ja radioaktiivisen säteilyn syntymekanismiin. Opiskelija näkee aineen rakenteen historiallisen kehityksen klassisesta fysiikasta moderniin fysiikkaan, joka on tulosta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tutustuu radioaktiivisen säteilyn terveysvaikutuksiin.

Fysiikan kertaus KLA, 2 op (FY08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- vahvistaa fysiikan kokonaisuuksien hallintaa
- antaa valmiuksia jatko-opintoihin
- valmentaa opiskelijaa ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- fysiikan eri opintojaksojen keskeiset asiat.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi

Tutkivaa fysiikkaa KLA, 2 op (FY09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- osaa soveltaa teoreettista tietoa kokeellisessa työskentelyssä luonnontieteissä
- antaa valmiuksia kokeelliseen työskentelyyn luonnontieteissä
- antaa valmiuksia kuvata kokeellista työskentelyä jäsennellysti luonnontieteissä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- harjoitellaan lyhyen luonnontieteellisen tutkimusraportin tekemistä
- tutustutaan luonnontieteellisen tutkimuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Fysiikan projekti KLA, 2 op (FY10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- tutustuu, kuinka fysiikkaa sovelletaan tutkimuksessa ja käytännössä
- perehtyy syvällisemmin tiettyyn fysiikan osa-alueeseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- fysiikan tiedeleiri tai fysiikkaan liittyvä projekti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Nanoselluloosaa ja geopolymeerejä KLA, 2 op (FY11)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Perehdytään uusiutuviin materiaaleihin ja kierrätykseen uuden teknologian tuomien mahdollisuuksien avulla. Tutustutaan nanoselluloosan mahdollisuuksiin, uusiutuvien ja kierrätettävien materiaalien käyttöön 3D-tulostuksessa sekä geopolymeereihin kiertotaloudessa.

Kurssin kuntakohtainen koodi on STM17.

Liikennefysiikkaa KLA, 2 op (FY12)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssilla syvennytään liikenteen dynamiikkaan, liikenneturvallisuuteen sekä otetaan esille liikenteen psykologisia näkökulmia mm. riskin ottoa ja tieräivoa. Kurssilla vahvistetaan FY4-kurssilla olleita sisältöjä (liikemäärä ja mekaaninen energia), tutustutaan liikenneteknologiaan (energiatalous ja kestävä kehitys) ja liikenneturvallisuuden tekniikkaan. Kurssilla pyritään korostamaan opiskelijoiden oman toiminnan vaikutusta ja näkemään itsensä osana turvallista liikennettä.

Kurssin kuntakohtainen koodi on STM18.

7.5. Maantiede (GE)

Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistisyhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämismaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä

ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi kartoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnassa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteelliseen ja luovaan työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistisyhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestäväen kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestäväen tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena

yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa yhteiskunnallista osaamista.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan eettisyyttä ja ympäristöosaamista monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavasta välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdinnoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnanmoninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perustelluja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestävästä elämäntavasta välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa
- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla
- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutokseen ja ihmisen toiminnan

aiheuttamiin muutoksiin

- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediala tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävää tulevaisuutta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Osaamisen arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisilla menetelmin. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

7.5.1. Maailma muutoksessa, 2 op (GE1)

Opintojakson moduulit

- Maailma muutoksessa, 2 op (GE1), Pakollinen

Tavoitteet

Maailma muutoksessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä
- osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla
- tuntee kestäväen kehityksen sitoumuksia sekä osaa käyttää näitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomediala hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.

Keskeiset sisällöt

Maailma muutoksessa

Maantiede tieteenalana

- miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa

- miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa
- alueelliset ajankohtaiset uutiset

Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutosten mekanismit
- nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia
- kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat
- ympäristön muutokseen sopeutuminen ja niiden hillintä

Ihmiskunnan muutoksia

- väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset
- puhtaan veden puute, nälkä
- hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys
- pakolaisuus
- kestävän kehityksen sitoumukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla hyödynnetään yhdessä oppimisen mahdollistavia työtapoja kuten pari- tai ryhmäkeskusteluja sekä -tehtäviä. Opintojaksolla voidaan toteuttaa mm. vertaisopetukseen perustuvia oppitunteja, joilla opiskelijat ensin tutustuvat oppimateriaaleihin ja opettavat sitten osaamansa aineksen parilleen tai ryhmälleen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin esim. ajankohtaisen uutisseurannan muodossa. Opintojaksolla opiskelijat voivat itsenäisesti tai opettajan johdolla tutustua erilaisiin medialähteisiin ja esim. toteuttaa mediaseurannan, jossa tutustutaan ympäristön ja ihmiskunnan muutosta käsitteleviin uutisiin Suomessa ja maailmalla.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla pyritään syventämään opiskelijan ympäristöosaamista sekä paikallisella että globaalilla tasolla. Opiskelijaa ohjataan esim. tehtävien kautta pohtimaan omaa toimintaansa ja sen merkitystä ympäristöön. Monipuolisten tehtävien kautta ja erilaisiin oppimateriaaleihin tutustumalla opiskelijaa ohjataan soveltamaan maantieteellistä tietoa myös eettisyyttä vaativissa pohdinnoissa, kuten esim. kulutusvalinnoissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson alussa määritellään arvioitavat suoritukset.

Numeroarviointi.

7.5.2. Sininen Planeetta, 2 op (GE2)

Opintojakson moduulit

- Sininen planeetta, 2 op (GE2), valinnainen

Tavoitteet

Sininen planeetta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin
- osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla
- osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat
- osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla
- osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Sininen planeetta

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät

Ilmakehä ja vesikehä

- ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa
- veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeit, ENSO ja NAO
- sää ja sen ennustaminen
- ilmastoalueet

Kivikehä

- maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson suorittaminen edellyttää opiskelijalta kriittistä tiedonhakua, tietojen analysointia sekä monipuolista tiedon havainnollistamista esim. ilmastodiagrammien tekemisen ja itse tehtyjen piirrosten muodossa. Opintojaksolla voidaan toteuttaa valtion tai muun tutkimusalueen luonnonoloihin keskittyvä työ, jossa nämä taidot korostuvat.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla hyödynnetään yhdessä oppimisen mahdollistavia työtapoja kuten ryhmä- tai parikeskusteluja. Opintojaksolla voidaan toteuttaa esim. valtion tai muun tutkimusalueen luonnonoloihin keskittyvä työ, jonka loppupuolella opiskelijat voivat harjoitella vertaisarviointia ja palautteen antamista työparilleen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson alussa määritellään arvioitavat suoritukset.

Numeroarviointi.

7.5.3. Yhteinen maailma, 2 op (GE3)

Opintojakson moduulit

- Yhteinen maailma, 2 op (GE3), valinnainen

Tavoitteet

Yhteinen maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä
- tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet
- osaa hankkia, analysoida, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla
- osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita
- osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.

Keskeiset sisällöt

Yhteinen maailma

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät
- paikkojen kokeminen ja miellekartat

Väestö, asutus ja kulttuurit

- väestörakenne ja väestönmuutokset
- asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet
- kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema

Kaupungit ja kaupungistuminen

- maankäyttö ja rakennettu ympäristö
- kaupunkiympäristön muutokset ja ekokaupungit

Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- maa-, metsä- ja kalatalous
- kaivannaiset, energialähteet
- teollisuus
- kiertotalous

Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu
- globalisaatio
- innovaatioiden alueellinen leviäminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaaminen vahvistuu opintojaksolla esim. erilaisiin väestöihin ja kulttuureihin tutustumisen kautta. Erilaiset tehtävät ja oppimateriaalit tukevat opiskelijan valmiuksia arvostaa erilaisia kulttuureja.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ge 3 –opintojakso korostaa elinvoimaisen luonnonympäristön merkitystä kaikelle ihmistoiminnalle. Opintojaksolla painotetaan ihmisen oman toiminnan merkitystä luonnonjärjestelmien kestäväen käytön kannalta. Kestäväen elämäntavan soveltamista omaan arkeen tuetaan esim. ryhmäkeskusteluilla ja tehtävillä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi:

Opintojakson alussa määritellään arvioitavat suoritukset.

Numeroarviointi.

7.5.4. Maantieteen kertaus, 2 op (GE5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on edistää opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä maantieteen näkökulmasta. Opintojaksossa pyritään vahvistamaan ja syventämään opiskelijan maantieteeseen liittyviä tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Keskeisenä tavoitteena on opiskelijan valmiuksien parantaminen ylioppilaskirjoituksissa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla kerrataan aikaisempien opintojaksojen keskeisiä sisältöjä ja harjoitellaan ylioppilaskokeessa tarvittavia tietoja ja taitoja.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla syvennetään opiskelijan maantieteellistä tietämystä ja luonnontieteellistä lukutaitoa. Kerrataan maantieteelle ominaista tieteellistä kieltä, käsitteistöä ja geometriaa. Harjoitellaan ja syvennetään opiskelijan monilukutaitoa esim. karttojen ja diagrammien tulkintaa ja analysointia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

suoritusmerkintä

7.5.5. Kartat ja kartografia, 2 op (GE6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan kartografista osaamista. Opiskelija saa lisää edellytyksiä onnistuneeseen kartan tulkintaan ja karttojen laadintaan. Opintojaksolla opitaan tuottamaan visuaalisesti miellyttäviä ja informatiivisia karttoja.

97

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Erialaisten kartta-aineistojen tulkinta ja analysointi. Omien karttaesitysten tuottaminen ja analysointi. Kerrataan kartografian perusteet sekä paikkatietojärjestelmän perusteet ja sovellutukset.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Karttojen tulkinta ja laatiminen vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Opintojaksolla parannetaan opiskelijan valmiuksia itsenäiseen tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin esim. aineistoja hakiessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson alussa määritellään arvioitavat suoritukset.

Opintojaksolla voidaan toteuttaa esim. oppimispäiväkirja tai portfolio.

Suoritusmerkintä.

7.5.6. Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE 4)

Opintojakson moduulit

- Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4), valinnainen

Tavoitteet

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus
- ymmärtää ja osaa selittää, miten geomediaa sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita
- osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiötä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.

Keskeiset sisällöt

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Maantieteellinen tutkimus

- geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen
- luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla
- geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävän tulevaisuuden edistämisessä

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- kaavoitus eri aluetasoilla
- osallistumisen keinot

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen, keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta
- tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijan globaali ja –kulttuuriosaaminen vahvistuu opintojakson aikana toteutettavan vaikuttamisprojektin tai maantieteellisen tutkielman myötä. Vaikuttamisprojektina voi olla esim. Mapathon-projekti, jossa opiskelija pääsee kartoittamaan joko omaa lähialueettaan tai tekemään humanitaarista kartoitusta kehittyvän valtion alueella.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Erialaisten harjoitteiden tekeminen ja opintojaksolla toteutettava vaikuttamisprojekti tai maantieteellinen tutkielma tukevat opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista. Opiskelija pääsee hakemaan tietoa ja analysoimaan tietoja kriittisesti. Opiskelija tuottaa opintojaksolla monenlaisia havainnollistavia materiaaleja, kuten diagrammeja ja karttoja, mikä tukee sekä monitieteistä että luovaa osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi:

Opintojakson alussa määritellään arvioitavat suoritukset.

Numeroarviointi.

7.6. Historia (HI)

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen

luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoitusperiä. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Laaja-alainen osaaminen

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

Historia vahvistaa opiskelijan hyvinvointiosaamista kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.

Vuorovaikutusosaaminen näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan monitieteisen ja luovan osaamisen sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan yhteiskunnallista osaamista tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseksi.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävää tulevaisuutta eettisyyden ja ympäristöosaamisen tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää

yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen globaali- ja kulttuuriosaamista. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuurisiin juuriinsa.

Tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestävästä elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärrystään sen merkityksellisyydestä.

Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta
- ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.

Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen
- osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.

Osaamisen arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurauksivaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1 (KLA))

Opintojakson moduulit

- Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1), Pakollinen

Tavoitteet

Ihminen, ympäristö ja historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

Keskeiset sisällöt

Ihminen, ympäristö ja historia

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- eurooppalaiset tutkivat ja valloittavat maailmaa
- kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja

ympäristöön Teollistuminen muuttaa ihmisen ja luonnon suhdetta

- teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön
- väestökehitys ja muuttoliikkeet
- jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustuminen kulttuurien syntyyn ja kehittymiseen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Maailmanhistorian kehityksen tarkastelu yhteiskuntahistoriallisesta ja ympäristöhistoriallisesta näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla tehtävät työt, tuntiaktiivisuus, kurssikoe.

Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2 (KLA))

Opintojakson moduulit

- Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2), Pakollinen

Tavoitteet

Kansainväliset suhteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

Keskeiset sisällöt

Kansainväliset suhteet

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntiin ja kansainvälisiin suhteisiin

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat

Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan

- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättyminen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kansainvälisen yhteistyön ja konfliktien tuntemus; ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden ymmärtäminen historiallisesta perspektiivistä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kansainvälisyyden ja globaalien näkökulmien kehittymisen ymmärtäminen menneisyyden näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla tehtävät työt, tuntiaktiivisuus, kurssikoe.

Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3 (KLA))

Opintojakson moduulit

- Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3), Pakollinen

Tavoitteet

Itsenäisen Suomen historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä
- tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Keskeiset sisällöt

Itsenäisen Suomen historia

Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa
- demografiset muutokset ja väestön moninaisuus
- suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen

Itsenäistyvä Suomi osana Eurooppaa

- itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti
- eheyttämisen aika ja demokratian kriisi
- Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan

Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Suomalaisen yhteiskunnan rakenteiden ja kehityksen ymmärtäminen historiallisen kehityskulun seurauksena.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiyhteiskunnan kehitys Suomessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla tehtävät työt, tuntiaktiivisuus, kurssikoe.

Opintojaksot

Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI 4 (KLA))

Opintojakson moduulit

- Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4), valinnainen

Tavoitteet

Eurooppalainen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa
- ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen
- ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa
- osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia
- osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan
- pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen
- osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen ihminen

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä

eurooppalaisen kulttuurin juuret

- • antiikin kulttuurien yleispiirteet
- • demokratian ja tieteellisen ajattelun synty
- • keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa
- reformaatio ja tiedon vallankumous
- valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen
- 1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset

Kohti nykyaikaa

- taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen
- tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat

- demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat
- tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen
- sukupuoliroolien murros

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eurooppalaisen kulttuurihistorian ymmärtäminen monitieteisistä näkökulmista ja monilukutaidon kehittyminen monipuolisesti erilaisten lähteiden tulkinnan avulla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Eurooppalaisen kulttuuriperinnön moninaisuuden ja keskeisten ilmenemien ymmärtäminen ja hallinta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla tehtävät työt, tuntiaktiivisuus, kurssikoe.

Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI 5 (KLA))

Opintojakson moduulit

- Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5), valinnainen

Tavoitteet

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti
- tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa
- hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta
- osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- tutkimusmenetelmät ja lähteet
- käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta

- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa
- Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla

Suomi osana Venäjää

- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Suomalaisen yhteiskunnan kehityksen juuret länsieurooppalais-pohjoismaisen yhteiskuntarakenteen pohjalta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Suomalaisen kulttuurin rakentuminen länsieurooppalais-pohjoismaisen kulttuurin pohjalta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla tehtävät työt, tuntiaktiivisuus, kurssikoe.

Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI 6 (KLA))

Opintojakson moduulit

- Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6), valinnainen

Tavoitteet

Maailman kulttuurit kohtaavat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa
- analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä
- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotyyppioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön
- tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Maailman kulttuurit kohtaavat

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- kulttuurit ja niiden vuorovaikutus

Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- Aasian kulttuurit

- Afrikan kulttuurit
- arktiset kulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Latinalaisen Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit
- Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutuksen kehittäminen seminaarityötavan menetelmin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tutkimuksellinen työtapo, oman tutkielman kirjoittaminen ja vertaisarvioinnin taidot harjaannuttavat luovan tieteen perusteisiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Eettisen toimijuuden vahvistaminen tutkimusetiikkaa ja lähdekritiikkiä käytännössä harjoittelemalla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Tutkielma, opponointi, seminaarityöskentely ja seminaarikeskusteluihin osallistuminen.

Toteutettaessa kurssi opettajajohtoisena opetuksena arvioinnin pohjana ovat kurssiaktiivisuus, annettujen tehtävien suorittaminen ja kurssikoe.

Historian kertaus, 2 op (HI7 (KLA))

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssi valmentaa opiskelijaa suoriutumaan menestyksellisesti historian reaalikokeesta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kursin aikana kerrataan historian valtakunnallisten kurssien keskeiset sisällöt.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaaminen vahvistuu monipuolisesti koko historian kenttään laajasti tutustuttaessa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Lähdekriittiset taidot ja monimuotoisen historian alaan liittyvän materiaalin tulkintataidot kehittyvät monipuolisesti erilaisiin tehtävätyyppeihin ja aineistoihin syvennyttäessä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssin aikana tehtävät työt, tuntiaktiivisuus ja preliminäärikoe.

Antiikin historia, 2 op (HI8 (KLA))

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää antiikista periytyvän kulttuuriperinnön vaikutuksen nykypäivänä. Opiskelija osaa analysoida antiikin kulttuuri-ilmiöitä sekä tuntee antiikin ihmisen elämäntapoja ja maailmankuvaa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssi käsittelee kreikkalais-roomalaista antiikin ajanjaksoa. Antiikkia tarkastellaan joidenkin keskeisten poliittisten tapahtumien, uskonnon, mytologian, tieteiden, taiteiden sekä arjen elämän näkökulmasta. Kurssi syventää ja tukee HI 1 ja HI 4 kurssien käsittelemää teemaa eurooppalaisen ihmisen synnystä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssin aikana tehtävät työt ja kurssikoe.

Mediahistoria, 2 op (HI9 (KLA))

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee valittujen viestintämuotojen syntytaustan ja olennaiset kehitysvaiheet. Opiskelija tuntee Suomen joukkoviestimien historian keskeiset käännekohdat ja ymmärtää historiallisen ja yhteiskunnallisen tilanteen vaikutuksen eri medioiden syntyyn ja muutokseen. Opiskelija osaa analysoida kriittisesti mediakentässä tapahtuvia muutoksia historiallisen tiedon valossa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssi käsittelee eri viestintämuotojen ja tiedotusvälineiden syntyä, kehitystä ja kulttuurihistoriaa. Medioiden synty- ja kehitysvaiheita sekä vaikutuksia tarkastellaan ennen muuta historiallisesta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Käsittely ulottuu sekä kansainväliseen että suomalaiseen kehitykseen. Kurssi toimii kurssien HI 2, HI 3, HI 4 sekä YH 1 teemoja medianäkökulmasta syventävänä sekä ilmaisun kursseja tukevana kurssina.
- Käsiteltävät aihepiirit: kirjoitustaidon synty ja kehitys, kirjan historia vanhalla ja uudella ajalla, kirjapainotaidon synty ja kehitys, elokuva, radio, televisio ja internet.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaaminen vahvistuu, kun ymmärretään eri medioiden synnyn ja kehityksen yhteydet aikansa yhteiskunnalliseen kehitykseen.

Rooman opintomatka, 2 op (HI10 (KLA))

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on lisätä opiskelijan kykyä toimia uudellisessa ympäristössä ja taitoa havainnoida opintojakson opiskeltuja asioita käytännössä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Historian erikoisopintojakso, jonka aikana tehdään opintomatka Roomaan. Tutustumme eri näkökulmista Rooman pitkään historiaan, kulttuuriin ja poliittiseen järjestelmään. Opintomatka järjestetään mahdollisuuksien mukaan joka toinen vuosi.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen korostuu tässä opintojaksossa. Se lisää opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisessa ympäristössä.

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaaminen korostuu ryhmässä toimimisessa. Arvostamme kielitaidon kehittymistä. Minäpystyvyys kasvaa tämän myötä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Aktiivinen osallistuminen opintomatkan valmisteluun ja opintomatkaan sisältyvien tehtävien tekeminen.

7.7. Kemia (KE)

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden

luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy.

Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokittelu ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

Laaja-alainen osaaminen

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee hyvinvointiosaamisen tavoitteita. Opiskelijalle muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemissa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja monitieteistä osaamista tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä luova osaaminen näkyy kykyä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan yhteiskunnallista osaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen, että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kemian opetus vahvistaa eettisyyttä ja ympäristöosaamista syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävänsä käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja

erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen riittävyyteen.

Tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

7.7.1. Kemiaa kaikkialla (KLA), 2 op (KE1)

Opintojakson moduulit

- Kemia ja minä, 1 op (KE1), Pakollinen
- Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2), Pakollinen

Tavoitteet

Kemia ja minä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusriskit.
- Oppilas tutkii ja kokeilee arjen teknologisia sovelluksia, niiden käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita.

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävässä elämässä
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Kemia ja minä

Keskeiset sisällöt

- arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä
- kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla
- puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät
- ainemäärä ja konsentraatio

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Keskeiset sisällöt

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävässä elämässä luonnontieteissä
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kurssilla tarkastellaan kemian merkitystä työelämässä ja jatko-opinnoissa.

Opiskelija pohtii tietolähteiden luotettavuutta tiedonhakutyypissä tehtävissä.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii arvioimaan yleisesti erilaisten aineiden turvallista käyttöä ja käsittelyä esimerkiksi kokeellisten töiden yhteydessä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija harjaantuu kemian kielen käyttöön yhdisteiden ja kaavojen kirjoittamisella, sekä opiskelijalla kehittyy monitieteinen osaaminen ja monilukutaito.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon jakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Numeroarviointi.

7.7.2. Molekyylit ja mallit (KLA), 2 op (KE2)

Opintojakson moduulit

- Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3), valinnainen

Tavoitteet

Molekyylit ja mallit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä
- ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

Molekyylit ja mallit

Keskeiset sisällöt

- liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi
- hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet
- hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä
- hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria
- kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä
- tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tutustutaan erilaisten lääkeaineiden, kosmeettisten aineiden ja fysiologisesti vaikuttavien aineiden kemiaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustuminen hiiliyhdisteiden käyttöön ja sen etujen ja haittojen tiedostaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon jakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Numeroarviointi

7.7.3. Kemiallinen reaktio (KLA), 2 op (KE3)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4), valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen reaktio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEKNOLOGIAN sovelluksissa
- osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen
- ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen reaktio

Keskeiset sisällöt

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kemiallisten reaktioiden tutkiminen kokeellisesti, havaintojen tekeminen, mittaustulosten käsittely ja tulkinta sekä tulosten esittäminen tukevat luovan ajattelun kehittymistä.

Vuorovaikutusosaaminen

Kokeellinen työskentely pareittain ja pienryhmissä kehittää ja vahvistaa vuorovaikutustaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon jakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Numeroarviointi

7.7.4. Kemiallinen energia ja kiertotalous (KLA), 2 op (KE4)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5), valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista
- ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa
- tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen
- osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen
- tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Keskeiset sisällöt

- reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla
- reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet
- hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot
- metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyys
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi
- luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan kemian merkitystä eettisesti kestävämpien ratkaisujen tuottajana erilaisissa teollisuusprosesseissa, kierrätyksen tehostamisessa sekä uusiutuvan energian tuotannossa ja varastoinnissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa voidaan teettää tutkimus tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu yhteisöllisesti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon jakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Numeroarviointi

7.7.5. Kemiallinen tasapaino (KLA), 2 op (KE5)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6), valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen tasapaino

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa
- osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämässä ja ennusteiden tekemisessä
- osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia
- tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen tasapaino

Keskeiset sisällöt

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät
- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla
- reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella
- tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologisia taitoja harjoitetaan erilaisten kuvaajien piirtämisellä.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla tarkastellaan happamoitumisen syitä ja seurauksia sekä sen vähentämistä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon jakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Numeroarviointi

7.7.6. Kemian kertaus (KLA), 2 op (KE6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa yhtenäisen kokonaiskuvan lukion kemiasta ja hallitsee eri kurssien keskeisimmät asiat, valmentautuu kemian ylioppilaskokeeseen ja saa valmiudet kemian alan pääsykokeisiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Aineen rakenne
- Kemiaalliset sidokset
- Kemiaalliset reaktiot
- Kemiaallinen energia
- Kemiaallinen tasapaino

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tarkasteltavien ilmiöiden ja aineistojen analysoiminen, havaintojen tekeminen ja tulkinta.

Hyvinvointiosaaminen

Sopivien tavoitteiden asettaminen itselleen ja suunnitelmallinen pitkäjänteinen opiskelu.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä, joka edellyttää aktiivista osallistumista opetukseen.

7.7.7. Kemian labratyöt (KLA), 2 op (KE7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutkii kokeellisesti kemiaallisia ilmiöitä ja oppii temään päätelmiä niiden avulla. Opiskelija pyritään mahdollisuuksien mukaan tutustuttamaan ympäristön kemian opiskelupaikkoihin ja kemianteollisuuteen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssilla tehdään kemian eri osa-alueisiin liittyviä kokeellisia töitä. Osasta tehdään työselostus. Työturvallisuuteen ja kemikaalien oikeaan käyttöön sekä jätteiden käsittelyyn

kiinnitetään huomiota. Kurssin aikana pyritään järjestämään tutustumisretki johonkin kemian kohteeseen. Kurssi suositellaan suoritettavaksi toisena opiskeluvuonna.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Kokeellinen työskentely pareittain ja pienryhmissä kehittää ja vahvistaa vuorovaikutustaitoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kemiallisten reaktioiden tutkiminen kokeellisesti, havaintojen tekeminen, mittaustulosten käsittely ja tulkinta sekä tulosten esittäminen tukevat luovan ajattelun kehittymistä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä, joka edellyttää aktiivista osallistumista opetukseen. Kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

7.8. KATSOMUSAINEET

7.8.1 Uskonto (KT)

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä, että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja moduulien tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa. Uskonnon opetus edistää hyvinvointiosaamista tukemalla opiskelijan itsetuntemusta, sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat vuorovaikutusosaamisen tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä eettisyyden tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan ympäristöosaamista lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon

- ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

Osaamisen arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

7.8.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1)

Opintojaksot

Uskonnon kertaus, 2 op (UE07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on valmistautua uskonnon ylioppilaskokeeseen eri teemoja kerraten ja syventäen. Kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssin yksityiskohtaiset tavoitteet, keskeiset sisällöt, työtavat sekä arviointi määritellään lukiokohtaisesti opetusryhmän tarpeet huomioiden.

Myyttikurssi, 2 op (UE8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii myytin keskeiset määritelmät. Hän tietää, miten ja miksi myytit muuttuvat ja leviävät sekä oppii eri myyttiluokkia. Opiskelija ymmärtää, että myyttejä esiintyy kaikissa kulttuureissa ja uskonnoissa. Hän osaa etsiä ja vertailla myyttien eroja ja yhtäläisyyksiä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssilla tutustutaan eri kulttuurien ja myyttiluokkien myytteihin sekä perehdytään siihen, miten myytit vaikuttavat nykypäivään ja nykypäivän uskomuksiin.

Raamattu uskon ja kulttuurin perusteoksena, 2 op (UE9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää Raamatun merkityksen kristinuskon pyhänä kirjana ja Raamatun vaikutuksen länsimaiseen kulttuuriin. Kurssilla tutustutaan Raamatun kulttuurivaikutuksiin musiikin, kirjallisuuden, elokuvien ja kuvataiteen kautta. Pyrkimyksenä on löytää Raamatun yhteys nykypäivän ihmistä koskettaviin elämäntilanteisiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssilla tutustutaan Raamatun eri kirjaryhmiin ja kirjallisuudenlajeihin. Perehdytään Raamatun kulttuurivaikutuksiin kirjallisuudessa, kuvataiteessa, elokuvissa ja musiikissa.

Lisäksi tarkastellaan Raamatun yhteyksiä ihmisen elämäntilanteisiin nykypäivänä.

7.8.2. Elämäntilantetieto (ET)

Oppiaineen tehtävä

Elämäntilantetieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämäntilanteen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämäntilanteetieto tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.

Elämäntilanteetiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämäntilanteet ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa elämäntilanteestaan, refleктоimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmantilanteita, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämäntilanteetietoa, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.

Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämäntilanteetiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatustiede sekä yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikatutkimus, sosiologia ja sukupuolentutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämäntilanteetietoisissa pohdintoissa. Elämäntilanteetiedon opiskelu kehittää näkemyksellisyttä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Elämäntilanteetieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykyyä, toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankkuroituu ihmisoikeusetiikkaan ja kestävästä tulevaisuudesta rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.

Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.

Laaja-alainen osaaminen

Elämäntilanteetieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämäntilanteetiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katsomukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mukaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden

käsitteellistä tarkastelua.

Elämäkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan hyvinvointiosaamisen kehittymistä.

Elämäkatsomustieto tukee vuorovaikutusosaamisen tavoitteiden saavuttamista. Elämäkatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opintoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Elämäkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämäkatsomustiedon tavoitteistoa. Oppiaine on monitieteinen, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan luovasti eri lukioaineista sekä tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.

Elämäkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestävän tulevaisuuden periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämäkatsomustieto tukee yhteiskunnallisen osaamisen tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Elämäkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa monipuolisesti eettisyyden taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämäkatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään ympäristöosaamisen tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestävällä tavalla. Oppiaineessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastonmuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastonmuutoksen kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunnetaitoja.

Elämäkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen

ja vuoropuhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin maailmankatsomuksiin, kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastonmuutosta. Näin elämäkatsomustieto vahvistaa opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista.

Tavoitteet

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämäkatsomuksensa rakentamiseen
- osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämäkatsomuksensa rakentamisessa
- osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämäkatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä
- osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

- kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestäväns tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.

Osaamisen arviointi

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämäkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Elämäkatsomukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Opintojaksot

Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija pohtii omaa elämäkatsomustaan ja identiteettiään peilaten niitä eri hyvän elämän malleihin ja identiteetin osa-alueisiin. Tämä vahvistaa hänen itsetuntemustaan, mikä on omiaan kehittämään hänen hyvinvointiosaamistaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson sisällöt tarjoavat opiskelijalle eväitä elämäkatsomukselliseen keskusteluun, jonka puitteissa toteutuu vuorovaikutusosaaminen. Opiskelija ymmärtää kunnioittavan dialogin merkityksen yksilöiden ja eri ihmisryhmien välisen vuorovaikutuksen perustana.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija kehittää yhteiskunnallista osaamistaan hahmottaessaan erilaisten identiteettien ja katsomusten rauhanomaisen rinnakkaiselon demokraattisen ja yhdenvertaisen yhteiskunnan edellytyksenä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä oppimisprosessin aikana että opitun arviointiin opintojakson lopussa. Arviointi kohdistuu paitsi opiskelijan tiedollisiin, myös taidollisiin valmiuksiin reflektoida omaa katsomustaan ja identiteettiään suhteessa erilaisiin elämäkatsomuksellisiin

ilmiöihin.

Hyvinvointiosaamisen arviointi perustuu siihen, miten syvällisesti opiskelija perehtyy eri katsomuksellisten ilmiöiden ominaispiirteisiin ja miten hän onnistuu tämän avulla refleктоimaan omaa identiteettiään ja käsitystään hyvästä elämästä. On syytä huomata, että opiskelijat ovat elämänkatsomuksensa ja identiteettinsä suhteen keskenään hyvin erilaisia. Arvioinnin tulee kohdistua siihen, kuinka hyvin opiskelija edistyy hyvinvointiosaamisessaan opintojakson aikana.

Vuorovaikutusosaamista arvioidaan sen perusteella, kuinka hyvin opiskelija kykenee tuomaan esiin omia näkemyksiään ja argumentoimaan niitä ristiriidattomasti suullisesti ja kirjallisesti sekä käymään laadukasta, kunnioittavaa dialogia toisten oppijoiden kanssa.

Yhteiskunnallisen osaamisen arviointi perustuu siihen, kuinka opiskelija hahmottaa erilaisten katsomusten ja identiteettien joskus keskenään ristiriitaisetkin näkemykset osana moniarvoista yhteiskuntaa ja demokratiaa. Opiskelija osaa tarkastella argumentteja myös sellaisista näkökulmista, jotka eivät edusta hänen omaa näkemystään hyvästä elämästä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa etsitään erilaisia yksilö- ja yhteisökeskeisiä lähestymistapoja minuuteen. Perehdytään maailmankuvan, maailmankatsomuksen ja elämänkatsomuksen käsitteisiin. Mitä on ihmisyy? Entä mistä identiteetti rakentuu? Tarkastellaan sosiaalisten suhteiden, roolien ja normien vaikutusta yksilön identiteettiin.

Pohditaan hyvän elämän osatekijöitä kuten tarpeet, hyvinvointi, onnellisuus ja toimintakyvyt. Miten elämäntilint ja erilaiset elämäntilint keinot kytkeytyvät hyvään elämään? Lisäksi käsitellään joitakin ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä kuten ihmissuhteita, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuutta, opiskelun ja työn merkitystä hyvälle elämälle sekä vanhenemista ja kuolemaa.

Opintojaksossa painottuvat keskustelu, omien näkemysten selkeä argumentointi sekä dialogitaidot.

Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija osaa arvioida niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia sekä tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologisia piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja. Hän osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä. Opiskelija osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija oppii arvioimaan yksilön vaikutusmahdollisuuksia ympäristöönsä sekä kasvattaa valmiuttaan rakentavaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Opiskelija ymmärtää ihmisoikeudet hyvän elämän edellytysten takaajina sekä tuntee tärkeimmät ihmisoikeussopimukset.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalien oikeudenmukaisuuden sekä kestävästä tulevaisuudesta rakentamisen periaatteita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi kohdistuu siihen, kuinka hyvin opiskelija hallitsee yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita kuten yhteiskunnan osa-alueet, yhteiskunnalliset rakenteet, ideologiset piirteet sekä vallitsevat yhteiskunnalliset arvot.

Yhteiskunnallisen osaamisen arviointi kohdistuu siihen, kuinka hyvin opiskelija osaa jäsentää ihmisoikeuksiin, yhdenvertaisuuteen, demokratiaan ja rauhan rakentamiseen liittyviä asiakokonaisuuksia. Opiskelijan tulee myös pyrkiä refleктоimaan omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena ja taloudellisena toimijana.

Eettisyyttä ja ympäristöosaamista arvioidaan sen perusteella, kuinka hyvin opiskelija tunnistaa median, esimerkiksi mainonnan, vaikutuksia yksilöiden ja yhteisöjen tarpeiden muokkaajana. Opiskelijan tulee ilmaista, että hän kykenee median kriittiseen analysointiin.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen arviointi kohdistuu siihen, kuinka hyvin opiskelija osaa tarkastella eri ilmiöitä globaalin oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Opiskelija osoittaa tuntevansa kestävän tulevaisuuden rakentamisen periaatteita.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on jäsentää omaa roolia ja mahdollisuuksia yhteiskunnallisena toimijana. Tutustutaan siihen, miten media, koulutus, politiikka, tiede, taide sekä erilaiset yhteisöt vaikuttavat maailmankuviin ja -katsomuksiin. Tarkastellaan kriittisesti aatteita ja arvoja, pohditaan väitteiden järkiperäistä perustelua sekä tunnistetaan erilaisia kognitiivisia vääristymiä. Mitä globaaleja vaikutuksia yksilön valinnoilla on? Kenen vastuulla ovat ilmastomuutoksen torjunta ja globaali oikeudenmukaisuus? Syvennetään myös ihmisoikeuksien tuntemusta ja tarkastellaan tärkeimpiä ihmisoikeusasiakirjoja.

Opintojakson aikana tehdään toiminnallisia harjoitteita, mediatehtäviä sekä mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä eri kansalaisjärjestöjen kanssa.

Kulttuurit, 2 op (ET3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tuntee kulttuurien tutkimukseen keskittyvät tieteenalat ja tietää, missä niitä voi opiskella Turussa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kulttuurien tutkimukseen keskittyvät tieteenalat Turun yliopistossa ja Åbo akademissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa opitaan, että mikään kulttuuri ei ole immuuni vaikutuksille ja että kulttuurit ovat erilaisissa vuorovaikutussuhteissa keskenään. Kulttuurisia ilmiöitä jäsennetään käsitteellisesti ja ne asetetaan historialliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiinsa. Tämä auttaa ymmärtämään eri kulttuuria edustavia ihmisiä ja rohkaisee antautumaan vuorovaikutukseen heidän kanssaan.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan myös ongelmia, joita toisen kulttuurin ymmärtämiseen, kulttuurien välisiin eroihin ja eri kulttuuria edustavien ihmisten kohtaamisiin voi liittyä. Tällaisia ongelmia ovat esimerkiksi etnosentrismi ja syrjintä. Edellä mainituista syistä moduuli kehittää myös eettistä osaamista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tärkeä osa yhteiskunnallista osaamista on ymmärtää kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutusta sekä sitä, että monikulttuurisuus on mahdollisuus. Opintojaksossa perehdytään etnisyyden, rasismien ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaan ja nykypäivään eri kulttuureissa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa opitaan käyttämään kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostamaan oma perusteltu kanta joihinkin kulttuureja koskeviin kysymyksiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu siihen, kuinka hyvin opiskelija hallitsee kulttuureihin ja niiden tutkimukseen liittyvää käsitteistöä sekä hahmottaa laajoja asiakokonaisuuksia ja kulttuuristen ilmiöiden kytkeytymistä toisiinsa. Toisaalta arvioidaan myös opiskelijan valmiutta ymmärtää kulttuurin merkitystä ihmisyydelle ja omalle elämäntavalleen sekä jäsentää omaa kulttuurista identiteettiään.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, kuinka hyvin opiskelija hahmottaa kulttuurien keskinäistä vuorovaikutusta sekä hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökuulttuurit.

Eettisyyden ja yhteiskunnallisen osaamisen arviointi kohdistuu opiskelijan kykyyn erottaa toisistaan vihapuhe ja sananvapauden vastuullinen käyttö. Opiskelijan tulee ymmärtää, että yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys muodostavat monikulttuurisen yhteiskunnan demokraattisen perustan.

Monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan sen perusteella, kuinka hyvin opiskelija hahmottaa kulttuureja tutkivia tieteenaloja sekä osaa soveltaa joitain tieteellisen tutkimuksen käsitteitä myös oman kulttuuri-identiteettinsä hahmottelemisessa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa perehdytään kulttuureihin monista eri näkökulmista. Tutustutaan erilaisiin teorioihin kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa sekä kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteisiin.

Tarkastellaan tapakulttuuria, kulttuurista itseilmaisua, kulttuurin vaikutusta yksilön maailmankuvaan ja elämäntavalleen sekä Unescon maailmanperintöohjelmaa. Käsitellään syrjinnän, rasismien ja ihmisoikeusloukkausten teemoja. Lisäksi pohditaan, miten suomalainen kulttuuri on rakentunut ja rakennettu: millaista on suomalainen monikulttuurisuus ja millaista kohtelua kulttuuriset vähemmistöt, kuten saamelaiset ja romanit, ovat saaneet osakseen? Opintojaksossa tutkitaan myös omia kulttuurisia juuria ja kulttuuri-identiteettiä.

Opintojaksoon voi sisältyä elokuva-analyysi, tutkielma tai muu yhdessä sovittava projektityö. Mahdollisuuksien mukaan tehdään yhteistyötä Turun yliopiston, Åbo akademien tai muun korkeakoulun kanssa esimerkiksi vierailun tai etäluennon muodossa.

Katsomukset, 2 op (ET4)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tutustutaan niihin kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin tekijöihin, jotka ovat

vaikuttaneet ja vaikuttavat katsomusten muotoutumiseen niin yhteiskunnan kuin yksilönkin tasolla.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa käsiteltävät asiat auttavat opiskelijaa arvioimaan oman katsomuksensa perusteita ja rakentamaan omaa identiteettiään, mikä tukee opiskelijan hyvinvointia.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson toteutustapa voi perustua opiskelijoiden tekemään tutkielmaan tai muuhun projektityöhön, jonka pohjana on monitieteisyys ja luovuus.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu siihen, kuinka kattavasti opiskelija osaa eritellä maailman- ja elämäntutkimuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteluja sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä. Arvioinnissa painottuu myös monilukutaito: laajojen kokonaisuuksien hahmottaminen, kyky löytää kriittistä, asianmukaista tietoa katsomuksista sekä koota tietoa jäsenyneeiksi kokonaisuudeksi.

Globaali- ja kulttuuriosaamista arvioidaan sen perusteella, kuinka monipuolisesti opiskelija osoittaa ymmärtävänsä katsomusten perusteita ja katsomusten välisiä suhteita.

Hyvinvointiosaamisen arvioinnissa painottuu opiskelijan kyky eritellä oman elämäntutkimuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista.

Mikäli opintojakson puitteissa tehdään tutkielma tai muu projektityö, arvioidaan monitieteistä ja luovaa osaamista sen perusteella, kuinka perustellusti ja kattavasti opiskelija hyödyntää projektin aiheen kannalta olennaisten tieteenalojen tutkimustietoa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa perehdytään katsomusten suuriin murroksiin ihmiskunnan historiassa. Tarkasteltavia ilmiöitä ovat evoluutio, kielen ja yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä, universaalien katsomusten ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja eri yhteiskunnallisten muutosten ja aatesuuntien vaikutus ihmisten katsomuksiin. Tarkastellaan myös omaa maailmankuvaa ja maailmankatsomusta osana sitä historiallista jatkumoa, josta olemme osallisia.

Opintojakson toteutustapa voi sisältää tutkielman tai muun soveltavan projektityön tekemisen. Painopisteet sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa opintojakson alussa.

Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tuntee eri maailmanuskontojen sekä uskonnottomien aatesuuntien vaikutuksia Turun alueella.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Turun alueella vaikuttavat yhteisöt kuten juutalainen seurakunta, muslimiyhteisöt, buddhalaiset yhteisöt, vapaa-ajattelijoiden ja humanistien yhteisöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa perehdytään sekä suuriin maailmanuskontoihin että uskonnottomiin katsomuksiin ja hahmotetaan niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta

kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Näkökulma on sekä globaali että paikallinen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Sisällöt kehittävät opiskelijan kykyä verrata uskonnollisia ja uskonottomia katsomuksia omaan elämäntavotukseensa ja kykyä muodostaa niihin perusteltu kantansa. Näin opintojakso tukee yhteiskunnallisen osaamisen tavoitteita, kuten elämänvalintojen tekemistä ja aktiivista kansalaisuutta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi kohdistuu siihen, kuinka kattavasti opiskelija hallitsee uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin liittyvää käsitteistöä. Lisäksi arvioidaan niitä taitoja, joiden avulla opiskelija osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa.

Globaali- ja kulttuuriosaamista sekä yhteiskunnallista osaamista arvioidaan sen perusteella, kuinka monipuolisesti opiskelija hahmottaa uskonnollisten ja uskonottomien katsomusten välisiä suhteita, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa perehdytään uskontojen ja uskonottomuuden maailmaan. Mitä uskonnoista ja uskonottomuudesta tiedetään tieteellisen tutkimuksen valossa? Miten uskonnot ovat syntyneet ja levinneet? Tutustutaan mytologioihin, rituaaleihin ja erilaisiin jumalakäsityksiin. Muita tärkeitä teemoja opintojaksossa ovat uskontokritiikki, ateismin eri muodot, agnostismi, uskonottomuus ja sekulaari humanismi. Lisäksi tarkastellaan uskonnon ja uskonottomuuden vaikutusta arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä, uusia uskonnollisia liikkeitä sekä yhteiskunnan maallistumista.

Opintojakson suoritus voi sisältää tutkielman, media-analyysin tai muun projektityön. Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan Turun alueella vaikuttaviin uskonnollisiin ja uskonottomiin yhteisöihin.

Tulevaisuus, 2 op (ET6)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakso auttaa opiskelijaa tunnistamaan, erittelemään ja arvioimaan erilaisia vastauksia tulevaisuuden hyvinvointia, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, moraalialia, ympäristöä ja kulttuuria koskeviin kysymyksiin. Opiskelija omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunnetaitojakin, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson tarkoituksena on arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja opiskelijan omaan elämäntavotukseen. Näkökulma on monitieteinen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso hahmottelee erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja harjaannuttaa opiskelijaa arvioimaan, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön. Tavoitteena on ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi kohdistuu siihen, kuinka hyvin opiskelija hallitsee ja soveltaa tulevaisuuden tutkimukseen, teknologian kehitykseen ja hyvän elämän ihanteiden muutokseen liittyviä käsitteitä. Lisäksi arvioidaan sitä, missä määrin opiskelija kykenee refleктоimaan oman toimintansa vaikutuksia tulevaisuuteen. Hän myös tunnistaa erilaisten utopioiden ja dystopioiden vaikutuksia ihmiskunnan historiassa.

Eettisyyttä ja ympäristöosaamista arvioidaan sen perusteella, kuinka monipuolisesti opiskelija osoittaa ymmärtävänsä ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä.

Monitieteisen ja luovan osaamisen arviointi perustuu opiskelijan kriittiseen monilukutaitoon, kykyyn löytää asianmukaista tieteellistä tietoa ja koota sitä jäsentyneeksi kokonaisuudeksi.

Yhteiskunnallista osaamista arvioidaan sen perusteella, kuinka hyvin opiskelija jäsentää tieteellisteknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin sekä osaa pohtia utopioiden ja dystopioiden hyödyntämistä yhteiskunnallisen muutoksen tavoittelemisessa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso keskittyy tulevaisuuden ja teknologian teemoihin. Perehdytään tulevaisuuden tutkimuksen peruskäsitteisiin sekä todennäköisiin ja toivottaviin tulevaisuuden skenaarioihin. Pohditaan digitalisaation, koneoppimisen, tekoälyn ja robotiikan vaikutuksia yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Miten teknologia vaikuttaa yhteiskunnan, talouden ja työn muutoksiin? Voiko teknologialla ratkaista globaaleja ongelmia? Tarkastellaan myös utopioita ja dystopioita ja niiden vaikutusta ihmisten tulevaisuuskuviin.

Opintojakso voidaan toteuttaa lähi- tai monimuoto-opetuksena. Opintojaksoon voi sisältyä elokuva-analyysin tekeminen tai kaunokirjallisuuden lukemista. Muita mahdollisia työmuotoja voivat olla tutkielma, muu projektityö tai alustus.

7.9. Kuvataide (KU)

Oppiaineen tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuvitus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestäväen elämäntavan edistämiseksi.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan

ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsitteisiin. Opinnoissa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelemaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

Laaja-alainen osaaminen

Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan hyvinvointiosaamista kuvailmaisuuksiin sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään vuorovaikutusosaamista rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinna menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Kuvataiteen syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös monitieteinen ja luova osaaminen kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaistoiminnan ja jatko-opintojen tarjoamiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään eettisyyttä ja ympäristöosaamista tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävässä kehityksessä liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan

elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

Tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä
- tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa
- hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa
- osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa
- ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväen elämäntavan näkökulmia.

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle
- syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja
- kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa
- syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta
- tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Osaamisen arviointi

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävä. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Opintojaksot

Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1)

Opintojakson moduulit

- Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1), Pakollinen

Tavoitteet

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria
- tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestäväen tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen ja ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista tutustuminen
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen

kuvailmaisussa

- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa hyödynnetään Turun monipuolista taide- ja kulttuuritoimintaa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Kuvallinen luova työskentely, keskittyminen ja heittäytyminen edesauttavat eheytymistä. Kuvataiteen luokan työpajamainen ympäristö sallii toisin olemisen ja kohtaamisen antaen tilaa ja aikaa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa opiskelija käyttää kuvia tutkivan ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Taitoja arvioidaan jatkuvalla vuorovaikutteisella arvioinnilla, vertais- ja itsearvioinnilla sekä palautekeskusteluiden kautta oppimisprosessin aikana. Monipuolista arviointia toteutetaan luovasti ja kannustavasti opintojakson sisällöt ja laaja-alaiset tavoitteet huomioon ottaen. Arviointi painottaa luovaa osaamista sekä kulttuuriosaamista.

Kurssin lopussa tentti tai portfolion koonti. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso ei sovellu itsenäisesti suoritettavaksi.

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2)

Opintojakson moduulit

- Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä
- perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön
- soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista
- kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana
- ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä
- ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään

esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestävä tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa
- arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Paikallinen lisäys

- Hyödynnetään Turun laajoja rakennustaiteellisia kerrostumia tutustumalla kaupunkiympäristöön ja sen arkkitehtuuriin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Kuvataideluokka on työpajamaisuudessaan vuorovaikutteinen. Opintojakso voi sisältää ryhmätyöskentelyä ja yhteisötaiteellisia projekteja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Taitoja arvioidaan vuorovaikutteisella arvioinnilla, vertais- ja itsearvioinnilla oppimisprosessin aikana. Monipuolista arviointia toteutetaan luovasti ja kannustavasti opintojakson sisällöt ja laaja-alaiset tavoitteet huomioon ottaen. Opintojakso sisältää tentin, projektin tai päättötyön. Numeroarviointi.

Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3)

Opintojakson moduulit

- Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3), valinnainen

Tavoitteet

Kuva viestii ja vaikuttaa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä
- laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin
- tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja
- hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää
- tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita
- tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Kuva viestii ja vaikuttaa

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisien ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Median kuvat

- kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla
- median, viestinnän ja taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Paikallinen lisäys

- Kurssilla hyödynnetään Turun teknologiaympäristöjen tarjontaa esimerkiksi tekemällä oppilaitos- ja yritysyhteistyötä mahdollisuuksien mukaan

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa tulkitaan yhdessä median ja visuaalisen kulttuurin kuvastoa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa otetaan kantaa yhteiskunnan ilmiöihin mediaesityksin ja muokkaamalla kuvia digitaalisesti

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan eri mediakulttuureja ja globaaleja ilmiöitä esimerkiksi sarjakuvan, uutiskuvan, mainoskuvan, sosiaalisen median kuvien sekä elävän kuvan keinoin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutteista arviointia toteutetaan luovasti ja kannustavasti opintojakson sisällöt ja laaja-alaiset tavoitteet huomioon ottaen. Numeroarviointi.

Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4)

Opintojakson moduulit

- Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4), valinnainen

Tavoitteet

Taiteen monet maailmat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisuuden taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- soveltaa kuvan tekemisessä nykyaikaiselle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Taiteen monet maailmat

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisuuden lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinna keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Paikallinen lisäys

- Syvennetään taidehistorian ja nykyaikaisen taiteen ymmärrystä tekemällä vierailuja Turun/

lähiseudun museoihin ja ajankohtaisiin tapahtumiin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Syvennetään eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisun ymmärrystä tekemällä vierailuja Turun/ lähiseudun museoihin sekä ajankohtaisiin tapahtumiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Taitoja arvioidaan vuorovaikutteisella arvioinnilla. Monipuolista arviointia toteutetaan luovasti ja kannustavasti opintojakson sisällöt ja laaja-alaiset tavoitteet huomioon ottaen. Arvioinnissa painotetaan luovaa osaamista sekä kulttuuriosaamista.

Numeroarviointi.

Nykytaiteen työpaja, 2 op (KU5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija oppii seuraamaan ja arvioimaan nykytaiteen ajankohtaisia ilmiöitä.
- • opiskelija oppii havaitsemaan ja oivaltamaan visuaalisia merkityksiä ympäristössä sekä soveltamaan havaintojaan omassa ilmaisussaan.
- • opiskelija oppii ymmärtämään ja käyttämään nykytaiteen keinoja työskennellessään erilaisten ilmiöiden parissa.
- opiskelija harjaantuu tavoitteelliseen prosessinomaiseen työskentelyyn.
- opiskelija vahvistaa oman kuvailmaisuaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- tutustutaan nykytaiteeseen ja sen taustalla vaikuttaviin ilmiöihin ja erilaisiin taidekäsitteisiin.
- tutustutaan visuaalisiin alakulttuureihin ja nykytaiteen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen.
- opintojaksolla tarkastellaan nykytaiteen mahdollisuuksia ja roolia yhteiskunnassa.
- opintojaksolla tarkastellaan oman ajan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä.
- näyttelyvierailuja.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Hyvinvointiosaaminen

Nykytaiteen työtavat ja yhteisöllisyys antavat hyvät mahdollisuudet hyödyntää opiskelijoiden yhteistyötä ja synergiaa. Yhdessä luovien ratkaisujen tekeminen tulee hyvinvointia.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla tutkitaan nykytaidetta suomalaisen, eurooppalaisen ja globaalin kulttuuriperinnön uudistajana. Oppimisessa hyödynnetään Turun laajaa taide- ja kulttuuritarjontaa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Nykytaide on usein kantaaottavaa. Opintojaksolla voimme tutkia taiteen ja visuaalisen kulttuurin mahdollisuuksia vaikuttamiseen yksilön, yhteiskunnan ja globaalilla tasolla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Taitoja arvioidaan vuorovaikutteisella arvioinnilla. Opintojakson aikainen, turvallisessa ilmapiirissä annettu kannustava arviointi ja palaute tukevat opiskelijan myönteistä kehitystä. Arviointi opiskelijan hyvinvointia ja kokonaisvaltaista kasvamista. Monipuolista arviointia toteutetaan luovasti ja kannustavasti opintojakson sisällöt ja laaja-alaiset tavoitteet huomioon ottaen. Arvioinnissa painotetaan luovaa osaamista sekä kulttuuriosaamista. Formatiivisella arvioinnilla tuetaan ja ohjataan oppimista.

Summatiivisella arvioinnilla osoitetaan näkyväksi osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Numeroarviointi.

PiMa, 2 op (KU6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelijan oman taiteellisen ajattelun syventyminen.
- opiskelijan piirustus- ja maalaustaidot kehittyvät. Erialaisten piirustus- ja maalaustekniikoiden hallinta vahvistuu opintojakson aikana.
- opiskelijan omaehtoinen taiteellinen työskentely syventyy.
- opiskelija etsii omaa taiteellista jälkeään ja löytää omia ilmaisutapoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- käydään läpi yleisimmät piirustus- ja maalaustekniikat, sekatekniikat, sommittelu, väri, muoto ja tila taideteoksessa ja kolmiulotteisuus.
- Opintojaksolla tehdään kuvaa tekniikoita vaihdellen ja uusia tekniikoita kehitellen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa opiskelija käyttää kuvia tutkivan ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla tuetaan opiskelijoiden omien vahvuuksien tunnistamista kuvantekijänä. Kuvien tarkastelu ja kuvantekeminen voivat toimia välineenä oman identiteetin rakentamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla voimme hyödyntää Turun monipuolista taide- ja kulttuuritarjontaa, tehdä museo- ja/tai näyttelyvierailuja sekä yhteistyötä taideinstituutioiden kanssa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Taitoja arvioidaan vuorovaikutteisella arvioinnilla. Monipuolista arviointia toteutetaan luovasti ja kannustavasti opintojakson sisällöt ja laaja-alaiset tavoitteet huomioon ottaen. Arvioinnissa painotetaan luovaa osaamista sekä kulttuuriosaamista.

Numeroarviointi.

Mun taide, 2 op (KU7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- taiteellisen tekemisen pitkäjännitteisyys kehittyy kurssin aikana.
- opiskelija oppii taidenäyttelyn suunnittelun ja toteuttamisen.
- opiskelija saa realistisen käsityksen oman näyttelyn kokoamisesta.
- opintojakso syventää muilla kuvataiteen kursseilla opittuja tietoja ja taitoja
- antaa harjoitusta kuvataiteen lukiodiplomin suorittamiseen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- opiskelija tekee sarjan teoksia valitsemillaan tekniikoilla yksin tai ryhmässä.
- opiskelija kokoaa ja pystyttää näyttelyn, suunnittelee ja toteuttaa näyttelykutsut, -luettelot ja muut näyttelyyn tarvittavat asiat.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Vuorovaikutusosaaminen

Kuvataideluokka on työpajamaisuudessaan vuorovaikutteinen. Opintojakso voi sisältää ryhmätyöskentelyä ja yhteisötaiteellisia projekteja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija voi ottaa prosessillaan kantaa nykyajan ilmiöihin kantaaottavaa. Opintojaksolla voi tutkia taiteen ja visuaalisen kulttuurin mahdollisuuksia vaikuttamiseen yksilön, yhteiskunnan ja globaalilla tasolla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteena ovat omat kuvalliset tuotokset, näyttelyn kokonaisvaltainen onnistuminen. Arvioinnin kohteina ovat myös itsenäinen työskentely ja oman työskentelyn suunnittelu. Taitoja arvioidaan vuorovaikutteisella arvioinnilla. Monipuolista arviointia toteutetaan luovasti ja kannustavasti opintojakson sisällöt ja laaja-alaiset tavoitteet huomioon ottaen. Arvioinnissa painotetaan luovaa osaamista sekä kulttuuriosaamista.

7.10. Liikunta (LI)

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaavaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskeluympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Laaja-alainen osaaminen

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen hyvinvointiosaamista sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvittää erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suorituskykyyn sekä hyvinvointiin.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaava vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesäätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisun säätelystä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta kouluyhteisössä laajemminkin.

Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiaineiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen. Monitieteinen ja luova osaaminen kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. Yhteiskunnallista osaamista vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmenevät eettisyytenä ja ympäristöosaamisena, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii

tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suoritusten kuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena, kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden globaali- ja kulttuuriosaamista.

Tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä
- osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

Osaamisen arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearviointien eri muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Opintojaksot

Oppiva liikkuja, 2 op (LI1)

Opintojakson moduulit

- Oppiva liikkuja, 2 op (LI1), Pakollinen

Tavoitteet

Oppiva liikkuja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Oppiva liikkuja

- liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen
- opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

Aktiivinen elämä, 2 op (LI2)

Opintojakson moduulit

- Aktiivinen elämä, 2 op (LI2), Pakollinen

Tavoitteet

Aktiivinen elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta
- osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Aktiivinen elämä

- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen
- liikkuvuus ja kehonhuolto
- ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa
- yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät

Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3)

Opintojakson moduulit

- Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3), valinnainen

Tavoitteet

Uudet mahdollisuudet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusin tavoin
- harjaantuu kehon hallinnassa
- tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Uudet mahdollisuudet

- uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen
- liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen

Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4)

Opintojakson moduulit

- Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4), valinnainen

Tavoitteet

Yhdessä liikkuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Yhdessä liikkuen

- yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet.

Virkisty liikunnasta, 2 op (LI5)

Opintojakson moduulit

- Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5), valinnainen

Tavoitteet

Virkistystä liikunnasta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyn lisäämiseksi
- ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä
- osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.

Keskeiset sisällöt

Virkistystä liikunnasta

- virkistystä lisäävät liikuntamuodot
- rentoutus ja kehonhuolto

Vanhojen tanssit, 2 op (LI6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittää sosiaalista yhteenkuuluvuutta
- lisätä tanssikulttuurin tuntemusta
- ohjata tapahtuman järjestelytaitoja

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- vanhojen tanssien harjoittelu
- projektitehtävien suorittaminen

Havaintomotoriikkaa palloillen, 2 op (LI7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena tutustua monipuolisesti havaintomotoriikkaa kehittäviin palloilulajeihin.
- Tukea toimintakykyä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson sisältö suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.

Tasapainoilua lumella, 2 op (LI8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- tutustua hiihdon ja laskettelun perusteisiin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- hiihto- ja laskettelutaidot
- opintomatka hiihtokeskukseen
- säännöt ja etiketti

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Kuntosalille, 2 op (LI9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- ymmärtää voimaharjoittelun terveysvaikutukset
- tutustua eri voimaharjoittelumuotoihin
- perehtyä kuntosalitoimintaan

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- voimaharjoittelun terveysvaikutukset
- voimaharjoittelun muodot
- henkilökohtaisen harjoitteluohjelman laatiminen ja toteutus

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson tavoitteiden toteutuminen arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Golfaamaan, 2 op (LI10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- ymmärtää liikuntamuodon terveystvaikutukset
- perehtyä lajin perustietoihin ja -taitoihin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- lajin terveystvaikutukset
- golfin eri osa-alueiden harjoittelu
- turvallisuus, säännöt ja etiketti

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson tavoitteiden toteutuminen arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Liikunta - lukiosta työelämään, 2 op (LI12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- tutustua liikunnan laatutekijöihin
- perehtyä liikunnan ohjaamisen suunnitteluun ja toteutukseen
- innostua toimimaan opiskelu- ja työyhteisön liikkumisen lisääjänä
- tutustua liikunta-alan jatko-opintoihin ja yrittäjyyteen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- tavoitteen mukaista teoriaa
- liikunnanohjauksen harjoittelua opiskeluyhteisössä ja mahdollisten yhteistyötahojen kanssa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson tavoitteiden toteutuminen arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7.11. Matematiikka (MA)

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen aikamme kulttuurissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaista matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyä hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

Laaja-alainen osaaminen

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä sekä hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustaa opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävässä kehityksessä ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan yhteiskunnallista osaamista, eettistä ja ympäristöosaamista sekä hyvinvointiosaamista.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan mm. vuorovaikutusosaamista. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä monitieteisen ja luovan osaamisen laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

Osaamisen arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perustelemiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli	Lyhyen oppimäärän moduuli
MAA2	MAB2
MAA3	MAB3
MAA6	MAB8
MAA8	MAB5
MAA9	MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytyt suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirryessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset

moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

7.11.1. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)

Pakolliset opintojaksot

Funktiot ja yhtälöt 1 sekä ohjelmistot KLA, 3 + 1 op (MAA02)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2), Pakollinen + ohjelmistot (MAA15)

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomin tekijöiden välisen yhteyden
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä.
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 1

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
- 2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)
- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Rohkaistaan opiskelijoita kysymään, auttamaan toisiaan ja tekemään yhteistyötä.

Hyvinvointiosaaminen

Rohkaistaan sinnikkyteen opiskelussa ja ongelmanratkaisussa ja omaksutaan hyviä pitkän matematiikan opiskelutapoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

MAA15 Funktiot ja ohjelmistot (1op)

tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomin tekijöiden välisen yhteyden

- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä.
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 1

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
- 2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)
- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt

Tavoitteet

- Opiskelija saavuttaa riittävät perustaidot 1. vuoden matematiikan opintojaksoissa tarvittavien ohjelmien käytössä.
- Varmistaa, että opiskelija osaa käyttää matematiikan ohjelmistoja sähköisessä koeympäristössä.
- Opiskelija vahvistaa ymmärrystään ja laskennallisia taitojaan MAA2 opintojakson asioista ja valmistautuu tuleviin pitkän matematiikan opintojaksojen laskennallisiin haasteisiin.

Sisältö

- Erialaisten laskinohjelmistojen käyttö mm. funktioiden tutkimisessa, lausekkeiden käsittelyssä ja sieventämisessä.
- Taulukkolaskennan perustaidot, kuten valmiiden ja itse tehtyjen kaavojen hyödyntäminen ja kopioiminen. Taulukkolaskennan laskentatehon näkyväksi tekeminen ja hyväksi käyttäminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

- Vuorovaikutusosaaminen; Opiskelijat harjoittelevat ohjelmistojen käyttöä yhdessä toisiaan auttaen.

Arviointi

- Opiskelija voi saada suoritusmerkinnän vain hyväksytysti suoritettusta opintojaksosta.
- Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet.
- Suoritusmerkintä (S).

MAA03 Geometria (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaa- maan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- harjaantuu muotoilemaan, perustele- maan ja käyttämään geometrista tietoa sisältäviä lauseita
- osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus

- sini- ja kosinilause
- monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen
- ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria
- suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

Laaja-alainen osaaminen:

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen: Perehdytään geometrian historiaan sekä sen merkitykseen arkkitehtuurissa ja taiteessa.
- Monitieteinen ja luova osaaminen: Kiinnitetään huomiota kappaleiden geometrisiin muotoihin sekä pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskemiseen erilaisia lähestymistapoja käyttäen.

Arviointi

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

MAA04 Soveltava geometria, vektorit ja analyyttinen geometria (1+3 op) (Moduulit MAA16 ja MAA4)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, kuinka analyyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää yhtälön geometrinen merkityksen
- osaa ratkaista muotoa $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$ olevia itseisarvo- yhtälöitä
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.

Keskeiset sisällöt

- käyrän yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö
- yhtälöryhmä
- suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- itseisarvoyhtälö
- pisteen etäisyys suorasta
- vektoreiden perusominaisuudet
- tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla
- tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma

Laaja-alainen osaaminen:

- Vuorovaikutusosaaminen: Rohkeutta kysyä, auttaa toinen toistaan ja tehdä yhteistyötä.
- Monitieteinen ja luova osaaminen: Vektorien käyttö fysiikan sovelluksissa.

Arviointi

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

MAA16 Geometrian soveltavat tehtävät (1 op)

Tavoitteet

- Opiskelija harjaantuu tutkimaan ja ratkaisemaan geometrian taitoja vaativia soveltavia tehtäviä ohjelmistoja apuna käyttäen.
- Opiskelija oppii käyttämään monipuolisesti geometrian eri osa-alueita.

Sisältö

- Ratkaistaan kaksi- ja kolmiulotteisia geometrisia ongelmanratkaisutehtäviä sekä laskemalla että piirtämällä ohjelmistoja hyväksi käyttäen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

- Monitieteinen ja luova osaaminen: Huomio kiinnittyy kappaleiden geometrisiin muotoihin sekä pinta-alojen ja tilavuuksien laskemiseen erilaisia lähestymistapoja käyttäen. Uteliaisuus lisää motivaatiota, yhdistellään asioita uudella tavalla.
- Vuorovaikutusosaaminen: Rohkaistaan opiskelijoita kysymään, auttamaan toisiaan ja tekemään yhteistyötä.

Arviointi

- Opiskelija voi saada arvosanan vain hyväksytysti suoritettua opintojaksosta.

- Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet.
- Numeroarviointi (5-10).

MAA05 Funktiot ja yhtälöt 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla
- tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä $\sin 2x + \cos 2x = 1$
- tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa ja yhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä
- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

Laaja-alainen osaaminen:

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen: Matemaattisilla malleilla tutkitaan mm. väestönkasvua, ilmastonmuutosta ja muita ilmiöitä.
- Monitieteinen ja luova osaaminen: Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudella tavalla tavoilla.

Arviointi

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

MAA06 Derivaatta ja talous (3 op+1op) (Moduulit MAA6 ja MAA9)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä
- osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat
- sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat
- funktioiden tulo ja osamäärän derivaatta
- yhdistetty funktio ja sen derivointi
- funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

Laaja-alainen osaaminen:

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen: Matematiikka universaalina kielenä.
- Monitieteinen ja luova osaaminen: Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudella tavalla tavoilla.

Arviointi

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet.

Numeroarviointi.

MAA09 Talousmatematiikka (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
  - korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
  - talletukset ja lainat
  - taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia
- Laaja-alainen osaaminen:
- Yhteiskunnallinen osaaminen: Oma ja yhteiskunnan talous.
  - Hyvinvointiosaaminen: Työkaluja oman talouden hoitamiseen.
  - Globaali- ja kulttuuriosaaminen: Kansainvälinen talous ja valuutat.

Arviointi

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

MAA07 Integraalilaskenta (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.

Keskeiset sisällöt

- integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi
- määrätty integraali
- suorakaidesääntö
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

Laaja-alainen osaaminen:

- Vuorovaikutusosaaminen: Opitaan pohtimaan ja ratkaisemaan tehtäviä yhdessä.
- Hyvinvointiosaaminen: Sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa.
- Monitieteinen ja luova osaaminen: Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudenvälisillä tavoilla.

Arviointi

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

MAA08 Tilastot ja todennäköisyys (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja
- osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokerroimen ja regressiokäyrän
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin

- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä
- osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.

Keskeiset sisällöt

- keskiluvut ja keskihajonta
- korrelaatio ja lineaarinen regressio
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- permutaatiot ja kombinaatiot
- todennäköisyyden laskusäännöt
- binomijakauma
- diskreetti todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo

Laaja-alainen osaaminen:

- Vuorovaikutusosaaminen: Rohkaistaan opiskelijoita kysymään, keskustelemaan ja ratkaisemaan tehtäviä yhdessä.
- Hyvinvointiosaaminen: Sinnikkyys ja pitkäjänteisyys muutosten ja yllätysten maailmassa.
- Monitieteinen ja luova osaaminen: Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudenvälisillä tavoilla.

Arviointi

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

MAA10 3D-geometria (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa
- oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla
- vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä
- tutustuu kahden muuttujan funktioon
- osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.

Keskeiset sisällöt

- vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa
- piste- ja ristitulo
- piste, suora ja taso avaruudessa
- piste, suora ja taso avaruudessa
- yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa
- kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa

Laaja-alainen osaaminen:

- Vuorovaikutusosaaminen; Opiskelijat harjoittelevat ohjelmistojen käyttöä yhdessä toisiaan auttaen.

- Monitieteinen ja luova osaaminen: Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudenvälisillä tavoilla. Oppimistaitojen syventäminen. Monilukutaito digiajassa.

Arviointi

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

MAA11 Algoritmit ja lukuteoria (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää mikä on algoritmi sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat
- oppii toteuttamaan yksinkertaisia algoritmeja ohjelmoimalla
- perehtyy logiikan käsitteisiin
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta

Keskeiset sisällöt

- algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto
- vuokaavio
- yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeeriseen ratkaisuun liittyvän algoritmin ohjelmointi
- konnektiivit ja totuusarvot
- kokonaislukujen jaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi
- Eukleideen algoritmi
- aritmetiikan peruslause

Laaja-alainen osaaminen:

- Vuorovaikutusosaaminen; Opiskelijat harjoittelevat ohjelmistojen käyttöä yhdessä toisiaan auttaen.
- Monitieteinen ja luova osaaminen: Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudenvälisillä tavoilla. Oppimistaitojen syventäminen. Monilukutaito digiajassa.

Arviointi

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä
- osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- paloittain määritelty funktio
- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- funktioiden raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen

Laaja-alainen osaaminen:

- Vuorovaikutusosaaminen: Rohkaistaan opiskelijoita kysymään, auttamaan toisiaan ja tekemään yhteistyötä.
- Monitieteinen ja luova osaaminen: Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudenvälisillä tavoilla. Oppimistaitojen syventäminen.

Arviointi

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

KOULUKOHTAISET OPINTOJAKSOT (MAA15 ja 16 liitettynä pakollisiin)

MAA13 Pitkän matematiikan kertaus (2 op)

Tavoitteet

- Opiskelija hallitsee pitkän matematiikan keskeiset sisällöt ja ymmärtää matematiikan merkityksen yhteiskunnassa.

Sisältö

- Opintojaksolla kerrataan pitkän matematiikan pakollisten opintojaksojen keskeiset sisällöt.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

- Vuorovaikutusosaaminen: Rohkaistaan opiskelijoita kysymään, auttamaan toisiaan ja tekemään yhteistyötä.
- Monitieteinen ja luova osaaminen; Opiskelija harjoittelee eri tieteenaloihin liittyviä tehtäviä ja niiden ratkaisemista sekä laskennallisia että graafisia keinoja hyväksi käyttäen.

Arviointi

- Opiskelija voi saada arvosanan vain hyväksytysti suoritetusta opintojaksosta.
- Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet.
- Numeroarviointi (5-10).

MAA14 MAAn huippu (2op)

Tavoite

- Opiskelija osaa monipuolisesti hyödyntää ja soveltaa matematiikan opintojaksoissa oppimiaan sisältöjä ja taitoja.
- Opiskelijalla on hyvä algebrallinen ja graafinen osaaminen ennen ylioppilaskirjoituksia.
- Opiskelija osaa käyttää matemaattisia ohjelmistoja ylioppilaskoetehtävien ratkaisemisessa ja vastausten tuottamisessa.

Sisältö

- Perehdytään ylioppilaskirjoituksissa esiintyviin tehtäväkokonaisuuksiin, tehtävien vaatimustasoon ja erilaisiin ratkaisutapoihin.
- Vahvistetaan opiskelijan ongelmanratkaisukykyä ja –keinoja.
- Lasketaan kertaustehtäviä sekä vanhoja preliminääri- ja ylioppilaskoetehtäviä. Tutkitaan myös niiden malliratkaisuja ja erilaisia mahdollisia muita ratkaisutapoja kyseisiin tehtäviin.
- Harjoitellaan ohjelmistojen monipuolista hallintaa ennen ylioppilaskirjoituksia.
- Syvennetään eri todistusperiaatteiden hallintaa.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

- Vuorovaikutusosaaminen: Rohkaistaan opiskelijoita kysymään, auttamaan toisiaan ja tekemään yhteistyötä.
- Monitieteinen ja luova osaaminen; Opiskelija harjoittelee eri tieteenaloihin liittyviä tehtäviä ja niiden ratkaisemista sekä laskennallisia että graafisia keinoja hyväksi käyttäen.

Arviointi

- Opiskelija voi saada suoritusmerkinnän vain hyväksytysti suoritetusta opintojaksosta.
- Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet.
- Suoritusmerkintä (S).

7.11.2. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)

Opintojaksot

Lausekkeet ja yhtälöt KLA, 2 op (MAB02)

Opintojakson moduulit

- Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2), Pakollinen

Tavoitteet

Lausekkeet ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- oppii muodostaan lausekkeitä ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua
- osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa, polynomiyhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Lausekkeet ja yhtälöt

Keskeiset sisällöt

- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- aritmeettinen lukujono ja summa
- geometrinen lukujono ja summa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opitaan pohtimaan ja ratkaisemaan tehtäviä yhdessä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudella tavalla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

Geometria KLA, 2 op (MAB03)

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAB3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan

- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää ohjelmistoja kuvioden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Geometria

Keskeiset sisällöt

- kuvioden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause
- kuvioden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opitaan pohtimaan ja ratkaisemaan tehtäviä yhdessä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudella tavalla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Geometrian historia, geometria arkkitehtuurissa ja taiteessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

Matemaattisia malleja KLA, 2 op (MAB04)

Opintojakson moduulit

- Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4), Pakollinen

Tavoitteet

Matemaattisia malleja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta
- osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Matemaattisia malleja

Keskeiset sisällöt

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen
- ennusteet ja mallin hyvyys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Luonnon monimuotoisuuden arvostaminen ja tutkimustietoon perustuva ilmasto-osaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja- alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

Tilastot ja todennäköisyys KLA, 2 op (MAB05)

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5), Pakollinen

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

Keskeiset sisällöt

- tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- todennäköisyyden käsite
- yhteen- ja kertolaskusääntö
- kombinaatiot ja tuloperiaate
- todennäköisyyslaskennan malleja

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa.

Vuorovaikutusosaaminen

Yhdessä oppimisen taidot ja yhteistyökyky.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet.

Numeroarviointi.

Talousmatematiikka KLA, 2 op (MAB06)

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6), Pakollinen
- Talousmatematiikka, 1 op (MAB7), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikan alkeet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii soveltamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikan alkeet

Keskeiset sisällöt

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko
- verotus
- valuutat

Talousmatematiikka

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat

- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Oma ja yhteiskunnan talous, yrittämisen asenne.

Hyvinvointiosaaminen

Työkaluja oman talouden hoitamiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kansainvälinen talous ja valuutat.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

Matemaattinen analyysi KLA, 2 op (MAB07)

Opintojakson moduulit

- Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8), valinnainen

Tavoitteet

Matemaattinen analyysi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Matemaattinen analyysi

Keskeiset sisällöt

- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä
- funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa.

Vuorovaikutusosaaminen

Yhdessä oppimisen taidot ja yhteistyökyky.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat KLA, 2 op (MAB08)

Opintojakson moduulit

- Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9), valinnainen

Tavoitteet

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina
- tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina
- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla
- tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla
- ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.

Keskeiset sisällöt

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Keskeiset sisällöt

- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)
- toistokoe
- binomijakauma
- luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa.

Vuorovaikutusosaaminen

Yhdessä oppimisen taidot ja yhteistyökyky.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

Lyhyen matematiikan kertaus KLA, 2 op (MAB09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija hallitsee lyhyen matematiikan keskeiset sisällöt ja ymmärtää matematiikan merkityksen yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan lyhyen matematiikan pakollisten opintojaksojen keskeiset sisällöt.
- Perehdytään ylioppilaskirjoituksissa esiintyviin tehtäväkokonaisuuksiin ja tehtävien vaatimustasoon.
- Varmistetaan ohjelmistojen riittävä hallinta ennen ylioppilaskirjoituksia.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija harjoittelee eri tieteenaloihin liittyviä tehtäviä ja niiden ratkaisemista sekä laskennallisia että graafisia keinoja hyväksi käyttäen.

Vuorovaikutusosaaminen

Opitaan pohtimaan ja ratkaisemaan tehtäviä yhdessä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

- Opiskelija voi saada arvosanan vain hyväksytysti suoritetusta opintojaksosta.
- Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet.
- Numeroarviointi (5-10).

Lisää älliä KLA, 2 op (MAB10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija vahvistaa osaamistaan lausekkeiden käsittelyssä ja yhtälöiden ratkaisemisessa.
- Opiskelija osaa mallintaa yksinkertaisia ongelmia matemaattisin keinoin.
- Opiskelija menestyy mahdollisimman hyvin omien kykyjensä mukaan lyhyen matematiikan ylioppilaskirjoituksissa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- 1. ja 2. asteen polynomifunktiot ja vastaavat yhtälöt.
- Eksponenttifunktiot ja vastaavat yhtälöt.
- Laskinohjelmistotaitojen harjaannuttaminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija harjoittelee eri tieteenaloihin liittyviä tehtäviä ja niiden ratkaisemista sekä laskennallisia että graafisia keinoja hyväksi käyttäen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Luonnon monimuotoisuuden arvostaminen ja ympäristön muutosten kriittinen arviointi matematiikan keinoin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

- Opiskelija voi saada arvosanan vain hyväksytysti suoritetusta opintojaksosta.
- Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet.
- Numeroarviointi (5-10).

Syventävä geometria KLA, 2 op (MAB1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää geometrian taitoja ja perehtyy geometrian ylioppilastehtäviin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tason suorakulmaisen kolmion trigonometrian kertaaminen.
- Vinokulmaisen kolmion laskusäännöt ja niiden käyttö soveltavissa tehtävissä.
- Avaruuskappaleiden pinta-ala- ja tilavuuslaskuja sekä numeraalisesti että symbolisesti.
- Yhdenmuotoisuus
- Maapallon trigonometriaa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudella tavalla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Geometrian historia ja geometria kaupunkiympäristössä ympäri maailmaa. Matkustamisen geometria.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

- Opiskelija voi saada arvosanan vain hyväksytysti suoritetusta opintojaksosta.
- Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet.
- Numeroarviointi (5-10).

Astetta paremmaksi KLA, 2 op (MAB12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Peruslaskutaitojen vahvistaminen
- MAB02 Lausekkeet ja yhtälöt -opintojakson pohjatietoihin perehtyminen
- Valmius suorittaa lyhyen matematiikan opinnot
- Matematiikan opiskelutaitojen kehittäminen
- Matemaattisen itseluottamuksen kohentaminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sanallisten tehtävien ratkaisumallit
- Lukujen ja yhtälöiden ymmärtäminen
- Matemaattisten merkintöjen harjoittelu ja käyttö
- Laskutoimitusten ja yhtälöiden käsittelytaidot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opitaan pohtimaan ja ratkaisemaan tehtäviä yhdessä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudella tavalla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

Tietotekniikka oppimisen apuna KLA, 2 op (MAB14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Matemaattisen tekstin tuottaminen tietotekniikan avulla.
- Tilastojen ja luonnontieteen ilmiöiden mallintaminen tietotekniikan avulla.

- Matemaattisten ohjelmistojen käytön hallinta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- TI-Nspire- ja GeoGebra-ohjelmistojen hallinta
- Abittikoeympäristön laskinohjelmistojen (K-Calc ja SpeedCrunch) sekä kaavaeditorin käyttö
- Taulukkolaskenta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija harjoittelee tietoyhteiskuntaan integroitumiseen tarvittavia IT-taitoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija harjoittelee eri tieteenaloihin liittyviä tehtäviä ja niiden ratkaisemista sekä laskennallisia että graafisia keinoja hyväksi käyttäen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelija voi saada arvosanan vain hyväksytysti suoritetusta opintojaksosta. Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi (5-10).

7.11.3. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)

Opintojaksot

Luvut ja yhtälöt (KLA), 2 op (MAY1)

Opintojakson moduulit

- Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1), Pakollinen

Tavoitteet

Luvut ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa prosenttilaskennan periaatteet
- osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa
- syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan
- kertaa potenssin laskusäännöt
- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet
- oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

Luvut ja yhtälöt

- lukujoukot ja peruslaskutoimitukset

- luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo
- prosenttilaskenta
- potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus
- funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta
- ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- yhtälöpari
- neliö- ja kuutiojuuri
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Rohkaistaan opiskelijoita kysymään, auttamaan toisiaan ja tekemään yhteistyötä.

Hyvinvointiosaaminen

Peruslaskutaito on jokaisen kansalaisen välttämätön perustaito.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan suoritusta arvioidaan niiden näyttöjen pohjalta, joita opiskelija koko opintojakson aikana antaa. Arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson laaja-alaiset osaamisalueet. Numeroarviointi.

7.12.Musiikki (MU)

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuisia ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa auditiivisten,

visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

Laaja-alainen osaaminen

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin.

Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa hyvinvointi- ja vuorovaikutustaitojen sekä eettisyyden kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvylle asettua toisen asemaan.

Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan luovaa ja monitieteistä osaamista. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuvitus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös ympäristöosaamisen kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestävästä elämäntavan näkökulmasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuottamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista lähtökohdistansa. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnoistä. Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

Tavoitteet

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan
- käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun
- kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisia ideoita myös yhdessä muiden kanssa
- ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista
- oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin
- osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen
- huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä
- asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan
- osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskevissa kysymyksissä.

Osaamisen arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Opintojaksot

Musiikki minussa, 2 op (MU1)

Opintojakson moduulit

- Intro – kaikki soimaan, 2 op (MU1), Pakollinen

Tavoitteet

Intro – kaikki soimaan

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan
- uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita
- harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti
- tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan
- ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa
- ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa
- toimii edistämällä turvallisen ääniympäristön syntymistä.

Keskeiset sisällöt

Intro – kaikki soimaan

- monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto
- luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät
- musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto
- musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet
- mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan oppilaan aktiivisuuden, ryhmätyöskentelyn, kurssitöiden, itsearvioinnin sekä kokeen perusteella. Opiskelijalle annetaan palautetta pitkin kurssia musisointiin kannustaen ja äänelliseen ilmaisuun rohkasten. Arvioinnin keskiössä on opiskelijan kehittyminen ja yritteliäisyys kurssin aikana opiskelijan lähtötaso huomioiden. Opiskelijalla on mahdollisuus vaikuttaa arviointiinsa antamalla kurssin päätteeksi vapaaehtoinen musisointinäyte.

Numeroarviointi.

Musiikki meillä, 2 op (MU2)

Opintojakson moduulit

- Syke – soiva ilmaisu, 2 op (MU2), Pakollinen

Tavoitteet

Syke – soiva ilmaisu

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa
- kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan
- analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä
- heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.

Paikallinen lisäys

- opiskelija oppii tuntemaan suomalaisen musiikkikulttuurin kehitystä ja keskeisiä historiallisia tapahtumia
- opiskelija tutustuu soiton ja laulun kautta suomalaisen populaarimusiikin kehitykseen

Keskeiset sisällöt

Syke – soiva ilmaisu

- musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto
- suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit
- luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, jatkuva näyttö sekä opintojaksolla määriteltyjen töiden suorittaminen. Arviointi perustuu kurssilla osoitettuun kehitykseen musiikillisissa aktiviteeteissa ja opiskelijan lähtötaso huomioiden. Opintojakson aikana opiskelijaa kannustamaan kehittämään ja tunnistamaan vahvuuksiaan musiikissa.

Numeroarviointi.

Musiikki muualla, 2 op (MU3)

Opintojakson moduulit

- Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3), valinnainen

Tavoitteet

Genre - globaali uteliaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä
- suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin
- hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa
- tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.

Keskeiset sisällöt

Genre - globaali uteliaisuus

- erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja -kulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset
- musiikkikulttuurit kulttuurin osana
- monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu oppilaan aktiivisuuteen, kurssilla määritettyjen arvioitavien kurssitöiden tekoon, opiskelijan itsearvioon sekä jatkuvaan näyttöön. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso.

Numeroarviointi.

Musiikki muissa taiteissa, 2 op (MU4)

Opintojakson moduulit

- Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4), valinnainen

Tavoitteet

Demo - luovasti yhdessä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa
- ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta
- syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista
- hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.

Keskeiset sisällöt

Demo - luovasti yhdessä

- moduulin tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu
- musiikillinen tai taiteidenvälinen ryhmän resurssien mukaan
- musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu oppilaan aktiivisuuteen, kurssilla määritettyjen arvioitavien kurssitöiden tekoon, opiskelijan itsearvioon sekä jatkuvaan näyttöön. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso.

Numeroarviointi.

Kuoro ja yhteismusisointi, 2 op (KLA MU5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija tutustuu ääneensä monipuolisen kuorolaulun kautta.
- opiskelija kehittyä moniäänisessä laulussa ja nuotinlukutaidossa.
- opiskelija tutustuu monipuolisesti erilaiseen laulumusiikkiin yhdessä tekemisen kautta.
- opiskelija saa kannustusta ja koulutusta oman ääni-instrumenttinsa hallitsemiselle tukien näin kokonaisvaltaista ihmiseksi kasvua.
- opiskelija pääsee esiintymään osana kuoroa.
- opiskelija pääsee soittamaan erilaisia instrumentteja kuoroa säestäen.
- opiskelija kehittyä kuulemaan oman äänensä osana kokonaisuutta ja oppii havainnoimaan ympärillään olevaa äänimaailmaa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- harjoitellaan laulamaan monenlaista kuoromusiikkia rytmimusiikin svengistä taidemusiikin helmiin.
- tutustutaan omaan ääneen ääniharjoitteiden ja laulujen kautta.
- esiinnyttään koulun tapahtumissa.
- vierailaan kuoro- tai lauluyhtyekonsertissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan oppilaan aktiivisuutta ja halukkuutta kehittyä laulajana vuorovaikutteisen arvioinnin avulla. Arviointia ja palautetta annetaan oppilalle koko opintojakson ajan kannustaen, oppilaan kehitystä tukien ja oppilaan lähtötaso huomioiden.

Suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssin tavoitteena on rohkaista esiintymään laulamalla ja vahvistaa opiskelijan musiikillista minäkäsitystä kuorolaulun keinoin. Kurssilla teemme hengitys-, äänenmuodostus- ja luovaan äänelliseen ilmaisuun liittyviä harjoituksia. Laulujen valinnassa kiinnitämme huomiota tunne- ja

ääni-ilmaisun kehittämiseen. Kurssin sisältö räätälöidään opiskelijoiden mielenkiinnon ja toiveiden mukaisesti kuitenkin monipuolisuutta vaalien. Opintojakso ei vaadi aikaisempaa kuorokokemusta tai nuotinlukutaitoa. Kurssin aikana esiinnyimme mahdollisuuksien mukaan koulun eri tilaisuuksissa. Opetus järjestetään hajautetusti ympäri lukuvuoden yhdessä sopimalla.

Bändi, 2 op (KLA MU6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija oppii toimimaan yhtyeen jäsenenä.
- opiskelija kehitty monipuolisesti eri rytmimusiikin soittimien soitossa.
- opiskelija oppii kuuntelemaan omaa musiikillista tekemistään yhtyeen jäsenenä.
- opiskelija kasvattaa tietämystään erilaisista rytmimusiikin alalajeista
- opiskelija pääsee esiintymään yhtyeen jäsenenä
- opiskelija oppii tuntemaan yleisimpien bändisoittimien toimintaperiaatteet.
- opiskelija kehitty kuulemaan bändisoitinten tehtäviä rytmimusiikissa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- soitetään monipuolisesti erilaisia rytmimusiikin tyylilajeja.
- opetellaan yleisimpien bändisoittimien toimintaperiaatteet.
- harjoitellaan bändissä toimimista.
- esiinnyttään koulun tilaisuudessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Bändikurssilla arvioinnin kohteena on oppilaan aktiivisuus bändinsä jäsenenä ja vuorovaikutus muiden oppilaiden kanssa. Arviointia toteutetaan vuorovaikutteisella arvioinnilla, jossa otetaan huomioon oppilaan aiempi osaaminen ja oppilaan itsearviointi. Arvioinnin keskiössä on vuorovaikutusosaaminen sekä luova osaaminen.

Suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssin aikana muodostetaan soitinyhtyeitä ja opettelemme kappaleita yhteisen valinnan mukaan. Yhtyeet muodostetaan osallistujien soittotaustan pohjalta, joten aiemmat opinnot eivät ole välttämättömiä. Voit myös itse koota ystävästäsi sopivan ryhmän ja ilmoittautua kurssille. Kurssilaisilla on mahdollisuus esiintyä koulun tilaisuuksissa.

Kuule ja ymmärrä musiikkia, 2 op (KLA MU7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija oppii kuuntelemaan eri musiikin tyylilajeja ja ymmärtämään niiden keskeisiä elementtejä.
- opiskelija ymmärtää musiikin tyylilajien kulttuuri- ja kontekstisidonnaisuutta.
- opiskelija hahmottaa rytmin, harmonian, muodon ja sointivärien käsitteitä entistä paremmin.
- opiskelija avartaa omaa musiikinkuuntelusuhdettaan ja löytää uutta.
- opiskelija oppii hyödyntämään oman kaupunkinsa musiikkitarjontaa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kuunnellaan ja analysoidaan musiikkia eri tyyllilajeista ja eri aikakausilta.
- opiskellaan tunnistamaan soittimia ja sointiväriä kuullun perusteella.
- tutustutaan eri musiikin tyyllilajien syntyhistoriaan ja kulttuurisidonnaisuuteen.
- perehdytään kurssin opiskelijoiden kuuntelutottumuksiin.
- opetellaan tunnistamaan musiikista erilaisia teemoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioon vaikuttavat jatkuva arviointi sekä kurssilla määriteltyjen arvioitavien kurssitöiden suorittaminen. Arvioinnin keskiössä on oppilaan aktiivisuus ja kehitys opintojakson aikana.

Suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssin tavoitteena on oppia analysoimaan kuulemaansa sekä ymmärtämään musiikineri tyyllilajien moniulotteisuutta. Kurssilla perehdytään kuuntelun avulla myös musiikin eri elementteihin kuten rytmi, harmonia sekä muotorakenne. Yhtenä kurssin tavoitteena on syventää omaa musiikinkuuntelusuhdettaan ja löytää uutta musiikkia. Keskitymme analysoimaan myös musiikissa käytettyjä erilaisia teemoja, kuten musiikin yhteiskunnallisia aiheita tai musiikin kuuntelun terapeuttisia vaikutuksia. Kurssilla tehdään konserttavierailuja mahdollisuuksien mukaan.

Luova musiikki, 2 op (KLA MU8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija saa uusia työkaluja musiikillisen itseilmaisun tueksi
- opiskelija oppii luovaa musiikillista työskentelyä ryhmässä
- esiintymistaidon ja jännityksen hallitseminen
- omien musiikillisten vahvuuksien löytäminen, kehittäminen ja hyödyntäminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- improvisaatioon ja draamallisuuteen pohjautuvat musiikkiharjoitukset
- musiikillista keksintää sisältävä ryhmätyöskentely
- oman musiikillisen oppimisen prosessointi sekä itsereflektio

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, jatkuva näyttö sekä opiskelijan itsearviointi. Opintojakson aikana opiskelijaa kannustamaan kehittämään ja tunnistamaan vahvuuksiaan musiikissa.

Suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on syventää musiikillista ilmaisua prosessissa, jossa opiskelija soveltaa

ja kehittää musiikillista ja ilmaisullista osaamistaan omista lähtökohdistaan käsin ja löytää omat vahvuutensa. Keskeistä on opiskelijan oma oppimisprosessi, muiden huomioon ottaminen ja rohkeus toimia ryhmässä. Työtavoissa painottuvat erityisesti musisoiminen, improvisoiminen ja luovat vuorovaikutustaidot monipuolisten musiikillisten sekä draamallisten harjoitusten kautta. Kurssilla pyritään tarjoamaan valmiuksia esiintymistaitoon ja siihen liittyvän jännityksen hallitsemiseen. Opintojaksoa ennen kannattaa olla suoritettuna ainakin musiikin pakolliset kurssit.

7.13. Opinto-ohjaus (OP)

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietoisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutus- ja työmarkkinoita ja työmarkkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Laaja-alainen osaaminen

Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoja toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää yhteiskunnallista ja vuorovaikutusosaamistaan.

Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään hyvinvointiosaamistaan. Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää monitieteisen ja luovan osaamisen tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusien oppimismahdollisuuksien kohtaan. Hän kehittää eettisen ja ympäristöosaamisen sekä globaali- ja kulttuuriosaamisen tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.

Tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että

opiskelija

- löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia
- saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin
- suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään
- osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan
- tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin

- oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan
- tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä
- harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa
- kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan
- toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.

Osaamisen arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Opintojaksot

7.13.1. Tutortoiminta, 2 op (OP03Kla)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- yhteisöllisyyden vahvistaminen
- uusien opiskelijoiden ryhmittäminen
- tutoropiskelijoiden ryhmätyötaitojen, suunnittelutaitojen ja ohjaustaitojen kehittyminen
- esiintymistaitojen kehittyminen ja oman lukion esittelytilaisuuksiin osallistuminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- tutorit koulutetaan vertaisohjaajiksi uusille lukiolaisille
- tutorit perehdyttävät ja auttavat uusia opiskelijoita erityisesti lukio-opintojen alkuvaiheessa
- tutorit toteuttavat ryhmäytymispäivän yhdessä opinto-ohjaajien ja ryhmänohjaajien kanssa
- tutorit osallistuvat lukion esittelyihin ja markkinointiin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija harjaantuu työskentelemään erilaisissa ryhmissä. Opiskelijan vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot kehittyvät.

7.13.2. Minä opiskelijana (OP1), 2 op (OP1Kla)

Opintojakson moduulit

- Minä opiskelijana, 2 op (OP1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä opiskelijana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan
- tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen
- asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omiin suunnitelmiinsa
- osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat
- tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta
- osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin
- ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin
- osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista
- tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.

Keskeiset sisällöt

Minä opiskelijana

- henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma
- itsetuntemus ja omat vahvuudet sekä oman osaamisen monipuolinen tunnistaminen, kehittäminen ja dokumentointi
- toimijuus, arjen- ja elämäntaitotaidot, minäpystyvyys sekä toimintakyky
- hyvinvointi, opiskelukyky, tasapainoinen elämä
- opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen
- jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, digitaaliset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät
- työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tunnistaa omia vahvuuksiaan ja osaa hakea tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa. Opintojakson aikana tutustutaan lukion opiskelijahuoltoon palveluihin.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tuntee laajasti jatkokoulutusvaihtoehtoja ja tietää miten tietoa haetaan eri kanavista. Opiskelija tunnistaa omia työelämävalmiuksiaan ja ottaa vastuuta oppimisestaan ja valinnoistaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana harjoitellaan ryhmätyötaitoja ja yhteistyötä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

S-merkintä. Perusteena riittävä osallistuminen opintojakson työskentelyyn ja vaadittujen tehtävien suorittaminen. Ei itsenäistä suoritusta.

7.13.3. Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2Kla)

Opintojakson moduulit

- Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2), Pakollinen

Tavoitteet

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa
- syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämäntaitojen osalta
- tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin
- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen
- tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja
- osaa toimia monikulttuurisissa toimintaympäristöissä
- tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyaatimukset sekä valintaprosessit
- osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

- henkilökohtaisen opinto-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen Suomessa ja ulkomailla
- työelämä tietous ja -taidot, yrittäjyys muuttuvassa ja monimuotoisessa maailmassa
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen ja kokemusten hankkiminen
- oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen
- oman hyvinvoinnin edistäminen
- tulevaisuuden ennakointiosaaminen sekä kyky tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutkii kansainvälisiä työ- ja opiskelumahdollisuuksia.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu työelämän ja työllistymisen eri muotoihin sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta. Hän tutustuu yrittäjyyden eri muotoihin ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen. Työnhakutaidot kehittyvät.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijan arjenhallintataidot ja hyvinvointitaidot kehittyvät.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijan asiointitaidot eri yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa kehittyvät. Ryhmätyötaitot syventyvät edelleen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija tunnistaa arvot omien valintojensa taustalla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

S-merkintä. Perusteena on riittävä osallistuminen opintojakson työskentelyyn ja vaadittujen tehtävien suorittaminen. Ei itsenäistä suoritusta.

7.13.4. Työelämäopinnot, 2 op (OP4Kla)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija arvioi ja kehittää omia työelämätaitojaan ja -valmiuksiaan
- Opiskelija tutustuu työelämään, sen sääntöihin ja käytäntöihin
- Opiskelija syventää ymmärrystään työelämästä ja sen eri muodoista
- Opiskelija hahmottaa työelämän tutustumisen merkityksen omalle jatko-opinto- ja urasuunnitelmalleen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson suoritus voi muodostua joko opiskelijan työkokemuksesta ja siihen liittyvästä raportoinnista tai vaihtoehtoisesti opintojakson voi suorittaa tekemällä opinto-ohjaajan kanssa sovitun tehtäväkokonaisuuden.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija vahvistaa työelämävalmiuksiaan sekä harjaantuu toimimaan työelämässä yrittäjämäisellä asenteella.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kehittää kykyään tunnistaa ja nimetä omia vahvuuksiaan sekä tehdä valintojaan niiden pohjalta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso toteutetaan itsenäisesti esimerkiksi kesätyössä tai lukuvuoden aikana.

7.13.5. Tutortoiminnan jatkokurssi, 2 op (OP5Kla)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tutortoiminnan syventäminen, teema vaihtelee vuosittain.
- Voidaan toteuttaa myös yhdessä muiden lukioiden kanssa.

- Toteutus voi olla leirimuotoinen tai viikonlopun yli kestävä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Toteutus perustuu usein yhteistyöhön kolmannen sektorin toimijoiden kanssa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Ryhmätöytäidot eri lukioden kesken kehittyvät ja nuorten keskinäiset viestintätaidot paranevat.

Hyvinvointiosaaminen

Tavoitteena on osallistujien oman sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistaminen ja valitun teeman jalkauttaminen omiin oppilaitoksiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

7.14. Psykologia (PS)

Oppiaineen tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnossa ja elämäntutkimustiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan vuorovaikutusosaamista. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentavaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta yhteiskunnallista osaamista. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyyssuskomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja eettisissä kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien ympäristöosaamisen kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten globaali- ja kulttuuriosaamista.

Tavoitteet

.

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että

opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä
- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojensa oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoa laaja-alaisen ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

Osaamisen arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

7.14.1. Toimiva ja oppiva ihminen (KLA), 2 op (PS1)

Opintojakson moduulit

- Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1), Pakollinen

Tavoitteet

Toimiva ja oppiva ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, millainen tiede psykologia on ja että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin
- osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta
- osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja
- osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta
- osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää tämän tiedon pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

Keskeiset sisällöt

Toimiva ja oppiva ihminen

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- psyykkinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista
- biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta
- sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä
- kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä
- tietoinen ja ei-tietoinen toiminta

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- psyykkinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset
- biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen
- sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista

Psykologinen tutkimus

- tieteellinen tieto ja arkitieto
- tieteellisen tutkimuksen prosessi
- otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa
- psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet
- esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan tieteellisen ja arkitiedon välisiä eroja sekä ohjataan kriittiseen ja eettiseen ajatteluun.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa tutustutaan johonkin hyvinvoinnin osa-alueeseen, esimerkiksi minäkuvan rakentumiseen, itsetuntoon ja stressin hallintaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Opiskelijaa ohjataan myös omien opiskelutaitojensa kehittämiseen sekä vahvuuksiensa tunnistamiseen. Myös laaja-alaiset osaamistavoitteet otetaan huomioon arvioinnissa.

7.14.2. Kehittyvä ihminen (KLA), 2 op (PS2)

Opintojakson moduulit

- Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2), valinnainen

Tavoitteet

Kehittyvä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta
- osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun
- osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa
- osaa antaa esimerkkejä sosialisointin ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen
- ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta
- perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä
- osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.

Keskeiset sisällöt

Kehittyvä ihminen

Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänkulun aikana

- perimän merkitys
- kypsyminen ja oppiminen
- herkkyykskaudet
- plastisuuden merkitys kehityksessä

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet
- temperamentti
- minuus ja minäkäsitys
- tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely
- vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot

Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- kieli ja ajattelu
- toiminnanohjaus

Identiteetin muuttuvuus elämänkulun aikana

- henkilökohtainen identiteetti
- sosiaalinen identiteetti
- kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti
- sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus

Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

- erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen
- vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys

Psykologinen tutkimus

- kaksos- ja adoptiotutkimus
- pitkäikäis- ja poikittaistutkimus
- esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa opitaan soveltamaan kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ymmärtämiseksi ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseksi. Lisäksi opiskelija saa valmiuksia oman identiteettinsä rakentamiseen ja tunnetaitojen sekä toiminnanohjauksen säätelyyn.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa painotetaan varhaisen vuorovaikutuksen ymmärtämistä omassa kasvussa ja kehityksessä sekä nuoruuden ja aikuisuuden välisessä siirtymävaiheessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Opiskelijaa ohjataan myös omien opiskelutaitojensa kehittämiseen sekä vahvuuksiensa tunnistamiseen. Myös laaja-alaiset osaamistavoitteet otetaan huomioon arvioinnissa.

7.14.3. Tietoa käsittelevä ihminen (KLA), 2 op (PS3)

Opintojakson moduulit

- Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3), valinnainen

Tavoitteet

Tietoa käsittelevä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn
- ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle
- ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa
- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotoimintaa

- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

Keskeiset sisällöt

Tietoa käsittelevä ihminen

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

- ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely
- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- sisäiset mallit ja havaintokehä
- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

Muisti

- työmuistin ja säilömuistin toiminta
- muistin rekonstruktivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

Kieli

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

Päätöksenteko

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- hermoston ja aivojen pöarakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet
- esimerkkejä tapaustutkimuksista
- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa perehdytään neuropsykologiseen tutkimukseen, mikä auttaa opiskelijaa ymmärtämään yleisten kognitiivisten prosessien ja häiriöiden syitä ja seurauksia.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson sisältöjen avulla opiskelija ymmärtää myös muistitoimintoihinsa ja tarkkaavaisuutensa vaikuttavia tekijöitä sekä niiden vaikutusta omaan elämäänsä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Opiskelijaa ohjataan myös omien opiskelutaitojensa kehittämiseen sekä vahvuuksiensa tunnistamiseen. Myös laaja-alaiset osaamistavoitteet otetaan huomioon arvioinnissa.

7.14.4. Tunteet ja mielenterveys (KLA), 2 op (PS4)

Opintojakson moduulit

- Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4), valinnainen

Tavoitteet

Tunteet ja mielenterveys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta
- ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä
- osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen
- tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä
- osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia
- osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa
- syvenyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Keskeiset sisällöt

Tunteet ja mielenterveys

Tunteiden psykologia

- tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus
- perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä
- tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä

Psyykinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- hallintakeinojen ja defenssien merkitys
- resilienssin merkitys hyvinvoinnille
- nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psyykkiselle toiminnalle
- keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät
- stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja
- kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen

Mielenterveys

- mielenterveys käsitteenä
- yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyypillisistä oireista
- esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävästä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä
- esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista

hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista

- esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta

Psykologinen tutkimus

- ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus
- esimerkkejä fysiologisia mittausten menetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa perehdytään yleisimpiin mielenterveyshäiriöihin ja niiden oireiden tunnistamiseen. Lisäksi opiskelijalle annetaan valmiuksia omien itsesäätelytaitojensa sekä tunnetaitojensa kehittämiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso kehittää taitoja tunnistaa ja säädellä sosiaalisen vuorovaikutuksen kannalta keskeisiä tunteita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Opiskelijaa ohjataan myös omien opiskelutaitojensa kehittämiseen sekä vahvuuksiensa tunnistamiseen. Myös laaja-alaiset osaamistavoitteet otetaan huomioon arvioinnissa.

7.14.5. Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (KLA), 2 op (PS5)

Opintojakson moduulit

- Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5), valinnainen

Tavoitteet

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa
- osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa
- osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa
- osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan
- ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta
- osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen
- osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

Keskeiset sisällöt

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- perustietoa käyttäytymisgenetiikasta

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- temperamentti
- piirreteoreettinen näkökulma
- motivaatio
- yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit
- identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu

Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- älykkyyden määritelmiä
- älykkyyden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyydessä
- luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen
- esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta
- ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet
- tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään
- kulttuurien eri ulottuvuuksia
- esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen
- esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa

Psykologinen tutkimus

- yksilöllisten erojen tutkiminen
- persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät
- reliabiliteetti ja validiteetti
- esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista
- esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa opiskelijaa ohjataan ymmärtämään erilaisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen välistä suhdetta sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Opiskelija saa myös työvälineitä oman maailmankuvansa muokkaamiseen sekä kriittiseen arviointiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso tukee eri kulttuuritaustoista tulevien ihmisten ymmärtämistä sekä yhdessä toimimista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Opiskelijaa ohjataan myös omien opiskelutaitojensa kehittämiseen sekä vahvuksiensa tunnistamiseen. Myös laaja-alaiset osaamistavoitteet otetaan huomioon arvioinnissa.

7.14.6. Kertausta yo-kirjoitukseen (KLA), 2 op (PS6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kerrata lukion psykologian opintojaksojen keskeisiä sisältöjä
- Oppia kirjoittamaan hyviä ja jäsenneltäviä vastauksia ja vastaamaan ylioppilaskokeen eri

tehtävätyyppeihin

- Oppia esimerkiksi itse- ja vertaisarvioinnin myötä arvioimaan omia sekä muiden opiskelijoiden vastauksia

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa kerrataan psykologian opintojaksojen 1-5 ydinkysymykset
- Vahvistetaan psykologisten käsitteiden ja teorioiden hallintaa
- Lisäksi painotetaan kaikkia laaja-alaisia osaamisen osa-alueita

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7.14.7. Sosiaalipsykologia (KLA), 2 op (PS7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- tutustuu sosiaalipsykologian perusteisiin ja tuntee keskeisiä sosiaalipsykologisia käsitteitä ja teorioita
- ymmärtää yksilöiden, ryhmien, kansojen ja kulttuurien välistä sosiaalista vuorovaikutusta
- osaa soveltaa sosiaalipsykologista tietoa sosiaalisen vuorovaikutuksen tarkastelussa
- kehittää vuorovaikutustaitoja ja itseä ryhmän jäsenenä
- ymmärtää tutkimuksen suunnittelun ja toteuttamisen kautta sosiaalipsykologisen tiedon perusteita

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- sosiaalisen vuorovaikutusprosessin monitasoiset ilmiöt
- sosiaalisten tilanteiden havaitseminen ja tapahtumille annetut selitykset
- vuorovaikutus ryhmissä ja ryhmien välillä
- sosiaaliset, sosiokognitiiviset ja sosioemotionaaliset taidot
- sosiaalipsykologinen tutkimus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa vahvistetaan ymmärrystä sosiaalisen vuorovaikutuksen monitasoisista ilmiöistä sekä yksilön käyttäytymistä ohjaavista sosiaalisista tekijöistä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa opiskelija oppii ymmärtämään esimerkiksi yhteiskunnallisten asenteiden taustalla vaikuttavia tekijöitä sekä niiden vaikutusta sosiaaliseen kanssakäymiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso antaa valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja sekä kulttuurien moninaisuutta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö. Opiskelijaa ohjataan myös omien opiskelutaitojensa kehittämiseen sekä vahvuuksiensa tunnistamiseen. Myös laaja-alaiset osaamistavoitteet otetaan huomioon arvioinnissa.

7.15. Terveystieto (TE)

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiantietojen ja käsitteiden hallintana, terveyteen liittyvinä taitoina, kykyä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisyysarvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakykenä. Oppiaineen arvopohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmisoikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestävänsä tulevaisuuden rakentamiseen.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

Terveystiedon opetus tuottaa hyvinvointiosaamista kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyi terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.

Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää monitieteistä ja luovaa osaamista. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita, jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävänsä tulevaisuuden

hahmottamiseen ja kehittävät siten yhteiskunnallista osaamista.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden syntyemiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisten aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan globaali- ja kulttuuriosaamista.

Tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- pystyy luomaan kokonaiskuvaa terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti
- osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla
- osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestävästä kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja sekä osaa asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen ja pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin, ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiatietojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveystietämiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sinänsä, vaan arviointi keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

Opintojaksot

Terveystiedon kertaus, 2 op (TE4)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kerrata terveystiedon kurssien keskeisiä sisältöjä
- Kehittyä vastaamaan ylioppilaskokeen erilaisiin tehtävätyyppeihin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- terveystiedon opintojaksojen 1-3 sisällöt
- ylioppilaskokeen tehtävätyypit ja vaatimukset

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi perustuu opintojaksokohtaisesti sovittujen kriteerien mukaisesti suoritettu - hylätty.

Terveys ja hyvinvointi - lukiosta työelämään, 2 op (TE5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- vahvistaa terveysosaamista yhteistyössä korkeakoulujen, eri yhteistyöyritysten ja muiden tahojen kanssa
- tarjota opiskelijalle mahdollisuus löytää ja kehittää omaa erityisosaamistaan
- suunnata opintoja jatko-opiskeluun liittyvien tavoitteidensa mukaisesti

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- tiedonhankinta ja kriittinen terveyteen liittyvän tiedon käsittely
- tutustuminen yhteistyötahojen terveyttä ja hyvinvointia edistävään toimintaan
- tutustuminen terveys-, turvallisuus- ja hyvinvointialojen jatko-koulutusvaihtoehtoihin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson tavoitteiden toteutuminen arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7.16. Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitukseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyä erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta.

Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen

sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmenevät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taitoja yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä monitieteiseen ja luovaan osaamiseen. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokraatiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten

enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat eettisyyttä ja ympäristöosaamista mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
A-oppimäärä	B2.1 (A2.2)	B2.1 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtauksissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Osaamisen arviointi

Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehukseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt. B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.16.1. Ruotsi, A-oppimäärä (TKRUA1)

Opintojaksot

Opin ja elän arkeani, 4 op (RUA1KLA)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUA1), Pakollinen
- Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RUA2), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään ruotsin kielen taitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisydestä
- soveltaa ja kehittää kielenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitojaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B2.1 (taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä) ja B1.2 (taito tuottaa tekstejä).

Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittelee kielenkäyttöä monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan ruotsin kielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- vertailua äidinkieleen ja muihin kieliin ruotsin näkökulmasta
- tavoitteiden asettelu lukion A-ruotsin opiskelulle
- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen ruotsin kielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyyllilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen

- pohjoismaiset ja kansainväliset suhteet arjessa ja lähiympäristössä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- erilaiset ruotsin puhujat autenttisissa ympäristöissä, puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- ruotsin kielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen, ruotsin eri variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyylit eri medioissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija käyttää ruotsin kielen taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija harjoittelee mielipiteen ilmaisua arkipäivän tilanteissa.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kehittää opiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia ruotsia ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Opiskelijan omaa pohdintaa dokumentoidaan kieliprofiiliin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö.

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA2KLA)

Opintojakson moduulit

- Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä itselle tärkeistä kulttuuriaiheista tai -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- luova toiminta
- pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija pystyy tuottamaan tekstiä suullisesti ja kirjallisesti omasta näkökulmastaan aiheeseen liittyen. Opiskelija pystyy ymmärtämään ja tuottamaan erityyppisiä tekstejä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö.

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Ruotsi kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA3KLA)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4), Pakollinen

Tavoitteet

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ruotsiksi
- kehittää taitoaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää eri tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä

- pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen tausta
- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija kehittää monilukutaitoa ja mielipiteen ilmaisua.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija osaa tulkita erilaisia maailman elinympäristöjä, kulttuureja, yhteiskunnallisia ja eettisiä aiheita käsitteleviä tekstejä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö.

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA4KLA)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija pohtii omien valintojensa vaikutusta tulevaisuuden elinympäristöön.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija vahvistaa vaativampien tekstityyppien ymmärtämistä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat

suoritukset sekä jatkuva näyttö.

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA5KLA)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA6), Pakollinen

Tavoitteet

Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään ruotsiksi myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- ruotsin kielen rooli jatkossa opiskelijan elämässä ja kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- pohjoismaiset yhteisöt tai yritykset työnantajina (vapaaehtoistoiminta, kansalaisjärjestöt)
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu mahdollisuuksiin opiskella ja tehdä työtä ruotsin kielellä. Hän pohtii omia jatko- opintojaan ja urasuunnitelmiaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija käyttää ruotsinkielen taitoaan erilaisissa opiskeluun ja työelämään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö.

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA6KLA)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA7), valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hakee aiheeseen liittyvää tietoa ja laajentaa ilmaisuvaramaansa
- osallistuu myös laajempiin suullisiin ja kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi.

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija syventää tietouttaan ekologisesta ja eettisesti kestävästä elämäntavasta.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija pohtii omia vahvuuksiaan ja omaan hyvinvointiinsa vaikuttavia asioita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö.

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA7KLA)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA8), valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan

- vahvistaa taitoaan ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja sen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- puhumisen eri piirteet
- ruotsin puhujien taustojen tai äidinkielten vaikutus puhetilanteissa
- dialogisuus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija käyttää ruotsin kielen taitoaan erilaisissa, pääosin suullisissa, vuorovaikutustilanteissa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijalle annetaan mahdollisuus monipuoliseen kielitaidon harjoitteluun ja luodaan edellytyksiä ymmärtää ruotsin kielen käyttökelpoisuus pohjoismaisissa yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa painottuu jatkuva näyttö. Arvioinnin edellytyksenä on jatkuva ja aktiivinen osallistuminen tuntityöskentelyyn.

Arvioinnissa painotetaan suullista kielitaitoa ja vuorovaikutustaitoja.

Opiskelijoille annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Yo-valmennus, 2 op (RUA8KLA)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeisen kieliopin kertaaminen, sanaston vahvistaminen, yo-kokeen eri tehtävätyyppien harjoittelu.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijaa kannustetaan hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijalta edellytetään motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Svenska klubben, 2 op (RUA9KLA)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opitaan kommunikoimaan arkisissa tilanteissa ruotsiksi
- Opitaan ruotsalaista tapakulttuuria
- Saadaan tietoa Tukholman nähtävyyksistä
- Opiskelija pystyy pitämään lyhyitä esitelmiä ruotsiksi, sekä yksin että ryhmissä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan ruotsalaiseen kulttuuriin
- Tutustutaan suosittuihin turistikohteisiin Tukholmassa
- Harjoitellaan keskustelua arkisissa tilanteissa
- Pidetään lyhyitä esitelmiä
- Tehdään opintomatka Tukholmaan

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa painottuu suullinen viestintä ja sitä harjoitellaan autenttisissa vuorovaikutustilanteissa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintomatkan aikana vahvistuu opiskelijan kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta pohjoismaisissa yhteyksissä.

7.16.2. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1)

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja ruotsin kieli arjessani, 4 op (RUB1KLA)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11), Pakollinen
- Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan
- rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää
- kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja
- syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.

Ruotsin kieli arjessani

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen
- kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi
- kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen
- kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet
- omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen

Ruotsin kieli arjessani

- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö
- yksilön ja yhteisön hyvinvointi
- ääntämisen harjaannuttaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija käyttää ruotsin kielen taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija harjoittelee mielipiteen ilmaisua arkipäivän tilanteissa.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kehittää opiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia ruotsia ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Opiskelijan omaa pohdintaa dokumentoidaan kieliprofiiliin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö.

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB2KLA)

Opintojakson moduulit

- Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13), Pakollinen

Tavoitteet

Kulttuuri ja mediat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä
- tuntee ruotsinkielisiä medioita
- osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa
- pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.

Keskeiset sisällöt

Kulttuuri ja mediat

- suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija pystyy tuottamaan tekstiä suullisesti ja kirjallisesti omasta näkökulmastaan aiheeseen liittyen. Opiskelija pystyy ymmärtämään ja tuottamaan erityyppisiä tekstejä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö.

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Ympäristömme, 2 op (RUB3KLA)

Opintojakson moduulit

- Ympäristömme, 2 op (RUB14), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristömme

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia
- harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu
- pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.

Keskeiset sisällöt

Ympäristömme

- kulttuurinen moninaisuus
- erilaiset elinympäristöt
- ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija osaa tulkita erilaisia maailman elinympäristöjä, kulttuureja, yhteiskunnallisia ja eettisiä aiheita käsitteleviä tekstejä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen ks.

edellä

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö.

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB4KLA)

Opintojakson moduulit

- Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelu- ja työelämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen
- pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.

Keskeiset sisällöt

Opiskelu- ja työelämä

- opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta
- tulevaisuuden suunnitelmat
- vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- erilaisten hakemusten laatiminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu mahdollisuuksiin opiskella ja tehdä työtä ruotsin kielellä. Hän pohtii omia jatko- opintojaan ja urasuunnitelmiaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija käyttää ruotsin kielen taitoaan erilaisissa opiskeluun ja työelämään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö.

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB5KLA)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16), valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vankentaa puhumisen sujuvuutta
- tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen
- tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen
- puhumisen eri piirteet
- aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija käyttää ruotsin kielen taitoaan erilaisissa, pääosin suullisissa, viestintätilanteissa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijalle annetaan mahdollisuuksia monipuoliseen kielitaidon harjoitteluun ja luodaan edellytyksiä ymmärtää ruotsin kielen käyttökelpoisuus pohjoismaisissa yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa painottuu jatkuva näyttö. Arvioinnin edellytyksenä on jatkuva ja aktiivinen osallistuminen tuntityöskentelyyn.

Arvioinnissa painotetaan suullista kielitaitoa ja vuorovaikutustaitoja.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB6KLA)

Opintojakson moduulit

- Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17), valinnainen

Tavoitteet

Kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille
- laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä
- tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.

Keskeiset sisällöt

Kestävä elämäntapa

- kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta
- eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija syventää tietouttaan ekologisesta ja eettisesti kestävästä elämäntavasta.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija pohtii omia vahvuuksiaan ja omaan hyvinvointiinsa vaikuttavia asioita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset sekä jatkuva näyttö.

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

YO-valmennus, 2 op (RUB7KLA)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on valmistaa opiskelijat yo-kirjoituksiin tutustuttamalla heidät ruotsin yo-kokeen eri tehtävätyyppeihin ja kokeen vaatimustasoon.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeisen kielipiopin kertaaminen, sanaston vahvistaminen, yo-kokeen eri tehtävätyyppien harjoittelu.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Opiskelijaa kannustetaan hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Opiskelijalta edellytetään motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

- Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).
- Kurssin suorittaminen vaatii läsnäoloa tunneilla sekä vaadittavien tehtävien tekemistä.
- Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt arvioitavat suoritukset ja jatkuva näyttö.
- Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.
- Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Opintojakson vapaa kuvaus

- Opintojakso ei sovellu itsenäisesti suoritettavaksi.
- Opettaja ilmoittaa etukäteen kurssilla käytettävästä oppimateriaalista.

Svenska klubben, 2 op (RUB8KLA)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opitaan kommunikoimaan arkisissa tilanteissa ruotsiksi.
- Opitaan ruotsalaista tapakulttuuria.
- Saadaan tietoa Tukholman nähtävyyksistä.
- Opiskelija pystyy pitämään lyhyitä esitelmiä ruotsiksi, sekä yksin että ryhmässä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan ruotsalaiseen kulttuuriin.
- Tutustutaan suosittuihin turistikohteisiin Tukholmassa.
- Harjoitellaan keskustelua arkisissa tilanteissa.
- Pidetään lyhyitä esitelmiä.
- Tehdään opintomatka Tukholmaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa painottuu suullinen viestintä ja sitä harjoitellaan autenttisissa vuorovaikutustilanteissa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintomatkan aikana vahvistuu opiskelijan kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta pohjoismaisissa yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon opintojakson alussa määritellyt opintojaksoon sisältyvät suoritukset sekä jatkuva näyttö.

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet.

Opiskelijalle annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Oppitunneilla harjoitellaan suullista kielitaitoa erilaisissa arkisissa tilanteissa, myös luokkahuoneen ulkopuolella. Oppitunneilla pidetään myös esitelmää Tukholman nähtävyyksistä sekä yksin, että ryhmissä.

Oppitunnit pidetään kerran viikossa.

Opintomatka Tukholmaan on osa opintojaksoa. Opintomatka sisältää vierailuja aikaisemmin sovittuihin kohteisiin sekä tehtäviä, jotka suoritetaan kohteissa.

7.17. Vieraat kielet (VK)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäättäen. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Koodit

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia

kirjaintunnuksia.

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalin kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

AR = arabian kieli

KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK lukuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltyjä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

Laaja-alainen osaaminen

Vieraissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vierään kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkeaa opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmestyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä monitieteiseen ja luovaan osaamiseen. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten

opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kielenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Kieliopinnojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Kieliopinnot vahvistavat eettisyyttä ja ympäristöosaamista mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön.

Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
Englanti, A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)
Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)
Muut kielet, A-oppimäärä	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)
Englanti, B1-oppimäärä	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet, B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1(A1.3)	B1.1 (A1.3)
Englanti, B2-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet, B2-oppimäärä	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.2)
Englanti, B3-oppimäärä	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1	A2.1

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkillisen äidinkielen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) ohessa olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Osaamisen arviointi

Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasotavoitteet oppimäärittäin

Arvioinnin tehtävä vieraisissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen taitotasoasteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen

todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.17.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1)

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen ja englanti globaalina kielenä, 4 op (ENA01)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1), Pakollinen
- Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyudesta
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- monipuolistaa kielenopiskelutaitojaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.

Englanti globaalina kielenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden

näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen
- tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen

Englanti globaalina kielenä

- englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- kansainväliset suhteet
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyyli erilaisissa medioissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson opiskelumenetelmissä toteutetaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta. Opiskelijan yhteistyötaitot painottuvat ryhmä- ja paritöissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi koostuu opintojakson alussa määritellyistä arvioitavista suorituksista. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet sekä annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä.

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA02)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä
- vahvistaa taitoaan käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle

- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaalien kulttuurikysymysten käsitteleminen englannin kielellä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi koostuu opintojakson alussa määritellyistä arvioitavista suorituksista. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet sekä annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä.

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA03)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä hankkiakseen, yhdistääkseen, muokatakseen, esittääkseen ja arvioidakseen tietoa.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan käsityksen vahvistuminen omasta roolistaan aktiivisena ja eettisenä toimijana yhteiskunnassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi koostuu opintojakson alussa määritellyistä arvioitavista suorituksista. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet sekä annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä.

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA04)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyden sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Pyrkimyksenä tukea opiskelijan kykyä kriittiseen ja luovaan eri tieteenalojen tarkasteluun.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi koostuu opintojakson alussa määritellyistä arvioitavista suorituksista. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet sekä annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä.

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA05)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään muodollisemmissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämää astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija ymmärtää opiskelun ja työn merkityksen oman tulevaisuutensa rakentamisessa.

Vuorovaikutusosaaminen

Jatko-opintoihin ja työelämään hakeutumiseen vaadittavien vuorovaikutustaitojen vahvistaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi koostuu opintojakson alussa määritellyistä arvioitavista suorituksista. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet sekä annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA06)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7), valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa korostuu henkilökohtaisen vastuun merkitys ympäristökysymyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi koostuu opintojakson alussa määritellyistä arvioitavista suorituksista. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kielitaidon kehittymisen eri osa-alueet ja opintojaksossa painotetut laaja-alaiset osaamisalueet sekä annetaan monipuolista palautetta kielitaidon edistymisestä.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA07)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8), valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- puhumisen eri piirteet
- englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija harjaantuu käyttämään englantia sekä spontaaneissa että etukäteen valmistelluissa tilanteissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi koostuu opintojakson alussa määritellyistä arvioitavista suorituksista sekä aktiivisesta osallistumisesta tuntityöskentelyyn. Arvioinnissa painottuu suullinen kielitaito ja vuorovaikutustaidot.

Yo-kokeeseen valmentautuminen, 2 op (ENA08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Ylioppilaskokeessa vaadittavien tietojen ja taitojen parantaminen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan eri opintojaksojen aihepiirien sanastoa ja kielioppia pyrkien kielellisen tarkkuuden lisäämiseen ja harjoitellaan ylioppilaskokeen tehtävyytyyppejä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi koostuu opintojakson alussa määritellyistä arvioitavista suorituksista. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

Essay Writing, 1 op (ENA09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijoiden kirjoitustaitojen hiominen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Käydään läpi erilaiset kirjoitustehtävyytyypit ja niiden kieleen, muotoon ja rakenteeseen liittyvät asiat.
- Opiskelijat saavat yksilöllistä palautetta tekemistään kirjoitustehtävistä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi koostuu opintojakson alussa määritellyistä arvioitavista suorituksista. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

7.17.2. Vieraat kielet, latina, B2-oppimäärä (VKLKB2)

Tavoitteet

Latinan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi
- ymmärtää latinan kielen merkityksen kulttuurissa ja tieteissä
- ymmärtää latinan kielen vaikutuksen eurooppalaisten kielten kehitykseen
- oppii tuntemaan kreikkalais-roomalaisen maailman historiaa, kulttuuria ja mytologiaa sekä tekee huomioita niiden vaikutuksesta eurooppalaiseen ja suomalaiseen kulttuuriin
- osaa kohtalaisen hyvin sanastoa ja muoto- ja lauseopin rakenteita sekä yleisiä idiomaattisia ilmaisuja
- ymmärtää apuvälineitä käyttäen helpohkoa autenttista tekstiä, osaa hankkia uutta tietoa tutuista aiheista ja osaa jonkin verran päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä niiden kieliasusta ja asiayhteydestä.

Osaamisen arviointi

Opiskelijan kielen osaamista arvioidaan latinan kielen erityisten tavoitteiden mukaan sekä soveltuvien vieraiden kielten yhteisten tavoitteiden mukaan. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää ottaen huomioon latinan kielen erityispiirteet ja käyttöalueen rajallisuus. Opintojen aikana annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia.

Opintojaksot

Tietoa, taitoa ja taruperintöä KLA, 2 op (LAB21)

Opintojakson moduulit

- Tietoa, taitoa ja taruperintöä, 2 op (LAB21), valinnainen

Tavoitteet

Tietoa, taitoa ja taruperintöä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- laajentaa lauseopin osaamistaan
- harjaantuu lukemaan ja suomentamaan fiktiivisiä tekstejä.

Keskeiset sisällöt

Tietoa, taitoa ja taruperintöä

- antiikin vapaa-aika
- antiikin roomalaisnuorten kasvatus ja koulunkäynti
- antiikin kreikkalais-roomalainen jumaltarusto ja faabelit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Latinan opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijan latinan kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta latinan opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Rooman historian vaiheita KLA, 2 op (LAB22)

Opintojakson moduulit

- Rooman historian vaiheita, 2 op (LAB22), valinnainen

Tavoitteet

Rooman historian vaiheita

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää muoto- ja lauseopin tuntemustaan
- tutustuu pääpiirteittäin Rooman historiaan
- tutustuu etruskeihin.

Keskeiset sisällöt

Rooman historian vaiheita

- Rooman varhaishistoria ja siihen liittyvät tarut
- Rooman historian käännekohdat
- Rooman kehittyminen maailmanvallaksi
- roomalainen aikakäsitys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Latinan opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea latinan kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Latinan opiskelu vahvistaa opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Latinan opinnot vahvistavat eettisyyttä ja ympäristöosaamista mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Merkittäviä roomalaisia KLA, 2 op (LAB23)

Opintojakson moduulit

- Merkittäviä roomalaisia, 2 op (LAB23), valinnainen

Tavoitteet

Merkittäviä roomalaisia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- täydentää lauseopin osaamistaan
- hallitsee keskeisen muoto-opin
- syventää tietämystään roomalaisesta yhteiskunnasta
- tutustuu runomitoista heksametriin.

Keskeiset sisällöt

Merkittäviä roomalaisia

- Rooman historian merkkihenkilöitä
- roomalaiset hyveet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Latinan opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea latinan kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Latinan opiskelu vahvistaa opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot arvioidaan numeroarvosanoin 4-10.

Kulttuuriperintömme KLA, 2 op (LAB24)

Opintojakson moduulit

- Kulttuuriperintömme, 2 op (LAB24), valinnainen

Tavoitteet

Kulttuuriperintömme

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään sijamuotojen käytöstä lauseessa
- monipuolistaa käsitystään antiikista periytyvästä kulttuurista
- tutustuu lyyrisiin runomittoihin.

Keskeiset sisällöt

Kulttuuriperintömme

- antiikin kulttuurin eri alueet ja niiden merkitys kulttuuriperinnössämme
- antiikin tieteet ja taiteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Latinan kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena latina avaa yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä monitieteiseen ja luovaan osaamiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta latinan opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Viestejä menneisyydestä KLA, 2 op (LAB25)

Opintojakson moduulit

- Viestejä menneisyydestä, 2 op (LAB25), valinnainen

Tavoitteet

Viestejä menneisyydestä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hioo lauseopin (syntaksin) taitojaan
- tarkastelee elämän suuria kysymyksiä antiikin näkökulmasta autenttisten tekstikatkelmien pohjalta.

Keskeiset sisällöt

Viestejä menneisyydestä

- tekstit avaimena menneisyyden arkeen
- antiikin roomalaisten elämä ja suhtautuminen elämän eri ilmiöihin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Latinan opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea latinan kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakso vahvistaa eettisyyttä mahdollistamalla myötäelämisen. Se tarkastelee elämän suuria kysymyksiä antiikin näkökulmasta autenttisten tekstikatkelmien pohjalta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Latinaa kautta vuosisatojen KLA, 2 op (LAB26)

Opintojakson moduulit

- Latinaa kautta vuosisatojen, 2 op (LAB26), valinnainen

Tavoitteet

Latinaa kautta vuosisatojen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii muokattuja tekstejä ja helppoja autenttisia tekstinäytteitä
- nauttii latinan kielen moninaisuudesta kautta vuosisatojen ja ymmärtää latinan kielen arvon monenlaisen viestinnän välineenä.

Paikallinen lisäys

- tutustuu Turun latinankielisiin piirtokirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Latinaa kautta vuosisatojen

- latinan kielen käyttöalueet myöhäisantiikista nykypäivään
- kristillinen ja humanistinen latina
- latinan lausuminen eri maissa
- Suomen latiniteetti

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista latinan kielen avulla kautta vuosisatojen. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa kautta vuosisatojen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojen aikana vahvistetaan taitoja tunnistaa ympäristölle koituneet ongelmat kautta vuosisatojen. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi on monipuolista ja siinä otetaan huomioon kaikki kielitaidon tavoitealueet opintojakson sisältöjen ja painotusten mukaisesti.

Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot. Formatiivisen arvioinnin välineenä voidaankin käyttää esimerkiksi itse- ja vertaisarvioinnin menetelmiä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kokeiden ja muiden arvioitaviksi ilmoitettujen tehtävien lisäksi säännöllinen ja aktiivinen osallistuminen opetukseen, tehtävien suorittaminen määräajassa ja halukkuus näyttää osaamistaan kielitaidon eri tavoitealueilla.

Opintojaksokohtaisesti vaihdellen toteutuvat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan myös arvioinnissa.

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot arvioidaan numeroarvosanoin 4-10.

Epiikkaa ja lyriikkaa KLA, 2 op (LAB27)

Opintojakson moduulit

- Epiikkaa ja lyriikkaa, 2 op (LAB27), valinnainen

Tavoitteet

Epiikkaa ja lyriikkaa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu analysoimaan tekstejä kieliopillisesti ja sisällöllisesti
- vahvistaa taitojaan autenttisten tekstien lukemisessa
- syventää osaamistaan runomitoista ja runoille tyypillisestä kielestä.

Keskeiset sisällöt

Epiikkaa ja lyriikkaa

- epiikan ja lyriikan mestareita ja heidän tuotantoaan

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijan osaamista runomitoista ja runoudelle tyypillisestä kielestä arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä kasvattaa opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Hyvinvointiosaaminen

Minä pystyvyyden kasvattaminen mahdollistuu runouden kielellisten piirteiden oppimisella.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Retoriikkaa ja filosofiaa KLA, 2 op (LAB28)

Opintojakson moduulit

- Retoriikkaa ja filosofiaa, 2 op (LAB28), valinnainen

Tavoitteet

Retoriikkaa ja filosofiaa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu analysoimaan tekstejä kieliopillisesti ja sisällöllisesti
- vahvistaa taitojaan autenttisten tekstien lukemisessa
- tutustuu antiikin puhetaitoon ja filosofiaan.

Keskeiset sisällöt

Retoriikkaa ja filosofiaa

- antiikin puhujia ja filosofejia heidän henkilöhistoriansa ja kirjallisen tuotantonsa valossa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään antiikin filosofiasta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Hyvinvointiosaaminen

Autenttisten tekstien lukemisen kautta opiskelija tarkastelee yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Opiskelijan kehittyneitä kielen analysointitaitoja arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

7.17.3. Vieraat kielet, latina, B3-oppimäärä (VKLKB3)

Tavoitteet

Latinan kielen B3-oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi
- ymmärtää latinan kielen merkityksen kulttuurissa ja tieteissä
- ymmärtää latinan kielen vaikutuksen eurooppalaisten kielten kehitykseen
- oppii tuntemaan kreikkalais-roomalaisen maailman historiaa, kulttuuria ja mytologiaa sekä tekee huomioita niiden vaikutuksesta eurooppalaiseen ja suomalaiseen kulttuuriin
- osaa kohtalaisen hyvin perussanastoa ja keskeisiä muoto- ja lauseopin rakenteita sekä yleisiä idiomaattisia ilmauksia
- ymmärtää apuvälineitä käyttäen helppoa autenttista tekstiä, osaa poimia yksittäisiä tietoja ja pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden perusteella.

Osaamisen arviointi

Opiskelijan kielen osaamista arvioidaan latinan kielen erityisten tavoitteiden mukaan sekä soveltuvien vieraiden kielten yhteisten tavoitteiden mukaan. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää ottaen huomioon latinan kielen erityispiirteet ja käyttöalueen rajallisuus. Opintojen aikana annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia.

Opintojaksot

Ikkunat auki antiikkiin KLA, 2 op (LAB31)

Opintojakson moduulit

- Ikkunat auki antiikkiin, 2 op (LAB31), valinnainen

Tavoitteet

Ikkunat auki antiikkiin

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy kertomaan itsestään perusasioita latinaksi

- tutustuu kielen keskeisiin piirteisiin
- tutustuu antiikin kulttuuriin ja latinan kieleen nykyajan näkökulmasta
- ymmärtää latinan kielen aseman Euroopan kielten joukossa ja erityisesti romaanisissa kielissä.

Keskeiset sisällöt

Ikkunat auki antiikkiin

- Rooman valtakunnan latinan kielen vaiheet pääpiirteittäin
- antiikin ja nykypäivän Italiaa ja roomalaisia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kurssilla vahvistetaan opiskelijan taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti Italiassa ymmärtämällä nykypäivän ilmiöt, jotka juontavat juurensa antiikista.

Vuorovaikutusosaaminen

Kurssilla vahvistetaan opiskelijan vuorovaikutusosaamista latinankielisen dialogin ja ryhmässä toimimisen avulla.

Hyvinvointiosaaminen

Kaikkea opiskelijan latinan kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Antiikin elämää KLA, 2 op (LAB32)

Opintojakson moduulit

- Antiikin elämää, 2 op (LAB32), valinnainen

Tavoitteet

Antiikin elämää

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kielitietoisuuttaan ja oppii käyttämään kieliopillisia käsitteitä
- oppii ymmärtämään kielen rakenteita ja lisää muoto-opin osaamistaan
- tutustuu pääpiirteittäin elämään antiikin aikaisessa kaupungissa.

Keskeiset sisällöt

Antiikin elämää

- yksityinen ja julkinen elämä antiikissa
- työnteko antiikissa
- orjuus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Latinan opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijan latinan kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineen latinan kieli avaa yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä monitieteiseen ja luovaan osaamiseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Tietoa, taitoa ja taruperintöä KLA, 2 op (LAB33)

Opintojakson moduulit

- Tietoa, taitoa ja taruperintöä, 2 op (LAB33), valinnainen

Tavoitteet

Tietoa, taitoa ja taruperintöä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- laajentaa lauseopin osaamistaan
- harjaantuu lukemaan ja suomentamaan fiktiivisiä tekstejä.

Keskeiset sisällöt

Tietoa, taitoa ja taruperintöä

- antiikin vapaa-aika
- antiikin roomalaisnuorten kasvatusta ja koulunkäyntiä
- antiikin kreikkalais-roomalainen jumaltarusto ja faabelit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Latinan opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijan latinan kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta latinan opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Rooman historian vaiheita KLA, 2 op (LAB34)

Opintojakson moduulit

- Rooman historian vaiheita, 2 op (LAB34), valinnainen

Tavoitteet

Rooman historian vaiheita

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää muoto- ja lauseopin tuntemustaan
- tutustuu pääpiirteittäin Rooman historiaan
- tutustuu etruskeihin.

Keskeiset sisällöt

Rooman historian vaiheita

- Rooman varhaishistoria ja siihen liittyvät tarut
- Rooman historian käännekohtat
- Rooman kehittyminen maailmanvallaksi
- roomalainen aikakäsitys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Latinan opiskelu vahvistaa opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa.

Vuorovaikutusosaaminen

Latinan opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea latinan kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Latinan opinnot vahvistavat eettisyyttä ja ympäristöosaamista mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Merkittäviä roomalaisia KLA, 2 op (LAB35)

Opintojakson moduulit

- Merkittäviä roomalaisia, 2 op (LAB35), valinnainen

Tavoitteet

Merkittäviä roomalaisia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- täydentää lauseopin osaamistaan
- hallitsee keskeisen muoto-opin
- syventää tietämystään roomalaisesta yhteiskunnasta
- tutustuu runomitoista heksametriin.

Keskeiset sisällöt

Merkittäviä roomalaisia

- Rooman historian merkkihenkilöitä
- roomalaiset hyveet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Latinan opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea latinan kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Latinan opiskelu vahvistaa opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Kulttuuriperintömme KLA, 2 op (LAB36)

Opintojakson moduulit

- Kulttuuriperintömme, 2 op (LAB36), valinnainen

Tavoitteet

Kulttuuriperintömme

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään sijamuotojen käytöstä lauseessa
- monipuolistaa käsitystään antiikista periytyvästä kulttuurista
- tutustuu lyyrisiin runomittoihin.

Keskeiset sisällöt

Kulttuuriperintömme

- antiikin kulttuurin eri alueet ja niiden merkitys kulttuuriperinnössämme
- antiikin tieteet ja taiteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Latinan kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena latina avaa yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä monitieteiseen ja luovaan osaamiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta latinan opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Viestejä menneisyydestä KLA, 2 op (LAB37)

Opintojakson moduulit

- Viestejä menneisyydestä, 2 op (LAB37), valinnainen

Tavoitteet

Viestejä menneisyydestä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hioo lauseopin (syntaksin) taitojaan
- tarkastelee elämän suuria kysymyksiä antiikin näkökulmasta autenttisten tekstikatkelmien pohjalta.

Keskeiset sisällöt

Viestejä menneisyydestä

- tekstit avaimena menneisyyden arkeen
- antiikin roomalaisten elämä ja suhtautuminen elämän eri ilmiöihin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Latinan opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea latinan kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakso vahvistaa eettisyyttä mahdollistamalla myötälämisen. Se tarkastelee elämän suuria kysymyksiä antiikin näkökulmasta autenttisten tekstikatkelmien pohjalta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Latinaa kautta vuosisatojen KLA, 2 op (LAB38)

Opintojakson moduulit

- Latinaa kautta vuosisatojen, 2 op (LAB38), valinnainen

Tavoitteet

Latinaa kautta vuosisatojen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii muokattuja tekstejä ja helppoja autenttisia tekstinäytteitä
- nauttii latinan kielen moninaisuudesta kautta vuosisatojen ja ymmärtää latinan kielen arvon monenlaisen viestinnän välineenä.

Keskeiset sisällöt

Latinaa kautta vuosisatojen

- latinan kielen käyttöalueet myöhäisantiikista nykypäivään
- kristillinen ja humanistinen latina
- latinan lausuminen eri maissa
- Suomen latiniteetti

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista latinan kielen avulla kautta vuosisatojen. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa kautta vuosisatojen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojen aikana vahvistetaan taitoja tunnistaa ympäristölle koituneet ongelmat kautta vuosisatojen. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Epiikkaa ja lyriikkaa KLA, 2 op (LAB39)

Opintojakson moduulit

- Epiikkaa ja lyriikkaa, 2 op (LAB27), valinnainen

Tavoitteet

Epiikkaa ja lyriikkaa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu analysoimaan tekstejä kieliopillisesti ja sisällöllisesti
- vahvistaa taitojaan autenttisten tekstien lukemisessa
- syventää osaamistaan runomitoista ja runoille tyypillisestä kielestä.

Keskeiset sisällöt

Epiikkaa ja lyriikkaa

- epiikan ja lyriikan mestareita ja heidän tuotantoaan

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijan osaamista runomitoista ja runoudelle tyypillisestä kielestä arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä kasvattaa opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Hyvinvointiosaaminen

Minä pystyvyyden kasvattaminen mahdollistuu runouden kielellisten piirteiden oppimisella.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Retoriikkaa ja filosofiaa KLA, 2 op (LAB310)

Opintojakson moduulit

- Retoriikkaa ja filosofiaa, 2 op (LAB28), valinnainen

Tavoitteet

Retoriikkaa ja filosofiaa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu analysoimaan tekstejä kieliopillisesti ja sisällöllisesti
- vahvistaa taitojaan autenttisten tekstien lukemisessa
- tutustuu antiikin puhetaitoon ja filosofiaan.

Keskeiset sisällöt

Retoriikkaa ja filosofiaa

- antiikin puhujia ja filosofeja heidän henkilöhistoriansa ja kirjallisen tuotantonsa valossa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään antiikin filosofiasta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Hyvinvointiosaaminen

Autenttisten tekstien lukemisen kautta opiskelija tarkastelee yksilön ja yhteisön identiteettien

rakentumista ja ryhmässä toimimista. Opiskelijan kehittyneitä kielen analysointitaitoja arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä minäpystyvyyden kasvattamisen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan palautetta edistymisestä monipuolisesti huomioiden laaja-alaisen

osaamisen osa-alueet.

7.17.4. Vieraat kielet B2 oppimäärä KLA (VKB2)

(SAB, RAB, EAB, VEB ja IAB)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Perustason alkeet 3 KLA, 2 op (VKB21)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB21), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Perustaso 1 KLA, 2 op (VKB22)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB22), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmäyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Perustaso 2 KLA, 2 op (VKB23)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB23), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys

ikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Perustaso 3 KLA, 2 op (VKB24)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB24), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet

a

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kulttuurialueen merkittäviin henkilöihin tai ilmiöihin tutustuminen.

Perustaso 4 KLA, 2 op (VKB25)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB25), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

K
e
s
k
e
i
s
e
t
s
i
s
ä
l
l

öt

Perustaso 4

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen. Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Mikä on vieraiden kielten merkitys jatko-opinnoissa ja kansainvälisessä toiminnassa?

Perustaso 5 KLA, 2 op (VKB26)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB26), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kulttuurialueen merkittäviin henkilöihin tai ilmiöihin tutustuminen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Vastuu- ja asennekysymysten käsittely opiskelukontekstissa.

Perustason jatko 1 KLA, 2 op (VKB27)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 1, 2 op (VKB27), valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 1

- erilaiset asuin ympäristöt
- kestävä elämäntapa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmäyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Vastuu- ja asennekysymysten käsittely opiskelukontekstissa.

Perustason jatko 2 KLA, 2 op (VKB28)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 2, 2 op (VKB28), valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 2

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö
- tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin
- kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kulttuurialueen merkittäviin henkilöihin tai ilmiöihin tutustuminen.

7.17.5. Vieraat kielet (VKB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1 KLA, 2 op (VKB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan

- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Perustason alkeet 2 KLA, 2 op (VKB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen

Perustason alkeet 3 KLA, 2 op (VKB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Perustaso 1 KLA, 2 op (VKB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Perustaso 2 KLA, 2 op (VKB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Perustaso 3 KLA, 2 op (VKB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuurialueet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kulttuurialueen merkittäviin henkilöihin tai ilmiöihin tutustuminen.

Perustaso 4 KLA, 2 op (VKB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Mikä on vieraiden kielten merkitys jatko-opinnoissa ja kansainvälisessä toiminnassa?

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Perustaso 5 KLA, 2 op (VKB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- ajankohtaiset aiheet

- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kulttuurialueen merkittäviin henkilöihin tai ilmiöihin tutustuminen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Vastuu- ja asennekysymysten käsittely opiskelukontekstissa.

Perustason jatko 1 KLA, 2 op (VKB39)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pari- ja pienryhmätyöskentely vieraalla kielellä.

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutteinen toimiminen osana ryhmää ja kieliprofiilin vahvistuminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurin vaikutuksen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen oleellisena osana vierasta kieltä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Vastuu- ja asennekysymysten käsittely opiskelukontekstissa.

7.18. Yhteiskuntaoppi (YH)

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista

näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan hyvinvointiosaamista vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien vuorovaikutusosaamisen tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä monitieteisen ja luovan osaamisen tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakoulu yhteistyötä.

Yhteiskunnallisen osaamisen ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävänsä tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan eettisyyttä ja ympäristöosaamista.

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

Tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja

- moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.

Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteyksiin
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestäväen kehityksen mukaisesti.

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniolotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsentyneitä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

Opintojaksot

Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1 (KLA))

Opintojakson moduulit

- Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1), Pakollinen

Tavoitteet

Suomalainen yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä
- ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista
- pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyyttisesti erilaisista näkökulmista
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta
- osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

Suomalainen yhteiskunta

Suomen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Demokratia ja oikeusvaltio

- ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimustyhteiskunta
- kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kaikki yhteiskunnallisen osaamisen taidot ja tietopohjan hallinta kehittyvät valtio-opin, sosiologian, sosiaalipolitiikan ja suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteisiin tutustumisen myötä.

Hyvinvointiosaaminen

Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tuntemus koko yhteiskunnan ja yksilön näkökulmista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla tehtävät työt, tuntiaktiivisuus ja kurssikoe.

Taloustieto, 2 op (YH2 (KLA))

Opintojakson moduulit

- Taloustieto, 2 op (YH2), Pakollinen

Tavoitteet

Taloustieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä
- tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat
- osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita
- ymmärtää työnannon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan
- osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Taloustieto

Kansantalous ja sen toimijat

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjyys ja yritykset
- Suomi globaalin talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

Talouspolitiikka

- kestävä talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Talouselämän perusteiden hallinta koko kansantalouden ja yksilön näkökulmista.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Talouselämän analysointi kuluttamisen etiikan, kestävä kehityksen ja kiertotalouden näkökulmista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla tehtävät työt, tuntiaktiivisuus ja kurssikoe.

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3 (KLA))

Opintojakson moduulit

- Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3), Pakollinen

Tavoitteet

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä
- ymmärtää eurooppalaista ja kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista
- tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena
- osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuden ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- ympäristö, ilmastonmuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus
- kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet
- Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja
- kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhentyminen

- eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus
- Suomi osana EU:n päätöksentekoa
- EU:n talous- ja aluepolitiikka
- EU globaalina toimijana

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- paikallinen ja kansallinen turvallisuus
- Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka
- muuttuvat turvallisuusuhat ja niiden ratkaisumahdollisuudet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Euroopan unionin kansalaisuus- ja globaalikansalaisuustaitojen vahvistaminen unionin ja kansainvälisiin yhteistyörakenteisiin tutustumisen, tiedonhankintataitojen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun liittyvän kriittisen ajattelun kehittämisen keinoin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Eurooppalaisen identiteetin ja tältä pohjalta rakentuvan unionin arvojen ja toiminnan ymmärtäminen niin eurooppalaisesta kuin sen ulkopuolisista näkökulmista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla tehtävät työt, tuntiaktiivisuus ja kurssikoe.

Lakitieto, 2 op (YH4 (KLA))

Opintojakson moduulit

- Lakitieto, 2 op (YH4), valinnainen

Tavoitteet

Lakitieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet
- osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa
- tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin
- osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.

Keskeiset sisällöt

Lakitieto

Oikeusjärjestyksen perusteet

- juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet
- oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö
- oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä
- oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- sopimus- ja vahingonkorvausoikeus
- perhe- ja jäämistöoikeus
- varallisuusoikeus
- tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus
- työoikeus
- asumiseen liittyvä sopimusoikeus
- hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa
- prosessi- ja rikosoikeus
- ympäristöoikeus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Oikeuteen ja oikeusjärjestykseen tutustuminen laajentaa ja syventää yhteiskunnan rakentumisen ymmärtämistä.

Vuorovaikutusosaaminen

Monipuolisten, eri oikeuden aloihin liittyvien oikeustapaustehtävien keskusteleva käsittelytapa vahvistaa vuorovaikutusosaamistaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssin aikana tehtävät työt, tuntiaktiivisuus ja kurssikoe.

Yhteiskuntaopin kertaus, 2 op (YH5 (KLA))

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on, että opiskelija parantaa valmiuksiaan suoriutua menestyksellisesti yhteiskuntaopin reaalikokeesta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssi valmentaa opiskelijaa suoriutumaan menestyksellisesti yhteiskuntaopin reaalikokeesta tutustumalla monipuolisesti yhteiskuntaopin valtakunnallisten kurssien sisältöihin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaaminen ja laaja-alainen asianhallinta syventyvät oppiaineen koko oppimäärää kerrattaessa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijoiden lähdekriittikaidot ja erilaisten aineistojen käsittelytaidot kehittyvät erilaisiin tehtävätyyppeihin ja niihin liittyviin aineistoihin tutustuttaessa ja niitä harjoiteltaessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Preliminäärikoe, tuntiaktiivisuus ja kurssilla tehtävät työt.

Politiikkaa, taloutta ja lakia - käytännössä, 2 op (YH6 (KLA))

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on syventää yhteiskuntaopin valtakunnallisten kurssien sisältöjä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssilla perehdytään käytännönläheisesti yhteiskuntaopin valtakunnallisten kurssien sisältöihin. Kurssin aikana teemme tutustumiskäyntejä, vastaanotamme vierailijoita ja osallistumme erilaisiin ajankohtaisiin kurssien sisältöihin liittyviin tapahtumiin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen vahvistuu yhteiskunnan, politiikan, talouden ja oikeudenkäytön eri toimijoihin tutustuttaessa.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen vahvistuu opintokäynnein sekä eri alustajien ja luennoitsijoiden kanssa käytävien keskustelujen ja pienryhmissä tapahtuvan työskentelyn muodoin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssin tapahtumiin osallistuminen, kurssiaktiivisuus ja oppimispäiväkirja.

Maailmantilanne nyt, 2 op (YH7 (KLA))

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssilla tarkastellaan ja analysoidaan ajankohtaista kansainvälistä tilannetta käyttäen hyväksi eri joukkoviestimien tarjoamaa aineistoa. Kurssi on jatkokurssi sekä HI 2- että YH3- kursseille. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija selvittää ja ymmärtää ajankohtaisia kansainvälisiä asioita ja tapahtumia sekä niiden taustoja. Opiskelija hankkii itsenäisesti em. tietoja ja oppii samalla medialukutaitoa. Tämä auttaa opiskelijaa tarkastelemaan asioita useasta eri näkökulmasta ja innostaa seuraamaan aktiivisesti ajankohtaisia asioita.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssisisältö päätetään kurssin alussa yhdessä opiskelijoiden kanssa. Käsiteltäviin asioihin vaikuttaa kulloinenkin kansainvälinen tilanne.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssin aikana tehtävät työt, tuntiaktiivisuus ja kurssikoe.

Taloustiedon jatko, 2 op (YH8 (KLA))

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Pyrkimys syventää taloustiedon pakollisen kurssin osaamista yhteiskuntaopin ylioppilaskoetta ja jatko-opintoja ajatellen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Taloustiede tieteenä
- Erilaiset talousteoriat
- Talouspoliittisten ajatussuuntausten taustat
- Viime vuosikymmenten taloushistorian linjat
- Talouskriisit
- Sijoittaminen ja pörssitoiminta
- Talouteen liittyvien tilasto- ja graafitehtävien tulkinnan syventäminen
- Ajankohtaiset talouden ilmiöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso syventää opiskelijoiden talouselämän teoreettista tuntemusta, kriittistä ajattelua ja jatko-opintovalmiuksia.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso syventää vuorovaikutusosaamista opiskelijoiden pitämien esitelmien ja niihin liittyvien keskustelujen muodossa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkintä edellyttää aktiivista osallistumista opintojaksoon.

7.19 Ilmaisui

Erityislukio

Turun klassillinen lukio on Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän valtakunnallisen erityisluvan (OKM/39/530/2017) saanut ilmaisutaidon erityislukio, jonka oppimäärä (12 soveltavaa opintojaksoa) koostuu teatterin, median ja tanssin monipuolisesta opintojaksotarjonnasta.

Tavoitteet

Ilmaisulinjan tavoitteena on opiskelijan ilmaisun monipuolinen kehittyminen. Opiskelijan vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaidot kehittyvät. Tärkeää on taiteen avulla kasvaminen: opiskelija ymmärtää taiteen ja kulttuurin monimuotoisuutta, toimii taiteen tuottajana ja vastaanottajana sekä kasvaa yhteiskunnan aktiiviseksi toimijaksi.

Opintojaksot

Ilmaisulinjalle valittu opiskelija valitsee teatteri-, tanssi- ja/tai mediailmaisun opintojaksoja niin, että hän saa itselleen 12 opintojakson opintokokonaisuuden (väh. 24 op). Ilmaisun opintojaksoiksi voidaan lisäksi lukea lukion määrittelemiä koulukohtaisia opintojaksoja korkeintaan kolme.

Koko oppimäärän (12 ilmaisun opintojaksoa) suorittaneet opiskelijat voivat valtioneuvoston päätöksellä jättää opinto-ohjelmastaan pois kahdeksan (8) opintojaksoa (maksimissaan 16 opintopistettä) lukion määrittämien pakollisten opintojaksojen joukosta. Ylioppilaskirjoituksissa kirjoitettavissa aineissa kaikki pakolliset opintojaksot on oltava suoritettuna.

Opintojaksojen suoritusjärjestys

Ilmaisulinjan opiskelija valitsee opinto-ohjelmaansa opintojaksoja vapaasti noudattaen mahdollisia suoritusjärjestysohjeita.

Opintojaksoja voi valita sekä teatterin, tanssin että median tarjonnasta. Keskittyminen joko teatterin, tanssin tai median opintojaksoihin antaa hyvän pohjan lukiodiplomien tekoon. Opiskelija voi suorittaa useampia lukiodiplomeja. Lukiodiplomin suorittaminen on kuitenkin vapaaehtoista.

Ilmaisulinjan todistus

Ilmaisulinjan opiskelija, joka on suorittanut 12 teatterin, tanssin ja/tai median opintojaksoa, saa lukion päättötodistuksen liitteenä erillisen todistuksen suorittamistaan opinnoista.

Opiskelu

Ilmaisulinjan opintojaksoilla opiskelijoilta edellytetään aktiivista osallistumista oppimisprosessiin ja halua pistää oma persoonansa peliin oppiakseen uusia tietoja ja taitoja. Ryhmässä tekemisessä on tärkeää, että kaikki sitoutuvat projektiin ja antavat oman osuutensa ryhmän toimintaan. Fyysinen ja henkinen läsnäolo oppitunneilla on näin erityisen tärkeää.

Ilmaisulinjan opintojaksoilla korostuvat ryhmässä toimimisen taidot, kuten osallistuvuus, huomaavaisuus ja suvaitsevaisuus. Nämä taidot ja positiivinen asenne opiskeltavaan aiheeseen vaikuttavat myös opiskelijan suorituksen arviointiin.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Vuorovaikutus-, luova-, yhteiskunnallinen-, eettinen ja kulttuuriosaaminen ovat keskeisiä osaamisen osa-alueita jokaisessa teatterin ja tanssin opintojaksossa. Oppiaineiden ominaisuuksiin esittävässä taiteen alana kuuluu vuorovaikutus työryhmän, yleisön ja ympäröivän yhteisön kanssa. Teatterin ja tanssin tekeminen itsessään on luovaa toimintaa ja se peilaa eettisiä ja yhteiskunnallisia ilmiöitä. Lisäksi tanssin opintojaksoilla hyvinvointiosaaminen näkyy liikunnan ja kehonhuollon muodossa.

Median opintojaksoissa korostuu vuorovaikutus-, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen-, eettinen- ja kulttuuriosaaminen. Median opetus vaatii monitieteisen lähestymistavan.

Arviointi

Opintojaksot arvioidaan numeroin 4 – 10. Jokaisella opintojaksolla on omat arviointikriteerit, jotka opettaja ilmoittaa opintojakson alkaessa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kutakin opintojaksoa. Näiden lisäksi noudatetaan yleisiä arviointikriteerejä:

4: Opiskelijalla ei ole opintojakson läpäisemiseen vaadittavia näyttöjä ja/tai taitoja.

5: Opiskelija on tehnyt keskeiset opintojakson työt haluttomasti ja innostumatta ja saa näyttöjä vain opettajan jatkuvassa ohjauksessa.

6: Opiskelija on tehnyt keskeiset opintojakson työt haluttomasti ja innostumatta, ja tulokset ovat vaatimattomat.

7: Opiskelija on osallistunut säännöllisesti opetusohjelmaan ja tehnyt vaadittavat opintojakson työt tehtävänannon mukaisesti ajallaan, mutta tulos on niukka ja epätasainen.

8: Opiskelija on ollut säännöllinen ja osoittanut kiinnostusta opetusohjelmaa kohtaan. Hän on ollut yritteliäs ja tehnyt vaadittavat opintojakson työt ajallaan tehtävänannon mukaisesti hyvin.

9: Opiskelija on ollut säännöllinen, kiinnostunut ja oma-aloitteinen. Hän on työskennellyt vastuuntuntoisesti ja itsenäisesti ja on vaikuttanut myönteisesti työilmapiiriin ja koko opintojakson onnistumiseen. Opiskelija kykenee soveltamaan opintojaksolla opetettuja taitoja käytännön harjoituksissa ja on tehnyt vaadittavat opintojakson työt ajallaan kiitettävästi.

10: Opiskelija on ollut säännöllinen, kiinnostunut ja oma-aloitteinen. Hän on työskennellyt vastuuntuntoisesti ja itsenäisesti ja on vaikuttanut myönteisesti työilmapiiriin ja koko opintojakson onnistumiseen. Opiskelija kykenee soveltamaan opintojaksolla opetettuja taitoja käytännön harjoituksissa. Hän osaa suunnitella omaa työtään ja työskennellä pitkäjänteisesti. Hän haastaa itsensä eteenpäin pyrkimällä yli oman maksiminsa. Opintojakson työt opiskelija on tehnyt ajallaan erinomaisesti.

Koulukohtaiset opintojaksot

7.19.2 Teatteri

Startti ilmaisuun (TI1)

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu itseensä luovana ja ilmaisevana yksilönä. Opiskelija tutustuu näyttelijäntyön perusteisiin. Opintojakso ei tähtää julkiseen esitykseen, vaan tavoitteena on antaa opiskelijalle avaimia itsetuntemukseen ja rohkeutta esiintymistilanteisiin. Keskeinen tavoite on myös se, että opiskelija tutustuu itseensä ryhmän jäsenenä ja oppii keinoja, joilla voi vaikuttaa kannustavan ja luovan ilmapiirin muodostumiseen ryhmässä.

Sisältö

Harjoitellaan näyttelijäntyön perusteita. Opintojaksolla tutkitaan näyttelijän instrumenttia eli omaa itseä eri tavoin. Tutkitaan kontaktia itseen ja muihin ryhmäläisiin. Tutustutaan liike- ja ääni-ilmaisuuden perusteisiin sekä tehdään aisti-, keskittymis- ja rentoutusharjoituksia.

Menetelmät

Opintojaksolla tehdään erilaisia fyysisiä harjoituksia. Teatteripelien ja -leikkien kautta edetään näyttelijäntöön perusharjoitteisiin (aisti-, vuorovaikutus-, liike- ja ääniharjoitteet). Opintojakso painottuu ryhmässä tekemiseen. Teoriaa käydään läpi keskustellen opettajan johdolla. Suositellaan, että opiskelija kirjoittaa työpäiväkirjaa koko opintojakson ajan. Opintojaksoon sisältyy myös kirjallisia tehtäviä. Mahdollisuuksien mukaan opintojaksoon sisältyy teatterikäynti. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Lisäksi otetaan huomioon opiskelijan ilmaisullisten keinojen kehittyminen ja aktiivisuus koko ryhmän positiivisen ilmapiirin muodostumisessa. Opintojakson kirjallisissa töissä (yksi tai useampi) arvioidaan opiskelijan kykyä analysoida oppimiaan asioita kolmikentässä minä, ryhmä ja näyttelijäntö. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelavat seuraavat opintojaksot

Näyttelijäntö 1–3, produktio

Näyttelijäntö 1 (TI2)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelijan taidot näyttelijänä kehittyvät. Opiskelija saa työkaluja roolityön tekemiseen. Opiskelija hahmottaa henkilökohtaiset voimavaransa ja haasteensa näyttelijänä. Lisäksi tavoitteena on motivoida opiskelijaa oma-aloitteiseen ja pitkäjänteiseen itsensä kehittämiseen näyttelijänä.

Sisältö

Tutustutaan draamatekstin näyttelemiseen ja näyttelijäntöön teoriaan. Mitä näyttelijä tekee? Miten roolityö rakennetaan – mitä roolihahmo ajattelee, tuntee, tekee? Miten näitä asioita voi ilmaista keholla ja äänellä? Miten näyttelijä tulkitsee tekstiä?

Menetelmät

Näyttelemistä tutkitaan erilaisten näyttelijäntöön harjoitteiden avulla. Aluksi kerrataan ensimmäisen opintojakson taitoja (rentous, keskittyminen, liike, ääni, kontakti itseen ja muihin). Tutustutaan näytelmätekstin analysoimiseen näyttelijän näkökulmasta. Harjoitellaan lyhyitä dialogeja. Opintojaksolla käytetään kirjallista materiaalia ja keskustellaan opettajan johdolla näyttelijäntöön teoreettisista lähtökohdista. Opintojaksoon liittyy tehtäviä ja kirjallista työskentelyä, joita opiskelija suorittaa omalla ajallaan. Suositellaan, että opiskelija kirjoittaa työpäiväkirjaa koko opintojakson ajan. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Opintojaksolla arvioidaan opiskelijan henkilökohtaista kehitystä opintojakson aikana. Huomioitavaa on opiskelijan osoittama tahto ja rohkeus haastaa itsensä pyrkimään oman maksiminsa yli. Kirjallisissa tehtävissä arvioidaan kykyä analysoida draamatekstiä näyttelijän näkökulmasta. Ryhmässä toimimisen taidot kuten yhteistyöhalukkuus ja toisten kannustaminen vaikuttavat myös arviointiin. Tuntiläsnäolo on hyväksyttävän suorituksen perusta, eikä opintojaksoa ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Pakollinen edeltävä opintojakso

Ilmaisun starttikurssi

Suosittelavat seuraavat opintojaksot

Näyttelijäntö 3, Suuret teatterigurut, Teatterin tyylilajit

Näyttelijäntyö 2 (TI3)

Tavoitteet

Opiskelijan taidot näyttelijänä syvenyvät. Opiskelijan fyysinen ilmaisu laajenee. Fokuksessa kontakti itseen ja vastaanäyttelijään sekä draamatekstin näyttelemine.

Sisältö

Jatketaan toisella opintojaksolla alkanutta draamatekstin (dialogi, monologi) tutkimista sekä tutkitaan näyttelijän fyysistä ilmaisua. Opiskelija saa lisää työkaluja roolityön tekemiseen ja itsenäiseen harjoitteluun.

Menetelmät

Näyttelemistä lähestytään erilaisten näyttelijäntyön harjoitteiden avulla. Aluksi kerrataan aiempien opintojaksojen sisältöjä (rentous, keskittyminen, liike, ääni, kontakti itseen ja muihin, näytelmätekstin analysointi näyttelijän näkökulmasta, alateksti, impulssi ja reaktio). Tehdään fyysiseen ilmaisuun painottuvia harjoitteita. Opintojaksoon liittyy tehtäviä, joita opiskelija suorittaa omalla ajallaan (esim. repliikkien opetteleminen). Opintojaksoon kuuluu kirjallisia tehtäviä, ja opiskelija tutkii omaa prosessiaan pitämällä työpäiväkirjaa koko opintojakson ajan. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien hyväksytyyn tekemiseen aikataulun mukaisesti. Opintojaksolla arvioidaan näyttelijäntyön taitoja ja opiskelijan henkilökohtaista kehitystä opintojakson aikana. Huomioitavaa on opiskelijan osoittama tahto ja rohkeus haastaa itsensä pyrkimään oman maksiminsa yli. Ryhmässä toimimisen taidot kuten yhteistyöhalukkuus ja toisten kannustaminen vaikuttavat myös arviointiin. Tuntiläsnäolo on hyväksyttävän suorituksen perusta, eikä opintojaksoa ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Pakolliset edeltävät opintojaksot

Ilmaisun starttikurssi, Näyttelijäntyö 1

Suosittelavat seuraavat opintojaksot

Näyttelijäntyö 3, Improvisaatio 1–3, Suuret teatterigurut, Teatterin tyyllilajit

Näyttelijäntyö 3, monologi (TI4)

Tavoitteet

Opiskelija syventää taitoaan näyttelijäntyössä ja saa valmiuksia itsenäiseen näyttelijäntyöhön. Opiskelija hahmottaa esityksen valmistusprosessin vaiheet.

Sisältö

Opintojakson aikana opiskelija valmistaa oman monologiesityksensä opettajan johdolla tutustuen samalla itsenäiseen näyttelijäntyöhön, esityksen valmistamisen prosessiin ja roolin rakentamiseen.

Menetelmät

Opetus on enimmäkseen fyysistä käytännön tekemistä. Opiskelija työstää opintojakson aikana myös kirjallista materiaalia monologiansa varten. Opintojakso huipentuu demoesitykseen. Suositellaan, että opiskelija kirjoittaa opintojakson ajan työpäiväkirjaa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson

arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Aktiivinen tuntiläsnäolo on hyväksyttävän suorituksen perusta, eikä opintojaksoa ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Pakolliset edeltävät opintojaksot

Ilmaisun starttikurssi, Näty 1-2

Suosittelavat seuraavat opintojakso

Suuret teatterigurut, Teatterin tyylilajit, Improvisaatio 1–3,

Broadway - Liike ja ääni näyttämöllä (TI5)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu musikaalikohtauksen valmistamiseen, työryhmän jäsenten rooleihin ja vastuualueisiin sekä oppii hahmottamaan kohtauksen rakennetta ja esitysprosessin valmistamista.

Sisältö

Opiskelija valmistaa opintojaksolla yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa kohtauksen/ kohtauksia valitusta aiheesta tai musikaalista. Työryhmiä muodostetaan musiikista, näyttelemisestä ja tanssimisesta kiinnostuneista opiskelijoista. Ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen, sekä pitkäjänteinen taiteellinen työskentely ovat opintojakson keskeisiä sisältöjä.

Menetelmät

Opintojakso suoritetaan oppitunneilla erilaisia harjoitteita tehden. Opetus on enimmäkseen fyysistä käytännön tekemistä, mutta työprosessin vaiheita käydään läpi myös yhdessä keskustellen sekä kirjallisten tehtävien avulla. Mahdollisuuksien mukaan käydään katsomassa musikaaliesitys. Suositellaan, että opiskelija kirjoittaa opintojakson ajan työpäiväkirjaa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Opintojaksolla arvioidaan opiskelijan taitojen kehittymistä. Myös esiintymistä arvioidaan. Kirjallisissa tehtävissä arvioidaan opiskelijan kykyä sanallistaa omaa toimintaansa ja tarkastella sitä analyttisesti ja kriittisesti. Esityksen rakentaminen on yhteistyötä, joten arvioinnissa kiinnitetään lisäksi huomiota opiskelijan ryhmätyötaitoihin, halukkuuteen työskennellä erilaisten ihmisten kanssa sekä toisten kannustamiseen ja tukemiseen. Aktiivinen läsnäolo tunneilla on hyväksyttävän suorituksen perusta, eikä opintojaksoa ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelavat edeltävät opintojaksot

Näty 1-3, Tanssi 1

Improvisaatio 1 (TI6)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu teatteri-improvisaatioon ja ymmärtää sen peruseriaatteet. Opiskelija tutustuu hetkeen heittäytymisen riemuun sekä teoriassa että oman persoonansa voimin.

Sisältö

Improvisaation peruseriaatteiden ja -tekniikoiden opettelu avainsanoina vuorovaikutus, kontakti, leikki, läsnäolo ja spontaanisuus. Opetellaan iloista mokaamista, tarjousten tunnistamista ja hyväksymistä, tyhjän päällä olemista, tarinan kerronnan perusteita ja statusilmaisua.

Menetelmät

Opintojakso suoritetaan oppitunneilla erilaisia harjoitteita tehden. Tunneilla pelataan lämmittelypelejä, tehdään improvisointitaitoja kehittäviä harjoituksia sekä kokeillaan parin kanssa tehtäviä esitystekniikoita. Ryhmätyö ja vuorovaikutus ovat opintojaksolla keskeisessä asemassa. Opetus on enimmäkseen fyysistä käytännön tekemistä, mutta improvisaation perussääntöjä, ajatusmaailmaa ja lajin historiaa käydään läpi myös yhdessä keskustellen. Mahdollisuuksien mukaan käydään katsomassa improvisaatioesitys. Suositellaan, että opiskelija pitää opintojakson ajan työpäiväkirjaa, johon hän tallentaa omaa kehitysprosessiaan. Opintojaksoon sisältyy kirjallisia tehtäviä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Arviointi perustuu opiskelijan aktiiviseen läsnäoloon ja innostuneeseen asenteeseen. Kirjallisissa tehtävissä arvioidaan opiskelijan kykyä sanallistaa omaa toimintaansa ja tarkastella sitä analyttisesti. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan halukkuuteen työskennellä erilaisten ihmisten kanssa sekä toisten kannustamiseen. Improvisaatio on yhteistyötä, joten vuorovaikutustaitojen kehittämisellä on opintojakson arvioinnissa erityisen suuri arvo. Aktiivinen tuntiläsnäolo on hyväksyttävän suorituksen perusta, eikä opintojaksoa ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelavat seuraavat opintojaksot

Improvisaatio 2–3

Improvisaatio 2 (TI7)

Tavoitteet

Opiskelija syventää improvisaatiotaitojaan ja tutustuu improvisoituun esiintymiseen yleisön edessä. Opiskelija oppii hahmottamaan kohtauksen rakenteen.

Sisältö

Opintojakso alkaa improvisaation peruseriaatteiden kertaamisella. Sen jälkeen opintojaksolla syvennytään tarinankerrontaan, kohtauksen rakenteeseen sekä statusilmaisuuksiin. Lisäksi kokeillaan yleisön edessä improamista. Ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen on opintojaksolla keskeisessä asemassa.

Menetelmät

Opintojakso suoritetaan oppitunneilla erilaisia harjoitteita tehden. Tunneilla pelataan lämmittelypelejä, harjoitellaan esitystekniikoita ja improvisoidaan kohtauksia. Opetus on enimmäkseen fyysistä käytännön tekemistä, mutta improvisaation periaatteita käydään läpi myös yhdessä keskustellen. Opiskelija lukee kirjallista materiaalia ja tekee kirjallisia tehtäviä. Opintojakso huipentuu julkiseen improesitykseen. Mahdollisuuksien mukaan käydään katsomassa improvisaatioesitys. Suositellaan, että opiskelija kirjoittaa opintojakson ajan työpäiväkirjaa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Opintojaksolla arvioidaan opiskelijan improtaitoja ja niiden kehittymistä. Esiintyminen improvisoidussa esityksessä on yksi arvioitava asia. Kirjallisissa tehtävissä arvioidaan opiskelijan kykyä sanallistaa omaa toimintaansa ja tarkastella sitä analyyttisesti ja kriittisesti. Improvisaatio on yhteistyötä, joten arvioinnissa kiinnitetään lisäksi huomiota opiskelijan ryhmätyötaitoihin, halukkuuteen työskennellä erilaisten ihmisten kanssa sekä toisten kannustamiseen ja tukemiseen. Aktiivinen tuntiäsnäolo on hyväksyttävän suorituksen perusta, eikä opintojaksoa ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Pakollinen edeltävä opintojakso

Improvisaatio 1

Suosittelava seuraava opintojakso

Improvisaatio 3

Improvisaatio 3 (TI8)

Tavoitteet

Opiskelija syventää improvisaatio- ja tarinankerrontataitojaan sekä tietoisuuttaan omista vahvuuksistaan improvisoijana. Opiskelijan osaaminen improvisoidussa esityksessä kehittyy. Vastuunotto koko ryhmän onnistumisesta kasvaa. Opiskelija hahmottaa pitkän impron rakenteita ja tutustuu pitkän impron tekemiseen yleisön edessä.

Sisältö

Opintojaksolla harjoitellaan pitkää improa. Aluksi kerrataan aiempien opintojaksojen sisältöjä (tarinankerronta, kohtauksen rakenne). Harjoitellaan kohtauksen improvisoimista ja kokeillaan eri tapoja, joilla kohtauksista muodostetaan pidempiä jatkumia, pitkiä improja.

Menetelmät

Suoritetaan oppitunneilla erilaisia harjoitteita tehden. Tunneilla improvisoidaan kohtauksia, tarinoita ja harjoitellaan eri tapoja, joilla kohtauksista saadaan muodostettua pidempiä jatkumia. Opetus on enimmäkseen fyysistä käytännön tekemistä, ja lisäksi käytetään kirjallista oheismateriaalia. Opintojakso huipentuu julkiseen improesitykseen. Mahdollisuuksien mukaan käydään katsomassa improvisaatioesitys. Opiskelija kirjoittaa opintojakson ajan työpäiväkirjaa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien

tekemiseen aikataulun mukaisesti. Opiskelija pitää opintojakson ajan työpäiväkirjaa, jossa hän pohtii omaa prosessiaan analyttisesti ja kriittisesti. Hyväksytyt suoritukset edellyttävät työpäiväkirjan palauttamista aikataulun mukaan. Arviointi perustuu työpäiväkirjaan, opiskelijan aktiiviseen työskentelyyn tunneilla sekä opiskelijan improvisaatiotaitoihin ja niiden kehittymiseen. Lisäksi arvioidaan esiintymistä. Improvisaatio on yhteistyötä, joten arvioinnissa huomioidaan opiskelijan vuorovaikutustaidot sekä innostunut, kannustava asenne. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Pakolliset edeltävät opintojaksot

Improvisaatio 1–2

Havainto ja liike (TI9)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on lisätä opiskelijan kehoitietoisuutta: kuunnella ja kuulla oman kehon aistimuksia ja tunteita sekä tutkia kehollisen ilmaisun mahdollisuuksia. Opiskelija oppii refleктоimaan ja sanoittamaan omia kehollisia kokemuksiaan.

Sisältö

Tutustutaan oman kehon kuuntelemiseen ja kuulemiseen sekä opetellaan läsnäoloa. Tutkitaan ja opetellaan hetkeen tarttumista ja tilanteeseen heittäytymistä. Opintojakson aikana tutustutaan liikeanalyysiin sekä avataan ja tutkitaan kehollisen ilmaisun mahdollisuuksia.

Menetelmät

Opintojaksolla tehdään erilaisia fyysisiä harjoitteita, joita puretaan keskustelemalla, kirjoittamalla sekä liikkeen avulla. Opiskelija pitää opintojakson aikana aktiivisesti työpäiväkirjaa, joka on merkittävässä osassa opintojakson kokonaisuutta. Opintojakson päätteeksi opiskelija palauttaa opettajalle esseiden/tiivistelmän opintojakson päiväkirjastaan. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti opintojakson päiväkirjaan pohjautuvan tiivistelmän itsereflektion. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisesti. Korvaavia tehtäviä ei voida antaa yhteisöllisen reflektion / ryhmätehtävien vuoksi.

Rituaaleista guruihin (TI10)

Tavoitteet

Opiskelija hahmottaa teatteria ilmiönä ja välineenä kautta aikojen. Opiskelija perehtyy kulttuurimme teatterin alkujuuriin ja historiallisiin vaiheisiin. Opiskelija saa itselleen välttämättömää teatterialan yleissivistystä: opiskelijan hahmottaa teorian ja käytännön yhteyden sekä kehittää kriittistä ja laajakatseista näkökulmaa.

Sisältö

Tutustutaan eurooppalaisen teatterin pääkehitysvaiheisiin sen juurista 1900-luvun alkupuolelle saakka. Tehdään käytännön harjoitteita mielen virkistykseksi ja linkitettyinä tunnin aiheeseen. Tutustutaan teatteriin näytelmäkirjallisuuden, mahdollisen teatterikäynnin ja keskustelujen kautta.

Menetelmät

Opiskellaan aihetta kotona oppimateriaalia lukien ja tunneilla työstäen. Aikakausittain kootaan keskeiset asiat oppimispäiväkirjaan. Käydään teatterissa ja tutkitaan aihetta erilaisten lähdemateriaalien avulla. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kiinnostus aihetta kohtaan, tuntiaktiivisuus sekä annettujen tehtävien tekeminen ajallaan ja riittävässä laajuudessa. Oppimispäiväkirja-työskentelyn arvioinnissa painottuvat paneutuminen aiheeseen, tiedon käyttö oman näkemyksen kehittämisessä, tehty ajatustyö sekä oman mielipiteen perusteleminen.

Suosittelavat seuraavat opintojaksot

Suuret teatterigurut, Nykyteatteri

Suuret teatterigurut (TI11)

Tavoitteet

Opiskelija tuntee 1900-luvun teatterihistorian keskeiset vaikuttajat. Opiskelija hahmottelee omaa teatterikäsitystään.

Sisältö

Tutustutaan 1900-luvun keskeisiin teatterivaikuttajiin (esim. Stanislavski, Artaud, Brecht, Grotowski, Turkka). Pohditaan omaa teatterikäsitystä ja kirkastetaan se manifestiksi.

Menetelmät

Opintojakson aluksi luodaan yleiskatsaus 1900-luvun teatteriin opettajan johdatuksella. Teatteriteoreetikoiden ajatuksiin tutustutaan fyysisten harjoitteiden avulla. Tietoja syvennetään keskustelemalla ja lukemalla teoriaa. Opiskelija pitää koko opintojakson ajan työpäiväkirjaa, jossa hän pohtii omaa suhdettaan teatterihistorian vaikuttajiin sekä reflektoi omaa oppimisprosessiaan. Työpäiväkirjan pohjalta hän kirjoittaa oman teatterimanifestinsa, jonka hän esittää tai esittelee ryhmälle/koululle julkisesti. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Suorituksessa arvioidaan tuntiaktiivisuus (yhteisiin keskusteluihin osallistuminen, pienryhmätyöskentely ja harjoitteisiin heittäytyminen). Lisäksi arvioidaan opiskelijan kirjoittaminen manifesti ja kyky sitoa oma teatterinäkemys historialliseen jatkumoon. Opintojakson lopussa pidetään suullinen koe, joka otetaan arvioinnissa huomioon. Myös opiskelijan kiinnostus aihetta kohtaan, vuorovaikutustaidot sekä kyky omaperäisiin ja luoviin ratkaisuihin huomioidaan. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelava edeltävä opintojakso

Rituaaleista guruihin

Suosittelava seuraava opintojakso

Teatterin tyylilajit, Nykyteatteri

Teatterin tyyllilajit (TI12)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu länsimaisen teatterin tyyllilajeihin ja syventää tietoaan teatterihistoriassa.

Sisältö

Opintojaksolla syvennytään länsimaisen teatterin tyyllilajeihin Kreikan tragediasta absurdiin teatteriin. Teatterin tyyllilajeihin syvennytään sekä teorian että tunnilla tehtävien harjoitteiden avulla.

Menetelmät

Opintojaksolla tutustutaan teatterin tyyllilajien historiaan teorian ja tunnilla tehtävien harjoitteiden kautta. Opetus on enimmäkseen fyysistä käytännön tekemistä, mutta teoriaa käydään läpi sekä lukien että yhdessä keskustellen. Mahdollisuuksien mukaan käydään katsomassa opintojakson sisältöön sopiva teatteriesitys. Suositellaan, että opiskelija kirjoittaa opintojakson ajan työpäiväkirjaa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Aktiivinen tuntiläsnäolo on hyväksyttävän suorituksen perusta, eikä opintojaksoa ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelava edeltävä opintojakso

Rituaaleista guruihin

Suosittelava seuraava opintojakso

Suuret teatterigurut, Nykyteatteri

Nykyteatteri (TI13)

Tavoitteet

Opiskelija laajentaa käsitystään teatterista: hän tutustuu nykyteatteriin ja sen keskeisiin kysymyksenasetteluihin. Lisäksi opiskelija tutustuu keinoihin, joilla teatteria käytetään esim. opetuksen, tutkimuksen tai yhteisöllisen työn välineenä.

Sisältö

Tutustutaan nykyteatterin käsitteen ympärillä käytävään keskusteluun. Näkökulmia ovat: teksti ja dramaturgia, tila, ruumiillisuus ja esiintyminen, prosessi ja valta sekä katsominen ja kokeminen. Vuosittain vaihtuvan teeman mukaan voidaan painottaa esim. yhteisöteatteriin, dokumenttiteatteriin tai devising-teatteriin.

Menetelmät

Opintojaksolla tutustutaan nykyteatteriin esimerkkiteosten ja käytännön tekemisen kautta. Teoriaa käydään läpi yhdessä keskustellen. Mahdollisuuksien mukaan käydään katsomassa nykyteatteriesitys tai tavataan nykyteatterin tekijöitä. Opintojaksolla käytetään myös kirjallista

materiaalia. Opiskelija kirjoittaa opintojakson ajan työpäiväkirjaa, jota apuna käyttäen hän kirjoittaa kirjallisia tehtäviä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova-, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan aktiiviseen läsnäoloon, jatkuvaan näyttöön sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Kirjallisissa tehtävissä arvioidaan opiskelijan kykyä käyttää nykyteatterin keskeisiä käsitteitä. Lisäksi arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan innostuneisuus ja henkilökohtainen kehitys opintojakson aikana. Ryhmätyötaidoilla on erityinen painoarvo. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelut edeltävät opintojaksot

Rituaaleista guruihin, Suuret teatterigurut, Teatterin tyyllilajit

Suositteltavat seuraavat opintojaksot

Performanssi, Nopean toiminnan teatteri

Tutkiva teatteri (TI14)

Tavoitteet

Opiskelija osaa hahmottaa todellisuuden ajankohtaisia ilmiöitä sekä omia kiinnostuksen kohteitaan ja osaa viedä niitä kohti esityksellistä muotoa. Opiskelija osaa tehdä pienimuotoisen esityksen tutkittavasta aiheesta ryhmälähtöisin menetelmin. Opitaan antamaan ja vastaanottamaan rakentavaa palautetta työskentelystä.

Sisältö

Tutustutaan tutkimuksen tekemiseen teatterin keinoin.

Menetelmät

Opintojaksolla työskennellään pienryhmissä koko opintojakson ajan. Jokainen pienryhmä tutkii ryhmälähtöisin menetelmin valitsemaansa aihetta. Opintojakson aikana valmistetaan tutkittavasta aiheesta demo-esitykset, jotka esitetään julkisesti opintojakson lopussa. Tutkimusprosessin aikana kukin pienryhmä esittää ja avaa omaa pienryhmätyöskentelyään koko ryhmälle, jolloin on mahdollista työskennellä work in progress -lähtöisesti. Opiskelija kirjoittaa opintojakson aikana aktiivisesti työpäiväkirjaa. Opintojakson lopulla opiskelija palauttaa opettajalle esseen/tiivistelmän työpäiväkirjastaan. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova-, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu läsnäoloon, aktiivisuuteen, vastuunkantamiseen sekä tehtävien ajallaan palauttamiseen. Teatterin tekeminen perustuu yhteistyöhön, jonka takia myös hyvän työskentelyilmapiirin luominen ja ylläpitäminen huomioidaan arvioinnissa. Opintojakson suorittaminen edellyttää demo-esitykseen osallistumista. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisesti, eikä korvaavia tehtäviä voida antaa prosessityöskentelyn vuoksi.

Suositteltava seuraava opintojakso

Nykyteatteri

Nopean toiminnan teatteri (TI15)

Tavoitteet

Tutustutaan ns. nopean toiminnan teatterin ilmiöihin ja teoreettisiin taustoihin. Kyseessä on teatterin muoto, jolla pyritään reagoimaan nopeasti ajassa oleviin ilmiöihin ja kysymyksiin. Tavoitteena on keksiä ja kehittää mielekkäitä tapoja tehdä teatteria nopeasti sekä samalla laajentaa käsitystä teatterista ja esityksen käsitteestä.

Sisältö

Tehdään teatteria nopeasti ajankohtaisista ja päivänpolttavista aiheista. Kokeillaan erilaisia esityksen muotoja ja tutkitaan esityksen käsitettä.

Menetelmät

Tutustutaan nopean toiminnan teatteriin teorian, keskustelun ja käytännön harjoitteiden kautta. Suunnitellaan ja tehdään esityksiä, piiloteatteria, mielenosoituksia ja aktivistiperformansseja ajankohtaisista aiheista. Tutustutaan aiheisiin liittyviin lähdemateriaaleihin ja keskustellaan niistä. Opintojaksolla toimitaan sekä koko ryhmän kanssa ja pienryhmissä, että pareittain ja yksin. Opintojaksolla toimitaan koulun tilojen lisäksi myös muissa tiloissa, kuten keskustan julkisissa tiloissa. Opintojaksoon kuuluu kirjallisia tehtäviä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova-, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu aktiiviseen läsnäoloon ja annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Kirjallisissa tehtävissä arvioidaan luovaa ja kriittistä ajattelua sekä kykyä muuntaa todellisuudesta tehtyjä havaintoja esitysideoiksi. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan henkilökohtainen asenne ja ryhmätyötaidot. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisesti sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelavat edeltävät opintojaksot

Rituaaleista guruihin, Suuret teatterigurut, Nykyteatteri

Suosittelava seuraava opintojakso

Performanssi

Performanssi (TI16)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu performanssitaiteeseen, sen historiaan ja nykykäytäntöihin. Opiskelija tutustuu itseensä performanssitaiteilijana. Opiskelija oppii analysoimaan erilaisia teoksia sekä dokumentoimaan omaa taiteellista prosessiaan.

Sisältö

Tutustutaan performanssin historiaan ja performanssitaiteen ympärillä käytävään nykykeskusteluun. Opiskelija tutkii itseään ja omaa taiteilijuuttaan tekemällä performansseja sekä dokumentoimalla omaa prosessiaan.

Menetelmät

Opintojaksolla tutustutaan performanssiin oman taiteellisen tekemisen ja esimerkkiteosten ja -taiteilijoiden kautta. Tehdään performansseja ja keskustellaan. Performansseja tehdään yksin, parin kanssa tai ryhmässä. Teoriaa käydään läpi opettajan johdolla keskustellen ja itsenäisesti kotitehtävien avulla. Opintojaksoon sisältyy luku- ja kirjoitustehtäviä. Opiskelija dokumentoi valitsemallaan tavalla omaa taiteellista prosessiaan. Oman halukkuutensa mukaan opiskelija käyttää sosiaalista mediaa omassa prosessissaan. Mahdollisuuksien mukaan tehdään yhteistyötä performanssitapahtumien tai -taiteilijoiden kanssa ja käydään katsomassa performansseja. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova-, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu aktiiviseen läsnäoloon (yhteisiin ja pienryhmäkeskusteluihin osallistumiseen) sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Oman taiteellisen prosessin dokumentaatio on yksi arviointiperuste. Dokumentaatiossa arvioidaan erityisesti sitä, miten se todentaa taiteellista prosessia. Oman prosessin dokumentaatio voi olla esim. blogi, työpäiväkirja, kuva- tai videoesitys. Lisäksi arvioidaan opiskelijan opintojakson aikana tekemiä performansseja. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan innostuneisuus ja henkilökohtainen kehitys opintojakson aikana. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelavat edeltävät ja seuraavat opintojaksot

Rituaaleista guruihin, Suuret teatterigurut, Nykyteatteri ja Nopean toiminnan teatteri

Näytelmäanalyysi (TI17)

Sisältö

Opintojaksolla luetaan ja analysoidaan näytelmiä eri aikakausilta. Tutustutaan mm. näytelmien laji- ja rakennetyyppeihin, hahmotellaan teemoja ja sanomaa sekä nostetaan esille keskeisiä henkilöitä. Opintojaksolla vahvistetaan dramaturgisia peruskäsitteitä ja pohditaan näytelmien antia katsojalle, niiden ajankohtaisuutta, ajattomuutta ja merkitystä aikansa yhteiskunnan peilinä.

Tavoitteet

Opiskelija saa työkaluja tarkastella näytelmätekstiä eri osatekijöistä lähtien. Hän saa/vahvistaa mm. näyttelijäntyössä, ohjaajantyössä ja draaman kirjoittamisessa tarvittavia keinoja lähestyä näytelmää ja/tai aihetta. Opiskelija kartuttaa tuntemustaan näytelmäkirjallisuudesta.

Menetelmät

Opintojaksolla luetaan kokonaisia näytelmiä kotona ja koulussa. Näytelmistä keskustellaan opettajan johdolla ja pienryhmissä. Opintojaksolla voidaan myös työstää joitain kohtauksia näyttämölle tai työstää muuten näytelmän maailmaa. Mahdollisuuksien mukaan käydään teatterissa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova-, eettinen-, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arvioinnin perustana on opiskelijan oppitunneilla osoittama aktiivisuus. Aktiivisuus näkyy mm. yhteisiin keskusteluihin osallistumisena, pienryhmätöihin panostamisena ja myönteisen ilmapiirin luomisena. Näyttöjä opiskelija antaa kirjallisesti sekä oppitunneilla, jossa opittua reflektoidaan kolmikentässä minä, ryhmä ja näytelmän analysointi.

Dramaturgia 1 (TI18)

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija tuntee dramaturgian peruskäsitteet ja osaa soveltaa niitä omaan tekstiinsä. Opiskelija oppii erilaisia keinoja analysoida draamatekstejä ja esityksiä. Tärkeä tavoite on tutustua itseensä draaman kirjoittajana.

Sisältö

Opintojakso jakautuu kahteen alueeseen: dramaturgian peruskäsitteisiin tutustumiseen sekä omaan taiteelliseen työskentelyyn kirjoitusprosessin parissa. Tutustutaan dramaturgian peruskäsitteisiin: konflikti, dialogi, juoni, henkilöhahmo, draaman aristotelinen rakenne. Lisäksi tutustutaan luovaan kirjoitusprosessiin, jonka punaisena lankana on itesesensuurista irti päästäminen.

Menetelmät

Opintojakson aikana tutustutaan keskeisiin dramaturgisiin käsitteisiin opettajan johdolla. Luetaan ja analysoidaan draamatekstejä. Pienryhmätyönä tuntien ulkopuolisella ajalla luetaan klassikon näytelmä ja tehdään siitä opettajan antamia tehtäviä. Tunneilla tehdään erilaisia kirjoitustehtäviä, jotka tähtäävät kirjoitusrutiinin löytymiseen ja oman aiheen hahmottumiseen. Kotitehtävät suuntaavat kirjoittamista vaiheittain kohti lopputulosta, pienoisenäytelmää. Opiskelija saa teksteistä palautetta opettajalta ja omalta pienryhmältään. Tekstejä voidaan kokeilla myös käytännössä. Opintojakso sisältää erityisen paljon omaa työskentelyä kirjoittamisen ja lukemisen parissa. Mahdollisuuksien mukaan käydään teatterissa tai tavataan näytelmäkirjailija. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova-, eettinen-, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien (kirjoitus-, luku- ja klassikon näytelmään liittyvät tehtävät) tekemiseen aikataulun mukaisesti. Opiskelija kirjoittaa opintojakson aikana pienoisdraaman. Arvioinnissa keskeistä on työskentely oman käsikirjoituksen parissa: kyky tuottaa draamallista tekstiä sekä kehittää itseään kirjoittajana. Lopputyöstä täytyy palauttaa versioita opintojakson aikana, jotta opintojakson suoritus voidaan hyväksyä. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelavat seuraavat opintojaksot

Dramaturgia 2, Ohjaajantyö 1

Dramaturgia 2 (TI19)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu nykydraaman ilmiöihin. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija syventää dramaturgian osaamistaan, vahvistaa omaa kirjoittajaidentiteettiään sekä tutustuu yhteisölliseen käsikirjoittamiseen. Opiskelija kirjoittaa esityskäsikirjoituksen yhdessä joko yksin tai pienryhmän kanssa.

Sisältö

Opintojakson alussa kerrataan aristotelisen dramaturgian peruskäsitteitä. Sen jälkeen tutustutaan nykyteatterin dramaturgiaan, jota kutsutaan mm. ei-aristoteliseksi tai uudeksi dramaturgiaksi. Yksi uuden dramaturgian muodoista on toiminnallinen dramaturgia eli tekstin tuotto toiminnan kautta,

"lavalta käsin". Tutustutaan näytelmäkirjallisuuden historiaan, ja opiskelijat lukevat ja esittelevät yhden nykydraaman/esityskäsikirjoituksen ryhmätyönä. Koko opintojakson ajan kirjoitetaan. Yksin tai yhdessä työstetyistä teksteistä koostetaan esityskäsikirjoitus.

Menetelmät

Teoreettisia asioita opiskellaan opettajan johdolla. Kirjoitetaan yksin ja yhdessä. Luetaan ja analysoidaan tekstejä pienryhmässä. Opiskelija saa ja antaa teksteistä suullista ja kirjallista palautetta. Luetaan nykydraama pienryhmässä ja esitellään se muulle ryhmälle. Kotitehtäviä tulee säännöllisesti ja ne pitää palauttaa aikataulun mukaan. Mahdollisuuksien mukaan käydään teatterissa tai tavataan näytelmäkirjailija. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova-, eettinen-, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Opintojakson arviointiperusteita ovat: aktiivinen läsnäolo ja jatkuva näyttö, kyky sitoutua säännölliseen ryhmätyöskentelyyn sekä annettujen tehtävien (kirjoitus-, luku- ja analyysitehtävät, ryhmätehtävät, nykydraaman esittely pienryhmässä) tekeminen aikataulun mukaisesti. Keskeinen arvioitava työ on joko yksin tai ryhmässä kirjoitettu käsikirjoitus. Opintojakson arviointi perustuu em. lisäksi opiskelijan tuottaman tekstin dramaturgiseen laatuun. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Pakollinen edeltävä opintojakso

Dramaturgia 1

Ohjaajantyö 1 (TI20)

Tavoitteet

Opiskelija ymmärtää teatterin tekemisen prosesseja ohjaajan näkökulmasta. Opintojaksolla saa valmiuksia lukiodiplomin tekemiseen tai muuhun itsenäiseen teatterityöhön.

Sisältö

Opintojaksolla tutustutaan ohjaamisen perusteisiin. Opiskelija tutustuu tekstilähtöisen esityksen suunnitteluvaiheeseen sekä näyttelijän ohjaamiseen. Lisäksi opiskelija näyttelee ja saa siten omakohtaista kokemusta ohjattavana olemisesta.

Menetelmät

Tutustutaan ohjaajantyöhön keskustellen, erilaisia harjoitteita tehden, ohjaten sekä ohjaustilanteita seuraten. Analysoidaan opettajan valitsema näytelmä ryhmätyönä. Jokainen opiskelija tekee ohjaussuunnitelman jostain näytelmän kohdasta sekä ohjaa sen. Jokainen opiskelija toimii opintojaksolla myös näyttelijänä toisten ohjauksissa. Mahdollisuuksien mukaan vierailaan ammattiteatteriohjaajan harjoituksissa tai keskustellaan ammattiohjaajan kanssa. Opiskelija kirjoittaa opintojakson ajan työpäiväkirjaa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota aktiiviseen läsnäoloon, yhteisiin keskusteluihin osallistumiseen ja opintojaksoon sitoutumiseen. Arvioinnissa huomioidaan työpäiväkirja, sen itsereflektiivinen ote sekä opiskelijan kyky työskennellä muiden ryhmäläisten kanssa. Erityisen tärkeää on annettujen tehtävien suorittaminen aikataulun mukaan. Jos ohjaussuunnitelmaa ei palauta ajallaan, ei voi tehdä ohjausta, eikä siten saa opintojaksosta hyväksyttyä suoritusta.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelava edeltävä opintojakso

Dramaturgia 1

Suosittelava seuraava opintojakso

Ohjaajantyö 2

Ohjaajantyö 2 (TI21)

Tavoitteet

Opiskelija syventää ohjaajantyön taitojaan, toimii pienen taiteellisen työryhmän johtajana ja ohjaa lyhyen esityksen. Opintojaksolla saa valmiuksia lukiodiplomin tekemiseen tai muuhun itsenäiseen teatterityöhön.

Sisältö

Opintojaksolla kerrataan aluksi ohjaajantyön ykkösopintojakson sisältöä. Tutustutaan esityksen visuaaliseen ja tilalliseen suunnitteluun sekä äänisuunnitteluun ohjaajaan näkökulmasta. Tutkitaan kohtausten leikkaamista ja pidemmän kokonaisuuden ohjaamista. Syvennetään näyttelijän ohjaamisen taitoja. Opintojakson pääsisältö on oma ohjausprosessi. Näyttelijöinä toimivat opintojakson muut osallistujat. Jokainen ryhmäläinen osallistuu muiden ohjauksiin, joko näyttelijänä tai esim. kuiskaajana. Opintojaksolla käydään katsomassa väh. yksi teatteriesitys, ja mahdollisuuksien mukaan keskustellaan ammattiohjaajan kanssa.

Menetelmät

Opintojaksolla tehdään ohjaajantyön harjoitteita, tutustutaan ohjaajantyön teoriaan keskustellen ja artikkeleita lukien. Opintojakso sisältää paljon käytännön työtä oman ohjauksen parissa. Opintojakson alussa jokainen tekee ohjaussuunnitelman n. 5–7 minuutin mittaisesta esityksestä, jossa on 1–3 näyttelijää. Esitys pohjautuu opiskelijan itse valitsemaan ammattilaisen kirjoittamaan julkaistuun tekstiin. Esityksen tyylin suhteen opiskelija voi ottaa enemmän vapauksia kuin ohjaajantyön ensimmäisellä opintojaksolla – esitys voi olla siis muutakin kuin realistista teatteria. Opiskelija kirjoittaa opintojakson ajan työpäiväkirjaa, jossa pohtii analyyttisesti ja kriittisesti omaa ohjausprosessia. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään ohjaajantyön taitojen sekä oman ohjauksen kehittymisen ohella huomiota aktiiviseen läsnäoloon ja opintojaksoon sitoutumiseen. Arvioinnissa huomioidaan ohjaussuunnitelma, työpäiväkirja, ohjaus, opiskelijan kyky työskennellä muiden ryhmäläisten kanssa sekä annettujen tehtävien suorittaminen aikataulun mukaan. Ohjauksessa arvioidaan erityisesti ohjaajan kykyä ratkaista prosessin ongelmia luovasti sekä esityksen teatterillisten keinojen kiinnostavuutta. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Pakollinen edeltävä opintojakso

Ohjaajantyö 1

Suosittelavat edelliset opintojaksot

Dramaturgia, Suuret teatterigurut, Teatterin tyylilajit

Lavastus (TI22)

Tavoitteet

Opiskelija oppii teatterilavastuksen alkeet. Hän oppii rakentamaan niin fyysisen kuin virtuaalisen lavastuksen pohjautuen näytelmään.

Sisältö

Opintojakso alkaa lavastuksen alkeiden esittelyllä. Opintojaksolla annetaan opiskelijoille kaksi näytelmää, joista tehdään fyysinen pienoismalli lavastuksesta ja/tai toisesta tehdään tietokoneella 3D mallinnettu lavastus, jossa voi käyttää animaatiota. Myös keskustellaan erilaisista lavastustyyleistä.

Menetelmät

Opintojakso suoritetaan oppitunneilla erilaisia harjoitteita tehden. Opintojaksolla vaaditaan ryhmätöitä, joten vuorovaikutustaidot ovat keskeisellä sijalla. Opetus on enimmäkseen tekemistä, joko fyysisten pienoismallirakenteiden tai tietokoneen kanssa tekemistä. Opintojaksolla käydään mahdollisuuksien mukaan teatterilla katsomaan lavastusta. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön työskentelyn kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu annettujen näytelmien fyysisen pienoismalliin ja tietokoneella tehtyyn 3D malliin. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan läsnäolo tunneilla ja aktiivisuus.

Ääni ja valo (TI23)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite on tutustua valon ja äänen ilmaisukeinoihin ja harjoitella valo- ja ääni-ilmaisun luovaa käyttöä esityksessä.

Sisältö

Tutustutaan teatterissa käytettäviin valo- ja äänilaitteisiin ja käydään läpi valo- ja äänisuunnittelun keskeisiä periaatteita. Valo- ja ääniopetus jaetaan kahteen osioon: tekniseen ja taiteelliseen osaan.

Valon teknisessä osassa tutustutaan eri heitintyyppien käyttöön ja huoltoon sekä valosuunnittelun tekniseen puoleen, kuten valopöytien ja himmentimien käyttöön. Lisäksi opintojaksolla rakennetaan valojärjestelmiä sekä ohjelmoidaan ja ajetaan valoja. Käydään läpi työsuojeluasioita. Valon taiteellisessa osiossa tutustutaan valon eri elementteihin, valodramaturgiaan ja väriopin perusteisiin. Äänisuunnittelun tekniseen osaan kuuluu tutustumista äänentoistolaitteisiin (mikrofonit, mikserit, vahvistimet, kaiuttimet jne.), perusasioita akustiikasta ja ääniopista sekä esityksen äänisuunnittelun ohjelmointia ja ajamista. Äänisuunnittelun taiteellinen osio pitää sisällään äänen ilmaisullisiin mahdollisuuksiin tutustumista, ääni- ja musiikkidramaturgian suunnittelua ja toteuttamista.

Menetelmät

Teoriaa käydään läpi opettajan johdolla. Harjoitellaan erilaisten valo- ja äänilaitteiden käyttöä ryhmissä. Tuotetaan ryhmässä pienimuotoinen visuaalinen ja äänellinen esitys annetusta lähdemateriaalista. Mahdollisuuksien mukaan tehdään tutustumiskäynti ammattiteatteriin. Laaja-

alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova osaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön työskentelyn kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi suoritetaan läsnäolon, tuntiaktiivisuuden, ryhmätehtävien suorittamisen sekä teorialuetusta mittaavan loppukokeen perusteella. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan motivaatio ja tehtävien suorittaminen ajallaan.

Etydi (TI24)

Sisältö

Opintojaksolla hahmotellaan ja harjoitellaan lyhyitä (alle 10 min.) esityksiä ennakolta ja/tai opintojaksolla yhdessä sovitun aihepiirin pohjalta. Esitys voi olla esim. monologi tai dialogi. Se voi puhutella sanoin tai sanoitta. Se voi saada alkusysäyksen esimerkiksi tekstistä, kuvasta, musiikista, esineestä, kehonkielestä tai osallistujien heittämistä ajatuksista.

Tavoitteet

Opiskelija löytää itselleen merkityksellisen aiheen tai lähestymistavan valittuun aiheeseen taiteellista jatkotyöskentelyä varten. Opiskelija harjaantuu näkemään erilaisten materiaalien mahdollisuuden taiteellisen työskentelyn lähtökohtana. Opiskelija haastaa itseään idean jalostamisessa kohti esitettävää tuotosta. Opiskelija vahvistaa ryhmätöytäitojaan niin ideoinnin, tuotoksen harjoittelun ja esittämisen kuin palautteenannonkin osalta. Opiskelija vahvistaa käsitystään itsestään taiteentekijänä.

Menetelmät

Opintojaksolla työskennellään pienryhmissä. Tuotoksia ideoidaan ja kehitellään pienryhmissä ja koko ryhmän kesken. Pienryhmät työskentelevät myös opettajan ohjauksessa. Lyhyttuotokset esitetään yleisölle joko tuntidemoina tai mahdollisina ohjelmanumeroina koulun tilaisuuksissa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arvioinnissa painottuu opiskelijan motivoituneisuus ja kehittymishalu sekä kyky ideoida ja toteuttaa luovasti ja itsenäisesti teatterin yhteisöllinen laatu huomioiden. Myös annettujen tehtävien tunnollinen tekeminen sekä vastuullisuus yhteisen päämäärän edessä ovat erittäin tärkeitä arviointiperusteita.

Teatteriproduktio (TI25)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu teatteriproduktion valmistamiseen sekä näyttelijän että tuottajan näkökulmasta. Opiskelija ymmärtää ryhmätöiden tärkeyden teatterityössä. Opintojakson tarkoituksena on myös valmentaa opiskelijaa lukiodiplomin itsenäiseen tekemiseen.

Sisältö

Opiskelija tutustuu opettajan johdolla sekä teoriassa että käytännössä taiteelliseen ja tuotannolliseen teatteriprosessiin. Opintojakson aikana opiskelijat työskentelevät näyttelijöinä ja tuottajina teatteriesityksessä opettajan toimiessa ohjaajana. Opintojakso noudattaa yleisiä teatteriproduktion valmistamisen prosesseja: alkuideoinnista edetään kohtausten harjoitteluun ja

esityksen läpimenoihin, ja lopulta valmis esitys esitetään yleisölle. Lisäksi prosessi puretaan yhdessä.

Tuotannollinen prosessi pitää sisällään esim. seuraavia asioita: lavastus, puvustus, tarpeisto, valo- ja äänisuunnittelu, graafinen suunnittelu, markkinointi ja tiedotus, maskeeraus. Tuotanto hoidetaan ryhmän omin voimin. Myös esitystilanteeseen liittyvät tuotannolliset asiat (esim. valo- ja ääniäjo, lipunmyynti, kahvinkeitto ja siivous) kuuluvat opintojaksoon.

Menetelmät

Opintojakso koostuu käytännön työstä eli esityksen harjoittelemisesta. Esityksen valmistamisen lähtökohdat ja menetelmät vaihtelevat vuosittain. Lähtökohdaksi voi olla esim. dramaturgian opintojaksolla kirjoittama teksti, klassikkoteksti tai aihe, josta työstetään esitys ryhmälähtöisin työtavoin (devising-teatteri) tai nykydraama. Opettaja ohjaa esityksen, mutta opiskelijat voivat työstää kohtausmateriaalia myös pienryhmissä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Kaikki opintojakson opiskelijat kuuluvat lisäksi tuotantotiimin. Jokainen opiskelija ottaa vastuulleen yksin, parin kanssa tai ryhmässä tuotannollisen alueen, josta huolehtiminen on opintojakson suorittamisen edellytys. Prosessin kaikissa vaiheissa keskustellaan kokonaisuudesta ja työskentelyn etenemisestä sekä suhtaudutaan luovasti eteen tuleviin haasteisiin.

Opiskelija kirjoittaa prosessin ajan työpäiväkirjaa.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Opiskelija pitää produktion valmistamisen ajan työpäiväkirjaa, jossa hän kuvaa ja pohtii omaa kehitystään näyttelijänä, tuottajana ja työryhmän vastuullisena jäsenenä. Työpäiväkirjan pohjalta kirjoitetaan opintojakson lopussa essee, joka on yksi arvioitava asia.

Produktion tekeminen on ryhmätöitä, joten arvostelussa otetaan erityisesti huomioon opiskelijan sitoutuminen koko ryhmän yhteiseen tavoitteeseen. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan motivaatio, kyky ottaa vastuuta ja toimia itsenäisesti ja luovasti sekä uskallus haastaa itsensä roolityöskentelyssä. Opintojakson alussa opiskelija sitoutuu yhteiseen aikatauluun, eikä opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisesti sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelavat edeltävät opintojaksot

Näyttelijäntyö 1–2

Taidepassi (TI26)

Opintojakso muodostuu kolmen vuoden aikana opiskelijan vapaa-aikana tehdyistä vierailukäynneistä esim. konsertteihin, museoihin, näyttelyihin ja teattereihin. Muista mainita lippuvarauksen tai -oston yhteydessä kulttuuripassista!

Opintojakson suoritus

Opiskelija osallistuu vähintään 15 kulttuuritapahtumaan. Hyväksytyjä vierailukohteita ovat kaikki yhteistyökumppaneiden tapahtumat, yms. vastaavat tapahtumat pois lukien populaarikulttuuri (mm. pop- ja rock-konsertit, elokuvat).

Tapahtumakäynti tulee dokumentoida omassa portfolioissa (sähköinen tai paperinen) vastaamalla seuraaviin kysymyksiin:

1. Tapahtuma, tapahtuman ajankohta?
2. Teoksen/näyttelyn/konsertin kohderyhmä?
3. Millaisiin/mihin kysymyksiin tai kysymykseen teos mielestäsi pyrki etsimään vastauksia?
4. Mieleenpainuvien teos/kohtaus? Miksi?
5. Mitä tosielämän ilmiötä teos mielestäsi kuvaa?
6. Millaisen jäljen teos jätti sinuun?

Lisäksi voit täydentää dokumentaatiotasi haluamallasi tavalla, esim. pääsylipuilla, kuvilla, ym. Tapahtumaraportti tulee kirjoittaa viikon sisällä tapahtumasta ja hyväksyttävä opettajalla.

Valmis portfolio tulee palauttaa viimeistään 3. lukiovuonna. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova-, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden, kulttuurivierailujen ja analyysien kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Teema 1 (TI31), Nukketeatteri

Tavoitteet

Opintojaksolla perehdytään nukketeatterin alkeisiin. Tavoitteena on, että opiskelija oppii hahmottamaan nukketeatteria taiteenlajina sekä osaa nukenkäsittelyn peruselementit.

Menetelmät

Opintojaksolla perehdytään nukketeatteriin ja esinemanipulaatioon fyysisten harjoitteiden avulla. Työskentely jakautuu sekä yksin tehtäviin harjoitteisiin sekä ryhmätehtäviin. Perehdymme liikkeen perusominaisuuksiin, kuten vastaliikkeeseen ja aksenttiin, liioitteluun ja minimalistiseen liikkeeseen sekä yleisesti nukkien mahdollisuuksiin draamallisina elementteinä. Tutustumme myös nukketeatterin teoriaan opettajien johdolla ja keskustelemme omista havainnoista ja oivalluksista. Opintojakson loppua kohti hivuttaudutaan kohti esityksellistä toimintaa ja luodaan etydejä toisten katsottavaksi. Oppimispäiväkirjan kirjoittaminen on suotavaa omaa oppimista ajatellen ja se myös tukee sanallistamista opintojakson lopussa olevaa kirjallista koetta ajatellen. Kirjallisessa tehtävässä opiskelija sanallistaa, reflektoi ja analysoi oppimaansa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arvosana perustuu opintojaksolla läsnäoloon: sekä henkiseen että fyysiseen, ryhmätöytäitöihin ja oppilaan intoon kehittää itseään. Kannustavan ja myönteisen työskentelyilmapiirin luominen on opintojakson arvostelussa myös olennaista. Tämän lisäksi arvioidaan kunkin oppilaan henkilökohtaista kehitystä opintojakson aikana ja kykyä sanallistaa omaa kokemustaan ja oppimaansa. Lopun kirjallinen tehtävä tulee myös olemaan osa arvosanaa.

Teema 2 (TI32), Maskeeraus

Tavoitteet

Tutustutaan teatterimaskeerauksen maailmaan. Opintojakson tavoitteena on antaa opiskelijalle perustietoa ja osaamista maskeerauksen osa-alueelta.

Opiskelija oppii hahmottamaan maskeerauksen merkityksen kokonaisuudessa sekä oppii tukemaan näyttelijän työtä maskeerauksen keinoin. Opintojaksolla opitaan tulkitsemaan aikaan,

paikkaan, luonteeseen ja tilanteeseen liittyviä ulkonäköseikkoja näytelmätekstin pohjalta

Sisältö

Opintojaksolla tutustutaan erilaisiin työvälineisiin, aineisiin sekä maskeeraustekniikoihin. Käydään läpi maskeerauksen merkitys näytelmän kulun ja uskottavuuden kannalta. Perehdytään erilaisiin maskeerauksiin sekä meikkauksiin ja peruukkeihin sekä irtokarvoihin.

Menetelmät

Opintojaksolla käydään hieman läpi maskeerauksen näkökulmasta muoto- ja värioppia sekä anatomiaa. Suurin osa opintojaksosta toteutetaan luovasti käytännön työssä parin kanssa. Opintojaksolla suunnitellaan ja toteutetaan erilaisille näyttämöille sopivia roolimaskeerauksia mm. Perusmeikki, kasvon piirteiden muokkauksia, vanhennuksia, karaktäärihahmoja, naisesta mies ja miehestä nainen... Käytetään tarvittaessa peruukkeja sekä irtokarvoja ja tutustutaan niiden käyttömahdollisuuksiin. Opintojaksolla tehdään pieniä kirjallisia kotitehtäviä, kuten maskipiirroksia ja kirjallisia työsuunnitelmia sekä roolin analysointeja. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus- ja luova osaaminen sisältöjen ja käytännön työskentelyn kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Opintojaksolla arvioidaan yhteistyötä työryhmään/pariin nähden.

Töiden arvioinnissa kiinnitetään huomiota alkuperäisen suunnitelman toteutumiseen, luovuuteen sekä maskeerauksen soveltumista suunniteltuun tarkoitukseen sekä roolintukemiseen. Arvioinnista tarkkaillaan myös tuotteiden käyttöä, anatomian huomioon ottamista ja aktiivisuutta sekä asennetta.

Projekti- ja työelämä (TI33)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu työelämään teatterin tai median alalla olevassa työpaikassa tai osallistuu teatterin tai median alalta olevaan laajaan projektiin.

Sisältö

Opiskelija hakee itse työpaikan teatterista tms. tai osallistuu projektiin. Hän työskentelee työpaikassa/projektissa vähintään 38 tuntia kouluajan ulkopuolella, esimerkiksi osa-aikaisena iltaisin.

Menetelmät

Opintojakso suoritetaan itsenäisesti kouluajan ulkopuolella. Opintojakso pitää sopia ilmaisulinjan koordinaattorin kanssa ennen sen aloittamista ja siitä on kirjoitettava raportti, missä ilmenee käytetty tuntimäärä ja tehtävien sisältö. Vain yksi opintojakso opiskelijaa kohti. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön työskentelyn kautta riippuen opintojakson valitusta sisällöstä. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Opintojakson arvosana muodostuu raportin arvioinnista.

Teatterin lukiodiplomi (TELD8)

Teatterin lukiodiplomi esiteltä tarkemmin kohdassa 6.23. Lukiodiplomit

7.19.2. Tanssi

Tanssi 1: Perusteet (TI27)

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu itseensä liikkuvana ja liikkeen avulla ilmaisevana yksilönä. Opiskelija saa kosketuksen tanssi-ilmaisun perusteisiin ja oppii kehon toimintaa luovan ilmaisun välineenä.

Sisältö

Opintojaksolla tutkitaan tanssijan instrumenttia eli omaa liikkuvaa kehoa sekä sen mahdollisuuksia. Opintojaksolla tutustutaan tanssin peruselementteihin (tila, aika, muoto, energia ja dynamiikka) sekä opitaan ymmärtämään liikkeen monipuoliset vaihtoehdot. Opintojakso painottuu erilaisten tanssiteknisten perustaitojen sisäistämiseen sekä erilaisten tekniikoiden erojen ja samankaltaisuuksien ymmärtämiseen. Pääpaino on nykytanssissa, mutta opiskelija saa kosketuksen myös jazztanssin peruselementteihin, kuten rytmikkaan ja kehon isolaatiotekniikkaan.

Kehonhallintaa harjoitellaan fyysis-motoristen harjoitusten avulla ja kokemuksista myös keskustellaan. Lisäksi tutustutaan tanssi-improvisaation perusteisiin sekä tehdään kehonhuoltoharjoituksia.

Menetelmät

Opintojaksolla tehdään fyysisiä harjoituksia, joiden avulla opiskelija oppii ennen kaikkea ymmärtämään kehonsa liikemahdollisuuksia, mutta myös hahmottamaan fyysisiä rajojaan. Opiskelija oppii fyysikaalisten lainalaisuuksien avulla näkemään, miten yksittäinen liike vaikuttaa koko kehoon. Sen lisäksi, että liike on esimerkiksi muotoja tai liikkeen virtaa, se myös tuntuu joltakin. Harjoituksia tehdään sekä yksin, parin kanssa, että ryhmässä. On suositeltavaa, että opiskelija pitää työpäiväkirjaa kehollisista kokemuksistaan koko opintojakson ajan. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Lisäksi otetaan huomioon opiskelijan tanssi-ilmaisullisten taitojen kehittyminen ja yksilön positiivinen vaikutus ryhmähengen muodostumisessa. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelavat seuraavat opintojaksot

Tanssi 2–3

Tanssi 2: Jatko (TI28)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelijan tanssi-ilmaisulliset ja tanssitekniset taidot syvenevät sekä liikemuisti kehittyy. Opiskelija saa lisää työkaluja ilmaistakseen itseään tanssin avulla. Opiskelija oppii hahmottamaan henkilökohtaisia vahvuuksiaan sekä kehittämiskohteitaan tanssin aktiivisena harrastajana. Lisäksi tavoitteena on motivoida opiskelijaa oma-aloitteiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn tanssi-ilmaisun parissa.

Sisältö

Opintojaksolla syvennyttään nykytanssiin sen kaikessa monipuolisuudessaan niin tanssiteknisten kuin ilmaisullisten harjoitteiden avulla. Tanssin peruselementteihin lisätään ulottuvuuksia, liikelaatuihin kiinnitetään erityistä huomiota ja opiskelijan kehoa haastetaan sisäistetympään ja persoonallisempaan ilmaisuun. Tanssi-improvisaatiota tutkitaan lisää sekä yksin, parin kanssa, että ryhmässä. Lisäksi jatketaan kehonhuoltoharjoituksia.

Menetelmät

Aluksi kerrataan ensimmäisen opintojakson taitoja kuten liikkeen lainalaisuuksia, liikesarjojen kehittymistä tanssiksi ja tanssin peruselementtejä. Taitoja syvennetään haastavampien liikesarjojen avulla sekä sisäistetympään ilmaisuun etsimisen kautta. Myös liikeimprovisaation harjoitukset vaativat opiskelijalta syvempää keskittymistä ja rohkeutta etsiä omaa liikettään. On suositeltavaa, että opiskelija pitää työpäiväkirjaa kehollisista kokemuksistaan koko opintojakson ajan. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Opintojaksolla arvioidaan opiskelijan henkilökohtaista kehitystä opintojakson aikana. Huomioitavaa on opiskelijan osoittama rohkeus etsiä omaa, persoonallista otettaan tanssi-ilmaisussa. Myös ryhmässä toimimisen taidot kuten yhteistyöhalukkuus ja toisten kannustaminen vaikuttavat arviointiin. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Pakollinen edeltävä opintojakso

Tanssi 1

Suosittelavat seuraavat opintojaksot

Tanssi 3

Tanssi 3: Koreografia (TI29)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu tanssiteoksen valmistamiseen sekä tanssijan että koreografin näkökulmasta. Opiskelija ymmärtää ryhmätyön tärkeyden prosessin eri vaiheissa ja oppii motivoimaan itseään keskittyneeseen työskentelyyn. Opintojakso antaa opiskelijalle eväitä myös lukiodiplomin itsenäiseen työstämiseen.

Sisältö

Opiskelija tutustuu opettajan johdolla - sekä teoriassa että käytännössä - taiteellisen prosessin eri

vaiheisiin. Kattava ”koreografin työkalupakki” käydään yhdessä läpi niin teoreettisella tasolla kuin myös käytännön harjoittein.

Opintojakson aikana opiskelijat työskentelevät sekä tanssijoina että koreografeina valmistaen tanssiesityksen opettajan ohjauksessa. Opintojakso noudattaa yleisiä tanssiproduktion valmistamisen prosesseja: alkuideoinnista edetään osien koreografointiin ja harjoitteluun, äänimaailman/ musiikin valintaan, esityksen läpimenoihin ja lopulta valmiin tuotoksen esittämiseen yleisölle. Ryhmä suunnittelee myös esityksen puvustuksen ja mahdollisen lavastuksen.

Menetelmät

Opintojakso koostuu pääosin käytännön työstä eli esityksen suunnittelusta ja harjoittelemisesta. Opiskelijat luovat liikettä pääosin itse ja omista henkilökohtaisista lähtökohdistaan, mutta liikettä työstetään myös ryhmissä ja tarvittaessa opettajan johdolla. Opettaja ohjaa tanssiteoksen valmistumista antaen opiskelijoille esimerkiksi uusia lähestymistapoja liikkeeseen.

Kokonaisuudesta ja työskentelyn etenemisestä keskustellaan prosessin kaikissa vaiheissa. Eteen tuleviin haasteisiin pyritään suhtautumaan luovasti. Valmistettavan esityksen muoto riippuu ryhmän koosta, kiinnostuksen kohteista ja yhdessä valituista teemoista. On suositeltavaa, että opiskelija pitää työpäiväkirjaa kehollisista kokemuksistaan sekä tanssiteoksen valmistumisen vaiheista koko opintojakson ajan. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Opintojakson lopuksi kokoonnutaan yhteiseen purkukeskusteluun, jossa opiskelijat ja opettaja keskustelevat tanssiteoksen valmistamisen eri vaiheista onnistumisineen ja ongelmineen. Opiskelijat pohtivat omaa kehitystään tanssijana, koreografin ja työryhmän vastuullisena jäsenenä.

Produktion tekeminen on pitkälti ryhmätyötä, joten arvostelussa otetaan erityisesti huomioon aktiivinen läsnäolo sekä opiskelijan sitoutuminen koko ryhmän yhteiseen tavoitteeseen. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky ottaa vastuuta, taito toimia itsenäisesti ja luovasti sekä uskallus haastaa itsensä niin koreografisessa, tanssiteknisessä kuin ilmaisullisessakin työskentelyssä. Oman, persoonallisen liikekielen etsiminen on erityisen arvostettavaa. Produktio vaatii erityistä paneutumista. Opintojakson alussa opiskelija sitoutuu yhteiseen aikatauluun. Jos opiskelija on poissa harjoituksista tai esityksistä ilmoittamatta, suoritus voidaan hylätä.

Pakolliset edeltävät opintojaksot

Tanssi 1–2

Tanssi-impro (TI30)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu tanssin improvisaatiotyöskentelyyn ja improvisoituun esiintymiseen toisten edessä. Opiskelija herättelee uskallustaan ja rohkeutta heittäytyä harjoituksiin ilman tiukkaa kontrollia.

Sisältö

Opintojaksolla tutustutaan monenlaisiin tanssi-improvisaation muotoihin ja lähestymistapoihin. Oppilas etsii omaa tanssiliikettään ja koostaa myös pieniä liiketutkielmia improvisaation lähtökohdista. Opintojaksolla tehdään monia pari- ja ryhmäharjoituksia, joita myös katsotaan ja

joista keskustellaan. Ryhmätö- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen on opintojaksolla keskeisessä asemassa.

Menetelmät

Opintojakso suoritetaan oppitunneilla erilaisia harjoitteita tehden niin yksin, parin kanssa kuin ryhmässäkin. Opetus on enimmäkseen fyysistä käytännön tekemistä, mutta improvisaatioharjoituksia läpikäydään myös yhdessä keskustellen. On suositeltavaa, että opiskelija kirjoittaa työpäiväkirjaa kokemuksistaan opintojakson aikana. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun ja ohjeiden mukaisesti. Opintojaksolla arvioidaan opiskelijan tanssi-improvisaatiotaitoja ja niiden kehittymistä. Improvisaatio on pitkälti yhteistyötä, joten arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan ryhmätötaitoihin, halukkuuteen työskennellä erilaisten ihmisten kanssa sekä toisten kannustamiseen ja tukemiseen. Aktiivinen läsnäolo on hyväksyttävän suorituksen perusta, eikä opintojaksoa ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Tanssin lukiodiplomi (TALD7)

Tanssin lukiodiplomi esitelty tarkemmin kohdassa 6.23. Lukiodiplomit

7.19.3 Media

Mediakritiikki (MI1)

Tavoitteet

Opintojaksolla opetellaan medialukutaitoa. Tutustutaan eri viestimien vaikuttamisen keinoihin sekä tulkitaan medioita kriittisesti. Opintojakson jälkeen opiskelija osaa analysoida eri medioiden välittämää tietoa ja katsoa niitä kriittisesti.

Sisältö

Opintojaksolla tutkitaan median eri osa-alueita ja opetellaan medialukutaitoa ja –kriittisyyttä. Käydään läpi median käsitteitä ja mietitään, miten meihin vaikutetaan median välityksellä. Opintojaksolla mietitään, miten aika, paikka ja kulttuuri vaikuttavat median lopputulokseen. Opintojakson aikana opetellaan myös journalismikritiikin osa-alueet

Menetelmät

Oppimisen menetelminä ovat luennot, ryhmä- ja yksilötöyt, tuntimuistiinpanot sekä keskustelut. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti

monitieteinen osaaminen, yhteiskunnallinen-, eettinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen ja aiheiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arvioinnissa otetaan

huomioon opiskelijan oman mediatietoisuuden kehittyminen Opintojakson aikana.

Tunneilla opiskelija on aktiivinen ja osallistuu keskusteluihin. Arvioinnin

keskeisenä osana toimii loppukoe.

Mainoskampanja (MI2)

Tavoitteet

Opintojaksolla tutustutaan

mainonnan eri vaikuttamisen keinoihin. Mietitään, miten eri tavalla

mainostetaan sekä mietitään kohderyhmiä. Huomataan, miten opiskelija itse

suhtautuu mainontaan ja sen vaikutuskeinoihin. Keskitytään erityisesti

mainoskampanjan suunnitteluun.

Sisältö

Opintojaksolla tutkitaan

erilaisia mainoksia. Tutustutaan eri medioiden tapaan mainostaa tuotteita.

Mietitään mitä mainontaa on ja miten se toimii. Opettelemme mainoskampanjan eri

tyylejä ja mitä siinä pyritään huomioimaan. Tarvittaessa opettelemme

kuvankäsittelyä, video- ja äänieditointia.

Menetelmät

Oppimisen menetelminä ovat

luennot, ryhmätyöt, tuntimuistiinpanot sekä keskustelut. Laaja-alaisen

osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-,

monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen-, eettinen- ja

kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne

arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arvioinnissa otetaan

huomioon opiskelijan oman mainostietoisuuden kehittyminen opintojakson aikana.

Tunneilla opiskelija on aktiivinen, osallistuu keskusteluihin ja antaa

palautetta muiden töistä. Opiskelijat tekevät oman mainoskampanjan ryhmissä,

joka toimii keskeisenä osana arvioinnissa.

Valokuvaus 1 (MI3)

Tavoitteet

Opintojaksolla tutustutaan

valokuvaan taiteena ja ilmaisukeinona. Opiskelija osaa opintojakson jälkeen

kameran perustekniikan (valotusaika, himmenninlaukko, syväterävyys). Opetellaan digitaalisen kuvauksen perusteita ja harjoitellaan myös kuvan rajausta sekä erilaisia kuvakokoja. Opiskelija osaa analysoida kuvaa.

Sisältö

Opintojaksolla opetellaan

katsomaan kameran kautta sekä luomaan sisältöä. Sisällön merkitystä painotetaan enemmän kuin teknistä osaamista, mutta tekniikan hallitseminen tukee kokonaisuutta. Opiskelija harjoittelee perustekniikoita ja kuvallista ilmaisua. Keskustellaan kuvan sisällöstä ja sommittelusta. Pohditaan ilmaisullisen ja journalistisen kuvan piirteitä. Opintojakso antaa välineitä oman kuvaustyylin etsimiseen kuvaustehtävien avulla.

Menetelmät

Opettajan johdolla

keskustellaan valokuvauksesta. Harjoitellaan kamerankäyttöä erilaisten kuvaustehtävien avulla ja opetellaan siirtämään kuvia kamerasta tietokoneelle ja käsittelemään niitä kuvankäsittelyohjelman avulla. Tutustutaan myös valokuvataiteeseen kuvaajien, kirjallisuuden ja näyttelyiden avulla. Opintojakson työt toteutetaan digitaalisesti. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus- ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arvioinnissa huomioidaan

opiskelijan aktiivisuus, tehtävien teko ajallaan ja miten hän käyttää luovuutta tehtävissään.

Valokuvaus 2 (MI4)

Tavoitteet

Tavoite on, että opiskelija

käyttää kameraa monipuolisesti. Opiskelijan kuvallinen ilmaisu vahvistuu. Opintojakson painopisteenä on kuvan sisältö sekä valokuvauksen erilaiset tyylit. Tutustutaan valokuvaan dokumentoinnin tai taideilmaisun välineenä. Kuvataan omia projekteja annetuista/omavalintaisesta aiheesta. Opintojakson jälkeen opiskelija ymmärtää kuvan ja kontekstin merkityksen, tuntee valokuvan historiaa sekä osaa analysoida ja tulkita valokuvaa.

Sisältö

Käydään läpi valokuvauksen

historiaa ja tunnettuja kuvaajia. Opintojaksolla tuotetaan erilaisia kuvakokonaisuuksia annetuista aiheista. Harjoitellaan tunnettujen valokuvaajien avulla tunnistamaan erilaisia tyylejä ja tapoja kuvata. Etsitään omaa tapaa

kuvata ja ilmaista. Harjoitellaan katsomaan valokuvaa tarkemmin ja syvemmälle. Lopputyönä tehdään kuvasarja.

Menetelmät

Tehdään harjoitustehtäviä

aiheesta. Analysoidaan valokuvaa ryhmässä katsomalla opintojakson tuotoksia. Tutustutaan valokuvaajiin esitelmien avulla. Opintojaksolla annetaan kotitehtäviä. Tehdään näyttelykäyntejä. Opintojakson lopputyö on pienimuotoinen kuvakokonaisuus annetusta aiheesta. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus- ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Opiskelija tekee annetut

tehtävät itsenäisesti ja huolellisesti ajallaan, tehtävänantoja luovasti soveltaen. Arviointiin vaikuttaa tuntityöskentely ja opiskelijan motivaatio.

Valokuvaus 3 – Näyttely-/kuvausprojekti (MI5)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite on löytää

omat vahvuudet valokuvaajana. Opiskelija suunnittelee ja toteuttaa valokuvakokonaisuuden itsenäisesti. Opiskelijan kuvan analysointi- ja kritiikki-aidot kehittyvät. Opintojakson jälkeen opiskelija pystyy asettumaan katsojan rooliin suhteessa omaan valokuvaansa.

Sisältö

Katsotaan ja analysoidaan

valokuvia. Opetellaan vastaanottamaan ja antamaan palautetta ryhmässä. Kuvausharjoitusten, näyttelykäyntien, erilaisten tekstien ja kuvaajaesittelyjen avulla pohditaan oman valokuvaamisen motiiveja ja haetaan inspiraatiota.

Menetelmät

Kuvausprojektin voi

toteuttaa näyttelyn, kirjan tai blogin muodossa, ja sen painotus voi olla ilmaisullisempi tai dokumentaarisempi. Projekti voi olla taiteellinen (taidenäyttely) tai journalistinen (reportaasi tms.). Opiskelija saa henkilökohtaista ohjausta. Opintojaksolla tehdään harjoitustehtäviä sekä käydään valokuvanäyttelyissä. Näyttelyiden yhteydessä keskustellaan valokuvaajan kanssa. Portfoliotyöskentelyn avulla kehitetään omaa ilmaisutapaa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus- ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Keskeinen arviointiperuste

on opiskelijan itsenäisesti toteuttama valokuvausprojekti. Lisäksi otetaan huomioon aktiivisuus, lopputyön tekeminen aikataulun raameissa sekä kyky analysoida kriittisesti omia ja toisten teoksia.

Mediataide – Näyttely-/taideprojekti (MI6)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on

laajentaa taidekonseptia yksittäisestä mediatyövälineestä (kamera eli valokuva) laajempaan ja kokonaisuuskeskeisempään tapaan nähdä taideteos. Opintojaksolla tutustutaan taidemaailman erilaisiin monimediakonsepteihin, poikkitaiteellisuuteen ja annetaan opiskelijalle mahdollisuus löytää itselle mieluisa työkalu teoksen tekemiseen. Pääaiheena on sisältö, median eri välineet näyttäytyvät työkaluina. Työkaluina mm. video, kuva ja ääni. Opintojakson jälkeen opiskelijalla on parempi käsitys taiteesta sisältö- tai teoskeskeisenä kokonaisuutena, eikä niinkään muutokeskeisenä. Opiskelija oppii, minkälaista monimediataidetta maailmalla tehdään, tuntee keskeisiä taiteilijoita, uskaltaa käyttää teokseensa erilaisia tekniikoita sekä osaa toteuttaa yhtenäisen ja toimivan taidekokonaisuuden. Opintojakson jälkeen opiskelijalla on parempi käsitys taiteesta sisältö- tai teoskeskeisenä kokonaisuutena, eikä niinkään muutokeskeisenä.

Sisältö

Opintojakso ammentaa ideoita

taidenäyttelyistä, kansanvälisten ja kotimaisten taiteilijoiden teosten sekä teknisten harjoitusten (kuvaeditointi, elokuvaeditointi, äänieditointi jne) avulla. Opintojaksolla tutustutaan edelleen valokuvataiteeseen, videotaitteeseen, äänitaitteeseen ja myös esimerkiksi sähkötekniiseen tai taidetilaan liittyvään taiteeseen. Lukion puitteiden lisäksi (kamerat, tietokoneet, instrumentit) opiskelijalla on mahdollisuus liittää opintojaksolle omaa osaamista ja omaa laitteistoa (kännykkä, oma tietokone, instrumentit) ohjatusti. Pohjakursseina esimerkiksi valokuvaus 1 ja 2, ääninäyttelemineen, lyhytelokuvan opintojakso (videoeditoinnista, äänitekniikasta perusteet). Nykytaidenäyttelyt sisältävät videota, valokuvaa, kasvitiedettä, sähkötekniikkaa tai elektroniikkaa, musiikkia, kemiaa ja oikeastaan mitä tahansa elementtiä ajatuksella, että se tukee kokonaisuutta kokemuksena ja taiteen ymmärtämisenä. Näihin pyritään tutustumaan opintojakson aikana.

Menetelmät

Opintojaksolla käydään

taidenäyttelyissä, tutkitaan uusia ja vanhempiakin taiteilijoita, heidän tapansa käsitellä taiteen aiheita. Opintojaksolla tehdään pienempiä

harjoituksia, harjoitellen erilaisia taiteen tekniikoita. Opintojakson päätteeksi opiskelija tekee lopputyön, joka on laajempi taiteellinen kokonaisuus itse valitulla/valituilla tekniikoilla. Opintojakson töistä kootaan myös julkisesti lähestyttävä näyttely koulun ulkopuolelle (mahdollisuuksien mukaan). Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus- ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Opintojakson arvosana

määräytyy luovan prosessin mukaan, josta suurimpana arviointikohteena jokaisen oma näyttelykokonaisuus. Arvosanaan vaikuttaa opiskelijan aktiivisuus tutkia ja löytää itselleen teokseen sopivat taiteen keinot. Arvosana perustuu lisäksi tuntiosallistumisen sekä annettujen tehtävien toteuttamiseen. Arviointi 4-10.

Lyhytelokuva 1 (MI7)

Tavoitteet

Tavoite on, että opiskelija

omaksuu perustiedot ja -taidot elokuvasta ja osaa tehdä elokuvan. Opiskelija oppii elokuvakäsikirjoittamisen, elokuvanäyttelemisen, videokuvaamisen ja editoimisen perusteet sekä tuntee elokuvan tuotantoprosessin. Elokuvan tekeminen on ryhmätöitä, joten tärkeä tavoite on ryhmätöitäitojen ja projektinhallintataitojen kehittäminen.

Sisältö

Opiskelija tutustuu

elokuvakerrontaan: käsikirjoittamiseen, elokuvanäyttelemiseen, tuotantoprosessin suunnitteluun, sekä kuvaukseen, äänisuunnitteluun, leikkaukseen ja ohjaamiseen. Opintojakso jakautuu eri jaksoihin: käsikirjoitukseen, näyttelijäntyöhön, äänisuunnitteluun, leikkaukseen ja kuvaukseen. Opiskelija oppii kameran ja videoeditin käytön sekä perehtyy kuvakerrontaan (kuvakulman, kuvakoot, leikkaus). Opiskelija ymmärtää eri roolit elokuvan tuotantoprosessissa (tuottaja, käsikirjoittaja, kuvaaja, leikkaaja, ohjaaja, näyttelijä). Suunnitellaan ja toteutetaan harjoitustöitä videolla, katsellaan televisio- ja elokuvatuotantoja. Tehdään lopputyö.

Menetelmät

Teoria-asioita opiskellaan

opettajan vetämillä luennoilla sekä keskustelemalla. Tehdään erilaisia harjoituksia yksin ja ryhmässä sekä opiskellaan elokuvanteossa tarvittavan tekniikan (kamera, ääni, valot, edit) käyttöä. Opintojakso sisältää ryhmätöitä, joka vaatii sitoutuneisuutta, suunnitelmallisuutta ja vastuullisuutta.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti

vuorovaikutus-, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu

tuntiaktiivisuuteen, ryhmätyökykyyn ja tehtävien suorittamiseen aikataulun mukaisesti. Hyväksytyt suoritus edellyttää keskusteluihin osallistumista, palautteen antamista muille sekä tehtävien tekemistä sovituina aikana. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kehittyminen opintojakson aikana. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelava seuraava

opintojakso

Lyhytelokuva 2

Lyhytelokuva 2 (MI8)

Tavoitteet

Opintojaksolla sovelletaan ensimmäisen

lyhytelokuvan opintojakson aikana kerättyjä taitoja ja tehdään niiden opintojen avulla oma lyhytelokuva. Käsikirjoitus on joko opintojaksolaisten itsensä tekemä tai heidän sovittama. Opintojaksolla syvennyttään elokuvakäsikirjoittamiseen, elokuvanäyttelemiseen, videokuvaamiseen ja editoimiseen.

Sisältö

Tutustutaan tarkemmin

videokameran käyttöön sekä videoeditoimisen mahdollisuuksiin. Opiskelija ottaa roolin (mm. ohjaaja, kuvaaja, näyttelijä, käsikirjoittaja, editoija) ja antaa siten työpanoksen lyhytelokuvan tekemiseen.

Menetelmät

Oppimisen menetelminä ovat

luennot, ryhmätyö, tuntimuistiinpanot sekä keskustelut. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arvioinnissa otetaan

huomioon opiskelijan oma kehittyminen opintojakson aikana. Tehtävät on tehty ajatuksella. Tunneilla opiskelija on aktiivinen, osallistuu keskusteluihin ja antaa

palautetta muiden töistä. Lopputyöllä on erityinen merkitys arvioinnissa.

Suosittelava seuraava
opintojakso
Animaatio

Animaatio (MI9)

Tavoitteet

Opintojaksolla opetellaan animaation perusteet ja tavat tehdä animaatiota. Opiskelija osaa opintojakson jälkeen tehdä monella eri tavalla animaatioita käyttäen monipuolisesti editoimista ja äänitehosteita.

Sisältö

Opintojaksolla tehdään ryhmässä kolme erilaista animaatiota: valkotaulu-, stop motion- ja tietokoneanimaatio. Opintojaksolla opetellaan erilaisten apuohjelmistojen käyttö ja tekniikka. Opetellaan sekä editoiminen että äänitehosteiden käyttö. Opintojaksolla katsotaan ja analysoidaan eri animaatioita ja tutustutaan sen historiaan.

Menetelmät

Oppimisen menetelmänä on ryhmätyöskentelynä tehty animaatio. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan oma kehittyminen opintojakson aikana. Tehtävät on tehty ajatuksella. Tunneilla opiskelija on aktiivinen, osallistuu keskusteluihin ja antaa palautetta muiden töistä. Lopputyö tehdään ryhmässä. Lopputyöllä on erityinen merkitys arvioinnissa.

Uusmedia (MI10)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu kriittisesti internetin sisältöön. Opiskelija oppii internetissä käytetyt keskeiset käsitteet ja ymmärtää sekä internetin hyödyt kuin haitat. Opiskelija myös osaa opintojakson jälkeen blogien ja vlogien perusteet ja osaa julkaista tuotoksensa internetissä omalla sivustollaan.

Sisältö

Opintojaksolla katsotaan, miten internet on kehittynyt. Opintojaksoilla tutkitaan uusimpia teknologisia käsitteitä kuten esim. valeuutiset, virtuaalidellisuus, bitcoin, phishing, erilaiset virukset, troijalaiset ja trollaukset. Opiskelijalle kerrotaan miten lukea internetin sisältöä kriittisesti sekä tehdään itsestään video CV. Tekniikan käsitteiden oppiminen sekä uuden tekniikan käyttö opiskelussa ja arkielämässä on tärkeässä osassa.

Menetelmät

Opintojakso suoritetaan luennoin ja harjoittein. Opintojaksolla harjoitellaan video CV:n lisäksi blogin ja vlogin tekemistä. Mahdollisuuksien mukaan yritämme saada uuden tekniikan alalta yrityskäynnin. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus- ja monitieteinen osaaminen, yhteiskunnallinen-, eettinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen ja aiheiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Opintojakson lopuksi opiskelijan pitää tehdä annetuista aiheista blogikirjoitus ja vlogivideo, jonka arvioinnista opintojakson arvosana tulee. Arviointi perustuu myös opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen tehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti.

Podcast (MI11)

Tavoite

Opiskelija osaa opintojakson jälkeen suunnitella, tehdä, editoida ja julkaista oman podcastinsa. Opiskelija ymmärtää oman persoonansa ja aitouden tärkeyden podcastin julkaisemisessa.

Sisältö

Opiskelija suunnittelee oman podcastin miettimällä konseptin eli kohderyhmän, aiheen ja näkökulman. Tämän jälkeen mietitään, miten löytää oman persoonansa ja tuo sen esille podcastissaan. Podcastia harjoitellaan niin yksilö- kuin ryhmäharjoituksina. Opintojaksolla kuunnellaan erilaisia podcasteja, joita myös analysoidaan.

Menetelmät

Opintojaksolla tutustutaan erilaisiin podcast genreihin. Opiskelija kuuntelee ja analysoi podcast-sarjoja. Opintojaksolla tehdään harjoitteita ryhmissä. Mahdollisuuksien mukaan tehdään yhteistyötä korkeakoulun ja alan yrityksen kanssa. Laaja-alaisen osaamisen

osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus- ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen-, eettinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Opiskelija tekee joko yksin tai pareittain oman podcastinsa (min. kolme jaksoa). Lopputyö mahdollisesti julkaistaan. Lopputyöllä on erityinen merkitys arvioinnissa.

Journalistiikka (MI12)

Tavoitteet

Opintojaksolla opitaan lehden teon perusteet ja käytäntö. Opintojakson jälkeen opiskelija osaa lehtijuttujen teon perusteet sekä juttutyypit.

Sisältö

Opintojaksolla käydään läpi eri juttutyypit. Opetellaan tarkemmin uutisen, haastattelun, katugallupin ja mielipidekirjoituksen. Mietitään juttua kirjoittaessa kohderyhmä ja miksi lukija haluaa lukea jutun.

Menetelmät

Tunneilla kirjoitetaan ja keskustellaan paljon. Tunneilla tehdyt kirjoitusharjoitukset valmistavat opiskelijaa oman jutun kirjoittamiseen. Opintojaksolla monet asiat tehdään ryhmissä, joten tiimityöskentelytaito korostuu. Opintojaksolla tehdään mahdollisuuksien mukaan myös yhteistyötä alan ammattikentän kanssa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen-, eettinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan kiinnostukseen aihetta kohtaan. Hän on tunnilla aktiivinen, eli osallistuu keskusteluihin, tekee annetut harjoitukset innostuneesti ja tosissaan sekä ajallaan. Opiskelija tekee opintojakson aikana useita pikkujuttuja sekä lopputyön. Lopputyöllä on erityinen merkitys arvioinnissa.

Luova kirjoittaminen 1 (MI13)

Tavoitteet

Opiskelija

tutustuu omaan kirjoittaja-minäänsä ja erilaisiin tapoihin tuottaa tekstiä.

Opiskelija harjoittelee palautteen antamista ja vastaanottamista sekä oppii työstämään tekstejään. Opiskelija hahmottaa proosan ja lyriikan ominaispiirteitä. Tärkeä tavoite on päästää irti itsesensuurista ja luoda itselle kirjoitusrutiini, jotta opiskelija voi opintojakson jatkaa itsenäisesti kirjoittamisharrastuksen parissa.

Sisältö

Opiskelija tekee havaintoja

itsestään kirjoittajana. Opiskelija tutustuu proosaan ja lyriikkaan sekä kokeellisiin tapoihin tuottaa tekstiä. Opiskelija kirjoittaa erilaisia tekstejä sekä työstää ja kehittää niitä saamansa palautteen perusteella.

Menetelmät

Opintojaksolla kirjoitetaan

paljon ja monin eri tavoin. Kirjoitetaan yksin ja yhdessä. Tekstejä luetaan ääneen ja niistä keskustellaan. Opiskelija toimii opintojakson ajan pienryhmässä, jossa hän lukee ja kommentoi toisten tekstejä sekä saa palautetta omista teksteistään. Teksteistä kirjoitetaan uusia versioita, ja osa teksteistä kootaan portfolioon. Oman kirjoittamisen ohella tutustutaan proosaan ja lyriikkaan esimerkkitekstejä lukemalla ja analysoimalla. Opintojaksolla tulee paljon kirjoittamiseen ja lukemiseen liittyviä kotitehtäviä. Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan kirjallisuustapahtumaan. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Arviointi perustuu

opiskelijan läsnäoloon, tuntiaktiivisuuteen sekä annettujen luku- ja kirjoitustehtävien tekemiseen aikataulun mukaisesti. Opiskelija kokoaa opintojakson keskeiset tehtävät portfolioon, joka arvioidaan. Opiskelijan kehittyminen, uskallus muuttaa ja kehittää omia tekstejään on tärkeä arviointiperuste. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan ryhmätyötaidot. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Suosittelava seuraava

opintojakso

Luova kirjoittaminen 2,

Dramaturgia 1–2

Luova kirjoittaminen 2 (MI14)

Tavoitteet

Opiskelija

syventää luovan kirjoittamisen taitojaan lyriikan ja proosan alueilla.

Opiskelija pitää yllä kirjoitusrutiinia. Opiskelija antaa rakentavaa palautetta muille kirjoittajille. Opiskelija osaa sitoa tekstinsä osaksi laajempaa kontekstia – suomalaista yhteiskuntaa, maailmaa, todellisuutta.

Sisältö

Opiskelija tekee havaintoja

todellisuudesta. Opiskelija kirjoittaa havaintojensa pohjalta proosaa ja lyriikkaa.

Opiskelija lukee ja antaa palautetta toisten teksteistä. Opiskelija lukee ja esittelee pienryhmänsä kanssa yhden suomalaisen nykyrunokokoelman.

Menetelmät

Opintojaksolla kirjoitetaan

paljon. Opiskelija työstää pitkäjänteisesti opintojakson aikana yhtä novellia ja runosikermää. Opintojakson aikana toimitaan pienryhmissä, joissa luetaan ja kommentoidaan toisten tekstejä. Osa kommentoinnista tapahtuu verkossa.

Opiskelija työstää omia tekstejään saamansa palautteen perusteella. Opintojaksolla tulee paljon kotitehtäviä, jotka pitää palauttaa ajallaan. Lisäksi opiskelija lukee ja esittelee yhden suomalaisen nykyrunokokoelman oman pienryhmänsä kanssa. Kokoelma esitellään esityksen keinoin. Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan kirjallisuustapahtumaan. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön harjoitteiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Opintojakson hyväksytyt

suorittaminen edellyttää tehtävien tekemistä ja palauttamista aikataulun mukaisesti. Arviointi perustuu lisäksi opiskelijan läsnäoloon ja tuntiaktiivisuuteen. Keskeinen arviointiperuste on portfolio, johon opiskelija kokoaa opintojakson aikana työstämänsä tekstit. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan runokokoelmaa käsittelevä esitys, opiskelijan osallistuminen yhteisiin keskusteluihin, ryhmätyötaidot sekä opiskelijan rohkeus työstää ja muuttaa omia tekstejään opintojakson aikana. Opintojaksoa ei ole mahdollista suorittaa itsenäisenä suorituksena sen yhteisöllisen erityislaadun takia.

Pakollinen edeltävä

opintojakso

Luova kirjoittaminen 1

Suosittelavat seuraavat

Musavideo (MI15)

Tavoitteet

Opiskelija osaa opintojakson loputtua kuvata, editoida ja rytmittää videon musiikin tahtiin. Opiskelija oppii erilaisia musiikkivideotyylejä ja tietää musiikkivideoiden historian.

Sisältö

Opintojaksolla katsotaan musiikkivideon lyhyt historia ja mietitään, miten videot ovat muuttuneet 1980-luvulta lähtien. Opintojaksolla katsotaan paljon erilaisia musiikkivideoita ja analysoidaan niitä. Opintojaksolla opetellaan videoeditointia ja kuvausta. Opintojaksolla mietitään eri tyylejä tehdä musiikkivideoita. Opintojaksolla on mahdollista myös tehdä omaan kappaleeseen musiikkivideo.

Menetelmät

Opintojakso suoritetaan luennoin ja harjoittein. Opintojakson harjoitteita voi tehdä joko yksin tai ryhmissä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, monitieteinen ja luova- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden kautta. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi

Opintojakson loppuksi opiskelija tekee joko yksin tai ryhmässä oman musiikkivideon, joka mahdollisesti julkaistaan koulun omalla kanavalla. Lopputyöllä on erityinen merkitys arvioinnissa.

Projekti-ja työelämä (MI16)

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu työelämään median alalla olevassa työpaikassa tai osallistuu median alalta olevaan laajaan projektiin.

Sisältö

Opiskelija hakee itse työpaikan tai osallistuu ohjattuun projektiin. Hän työskentelee työpaikassa/projektissa vähintään 38 tuntia kouluajan ulkopuolella, esimerkiksi osa-aikaisena iltaisin.

Menetelmät

Opintojakso suoritetaan itsenäisesti kouluajan ulkopuolella. Opintojakso pitää sopia ilmaisulinjan koordinaattorin kanssa ennen sen aloittamista ja siitä on kirjoitettava raportti, missä ilmenee käytetty tuntimäärä ja tehtävien sisältö. Vain yksi opintojakso opiskelijaa kohti. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksossa toteutuu erityisesti vuorovaikutus-, yhteiskunnallinen- ja kulttuuriosaaminen sisältöjen, aiheiden ja käytännön työskentelyn kautta riippuen opintojakson valitusta sisällöstä. Ne arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Arviointi
Opintojakson arvosana muodostuu raportin arvioinnista.

Median lukiodiplomi (MELD5)

Teatterin lukiodiplomi esitelty tarkemmin kohdassa 6.23. Lukiodiplomit

Muut ilmaisu

7.20. Hyvinvointi ja osallisuus (HOS)

Laaja-alaiset osaamiset
Hyvinvointiosaaminen
Opintojaksot

7.20.1. Aktiivinen lukiolainen, 2 op (HO01)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kannustaa opiskelijoita aktiiviseen toimintaan oman lukionsa hyväksi.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Aktiivisuutta ja vastuunkantoa oman lukioyhteisön kehittämisessä voi osoittaa esim. osallistumalla ja vaikuttamalla aktiivisesti opiskelijakunnan toimintaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

7.20.2. Aktiivinen kansalainen 1, 2 op (HO02)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kannustaa opiskelijoita yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja kansalaistaitojen kehittämiseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Yhteiskunnallista käytännön aktiivisuutta voi osoittaa osallistumalla esimerkiksi erilaisten järjestöjen toimintaan. Toiminnan tulee olla palkatonta ja kestoltaan vähintään 38 tuntia.
- Esimerkkejä Aktiivinen kansalainen -opintojaksoista (ks. tarkemmin luku 5.2.5): isokoulutus, partiojohtajakoulutus, ajokortti, hygieniapassi, ensiapukoulutus, opiskelu ulkomailla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson saamiseksi opiskelija sopii suorituksesta rehtorin kanssa lukiossa sovitulla tavalla.

7.20.3. Liikennekasvatus, 2 op (HO03)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on valmentaa opiskelijaa ajokortin teoria- ja ajokokeeseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Liikennekasvatusopintojakso sisältää kaikki ennen lakimuutosta olleet perinteiset 20 autokoulun teorituntia ja lisäksi uudet vaadittavat neljä turvallisuuskoulutuksen ja neljä riskienhallintakurssin teorituntia.
- Liikennemerkit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Liikennekasvatusopintojakso sisältää kaikki ennen lakimuutosta olleet perinteiset 20 autokoulun teorituntia ja lisäksi uudet vaadittavat neljä turvallisuuskoulutuksen ja neljä riskienhallintakurssin teorituntia. Lisäksi käymme läpi liikennemerkkejä ja käymme autokaupoilla, eli oppilaat saavat tehtäväkseen "ostaa" auton ja sitten perustella hankintansa muille. Opintojakso sopii myös opetuslupalaisille, koska he saavat kaiken autokoululta tarvittavan opetuksen ja dokumentit meiltä.

7.20.4. Vapaaksi jännittämisestä, 1 op (HO04)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu jännittämiseen psyykkisenä, sosiaalisena ja fysiologisena ilmiönä.
- Opiskelija oppii lievittämään omaa jännittämistään monipuolisten harjoitusten, yksilö- ja ryhmätehtävien avulla.
- Opiskelija pohtii tekijöitä, jotka ylläpitävät jännittämistä sekä keinoja, joilla jännittämisen saa hallintaan.
- Opiskelija rohkaistuu osallistumaan erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin.
- Opiskelija kehittää esiintymisvarmuuttaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- jännittämisen yleisyys, syyt, vaikutukset ja seuraukset yksilölle
- jännittämisen yhteys mielenterveyteen
- jännittämisen tarkastelu psyykkisenä, sosiaalisena, fysiologisena ja kognitiivisena ilmiönä
- omaan jännittämishistoriaan tutustuminen: merkittävät muutokset ja muut jännittämiseen vaikuttavat tekijät
- jännittämisen lievittäminen yksilö-, pari- ja ryhmätehtävien avulla
- rentoutuminen ja mindfulness-harjoitukset
- itsetuntemus- ja itsetuntoharjoitukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä. Suoritusvuosi: vapaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lähes jokainen jännittää joskus esiintymistä tai sosiaalisia tilanteita. Kun edessä on itselle haastava tilanne, on jännittäminen täysin normaalia. Jännittämistä ei pitäisikään hävetä tai kieltää; jännittämisen hyväksyminen auttaa sietämään sitä. Jos jännittäminen tai sosiaalisten tilanteiden pelko hallitsee liaksi elämää, voit osallistua Vapaaksi jännittämisestä –opintojaksolle. Ryhmässä tutustutaan jännittämiseen ilmiönä ja pohditaan keinoja jännittämisen lievittämiseksi. Monipuolisten työtapojen avulla harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita ja saadaan varmuutta esiintymiseen. Suoritusmerkintä. Ei itsenäistä suoritusta.

7.20.5. Mielialataidot, 2 op (HO05)

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Harjoitellaan erilaisia taitoja, joiden avulla voidaan vaikuttaa omaan mielialaan.

7.20.6. Stressinkäsittelytaidot, 2 op (HO06)

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Harjoitellaan erilaisia stressinhallintakeinoja pienryhmässä.

7.20.7. Taitava oppija, 2 op (HO07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija perehtyy oppimaan oppimiseen, oppimisstrategioihin ja ajattelun taitoihin
- Opiskelija tutustuu itseensä oppijana ja löytää yksilöllisiä vahvuuksia oppimisen, opiskelun ja itsetuntemuksen tueksi
- Opiskelija hankkii omalle hyvinvoinnilleen tarpeellisia tietoja ja taitoja
- Opiskelija saa tietoa oppimisen ja opiskelun haasteista ja pedagogisen tuen keinoista

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- ajanhallinta, muisti, keskittyminen, ajattelun taidot, opiskelutekniikat
- opiskeluhuvinvoinnin vahvistaminen
- lukuvaikeus sekä matemaattisiin aineisiin ja vieraisiin kieliin liittyvät oppimisen haasteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssin antaa opiskelijalle tietoa oppimisesta, oppistaidoista ja opiskelun haasteista sekä tuen muodoista. Tavoitteena on, että opiskelija voi hyödyntää kurssin sisältöä omaan

oppimiseensa ja lukio-opintoihinsa. Opiskelija tutustuu itseensä oppijana ja kehittää yksilöllisiä vahvuuksiaan oppimisen, opiskelun ja itsetuntemuksen tueksi. Lisäksi opiskelija tutustuu erilaisiin mahdollisuuksiin edistää omaa hyvinvointiaan. Kurssin maksimikoko on 12 opiskelijaa. Kurssille ilmoittautuminen tehdään opinto-ohjaajan kautta. Kurssista annetaan suoritusmerkintä.

7.20.8. Keho, mieli ja liike 2 op (HO08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija sisäistää liikunnan merkitystä ihmiskokonaisuuteen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssilla kokeillaan opiskelijalle sopivaan tahtiin erilaisia liikuntamuotoja taukoliikunnasta kamppailulajeihin. Joka kurssikerralla on varattu aikaa keskustelulle kokemusten ja mielipiteiden jakamiselle.

7.20.9. Hyvinvoiva lukio 2 op (HO09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijan omien elämänhallintataitojen vahvistaminen ja yhteisöllisen hyvinvoinnin lisääminen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssilla käydään läpi ihmisen omaan ja kollektiiviseen hyvinvointiin liittyviä asioista ja tehdään ryhmissä hyvinvointiin liittyvä loppu työ. Kurssilla tehdään yhteistyötä alueen yritysten kanssa.

7.20.11. Mielen terveyden ensiapu 1, 2 op (HO11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää mielen terveyden merkityksen osana ihmisen kokonaisterveyttä.
- Opiskelija oppii mielen terveystaitoja.
- Opiskelija perehtyy mielen terveyden suoja- ja riskitekijöihin, tunnetaitoihin, kriiseihin, elämäntaitoihin sekä ihmissuhteiden merkitykseen mielen terveyden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Mielen terveys: hyvinvointi, mielen terveyden suoja- ja riskitekijät, mielen terveyden edistäminen
- Tunnetaidot: tunteiden vaikutus mielen terveyteen sekä ihmissuhteisiin, tunteiden tunnistaminen ja hallinta, vahvistavat ja haastavat tunteet
- Kriisit: kehityskriisit, elämänkriisit sekä äkillisten tapahtumien aiheuttamat kriisit
- Lähisuhdeväkivalta: tunnistaminen ja avun hakeminen
- Itsetuhoisuus ja itsemurha: itsetuhoisuuden tunnistaminen ja läheisen auttaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Hyvä mielenterveys lisää hyvinvointiamme ja auttaa selviytymään elämän mukanaan tuomista haasteista. Mielenterveyden ensiapu 1 -opintojaksolla harjoitellaan mielenterveystaitoja, perehdytään mielenterveyden suoja- ja riskitekijöihin, tunnetaitoihin sekä mielenterveyden kriiseihin. Lisäksi pohditaan ihmissuhteiden merkitystä osana hyvinvointia. Koulutus järjestetään viikonloppukoulutuksena. Ei itsenäistä suoritusta.

7.20.12. Mielenterveyden ensiapu 2, 2 op (HO12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää käsitystään mielenterveydestä, mielenterveyshäiriöistä ja mielenterveyden ensiavusta.
- Opiskelija perehtyy mielenterveyden häiriöihin: masennukseen, ahdistukseen, psykoosiin ja päihteiden väärinkäyttöön sekä niiden ensiapuun.
- Opiskelija oppii mielenterveystietoja ja -taitoja.
- Opiskelija osaa toimia mielekkäästi mielenterveyden kriisitilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Mielenterveyshäiriöt ja niiden ensiapu: Mielenterveyden ongelmat Suomessa, mielenterveyden ensiavun askeleet
- Masennus, kaksisuuntainen mielialahäiriö
- Mielialahäiriöiden riskitekijät ja hoito
- Ahdistuneisuus: ahdistuneisuushäiriöiden tunnistaminen ja hoito
- Psykoosi: psykoottisten häiriöiden oireet, riskitekijät ja hoito
- Päihteiden väärinkäyttö: päihderiippuvuus, käytön ongelmat, riskitekijät ja hoitomuodot
- Mielenterveyden kriisit: itsetuhoisuus, auttamismallit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Vuosittain yli miljoona suomalaista kärsii jostakin mielenterveyden häiriöstä, joista yleisimpiä ovat masennus, ahdistus ja päihteiden käyttöön liittyvät ongelmat. Mielenterveyden ensiapu 2 -koulutuksessa perehdytään psyykkisiin häiriöihin sekä annetaan valmiuksia toimia, kun mielenterveysongelma koskettaa läheistä. Koulutus järjestetään viikonloppukoulutuksena. Ei itsenäistä suoritusta.

7.20.13. Tapahtumatuotanto, 2 op (HO13)

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kauhugalleria syksyllä ja Hyvinvointi-päivä keväällä. Kauhugalleria on jo perinteeksi muodostunut Halloween-tapahtuma lukiossamme.
- Kurssilla suunnitellaan, markkinoidaan ja toteutetaan elävä kummituskierros lukiomme kellarikerroksessa. Kurssi antaa valmiuksia ideoida ja toteuttaa lapsille ja nuorille suunnattu iloinen tapahtuma, jonka tuotto lahjoitetaan hyväntekeväisyyteen (Nenäpäivä-keräys).
- Tavoitteena on luoda ainutkertainen elämys, jonka toteutus vaatii kädentaitoja, näyttelijän kykyjä sekä uskallusta heittäytyä esitykseen. Jokainen halukas saa osallistua omien taitojensa mukaan.
- Hyvinvointi-päivä suunnataan pääasiassa lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoille. Aamupäivällä on seminaari- tai luentotyyppejä esitelmää terveyttä edistävästä aiheista ja ruokailun jälkeen jokainen kurssilainen on järjestänyt kiinnostavan vierailukohteen noin 10-15 opiskelijalle.
- Tapahtuman järjestämisen organisointi korostuu, sillä pääsisältönä keväällä ovat varausten ja ilmoittautumisten sekä rahastuksen ja tilityksen harjoittelu. Ryhmätyötaitot kehittyvät kurssin aikana.

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijan ryhmätyötaitot kehittyvät
- Opiskelija saa käsityksen tapahtuman organisoinnin vaatimista järjestelyistä

7.20.15. Kansainvälisyys 2 op (HO15)

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kansainvälisyyskurssin voi suorittaa osallistumalla johonkin lukion kansainväliseen projektiin, leirikouluun tms. Vaihto-oppilaana ollut opiskelija voi saada kurssimerkinnän kerrottuaan kokemuksistaan muille opiskelijoille tai esim. kirjoitettuaan kokemuksistaan lukion kotisivuille.

7.20.16. Kansainvälisyys 2 op (HO16)

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kansainvälisyys 2 -kurssin voi suorittaa osallistumalla johonkin lukion kansainväliseen projektiin, leirikouluun tms. Vaihto-oppilaana ollut opiskelija voi saada kurssimerkinnän kerrottuaan kokemuksistaan muille opiskelijoille tai esim. kirjoitettuaan kokemuksistaan lukion kotisivuille. Kurssimerkinnän saa, jos työmäärä on ollut suurempi kuin pelkkä kurssi HO15.

7.20.17. Aktiivinen lukiolainen 2, 1 op (HO17)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kannustaa opiskelijoita aktiiviseen toimintaan oman lukionsa hyväksi.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Aktiivisuutta ja vastuunkantoa oman lukioyhteisön kehittämisessä voi osoittaa esim. osallistumalla ja vaikuttamalla aktiivisesti opiskelijakunnan toimintaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

7.20.18. Aktiivinen kansalainen 2, 1 op (HO18)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kannustaa opiskelijoita yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja kansalaistaitojen kehittämiseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Yhteiskunnallista käytännön aktiivisuutta voi osoittaa osallistumalla esimerkiksi erilaisten järjestöjen toimintaan. Toiminnan tulee olla palkatonta ja kestoaltaan vähintään 38 tuntia.
- Esimerkkejä Aktiivinen kansalainen -opintojaksoista (ks. tarkemmin luku 5.2.5): isokoulutus, partiojohtajakoulutus, ajokortti, hygieniapassi, ensiapukoulutus, opiskelu ulkomailla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson saamiseksi opiskelija sopii suorituksesta rehtorin kanssa lukiossa sovitulla tavalla.

8. Liitteet

8.1. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen. Lukiossa opiskeltavien kielten eri oppimäärien tavoitetasot on linkitetty alla kuvattuihin taitotasoihin. Taitotasosteikko kuvaa

- taitoa toimia vuorovaikutuksessa (vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa, viestintästrategioiden käyttö, viestinnän kulttuurinen sopivuus)
- taitoa tulkita tekstejä (laaja tekstikäsitelmä)
- taitoa tuottaa tekstejä (laaja tekstikäsitelmä).

Taitotasosteikkoon on kuvattu opiskelijan edistyminen taitotasolta A1.1 (kielitaidon alkeiden hallinta) taitotasolle C1.1 (taitavan kielenkäyttäjän perustaso).

Asteikkoa luetaan yleensä taulukkomuotoisena. Tulostettavan version asteikosta löydät täältä (pdf. Tiedosto).

Alla löydät taitotasokuvaukset etenemisjärjestyksessä alimmalta taitotasolta ylimmälle lukion asteikossa kuvatulle taitotasolle.

A1.1

- Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta. Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
- Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt. Viestintästrategioiden käyttö
- Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimissa sosiaalisissa kontakteissa. Viestinnän kulttuurinen sopivuus
- Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä. Tekstien tulkintataidot
- Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmauksia. Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja. Tekstien tuottamistaidot

A1.2

- Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin. Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
- Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista. Viestintästrategioiden käyttö

- Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa. Viestinnän kulttuurinen sopivuus
- Opiskelija ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja. Tekstien tulkintataidot
- Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia. Tekstien tuottamistaidot

A1.3

- Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin. Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
- Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein. Viestintästrategioiden käyttö
- Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa. Viestinnän kulttuurinen sopivuus
- Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä. Tekstien tulkintataidot
- Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Tekstien tuottamistaidot

A2.1

- Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta. Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
- Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisiin. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään. Viestintästrategioiden käyttö
- Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdymiä ja puhuttelumuuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin. Viestinnän kulttuurinen sopivuus
- Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana. Tekstien tulkintataidot
- Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa. Tekstien tuottamistaidot

A2.2

- Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa. Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
- Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäänsä tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki). Viestintästrategioiden käyttö
- Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja. Viestinnän kulttuurinen sopivuus
- Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä. Tekstien tulkintataidot
- Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkautelleen tyypillisistä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa. Tekstien tuottamistaidot

B1.1

- Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa. Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
- Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä. Viestintästrategioiden käyttö
- Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia. Viestinnän kulttuurinen sopivuus
- Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta. Tekstien tulkintataidot
- Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa. Tekstien tuottamistaidot

B1.2

- Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta. Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
- Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä. Viestintästrategioiden käyttö

- Opiskelija osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian tuttavallista eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja toimii niiden mukaisesti. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia. Viestinnän kulttuurinen sopivuus
- Opiskelija ymmärtää selväpiirteistä asiatietoa sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta. Tekstien tulkintataidot
- Opiskelija osaa kertoa tavallisista, konkreeteista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa. Tekstien tuottamistaidot

B2.1

- Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä. Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
- Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään vakiofraaseja, kuten ”Tuo on vaikea kysymys” voittaakseen itselleen aikaa. Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään. Viestintästrategioiden käyttö
- Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumppania kunnioittaen ottaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset. Viestinnän kulttuurinen sopivuus
- Opiskelija ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksista puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydystä keskustelusta. Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä. Tekstien tulkintataidot
- Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monista kokemuspiiriinsä liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomaattisia ja käsitteellisiä ilmauksia. Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja hallitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiaakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja. Tekstien tuottamistaidot

B2.2

- Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa tarvitaan monipuolista kieltä. Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
- Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai johtopäätöksiä. Opiskelija pystyy edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan. Viestintästrategioiden käyttö
- Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisessa että epämuodollisessa tilanteessa ja valitsemaan kielenkäyttötavan tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden mukaan. Viestinnän kulttuurinen sopivuus

- Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi jäsennettyä yleiskielistä puhetta kaikenlaisissa tilanteissa ja ymmärtää jonkin verran myös vieraita kielimuotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja tai lukemaansa. Tekstien tulkintataidot
- Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista konkreetteja ja käsitteellisiä, tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsenyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja. Tekstien tuottamistaidot

CI.1

- Opiskelija pystyy vuorovaikutukseen monipuolisesti, sujuvasti ja täsmällisesti kaikenlaisissa viestintätilanteissa. Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
- Opiskelija ottaa luontevasti vastuuta viestinnän etenemisestä. Opiskelija osaa muotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymään, kun kohtaa vaikeuksia ja käyttää taitavasti kieleen tai kontekstiin liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätöksiä tai ennakoitua tulevaa. Viestintästrategioiden käyttö
- Opiskelija pystyy käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisiin tarkoituksiin, myös ilmaisemaan tunnetiloja, epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikkimielisyyttä. Viestinnän kulttuurinen sopivuus
- Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti myös pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisikaan selkeästi jäsennettyä ja sisältäisi idiomaattisia ilmauksia tai rekisterin vaihdoksia. Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti monipolvisia käsitteellisiä kirjoitettuja tekstejä ja pystyy yhdistämään tietoa monimutkaisista teksteistä. Tekstien tulkintataidot
- Opiskelija osaa ilmaista itseään sujuvasti, täsmällisesti ja jäsenyneesti monenlaisista aiheista tai pitämään pitkäköön, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsenyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista varmallalla, persoonallisella tyyllillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuvarasto on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielelle tyypilliset. Tekstien tuottamistaidot

8.2. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2264-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 3 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

8.2.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen

arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2264-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa saamen kielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden saamen kielen erityispiirteet. Saamen kielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Saamen kielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus saamen kieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan saamen kielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituseriä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan saamen kielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu saamen kielten kokonaisuuteen ja ymmärtää oman asemansa saamen kielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

SÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

SÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää saamen kielten kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- saamen kieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitelmä

SÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohketta ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

SÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee saamenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan saamelaisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, joiku ja lauluperinne
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

SÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös saamelaisuuden näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

SÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää saamenkielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita saamenkielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

SÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- saamenkielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

SÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää saamenkielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista saamelaisien tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- saamenkielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- saamenkielinen, saamelaisien tuottama ja saamelaisista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion

opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2265-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää romanikielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 4 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2265-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Romanikielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Romanikielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa romanikielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Romanikielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan romanikielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurinsa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituspäriä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja.

- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin ja ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määritellyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

RÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

RÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää romanikielen kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- romanikieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitelmä

RÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohketta ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

RÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee romanikielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitojaan lukea, analysoida ja tulkita romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan romanien historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, laululyriikka
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

RÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös romanikulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

RÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää romanikielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita romanikielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaus sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

RÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä

- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- romanikielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

RÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää romanikielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- romanikielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- romanikielinen, romanien tuottama ja romaneista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi (7.11.2019 OPH-2266-2019)

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 5 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2266-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tämä ohje on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden opetettavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Opetussuunnitelma voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Opiskelijan oman äidinkielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus omaa äidinkieltään kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen omaa äidinkielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan oman äidinkielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää omakielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan oman äidinkielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden

saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

OÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

OÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään omasta äidinkielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina.

Keskeiset sisällöt

- äidinkieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsite

OÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintäroheuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiötä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

OÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee omakielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan omaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

OÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

OÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää omakielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita omakielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin

merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaus sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

OÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

OÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää omakielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa.

Keskeiset sisällöt

- omakielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Romanikielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta.

Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan romanikielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurinsa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituseriä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojään Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä,

ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista

- tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin ja ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.